

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

INSTRUMENTI PËR REFORMA DHE RRITJE EKONOMIKE PËR BALLKANIN PERËNDIMOR

AGJENDA E REFORMAVE E KOSOVËS

Tetor 2024
Prishtinë

PËRMBAJTJA

VENDIMI I QEVERISË SË REPUBLIKËS SË KOSOVËS PËR MIRATIMIN E AGJENDËS SË REFORMAVE.....	3
LISTA E TABELAVE	4
LISTA E GRAFIKËVE.....	4
LISTA E SHKURTESAVE.....	5
PJESA 1: OBJEKTIVAT DHE KOHERENCA E AGJENDËS SË REFORMAVE	9
1. SFIDAT KRYESORE.....	9
2. OBJEKTIVAT E AGJENDËS SË REFORMAVE	15
3. PËRPUTHSHMËRIA ME KORNIZËN E PËRGJITHSHME TË POLITIKAVE	18
4. PRIORITETET KRYESORE TË POLITIKAVE	29
4.1. SEKTORËT THEMELORË	29
4.2. ÇËSHTJET E TRANSFORMIMIT DIGJITAL DHE SIGURISË DIGJITALE	29
4.3. ARSIMI, AFTËSIMI, PUNËSIMI DHE OBJEKTIVAT SOCIALE	30
4.4. PARIMI "MOS BËNI DËM TË MADH"	30
5. ÇËSHTJET E PËRGJITHSHME.....	31
PJESA 2: PËRSHKRIMI I FUSHAVE TË POLITIKAVE DHE REFORMAT E NDËRLIDHURA	33
6. FUSHA E POLITIKAVE 1: QEVERISJA, REFORMA E ADMINISTRATËS PUBLIKE DHE MENAXHIMI I FINANCAVE PUBLIKE	33
7. FUSHA E POLITIKAVE 2: TRANZICIONI I GJELBËR DHE AI DIGJITAL	42
8. FUSHA E POLITIKAVE 3: ZHVILLIMI I SEKTORIT PRIVAT DHE MJEDISI AFARIST	58
9. FUSHA E POLITIKAVE 4: ZHVILLIMI DHE RUAJTJA E KAPITALIT NJERËZOR	70
10. FUSHA E POLITIKAVE 5: BAZAT E ADERIMIT NË BE / SUNDIMI I LIGJIT.....	79
11. KUSHTET E PËRGJITHSHME PËR PAGESAT	91
PJESA 3: KOMPLEMENTARITETI DHE ZBATIMI I AGJENDËS SË REFORMAVE	94
12. KOMPLEMENTARITETI ME IPA III.....	94
13. INVESTIMET SIPAS KORNIZËS SË INVESTIMEVE TË BALLKANIT PERËNDIMOR.....	97
14. KONSULTIMET	100
15. MONITORIMI, RAPORTIMI DHE VLERËSIMI	101
16. KONTROLLI DHE AUDITIMI.....	111
17. KOMUNIKIMI.....	121
18. SHTOJCA 1: HAPAT DHE KUSHTET E PAGESËS SIPAS FUSHAVE TË POLITIKAVE.....	123

VENDIMI I QEVERISË SË REPUBLIKËS SË KOSOVËS PËR MIRATIMIN E AGJENDËS SË REFORMAVE

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Nr. 01/223
Datë: 09.10.2024

Në mbështetje të nenit 92 paragrafi 4. dhe të nenit 93 paragrafi 4 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, të nenit 8 të Ligjit Nr. 08/L-117 për Qeverinë e Republikës së Kosovës, në pajtim me nenin 78 të Rregullores Nr. 17/2024 të Punës së Qeverisë së Republikës së Kosovës, Qeveria e Republikës së Kosovës, në mbledhjen e mbajtur më 9 tetor 2024, merr këtë:

V E N D I M

1. Miratohet Agjenda e Reformave të Kosovës në kuadër të Instrumentit të BE-së për Reforma dhe Rritje Ekonomike në Ballkanin Perëndimor.
2. Buxheti për zbatimin e Agjenda e Reformave të Kosovës, si dokument planifikues shumëvjeçar, është brenda ndarjeve buxhetore të organizatave buxhetore për periudhën përkatëse dhe në pajtim me Kornizën Afatmesme të Shpenzimeve.
3. Obligohet Zyra e Kryeministrit dhe institucionet e tjera përgjegjëse, sipas Agjendës së Reformave të Kosovës, që të zbatojnë këtë vendim.
4. Obligohet Sekretari i Përgjithshëm i Zyrës së Kryeministrit që t'ia përcjellë Agjendën e Reformave të Kosovës Komisionit Evropian për informim dhe procedura të mëtejshme të parapara me rregulloret përkatëse të Instrumentit të BE-së për Reforma dhe Rritje Ekonomike në Ballkanin Perëndimor.
5. Vendimi hyn në fuqi ditën e publikimit në Gazetën Zyrtare të Republikës së Kosovës.

Albin KURTI

Kryeministër i Republikës së Kosovës

Iu dërgohet:

- Zëvendëskryeministrave
- Të gjitha ministrave (ministrave)
- Sekretarit të Përgjithshëm të ZKM-së
- Arkivit të Qeverisë

LISTA E TABELAVE

Tabela 1: Konsistenca ndërmjet reformave strukturore të Programit të Kosovës për Reforma në Ekonomi 2024-2026 dhe Agjendës së Reformave të Kosovës në kuadër të IRRrE

Tabela 2: Konsistenca ndërmjet Udhëzuesit të Përbashkët të Politikave të Dialogut Ekonomik dhe Financiar të vitit 2023 dhe Agjendës së Reformave të Kosovës në kuadër të IRRrE

Tabela 3: Konsistenca ndërmjet Strategjisë Kombëtare për Zhvillim 2030 dhe Planit Kombëtar për Zhvillim dhe Agjendës së Reformave të Kosovës në kuadër të IRRrE

Tabela 4: Konsistenca ndërmjet Agjendës së Reformave të Kosovës në kuadër të IRRrE dhe Programit Kombëtar për Integrim Evropian

Tabela 5: Fondet e BE-së të zotuar në kuadër të programeve kombëtare IPA III dhe statusi i zbatimit të tyre

Tabela 6: Lista indikative e aplikacioneve në WBIF

Tabela 7: Kalendari i raportimit nga Qeveria e Kosovës për zbatimin e Agjendës së Reformave të Kosovës në kuadër të IRRrE

LISTA E GRAFIKËVE

Grafiku 1: Sistemi i koordinimit për Agjendën e Reformave të Kosovës

LISTA E SHKURTESAVE

AAP	Arsim dhe aftësim profesional
AB	Auditim i brendshëm
ABGJ	Agjencia për Barazi Gjinore
AKK	Autoriteti Kombëtar i Kualifikimeve
AKSK	Agjencia e Kosovës për Siguri Kibernetike
ALPEX	Bursa Shqiptare e Energjisë Elektrike
AMMK	Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës
AR	Agjenda e Reformave e Kosovës në kuadër të Instrumentit të BE-së për Reforma dhe Rritje Ekonomike për Ballkanin Perëndimor
ARC	Agjencia e Regjistrimit Civil
ARKEP	Autoriteti Rregullativ për Komunikimin Elektronik dhe Postar
ASK	Agjencia e Statistikave të Kosovës
AshI	Agjencia e Shoqërisë së Informacionit
ATK	Administrata Tatimore e Kosovës
BE	Bashkimi Evropian
BP6 / WB6	Ballkani Perëndimor 6 (<i>gjashtë vendet e Ballkanit Perëndimor</i>)
BPV	Bruto produkti vendor
BRE	Burime të ripërtëritshme të energjisë
CERT/EREK	Ekipi për Reagim ndaj Emergjencave Kompjuterike
CSIRT	Ekipi i Reagimit për Siguri Kompjuterike dhe Incidente
CVD/ZKC	Zbulimi i Koordinuar i Cënueshmërisë
DIEKP	Departamenti i Integritetit Evropian dhe Koordinimit të Politikave
DKA	Drejtori Komunale e Arsimit
DMZP	Departamenti për Menaxhimin e Zyrtarëve Publikë
DPEN	Direktiva për Performancën Energjetike të Ndërtesave
EE	Efiçienca e energjisë
EFH	Edukimi në fëmijërinë e hershme
EKFH	Edukimi dhe kujdesi në fëmijërinë e hershme
ENQA/RrECA	Rrjeti Evropian për Sigurimin e Cilësisë në Arsimin e Lartë
ERA	Agjenda për Reforma Evropiane
FKFB	Formimi i Kapitalit Fiks Bruto
FKGK	Fondi Kosovar për Garanci Kreditorë
GPSIE	Grup Punues Sektorial për Integrim Evropian
GS	Gaz serrë
GV	Grup i Veçantë i Stabilizim-Asociimit
HFC/LHFC	Lidhja Hibrde Fibër-Coax
IAL	Institucion i arsimit të lartë
IAT	Institucion për arsim dhe trajnime
IDAS/ShIEM	Shërbimet e Identifikimit Elektronik dhe Mirëbesimit
IFC	Korporata Ndërkombëtare Financiare e Bankës Botërore
IHD	Investim i huaj direkt
INTOSAI/ONILA	Organizata Ndërkombëtare e Institucioneve të Larta të Auditimit
IPA	Instrumenti i Asistencës së Para-anëtarësimit
IRReE	Instrumenti i BE-së për Reforma dhe Rritje Ekonomike në Ballkanin Perëndimor
KASh	Korniza Afatmesme e Shpenzimeve

KBFP	Kontrolli i brendshëm i financave publike
KE	Komisioni Evropian
KEDS	Sistemi i Shpërndarjes së Energjisë Elektrike të Kosovës
KEKTM	Këshilli i Ekspertëve për Kurrikulat dhe Tekstet Mësimore
KFQ/COFOG	Klasifikimi i Funksioneve të Qeverisë
KGjK	Këshilli Gjyqësor i Kosovës
KKEI	Këshilli Kombëtar për Ekonomi dhe Investime
KKIPA/NIPAC	Koordinator Kombëtar për IPA
KKK	Korniza Kombëtare e Kualifikimeve
KMIE	Këshilli Ministror për Integrim Evropian
KMRAP	Këshilli Ministror për RAP
KOSTT	Operatori i Sistemit të Transmisionit dhe Tregut të Kosovës
KPE	Konsum përfundimtar i energjisë
KPIE	Komiteti Punues për Integrim Evropian
KPK	Këshilli Prokurorial i Kosovës
KPP	Kodi i Procedurës Penale
KPSA	Komisioni Parlamentar i Stabilizim-Asociimit
KSA	Këshilli i Stabilizim-Asociimit
KRRPP	Komisioni Rregullativ i Prokurimit Publik
LOFAShAP	Ligji për Organizimin dhe Funksionimin e Administratës Shtetërore dhe Agjencive të Pavarura
MAShTI	Ministria e Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit
MBNj	Menaxhim i burimeve njerëzore
MD	Ministria e Drejtësisë
ME	Ministria e Ekonomisë
MFP	Menaxhimi i Financave Publike
MFPT	Ministria e Financave, Punës dhe Transfereve
MINT	Ministria e Industrisë, Ndërmarrësisë dhe Tregtisë
MKK	Ministria për Komunitete dhe Kthim
MMPHI	Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës
MPB	Ministria e Punëve të Brendshme
MPJD	Ministria e Punëve të Jashtme dhe Diasporës
MR	Masë e reformave
MRVA	Monitorimi, Raportimi, Verifikimi dhe Akreditimi
MSA	Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit
MSB	Mbështetje sektoriale buxhetore
MSh	Ministria e Shëndetësisë
MZHR	Ministria e Zhvillimit Rajonal
NAL	Ndarja Automatike e Lëndëve
NK	Nënkomitet i Stabilizim-Asociimit
NMVM	Ndërmarrjet Mikro, të Vogla dhe të Mesme
NP	Ndërmarrje publike
NVM	Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme
NjAB	Njësia e Auditimit të Brendshëm
NjTD	Njësia për Transformim Digjital
OBZhE/OECD	Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik
OSSH	Operator i sistemit dhe shpërndarjes

OShC	Organizatë e shoqërisë civile
OShP	Organi Shqyrtues i Prokurimit
PIP	Programi i Investimeve Publike
PKEK	Plani Kombëtar për Energji dhe Klimë
PKIE	Programi Kombëtar për Integrimin Evropian
PKZMSA	Programi Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit
PKZh	Plani Kombëtar për Zhvillim
PM	Politika dhe masa
PP	Prokurim publik
PPJS	Politika e Përbashkët e Jashtme dhe e Sigurisë
PPP	Partneritet publiko-privat
PQ	Portali Qeveritar
PRE	Programi për Reforma në Ekonomi
PSAK	Plani Strategjik i Arsimit në Kosovë
RAP	Reforma e administratës publike
RRF	Rezerva për Ruajtjen e Frekuencave
RKOK	Regjistri i Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit
SEMTHT	Sistemi Evropian për Menaxhimin e Trafikut Hekurudhor
SFQ	Statistikat e Financave të Qeverisë
SIMBNj	Sistemi Informativ i Menaxhimit të Burimeve Njerëzore
SIMFK	Sistemi Informativ i Menaxhimit të Financave të Kosovës
SIT	Sistemi Inteligent i Transportit
SKZh	Strategjia Kombëtare për Zhvillim
SMFP	Strategjia e Menaxhimit të Financave Publike
SMIA	Sistemi për Menaxhimin e Informatave në Arsim
SMIAL	Sistemi për Menaxhimin e Informatave në Arsimin e Lartë
SMIL	Sistemi Informativ për Menaxhimin e Lëndëve
SRAP	Strategjia e Reformës së Administratës Publike
SRrI	Sistemet e Rrjetit dhe Informacionit
ShKKM/AFCOS	Shërbimi i Koordinimit Kundër Mashtrimit
ShPPF	Shpenzimet publike dhe përgjegjësia financiare
TAP	Tatimi në të Ardhura Personale
TEMF	Tenderi Ekonomikisht më i Favorshëm
TEN-T/RrTE-T	Rrjeti Trans-Evropian i Transportit
TF	Task forcë
THK	Tatimi në të Hyrat e Korporatave
TIK	Teknologji e informacionit dhe komunikimit
TVSh	Tatimi mbi Vlerën e Shtuar
UNCITRAL	Komisioni i Kombeve të Bashkuara për të Drejtën Tregtare Ndërkombëtare
UNICEF	Fondi i Kombeve të Bashkuara për Fëmijët
UP	Udhëzim i politikave
VNMSH	Vlerësim i Ndikimit Mjedisor dhe Shoqëror
VSM	Vlerësim Strategjik Mjedisor
VShP	Vlera e Shtuar e Prodhimit
ZBGJ	Zyrë për Barazi Gjinore
ZBZh	Zyra e Bashkëpunimit për Zhvillim

ZKA	Zyrtari Kryesor Administrativ
ZKA(K)	Zyra Kombëtare e Auditimit (e Kosovës)
ZKETB	Zyra për Kriteret Ekonomike dhe Tregun e Brendshëm
ZKM	Zyra e Kryeministrit
ZKF	Zyrtari Kryesor Financiar
ZKP	Zyra për Kriteret Politike
ZKPSA	Zyra për Koordinimin e Procesit të Stabilizim-Asociimit
ZPS	Zyra e Planifikimit Strategjik
ZPoS	Zyra për Politikat Sektoriale
ZRrE	Zyra e Rregullatorit të Energjisë
ZhPM	Zhvillimi Profesional i Mësimdhënësve

PJESA 1: OBJEKTIVAT DHE KOHERENCA E AGJENDËS SË REFORMAVE

1. SFIDAT KRYESORE

Kosova, një republikë parlamentare dhe vend me të ardhura të mesme të larta, është kandidat potencial për anëtarësim në Bashkimin Evropian (BE). Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit (MSA) me BE-në është në fuqi që nga 1 prilli 2016. Në vitin 2023 Kosova miratoi Strategjinë Kombëtare të Zhvillimit 2030 dhe përditëson rregullisht dokumentet e planifikimit afatmesëm siç janë Programi Kombëtar për Integrim Evropian dhe Programi për Reforma në Ekonomi si pjesë e Dialogut Ekonomik dhe Financiar me BE-në. Kosova ka aplikuar për anëtarësim në BE më 15 dhjetor 2022 dhe po ndjek reforma dinamike dhe ambicioze për aderim në BE.

Ritmi i konvergjencës socio-ekonomike në mes të Kosovës dhe BE-së është më i ngadalshëm se sa që është i dëshiruar. Aktualisht BPV e Kosovës për kokë banori në standardin e fuqisë blerëse qëndron në 27% të mesatares së BE-së. Prandaj, Kosova mirëpret **Instrumentin për Reforma dhe Rritje Ekonomike për Ballkanin Perëndimor për periudhën 2024-2027** si instrument plotësues të IPA III.. Është gjithashtu inkurajuese që të ketë një Plan Rritjeje që synon të përmirësojë konvergjencën brenda BP6 dhe me BE-në nëpërmjet nxitjes së integritimit ekonomik, afrimit me tregun e vetëm të Bashkimit Evropian, forcimit të bashkëpunimit rajonal dhe përsheptimit të reformave themelore. Si i tillë, ai do të nxisë rritjen ekonomike, do të forcojë stabilitetin rajonal dhe do të kontribuojë në përsheptimin e procesit të aderimit të Kosovës në BE.

Kosova është zhvilluar me shpejtësi në këtë dekadë të fundit, ka siguruar rritje të vazhdueshme ekonomike, ka përmirësuar standardet e jetesës dhe ka ndërmarrë hapa të rëndësishëm në ndërtimin e institucioneve demokratike dhe ekonomisë së tregut të lirë. Rritja ekonomike në pesë vitet e fundit ka qenë e qëndrueshme: 2018 (3.4%), 2019 (4.8%), 2020 (-5.3%), 2021 (10.7%), 2022 (5.2%) dhe 2023 (3.3%). Sipas Bankës Botërore, në tri vitet e fundit, ekonomia e Kosovës është rritur mesatarisht për 6.2%. Kosova po vazhdon të zbatojë reformat që synojnë përmirësimin e mjedisit të krijimit të biznesit, tërheqjen e IHD-ve, reduktimin e korrupsionit, forcimin e zbatimit të kontratave, ribalancimin drejt investimeve dhe eksporteve më të larta, reduktimin e varësisë nga importi dhe rritjen e pjesëmarrjes në fuqinë punëtore. Perspektiva afatmesme mbetet e qëndrueshme dhe pozitive, me rritje që pritet të rritet duke e afruar nivelin e aktivitetit ekonomik me potencialin e Kosovës. Megjithatë, pasiguritë e vazhdueshme që lidhen me ngadalësimin në Evropë, zinxhirët e shtrembëruar të furnizimit dhe krizat globale sjellin sfida të rëndësishme.

Projeksionet ekonomike të Kosovës të pasqyruara në Kornizën Afatmesme të Shpenzimeve dhe Programin për Reforma në Ekonomi parashikojnë rritjen ekonomike, kryesisht bazuar në një rikthim të fuqishëm në investimet private dhe publike. Megjithatë, ka shumë sfida që paraqesin rrezik për këtë parashikim. Qeveria e Kosovës e pranon analizën e pavarur të Komisionit për ekonominë e Kosovës, e cila identifikoi sfidat kryesore strukturore ndaj konkurrencës dhe rritjes gjithëpërfshirëse. Sfidat kryesore strukturore ndaj konkurrencës dhe rritjes gjithëpërfshirëse, duke u mbështetur në PRE-në e Kosovës, janë grupuar në tri sfidat më të rëndësishme:

- *Përmirësimi i sigurisë dhe qëndrueshmërisë së energjisë duke reformuar sektorin e energjisë, duke kaluar në burimet e ripërtëritshme dhe duke shfrytëzuar potencialin e kursimit të energjisë;*
- *Inkurajimi i punësimit të qëndrueshëm duke përmirësuar arsimin cilësor dhe nevojat e tregut të punës; dhe*
- *Reduktimi i ekonomisë joformale dhe përmirësimi i mjedisit afarist.¹*

Për të adresuar këto sfida, Kosova ka identifikuar prioritetet e reformave strukturore, të cilat janë në harmoni me propozimet e reformave të politikave të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE.

Kosova ka përjetuar progres të qëndrueshëm ekonomik që nga shpallja e pavarësisë, me një rritje prej afro 50% të të ardhurave për kokë banori dhe një ulje prej 35% të shkallës së varfërisë.² Ajo ka kaluar me sukses nga një model rritjeje i bazuar në varësinë e lartë nga flukset hyrëse të ndihmës së huaj, duke tejkaluar vendet homologe me të ardhura të ngjashme për kokë banori falë një zgjerimi të vazhdueshëm

¹ Faqe 14, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-05/Kosovo%202023%20ERP%20assessment%20SWD_2023_107.pdf.

² <https://www.worldbank.org/en/country/Kosovo/overview#1>.

të konsumit dhe investimeve, me një shtysë të fortë nga flukset hyrëse të diasporës, investimet publike në infrastrukturë, dhe thellimi financiar, në kushtet e një kujdesi të qëndrueshëm fiskal dhe një mjedisi me inflacion të ulët.

Politikat ekonomike të Kosovës ndër të tjera u përqendruan në ofrimin e mbështetjes së politikave për të zbutur ndikimin e çmimeve të larta të energjisë, ngritjen e pasojave të pandemisë dhe kthimin gradualisht në masat mbrojtëse fiskale. Në mënyrë që të vazhdojë me rritje, Kosova duhet të lirojë fitimet e produktivitetit dhe të krijojë më shumë vende pune, më mirë të paguara dhe cilësore. Kjo do të kërkojë adresimin e pengesave të infrastrukturës, reformën e administratës publike, forcimin e sundimit të ligjit, përgjigjen ndaj nevojave të tranzicionit të gjelbër dhe digjital, prioritizimin e investimeve të kapitalit njerëzor dhe krijimin e një mjedisi më të favorshëm për zhvillimin e sektorit privat.

Niveli i papunësisë, edhe pse ende i lartë, është ulur ndjeshëm në dy vitet e fundit. Me masat që synojnë punësimin dhe formalizimin e tregut të punës të zbatuara nga Qeveria e Kosovës, sipas statistikave zyrtare të Agjencisë së Statistikave të Kosovës, niveli i papunësisë është ulur nga 25.9% në vitin 2020 në 10.7% në tremujorin e dytë të vitit 2023. Më tej, adresimi i nivelit aktual të papunësisë kërkon politika të synuara për të përmirësuar arsimin, aftësimin profesional dhe reduktimin e mospërputhjes së aftësive në tregun e punës.

Ekonomia ka filluar të diversifikohet, veçanërisht sa u përket sektorëve që kontribuojnë në eksport, megjithatë, që ekonomia të jetë konkurruese në rajon dhe në tregjet evropiane, këto tendenca të diversifikimit duhet të vazhdojnë me një ritëm në rritje për të siguruar qëndrueshmëri ekonomike veçanërisht në trajtimin e rreziqeve që lidhen me të. me goditje të jashtme dhe luhatje të tregut.

Përmirësimi i mëtejshëm i infrastrukturës, duke përfshirë energjinë dhe lidhjen digjitale, është i nevojshëm për të çliruar potencialin e plotë për rritje ekonomike. Investimi në këto fusha është thelbësor për rritjen e konkurrencës dhe tërheqjen e investimeve të huaja direkte.

Me synimin për të adresuar këto sfida dhe për t'iu përgjigjur objektivave të Instrumentit të BE—së për Reforma dhe Rritje Ekonomike për Ballkanin Perëndimor për përafrim edhe më të madh me bazat e aderimit në BE dhe për të ecur drejt konvergencës së ekonomisë sonë me rajonin dhe atë të BE-së, janë hartuar reformat specifike në pesë fusha të politikave. Një pako ambicioze por realiste hapash sasiorë e cilësorë brenda kësaj Agjende të Reformave është rënë dakord në nivelin politik dhe teknik me të gjitha ministratë e linjës, përfshirë njësitë përgjegjëse, si dhe me agjencitë e pavarura për zbatimin e tyre në 3-4 vitet e ardhshme.

Analiza e problemit - Qeverisja, RAP dhe MFP

Përderisa Kosova ka bërë progres të dukshëm në qeverisje, reformën e administratës publike dhe menaxhimin e financave publike, ka edhe më tej një numër sfidash Adresimi i këtyre çështjeve kërkon angazhim të qëndrueshëm, përmirësim të koordinimit dhe mbështetje të vazhdueshme nga partnerët ndërkombëtarë për të vendosur qeverisje më efikase, më të përgjegjshme dhe më transparente.

Struktura qeverisëse e Kosovës përballet me joefikasitet dhe mungesë llogaridhënieje. Koordinimi ndërmjet organeve të ndryshme qeveritare është shpesh i dobët, duke çuar në zbatimin e fragmentuar të politikave. Komisioni Evropian ka vënë në dukje se ndonëse Kosova ka bërë përparim në racionalizimin e agjencive, edhe më tej ka nevojë për të forcuar koordinimin ndërministror dhe për të siguruar objektivat të qëndrueshme të politikave në të gjitha nivelet e qeverisjes. Zyra e Kryeministrit dhe Ministria e Financave, Punës dhe Transfereve kanë forcuar me sukses koordinimin në qendrën e qeverisë për funksionet e planifikimit të politikave dhe ato të Integritetit Evropian. Kjo kornizë e fortë siguron që të gjitha ministratë e linjës të veprojnë të harmonizuara në përpjekjet e tyre, duke kontribuar në një qasje kohezive dhe strategjike ndaj qeverisjes.

Një problem madhor në administratën publike të Kosovës është profesionalizimi i shërbimit civil. Megjithatë janë ndërmarrë hapa drejt rekrutimit meritot dhe vlerësimit të performancës, zbatimi mbetet i paqëndrueshëm. Komisioni Evropian ka inkurajuar Kosovën që të përshejtojë organizimin e rekrutimit të centralizuar të shërbimit civil dhe të finalizojë klasifikimin e vendeve të punës. Përveç këtyre, ka barrë të konsiderueshme administrative, për shkak të procedurave të vjetruara dhe

përgjegjësi të mbivendosura ndërmjet agjencive, gjë që pengon ofrimin efikas të shërbimeve. PRE nënvizon hapa të rëndësishëm në reformën e administratës publike përmes qasjes së hapur dhe pjesëmarrëse me palët e interesuara. Zotimi i qeverisë për përmirësimin e vazhdueshëm të administratës publike është evident nga qasja e strukturuar dhe metodike e ndjekur në përgatitjen e PRE-së.

Republika e Kosovës ka një sistem të mirë-formuar të menaxhimit të financave publike në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe praktikën më të mira. Ndarja e burimeve menaxhohet, kontrollohet dhe monitorohet në mënyrë adekuate, bazuar në dispozitat dhe procedurat ligjore në fuqi. Korniza afatmesme fiskale dhe e shpenzimeve e mbështetur nga projeksionet makroekonomike dhe fiskale mbështet zbatimin e politikave të bazuara në një strategji fiskale të parashikueshme dhe të qëndrueshme. Sistemi i klasifikimit të buxhetit është në përputhje me standardet ndërkombëtare SFQ/COFOG. Janë ndërmarrë masa të mjaftueshme të transparencës, pasi që dokumentacioni relevant buxhetor ndahet me publikun. Menaxhimi dhe raportimi financiar mbështetet nga sisteme elektronike të menaxhimit të të dhënave me nivele të përshtatshme kontrolli. Operacionet e Thesarit mbështeten nga Sistemi Informativ i Menaxhimit të Financave të Kosovës (SIMFK), ndërsa operacionet e investimeve publike mbahen në sistemin PIP (Programi i Investimeve Publike).

Mbështetja Sektoriale Buxhetore nga BE-ja për MFP, e zbatuar kohëve të fundit, ka kontribuar në konsolidimin e mëtejshëm të financave publike. Reformat në MFP udhëhiqen në bazë të një Strategjie të Menaxhimit të Financave Publike 2022-2026. Objektivi i përgjithshëm është që të kontribuojë në menaxhimin e shëndoshë fiskal dhe përmirësimin e ofrimit të shërbimeve nëpërmjet përmirësimit të disiplinës fiskale dhe ndarjes strategjike të burimeve. Ky dokumenti përvijon prioritetet strategjike në lidhje me planifikimin e buxhetit, ekzekutimin e buxhetit, kontrollin e brendshëm dhe të jashtëm si dhe prokurimin.

Raporti i Vlerësimit të Performancës së Shpenzimeve Publike dhe Përgjegjësi Financiare (ShPPF) i vitit 2022 thekson një sërë fushash për përmirësim, përfshirë zbatimin më të mirë të rekomandimeve të auditimit, përputhshmërinë e plotë të statistikave të financave të qeverisë me standardet e SFQ të vitit 2014 dhe përparimet drejt zhvillimit të një KASh-i të zhvilluar plotësisht duken të ngadalta. Sipas këtij vlerësimi, nevojitet punë e mëtejshme në sistemet e kontrollit të brendshëm.

Banka Botërore ka theksuar nevojën për transparencë më të mirë buxhetore dhe mekanizma të përmirësuar të mbledhjes së të ardhurave për të siguruar stabilitet fiskal. PRE e Kosovës përmban nënvizon një strategji solide fiskale me synim ruajtjen e financave publike të qëndrueshme përmes rritjes së të ardhurave tatimore dhe përmirësimit të pajtueshmërisë tatimore, shpenzimeve kapitale që pritet të stimulojnë aktivitetin ekonomik dhe analizën gjithëpërfshirëse të qëndrueshmërisë së borxhit dhe sigurimin e stabilitetit financiar afatgjatë. Sigurimi i përdorimit efektiv të fondeve publike dhe përmirësimi i parashikueshmërisë dhe transparencës së shpenzimeve publike janë hapa thelbësorë për shëndetin ekonomik të Kosovës.

Në fushën e alokimit strategjik të burimeve, monitorimi nuk siguron që rreziqet të identifikohen në mënyrë adekuate, prandaj nuk mund të bëhet menaxhimi përkatës i masave për zbutjen e rrezikut. Monitorimi i investimeve publike gjatë të gjitha fazave të zbatimit dhe mirëmbajtja e aseteve nuk janë gjithëpërfshirëse dhe as nuk mbulojnë të gjitha asetet në pronësi të qeverisë. Rreziqet fiskale për operacionet e korporatave publike monitorohen dhe raportohen, por më vonë se sipas praktikës ndërkombëtare.

Procesi i buxhetit është i qartë dhe me rregulla dhe afate të përcaktuara. Megjithatë, planifikimi më i mirë i shpenzimeve kapitale do të rezultonte në përdorim më efikas të burimeve dhe projeksione më të sakta buxhetore. Ngjashëm, parashikimet e pasakta buxhetore mund të çojnë në rreziqe fiskale që rrjedhin nga mos-shpenzimi i shpenzimeve kapitale. Nën-performanca e shpenzimeve kapitale ka rol të rëndësishëm në investimet publike dhe mund të ndikojë në projeksionet rreth të hyrave. Ka devijime të parëndësishme për realizimin e të ardhurave. Në përgatitjen e analizës së saj makro-fiskale, Qeveria e Kosovës vlerëson një shkallë të nën-performancës për shpenzimet kapitale; megjithatë, edhe më tej ka rreziqe.

Analiza e problemit – Tranzicioni i gjelbër dhe ai digjital

Ndonëse Kosova ka filluar rrugëtimin e saj drejt një tranzicioni të gjelbër, arritja e sigurisë së qëndrueshme të energjisë dhe shëndetit mjedisor kërkon tejkalimin e barrierave thelbësore teknike, ekonomike dhe sociale. Angazhimi i vazhdueshëm ndaj reformave të politikave, investimi në energjinë e ripërtëritshme dhe zhvillimi gjithëpërfshirës i fuqisë punëtore do të jenë vendimtare në adresimin efektiv të këtyre sfidave.

Tranzicioni i gjelbër në Kosovë përballët me sfida të rëndësishme përkundër hapave të fundit drejt qëndrueshmërisë. Problemet kyçe përfshijnë mbështetjen në burimet e vjetruara dhe shumë ndotëse të energjisë, veçanërisht qymyrin e murrme/linjtin, të cilët përbëjnë pjesën më të konsiderueshme të burimeve energjetike të vendit. Kjo mbështetje jo vetëm që kontribuon në degradimin e rëndë mjedisor, por gjithashtu paraqet rreziqe për sigurinë energjetike, pasi që sektori i energjisë mbetet i padiversifikuar dhe i brishtë. Kjo gjithashtu ka ndikim negativ në shëndet, veçanërisht në dimër kur përdoret shumë druri dhe karburantet për ngrohjen e shtëpive. Për më tepër, varësia e lartë nga importet për të balancuar ofertën dhe kërkesën për energji gjatë periudhave të ngarkuara përkeqëson dobësitë ekonomike.

Kosova ka bërë ca përparime, në veçanti me miratimin e Agjendës së Gjelbër për Ballkanin Perëndimor dhe zhvillimin e një strategjie kombëtare të energjisë për periudhën 2022-2031. Burimet e ripërtëritshme të energjisë, përfshirë energjinë hidrike, të erës dhe diellore, janë futur gradualisht në përdorim, duke përbërë mbi 5% të furnizimit me energji elektrike. Megjithatë, kjo është ende e pamjaftueshme marrë parasysh objektivat e vendit dhe potencialin për shfrytëzimin e energjisë së ripërtëritshme.

Përprjekjet për të përmirësuar efikasitetin e energjisë dhe për të promovuar energjinë e ripërtëritshme kanë përfshirë iniciativa të tilla si Fondin për Eficiencë të Energjisë, i cili mbështet rinovimin e ndërtesave publike dhe subvencionimin e pajisjeve efikase të ngrohjes për familjet. Për më tepër, zbatimi i bllok tarifave të reja synon të stimulojë eficiencën e energjisë tek konsumatorët. Pavarësisht nga këto iniciativa, edhe më tej ka pengesa të rëndësishme, përfshirë sfidat rregullative, një proces të ngadaltë të lejeve për projekte të ripërtëritshme dhe nevojën për investime të konsiderueshme në infrastrukturë.

Ndikimi socio-ekonomik i tranzicionit në ekonomi të gjelbër është një tjetër sfidë kritike. Ky tranzicion kërkon jo vetëm ndryshime teknologjike dhe infrastrukture, por edhe investime të konsiderueshme në kapital njerëzor. Trajnimi, rikualifikimi dhe ngritja e aftësive të fuqisë punëtore, në veçanti të atyre të punësuar aktualisht në sektorët tradicionalë të energjisë, janë thelbësore për të siguruar tranzicion të drejtë që nuk lë prapa segmente të popullsisë.

Kosova po bën hapa të rëndësishëm përpara në tranzicionin e saj digjital, duke vënë në dukje si përparimet ashtu edhe mundësitë për përmirësim. Një arritje kyçe është angazhimi konstruktiv i Kosovës në dialogun rajonal për transformimin digjital dhe roli i saj në zbatimin e Marrëveshjes Rajonale për Roaming nga korriku 2021. Mikpritja e Samitit Digjital të Ballkanit Perëndimor në Prishtinë, në shtator 2022, nënvizon më tej përkushtimin e Kosovës për digjitalizim.

Megjithatë, përvetësimi i tregtisë elektronike në mesin e NVM-ve ka rënë, dhe në vitin 2021 vetëm 17% e kompanive kosovare kanë përdorur internetin për të shitur mallra dhe shërbime, nga 30% në vitin 2019. Kjo tregon se ndërsa zbatohen programe të tregtisë elektronike, miratimi i tyre duhet të jetë më i përhapur.

Për ta adresuar këtë, Kosova po fokusohet në zhvillimin e kornizës ligjore dhe infrastrukturës së nevojshme për të nxitur tregtinë elektronike dhe për të lehtësuar pagesat elektronike ndërkombëtare. Shfaqja e shërbimeve të qeverisjes elektronike është ende në një fazë të hershme, duke treguar nevojën për një kornizë gjithëpërfshirëse të politikave për transformimin digjital dhe koordinim më të mirë të ofrimit të shërbimeve digjitale.

Në fushën e sigurisë kibernetike, Kosova po përmirëson legjislacionin e saj për të garantuar sigurinë e rrjeteve dhe sistemeve të informacionit. Megjithatë, zbatimi i këtyre masave kërkon më shumë burime financiare dhe njerëzore.

Zgjerimi i infrastrukturës së TIK-ut është një masë reformuese madhore që synon zhvillimin socio-ekonomik, rritjen e shërbimeve publike dhe digjitalizimin e sistemit arsimor. Kjo masë e planifikuar me kujdes, e cila përfshin veprime të ndryshme të politikave dhe një plan të detajuar zbatimi, pritet të bëjë përparim të konsiderueshëm nëse zbatohet siç duhet. Buxheti për këtë masë është planifikuar përmes një kombinimi të fondeve kombëtare dhe IPA, gjë që tregon mbështetje të fortë financiare dhe potencial për sukses.

Në përgjithësi, Kosova gjendet në një trajektore pozitive në tranzicionin e saj digjital. Me fokus të vazhdueshëm në përmirësimin e adoptimit të tregtisë elektronike, përmirësimin e sigurisë kibernetike dhe zgjerimin e infrastrukturës së TIK-ut, Kosova është e gatshme të arrijë përparime të rëndësishme në digjitalizim, duke nxitur kështu zhvillimin e saj ekonomik dhe integrimin në ekonominë digjitale rajonale. Adresimi i këtyre çështjeve është thelbësor që Kosova të realizojë plotësisht përfitimet e tranzicionit digjital.

Analiza e problemit - Zhvillimi i sektorit privat dhe mjedisi afarist

Përderisa sfidat për zhvillimin e sektorit privat në Kosovë janë thelbësore, ato nuk janë të pakapërcyeshme. Përmes reformave strategjike, investimeve në arsim dhe infrastrukturë financiare, si dhe përkushtim ndaj transparencës dhe sundimit të ligjit, Kosova mund të krijojë një mjedis të gjallë dhe dinamik të biznesit që mbështet rritjen e qëndrueshme ekonomike.

Zhvillimi i sektorit privat në Kosovë përballet me disa sfida, por me një perspektivë pozitive, këto mund të shndërrohen në mundësi për rritje dhe përmirësim.

Investimet në sektorin privat të Kosovës dhe investimet e huaja direkte përballen me disa çështje. Problemet kryesore përfshijnë mjedisin e paqëndrueshëm politik, infrastrukturën e papërshtatshme, joefikasitetin e produktivitetit dhe dobësitë në zbatimin e kontratave dhe sundimin e ligjit të cilat pengojnë zhvillimin ekonomik. Klima e biznesit sfidohet më tej nga paparashikueshmëria rregullative dhe mungesa e fuqisë punëtore të kualifikuar. Këta faktorë dekurajojnë kolektivisht investimet e brendshme dhe të huaja, duke penguar zhvillimin ekonomik.

Një sfidë tjetër e rëndësishme është qasja e kufizuar në financa. Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (NVM), të cilat janë thelbësore për rritjen ekonomike, shpesh luftojnë për të siguruar fondet e nevojshme për të zgjeruar operacionet e tyre. Duke nxitur krijimin e institucioneve më të forta financiare dhe duke krijuar programe të synuara mbështetëse për NVM-të, qeveria do të stimulojë rritjen e sektorit privat. Për më tepër, zhvillimi i opsioneve alternative të financimit, si kapitali ndërmarrës dhe mikrofinancimi, do të sigurojë kapitalin e nevojshëm për startup-et inovative. Megjithatë, adresimi i këtyre çështjeve përmes reformave gjithëpërfshirëse mund të krijojë një mjedis më të favorshëm për zhvillimin e sektorit privat.

Hendeku i aftësive në fuqinë punëtore është një tjetër pengesë. Shumë biznese raportojnë vështirësi në gjetjen e punonjësve me aftësitë dhe kualifikimet e duhura. Adresimi i kësaj nëpërmjet reformave të shënjestruara arsimore dhe programeve të trajnimit profesional mund të sigurojë që fuqia punëtore të përmbushë kërkesat e ekonomisë moderne. Duke investuar në arsim dhe trajnim, Kosova do të zhvillojë një fuqi punëtore më konkurruese dhe të aftë, e cila nga ana tjetër do të tërheqë më shumë investime dhe do të nxisë rritjen e sektorit privat.

Ndërmarrjet publike (NP) në Kosovë përballen me disa probleme, përfshirë joefikasitetin dhe mungesën e konkurrencës. Ato përballen me qeverisje të dobët dhe performanca e dobët financiare, duke çuar në rreziqe të konsiderueshme fiskale. Përveç kësaj, ka mungesë transparence dhe llogaridhënieje, duke rezultuar në keq-menaxhim dhe korrupsion. Korniza e papërshtatshme rregullative i përkeqëson më tej këto probleme, duke penguar reformat dhe modernizimin e nevojshëm. Rrjedhimisht, NP-të mund të përmirësojnë më tej ofrimin e shërbimeve publike cilësore dhe të kontribuojnë në mënyrë efektive në ekonomi.

Analiza e problemit – Arsimi dhe tregu i punës

Sistemi arsimor i Kosovës dhe tregu i punës përballen me sfida kritike që pengojnë progresin socio-ekonomik dhe konvergjencën në BE. Megjithatë, tendencat pozitive të punësimit, me punësimin formal në rritje me 4.9% dhe papunësinë në rënie në 10.7% në tremujorin e dytë të vitit 2023, shkalla e lartë e

pasivitetit, veçanërisht tek gratë (78%), vazhdojnë. Tregu i punës shfaq pabarazi të konsiderueshme gjinore: punësimi i meshkujve me 49.4% është në kontrast të fortë me punësimin e femrave me 18.4%. Megjithatë, do të hidhet më shumë dritë mbi këto shifra pasi të vijnë statistikatat e reja të regjistrimit, duke ushqyer procesin e vendimmarrjes me të dhëna të sakta për formulimin e politikave.

Një çështje kryesore është mospërputhja midis aftësive të fuqisë punëtore dhe kërkesave të tregut. Shumë të rinj luftojnë me kalimin nga arsimi në punësim, duke kontribuar në një shkallë të papunësisë së të rinjve prej 21.4%. Ekonomia, e drejtuar nga sektorë si mikpritja, bujqësia, tregtia dhe ndërtimi, vuan nga mungesa e profesionistëve të aftë. Ky hendek aftësish nënvizohet nga raportet e punëdhënësve: rreth 50% tregojnë se arsimi i përgjithshëm nuk arrin t'i pajisë studentët me aftësitë e nevojshme dhe 75% përballen me vështirësi në punësimin e menaxherëve, profesionistëve dhe teknikëve të kualifikuar. Mospërputhja midis aftësive të mësuar në shkollë dhe atyre të kërkuara nga tregu i punës e përkeqëson problemin. Për më tepër, ka mungesë të programeve efektive të arsimit dhe aftësimit profesional (AAP) që mund të kapërcejnë këtë hendek. Rezultati është një fuqi punëtore që nuk është e pajisur me aftësitë e nevojshme për aktivitetet moderne ekonomike, duke çuar në nivele të larta papunësie tek të rinjtë dhe të diplomuarit. Pavarësisht disa përparimeve, duke përfshirë partneritetet ndërmjet shkollave të AAP-së dhe punëdhënësve dhe futjen e arsimit të dyfishtë në 12 profile, këto nisma mbeten të kufizuara. Qeveria ka krijuar grupe pune dhe ka nisur reformat, por nevojitet zbatim dhe qëndrueshmëri më e gjerë. Masat aktive të tregut të punës janë të pamjaftueshme. Ekziston një mospërputhje e lartë ofertë-kërkese, me tregun e punës të paaftë për të absorbuar tepërcën e punëkërkuesve.

Tregu i punës në Kosovë përballlet me disa probleme strukturore. Përveç niveleve të larta të papunësisë, veçanërisht të të rinjve dhe grave, ekonomia joformale po çon në kushte të pasigurta të punës dhe mbrojtje joadekuate sociale për shumë punëtorë.

Digjitalizimi në arsim përballlet me probleme si infrastruktura joadekuate, mungesa e edukimit digjital në mesin e mësimit dhe studentëve, pabarazitë në qasje dhe financimi i pamjaftueshëm. Këto sfida pengojnë integrimin efektiv të mjeteve digjitale, duke rezultuar në mundësi të pabarabarta të të mësuarit dhe duke penguar përparimin e përgjithshëm arsimor.

Arsimi në fëmijërinë e hershme në Kosovë përballlet me disa sfida, duke përfshirë infrastrukturën joadekuate, financimin e pamjaftueshëm dhe mungesën e personelit të kualifikuar. Këto çështje pengojnë ofrimin e arsimit cilësor dhe kufizojnë qasjen për shumë fëmijë. Për më tepër, pjesëmarrja e grave në tregun e punës ndikohet nga këto mangësi të arsimimit të hershëm. Gratë shpesh mbajnë përgjegjësinë kryesore për kujdesin ndaj fëmijëve dhe pa mundësi të besueshme arsimimi në fëmijërinë e hershme, ato luftojnë për të mbajtur një punësim të vazhdueshëm dhe me kohë të plotë. Kjo situatë përkeqëson pabarazitë gjinore në fuqinë punëtore, duke kufizuar rritjen ekonomike dhe duke përjetësuar ciklet e varfërisë dhe pabarazisë.

Ndërveprimi ndërmjet arsimit dhe çështjeve të tregut të punës është kritik. Sistemi arsimor joefektiv çon në një fuqi punëtore të cilës i mungojnë aftësitë thelbësore, gjë që nga ana tjetër pengon aftësinë e tregut të punës për të absorbuar në mënyrë efektive hyrjet e reja. Kjo krijon një cikël papunësie dhe shkallë të ulët punësimi, duke prekur veçanërisht grupet e cenuara, të rinjtë dhe gratë. Për të thyer këtë cikël, nevojiten reforma gjithëpërfshirëse si në politikat e arsimit ashtu edhe në politikat e tregut të punës. Këto reforma duhet të fokusohen në përafrimin e rezultateve arsimore me nevojat e tregut, rritjen e programeve të aftësimit profesional dhe krijimin e një tregu pune më gjithëpërfshirës dhe më zyrtar.

Analiza e problemit - Bazat e aderimit në BE/Sundimi i ligjit

Gjyqësori në Kosovë përballlet me disa probleme të konsiderueshme. Ekzistojnë shqetësime për efikasitetin dhe efektivitetin e proceseve gjyqësore, shpesh të rënduara nga procese të gjata dhe lëndë të pazgjidhura. Korrupsioni dhe tendencat e jashtme për të ndikuar në vendime minojnë më tej pavarësinë dhe paanshmërinë e gjyqësorit. Përveç kësaj, ka sfida që lidhen me zbatimin e ligjeve, me burime të kufizuara dhe trajnim joadekuat për personelin gjyqësor që i përkeqëson këto probleme. Besimi i publikut në gjyqësor mbetet i ulët, duke reflektuar çështje më të gjera të qeverisjes dhe sundimit të ligjit brenda vendit.

Korrupsioni në Kosovë mbetet sfidë, duke penguar progresin ekonomik dhe përpjekjet për integrim në BE. Vlerësimi i Komisionit Evropian thekson çështjet e vazhdueshme me korrupsionin e nivelit të lartë dhe mungesën e përgjigjeve efektive gjyqësore. Raporti thekson dobësitë në sundimin e ligjit dhe mekanizmat e zbatimit, si dhe vullnetin e pamjaftueshëm politik për të trajtuar korrupsionin në mënyrë gjithëpërfshirëse. Qeveria e Kosovës do të përmirësojë mekanizmat kundër korrupsionit dhe do të forcojë transparencë më të madhe në institucionet publike për të ndërtuar besimin dhe për të nxitur zhvillimin ekonomik.

Krimi i organizuar në Kosovë pengon konvergjencën socio-ekonomike me BE-në përmes minimimit të sundimit të ligjit, pengimit të investimeve të huaja dhe pengimit të zhvillimit ekonomik. Forcimi i zbatimit të ligjit, pavarësia e gjyqësorit dhe masat kundër korrupsionit janë thelbësore për përparimin e Kosovës drejt përafrimit socio-ekonomik me standardet e BE-së.

Sfidat përfshijnë gjithashtu lirinë e medias dhe mbrojtjen e të drejtave të pakicave. Këto mangësi minojnë besimin e publikut dhe pengojnë qeverisjen efektive, të cilat janë thelbësore për stabilitetin dhe rritjen ekonomike. Reformat synojnë të përmirësojnë institucionet demokratike, të zbatojnë mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe të sigurojnë transparencë në qeverisje, thelbësore për integrimin e Kosovës dhe përafrimin me vlerat e BE-së dhe standardet e të drejtave të njeriut.

2. OBJEKTIVAT E AGJENDËS SË REFORMAVE

Përsheptimi i konvergjencës socio-ekonomike të Kosovës me BE-në kërkon një përpjekje të përbashkët për të kapërcyer sfidat e shumanshme. Prandaj, objektivi kryesor i kësaj Agjende të Reformave është të shërbejë si një udhërrëfyes në adresimin strategjik të qeverisjes, diversifikimit ekonomik, reformave të tregut të punës, zhvillimit të infrastrukturës, sundimit të ligjit dhe përfshirjes sociale. Gjatë gjithë kohës duke vazhduar reformimin e administratës publike, duke digjitalizuar shërbimet publike dhe ekonominë për të përmbushur nevojat e qytetarëve dhe bizneseve, dhe duke siguruar furnizimin me energji në përmbushjen e kërkesës në rritje të shpejtë veçanërisht përballë pasigurisë energjetike në Evropë.

Reforma planifikohen të ndërmerren edhe në sektorët kyç si Arsimi, Mjedisi afarist, Barazia Gjinore, Mjedisi dhe Transporti. Qëllimi në fushën e arsimit është përmirësimi i cilësisë dhe rëndësisë së sistemit arsimor për të rritur punësimin dhe për të reduktuar mospërputhjet e aftësive. Informaliteti dhe mjedisi i dobët i biznesit mbeten një sfidë kryesore strukturore për ekonominë e Kosovës, prandaj reformat që do të ndërmerren janë lehtësimi i investimeve, mbështetjen e bizneseve start-up, përmirësimi i profilit të eksportit, përditësimet e legjislacionit dhe futja e sistemeve inteligjente të transportit. Në adresimin e barazisë gjinore, do të forcohet zbatimi i legjislacionit dhe kornizës strategjike për mbrojtjen nga dhuna në familje dhe dhuna me bazë gjinore dhe për të drejtat e komuniteteve joshumicë. Për më tepër, sa u përket sfidave mjedisore, politika e dekarbonizimit do të futet në katër vitet e ardhshme.

Kontributi i Agjendës së Reformave në arritjen e objektivave të përgjithshme të Instrumentit për Reforma dhe Rritje Ekonomike

Kontributi i kësaj Agjende të Reformave në objektivat e përgjithshme të IRRrE është i dyfishtë. Së pari, e afron Kosovën me BE-në në rrugën e saj të integrimit individual dhe progresin e saj në zhvillimin ekonomik duke iu afruar mesatares së BE-së. Reformat strategjike të Kosovës aspirojnë harmonizimin me vlerat e BE-së për dinjitetin njerëzor, lirinë, demokracinë, barazinë, sundimin e ligjit dhe të drejtat e njeriut përmes qeverisjes gjithëpërfshirëse dhe transparente, tranzicionit të gjelbër dhe digjital, zhvillimit të sektorit privat, rritjes së kapitalit njerëzor dhe respektimit të të drejtave themelore. Përmes këtyre reformave, Kosova synon të mbështesë dhe kultivojë vlerat e BE-së, duke nxitur një shoqëri të qëndrueshme, demokratike me mbrojtje të fuqishme të të drejtave të njeriut dhe ekonomi të hapur të tregut të lirë.

Së dyti, kjo Agjendë e Reformave kontribuon në aspektin horizontal dhe rajonal të instrumentit IRRrE. Ajo përmban shumë reforma të cilat do të jenë shumë të rëndësishme për arritjen e konvergjencës ekonomike brenda gjashtë vendeve të Ballkanit Perëndimor. Secila fushë e politikave dhe brenda saj reformat sektoriale kontribuojnë në (1) përafrimin me vlerat, ligjet, rregullat, standardet, politikat dhe praktikatat e BE-së, (2) krijimin e një kornize të fuqishme për zhvillim ekonomik, përafrim me standardet e BE-së dhe integrimin progresiv në Tregun e Përbashkët Rajonal dhe atë të BE-së, (3) nxitjen e një

mjedisi socio-ekonomik më transparent, efikas dhe gjithëpërfshirës, duke përshpejtuar konvergjencën e saj me BE-në; dhe (4) kontribuojnë në nxitjen e bashkëpunimit rajonal.

Kontributi i reformave në objektivat e përgjithshme dhe specifike të Instrumentit (neni 3) është si në vijim:

1. Qeverisja, RAP dhe MFP.

Forcimi i kapaciteteve administrative - plotësimi i rregullt i vendeve të lira në administratën publike dhe zvogëlimi i numrit të vendeve të hapura rrit transparencën dhe efikasitetin, duke siguruar një administratë kompetente, të përgjegjshme dhe menaxhim më të mirë të burimeve.

Sistemi transparent i shpërblimit dhe organizimi i efektshëm i ministrive të linjës dhe organeve të varura për një administratë të përgjegjshme - Krijimi i një sistemi pagash të drejtë dhe transparent përmirëson përgjegjshmërinë dhe moralin brenda sektorit publik.

Menaxhimi i financave publike - plotësimi i kornizës ligjore për prokurimin publik dhe reformimi i menaxhimit të investimeve publike garantojnë që fondet publike të përdoren në mënyrë efikase, duke iu përmbajtur standardeve ndërkombëtare.

2. Tranzicioni i gjelbër dhe digjital

Digjitalizimi i shërbimeve publike - Shërbimet publike digjitale e përshtatshme për përdoruesit reduktojnë barrën administrative dhe përmirësojnë qasjen, duke nxitur transparencën dhe efikasitetin në qeverisje dhe duke reduktuar barrën. Zhvillimi i infrastrukturës së sigurt digjitale, duke përfshirë mjetet e sigurisë rurale me brez të gjerë dhe 5G, do të rrisë lidhjen dhe mundësitë ekonomike.

Siguria kibernetike dhe infrastruktura digjitale - Krijimi i një infrastrukture të sigurt digjitale, duke përfshirë brezin e gjerë rural dhe celular, mbështet qasjen e barabartë në teknologji, forcon kapacitetet institucionale dhe masat mbrojtëse kundër kërcënimeve kibernetike.

Energjia e pastër dhe dekarbonizimi - Zbatimi i Paketës së Energjisë së Pastër dhe Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës promovon qëndrueshmërinë mjedisore dhe përputhet me politikat e gjelbra të BE-së. Procedurat transparente për vendosjen e energjisë së ripërtëritshme dhe respektimi i direktivave për eficiencën e energjisë do të nxisin ekonominë e gjelbër.

Eficienca e energjisë dhe burimet e ripërtëritshme - Zbatimi i direktivave për efikasitetin e energjisë dhe zhvillimi i procedurave konkurruese për vendosjen e energjisë së ripërtëritshme do të nxisë përdorimin e qëndrueshëm të energjisë.

3. Zhvillimi i sektorit privat

Mjedisi afarist dhe investimet - lehtësimi i investimeve të sektorit privat, mbështetja e bizneseve fillestare dhe NMVM-ve në TIK dhe teknologjitë e gjelbra, dhe përmirësimi i profilin të eksportit të sektorëve strategjikë inkurajojnë rritjen ekonomike, diversifikimin dhe inovacionin. Zbatimi i legjislacionit të falimentimit në përputhje me *acquis*-in e BE-së do të thjeshtojë proceset e falimentimit.

Ndërmarrjet Publike dhe Sistemet e Transportit - Përmirësimi i qeverisjes dhe efikasitetit të Ndërmarrjeve Publike (NP) dhe vendosja e Sistemeve Inteligjente të Transportit (ITS) do të rrisë kontributet ekonomike dhe efikasitetin e transportit.

Përfshirja financiare - Rritja e qasjes në financa dhe integrimi i sistemeve të pagesave përmes sistemeve të përmirësuara të pagesave dhe legjislacionit mbështetës për të nxitur pjesëmarrjen ekonomike, rritjen e ndërmarrjes dhe stabilitetin.

4. Zhvillimi dhe ruajtja e kapitalit njerëzor

Reforma në arsim - Digjitalizimi i arsimit, përmirësimi i edukimit në fëmijërinë e hershme dhe rritja e cilësisë së mësimdhënësve për të siguruar fuqi punëtore të kualifikuara në përputhje me nevojat e tregut dhe për të promovuar punësimin.

Përfshirja e tregut të punës - Rritja e pjesëmarrjes së grave, të rinjve dhe grupeve të cenuara në tregun e punës nëpërmjet ristrukturimit të shërbimit publik të punësimit dhe harmonizimit të arsimit me nevojat e tregut të punës për të promovuar barazinë dhe kohezionin social.

5. Bazat e aderimit në BE/Sundimi i ligjit

Përmirësimet e gjyqësorit - Rritja e performancës gjyqësore, integriteti dhe llogaridhënia sigurojnë procese ligjore të drejta dhe efikase, duke forcuar sundimin e ligjit dhe duke rritur besimin e publikut.

Masat kundër korrupsionit - përmirësimi i strategjive kundër korrupsionit rrit besimin në institucionet publike dhe qeverisjen.

Lufta kundër krimit të organizuar - Zbatimi i qasjeve strategjike për të luftuar krimin e organizuar garanton siguri dhe integritet ligjor.

Mbrojtja e të drejtave themelore - forcimi i mbrojtjes kundër dhunës në familje dhe dhunës me bazë gjinore dhe sigurimi i të drejtave të komuniteteve jo-shumicë në nxitjen e dinjitetit dhe barazisë njerëzore.

Proceset demokratike - Përmirësimi i proceseve legislative dhe aftësive mbikëqyrëse të Kuvendit siguron qeverisje demokratike dhe llogaridhënie.

Kontributi i Agjendës së Reformave në përafrimin progresiv dhe të vazhdueshëm me Politikën e Përbashkët të Jashtme dhe të Sigurisë të Unionit

Reformat e përshkruara në Agjendën e Reformave kontribuojnë në përafrim progresiv dhe të vazhdueshëm me Politikën e Përbashkët të Jashtme dhe të Sigurisë të Bashkimit Evropian (CFSP) duke rritur kapacitetin e Kosovës për të ruajtur paqen, për të forcuar sigurinë ndërkombëtare, për të promovuar bashkëpunimin ndërkombëtar dhe për të zhvilluar dhe konsoliduar demokracinë, sundimin e ligjit dhe respektimin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut.

Lufta e agresionit të Rusisë kundër Ukrainës ka nënvizuar më tej nevojën për unitet dhe solidaritet midis BE-së dhe partnerëve të saj më të afërt dhe si rrjedhim rëndësinë e harmonizimit të politikës së përbashkët të jashtme dhe të sigurisë (CFSP) në procesin e zgjerimit. Përafrimi i Kosovës me CFSP është në përputhje me zgjedhjen tonë strategjike për anëtarësim në BE. Kosova do të vazhdojë rreshtimin e njëanshëm si konfirmim i dëgjimit të saj strategjik drejt BE-së.

Kosova është plotësisht e përkushtuar në harmonizimin e politikës së saj të jashtme me atë të Bashkimit Evropian. Më 24 tetor 2022, Ministria e Punëve të Jashtme dhe Diasporës (MPJD) themeloi Grupin Ndërinstitucional të Punës për të koordinuar zbatimin e sanksioneve ndërkombëtare. Ky grup pune është plotësisht funksional dhe sapo i ka rekomanduar qeverisë të miratojë paketën e 12-të dhe të 13-të të sanksioneve të BE-së kundër Rusisë. Ne angazhohemi aktivisht me institucionet e BE-së dhe shtetet anëtare për të mësuar nga përvojat e tyre dhe për të adresuar sfidat e mundshme me të cilat mund të përballemi në koordinimin e brendshëm të zbatimit të sanksioneve. Ne jemi të përkushtuar të vazhdojmë të harmonizojmë politikën tonë të jashtme me BE-në dhe jemi të gatshëm të avancojmë më tej bashkëpunimin tonë me institucionet e BE-së në këtë çështje, duke përfshirë zbatimin e regjimeve të sanksioneve, përafrimin me pozicionet e BE-së dhe kapacitetin për të kontribuar dhe marrë pjesë në misionet kryesore të BE-së dhe operacionet.

Kosova është plotësisht e përkushtuar në harmonizimin e politikës së saj të jashtme me atë të Bashkimit Evropian. Më 24 tetor 2022, Ministria e Punëve të Jashtme dhe Diasporës (MPJD) themeloi Grupin Ndërinstitucional të Punës për të koordinuar zbatimin e sanksioneve ndërkombëtare. Ky grup pune është plotësisht funksional dhe sapo i ka rekomanduar qeverisë të miratojë paketën e 12-të dhe të 13-të të sanksioneve të BE-së kundër Rusisë. Ne angazhohemi aktivisht me institucionet e BE-së dhe shtetet anëtare për të mësuar nga përvojat e tyre dhe për të adresuar sfidat e mundshme me të cilat mund të përballemi në koordinimin e brendshëm të sanksioneve. Ne jemi të përkushtuar të vazhdojmë të harmonizojmë politikën tonë të jashtme me BE-në dhe jemi të gatshëm të avancojmë më tej bashkëpunimin tonë me institucionet e BE-së në këtë çështje, duke përfshirë zbatimin e regjimeve të sanksioneve, përafrimin me pozicionet e BE-së dhe kapacitetin për të kontribuar dhe marrë pjesë në misionet kryesore të BE-së dhe operacionet.

Sa i përket politikës së vizave të BE-së, Kosova do të vazhdojë harmonizimin e politikës së vizave. Pas udhëtimit pa viza për mbajtësit e pasaportave të Kosovës që nga 1 janari 2024, institucionet e Kosovës, në veçanti MPB-ja përmes mekanizmit të monitorimit të migracionit, po ndjek me shumë vëmendje zbatimin si dhe shkallën e vizitorëve të huaj nga vendet e treta që nuk kanë nevojë për vizë për të hyrë në Kosovë. Aktualisht, numri i vendeve që kanë nevojë për viza për zonën Shengen dhe nuk kanë nevojë

për vizë për të hyrë në Kosovë është 20 shtete. Deri më tani, trendi i vizitorëve të ardhur në numër ka mbetur i ngjashëm me nivelin që ishte para vendimit të BE-së për liberalizimin e vizave, përkatësisht gjatë tri viteve të mëparshme. Kosova ka një grup aktiv koordinues ndërinstitucional i cili ka analizuar dhe vlerësuar politikën aktuale të vizave të Kosovës bazuar në numrin e vizitorëve (hyrje/dalje), interesat strategjike, politikën e ndërsjellë të vizave dhe marrëdhëniet bilaterale. Në varësi të analizës, ky grup do të rekomandojë masat e duhura, duke përfshirë vendimet formale, që duhet të ndërmerren për të harmonizuar më tej politikën e vizave të Kosovës me atë të zonës Shengen.

3. PËRPUTHSHMËRIA ME KORNIZËN E PËRGJITHSHME TË POLITIKAVE

Agjenda e Reformave e Kosovës përfshin një gamë të gjerë fushash të politikave reformuese që synojnë adresimin e sfidave të ndryshme socio-ekonomike dhe politike me të cilat përballlet vendi. Ndërsa prioritetet specifike mund të evoluojnë me kalimin e kohës, temat e përbashkëta në këtë Agjendë të Reformave përfshijnë 17 sektorë në 5 fusha.

Përafrimi i këtyre fushave të politikave të reformave në Agjendën e Reformave me Kornizën e përgjithshme të Politikave të Kosovës, përfshirë Programin e Reformave në Ekonomi, Udhëzuesin e Përbashkët të Politikave dhe kornizën e Politikës së Zgjerimit, është thelbësor për sigurimin e koherencës, sinergjisë dhe efektivitetit në nxitjen e rritjes ekonomike, zhvillimit, dhe thelbësore për maksimizimin e ndikimit të përpjekjeve për reforma dhe adresimin e sfidave ndërsektoriale. Reformat e parapara në Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE janë në përputhje me prioritetet e parapara në kuadër të Programit për Reforma në Ekonomi, siç përshkruhet në vijim.

Konsistenca me Programin e Reformave në Ekonomi (PRE) 2024-2026

Agjenda e Reformave e Kosovës u përgjigjet sfidave të identifikuar në Reformat Strukturore të Programit për Reforma në Ekonomi në të tri fushat prioritare, përfshirë 6 masat e propozuara në PRE.

Fusha e parë prioritare e PRE 2024-2026, *Konkurrueshmëria*, përbëhet nga 2 Masa të Reformave (MR1: Përmirësimi i mjedisit afarist përmes reduktimit të ekonomisë joformale dhe barrën administrative dhe RM2: Rritja e Investimeve dhe Promovimi i Eksportit), këto masa janë shumë të lidhura me fushën e politikave 2 (*Tranzicioni i gjelbër dhe ai digjital*) dhe 3 (*Zhvillimi i sektorit privat dhe mjedisi afarist*) të Agjendës së Reformave, përkatësisht me digjitalizimin e shërbimeve dhe infrastrukturës publike dhe sektorët e mjedisit afarist.

Në fushën e dytë prioritare të PRE 2024-2026, *Qëndrueshmëria dhe elasticiteti*, ka gjithashtu 2 Masa Reformash (RM3: Dekarbonizimi i sektorit të energjisë përmes tranzicionit të energjisë së pastër dhe infrastrukturës së zgjuar për të zbatuar Marrëveshjen e Gjelbër dhe RM4: Përmirësimi, zhvillimi dhe mirëmbajtja e infrastrukturës së komunikimeve elektronike me brez të gjerë, për zhvillim socio-ekonomik, shërbime publike të avancuara, si dhe digjitalizimi i sistemeve me rëndësi kombëtare), këto masa janë në përputhje me Fushën e Politikave 2 (*Tranzicioni i gjelbër dhe ai digjital*) dhe 4 (*Zhvillimi dhe ruajtja e kapitalit njerëzor*) të Agjendës së Reformave, përkatësisht me reformat e tregut, politikat e dekarbonizimit, shpërndarjen e burimeve të ripërtëritshme, eficiencën e energjisë, digjitalizimin e shërbimeve dhe infrastrukturës publike, sigurinë kibernetike dhe sektorin e arsimit.

Fusha e tretë prioritare të PRE 2024-2026, *Kapitali njerëzor dhe politikat sociale* përfshin edhe 2 Masa Reformash (MR5: Rritja e nivelit të punësimit, forcimi i punësueshmërisë dhe të drejtave të punëtorëve përmes përmirësimit të politikave të punësimit dhe arsimit dhe MR6: Përmirësimi i mirëqenies sociale nëpërmjet përmirësimit të shërbimeve të mbrojtjes sociale dhe shërbimeve të kujdesit shëndetësor) të cilat janë në përputhje me Fushën e politikave 2 (*Tranzicioni i gjelbër dhe ai digjital*) dhe 4 (*Zhvillimi dhe ruajtja e kapitalit njerëzor*) të Agjendës së Reformave, përkatësisht sektorin e Digjitalizimit të shërbimeve publike dhe infrastrukturës dhe atë të Tregut të punës.

Tabela në vijim tregon konsistencën ndërmjet Reformave Strukturore të PRE 2024-2026 dhe Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE.

Tabela 1: Konsistenca ndërmjet Reformave Strukturore të Programit për Reforma në Ekonomi 2024-2026 dhe Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE

Reformat Strukturore të PRE-së		Agjenda e Reformave në kuadër të IRRrE	
Fusha me prioritet	Masat e Reformave	Komponenti (Sektori)	Reforma
1. Konkurrueshmëria	1. Përmirësimi i mjedisit afarist duke ulur ekonominë joformale dhe barrën administrative	2.1 “Digjitalizimi i shërbimeve dhe infrastrukturës publike”	2.1.1 Sigurimi i ofrimit të shërbimeve publike digjitale miqësore për përdoruesit përmes reduktimit të barrës administrative dhe përmirësimit të cilësisë dhe rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme në internet
	2. Rritja e Investimeve dhe Promovimi i Eksportit	3.1 Mjedisi afarist	3.1.1 Lehtësimi i investimeve të sektorit privat dhe përmirësimi i mekanizmave për tërheqjen e IDH në sektorët strategjikë duke promovuar adoptimin e produkteve dhe shërbimeve me vlerë më të lartë të stuar dhe inovacionit
2. Qëndrueshmëria dhe Elasticiteti	3. Dekarbonizimi i sektorit të energjisë përmes tranzicionit të energjisë së pastër dhe infrastrukturës së zgjuar për të zbatuar Marrëveshjen e Gjellbër	2.3 Reformat e tregut	2.3.1 Transpozimi dhe zbatimi i Paketës së Energjisë së Pastër
		2.4 Politika e dekarbonizimit	2.4.1 Zbatimi i veprimeve për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës (NECP)
		2.5 Shpërndarja e burimeve të ripërtëritshme	2.5.1 Zhvillimi i procedurave transparente dhe konkurruese për vendosjen e energjisë së ripërtëritshme.
		2.6 Eficiencia e energjisë	2.6.1 Zbatimi i Direktivës së Eficiencës së Energjisë dhe Direktivës për Performancën Energjetike të Ndërtesave
	4. Përmirësimi, zhvillimi dhe mirëmbajtja e infrastrukturës së komunikimeve elektronike të brezit të gjerë, për zhvillim social-ekonomik, shërbime publike të avancuara, si dhe digjitalizimi i sistemeve me rëndësi kombëtare	2.1 Digjitalizimi i shërbimeve dhe infrastrukturave publike	2.1.2 Krijimi i një infrastrukture digjitale të sigurt, elastike dhe të qëndrueshme, duke përfshirë infrastrukturën rurale dhe mobile të internetit dhe shpërndarjen e teknologjisë 5G, në pajtueshmëri të rreptë me Paketën e Veglave të BE-së për sigurinë kibernetike 5G të masave lehtësuese për adresimin e rreziqeve të sigurisë
			2.1.1 Sigurimi i ofrimit të shërbimeve publike digjitale miqësore për përdoruesit përmes reduktimit të barrës administrative dhe përmirësimit të cilësisë dhe rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme në internet
		2.2 Siguria kibernetike	2.2.1 Korniza gjithëpërfshirëse për elasticitetin kibernetik (prezantimi i kërkesave të Direktivës NIS2 dhe forcimi i institucioneve përkatëse)
		4.1 Arsimi	4.1.1. Bazuar në Strategjinë e Arsimit 2022 – 2026, të prezantohet një sistem arsimor i digjitalizuar duke zbatuar infrastrukturën digjitale në shkolla, duke ofruar materiale mësimore digjitale dhe duke zhvilluar shkathtësitë digjitale të mësimdhënësve
3. Kapitali Njerëzor dhe Politikat Sociale	5. Rritja e nivelit të punësimit, forcimi i punësueshmërisë dhe të drejtave të punëtorëve përmes përmirësimit të politikave të punësimit dhe arsimit	4.2 Tregu i punës	4.2.2 Përafrimi i arsimit me nevojat e tregut të punës nëpërmjet bashkëpunimit të ngushtë me komunitetin e biznesit dhe nëpërmjet rishikimit të kornizës ligjore për AAP dhe arsimin e të rriturve dhe rritjes së të nxënësve bazuar në punë në shkollat e AAP
			4.2.1 Rritja e pjesëmarrjes në tregun e punës të grave, të rinjve dhe grupeve të cënueshme nëpërmjet ristrukturimit të vazhdueshëm dhe përmirësimit të kapaciteteve administrative të shërbimeve publike të punësimit
	6. Përmirësimi i mirëqenies sociale nëpërmjet përmirësimit të shërbimeve të mbrojtjes sociale dhe shërbimeve të kujdesit shëndetësor	2.1 Digjitalizimi i shërbimeve dhe infrastrukturave publike	2.1.1 Sigurimi i ofrimit të shërbimeve publike digjitale miqësore për përdoruesit përmes reduktimit të barrës administrative dhe përmirësimit të cilësisë dhe rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme në internet

Konsistenca me Udhëzuesin e Përbashkët të Politikave të 2023 Dialogu Ekonomik dhe Financiar

Agjenda e Reformave e Kosovës u përgjigjet sfidave të identifikuara në konkluzionet e përbashkëta të dialogut ekonomik dhe financiar ndërmjet BE-së dhe Kosovës në 4 nga 6 udhëzimet e përbashkëta të politikave.

Sektorë të tillë si mjedisi afarist dhe Menaxhimi i Financave Publike u përgjigjen sfidave në udhëzuesin e dytë të politikave duke identifikuar reforma të tilla si përmirësimi i qeverisjes, efikasitetit dhe

llogaridhënies së ndërmarrjeve publike (NP) për të rritur kontributin e tyre në ekonomi dhe reformën e menaxhimit të investimeve publike, duke përfshirë kornizën rregullative për investimet publike, strukturën administrative dhe qasjen e unifikuar metodologjike për të garantuar përputhjen me standardet më të mira ndërkombëtare dhe për të lejuar një zbatim më transparent dhe efikas të projekteve kapitale.

Sektorë si: Reformat e tregut, politika e dekarbonizimit, shpërndarja e burimeve të ripërtëritshme dhe efienca e energjisë u përgjigjen sfidave në udhëzuesin e katërt të politikave të Konkluzioneve të Përbashkuara duke identifikuar reforma si: Transpozimi dhe zbatimi i Paketës së Energjisë së Pastër, Zbatimi i veprimeve për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës (PKEK), Zhvillimi i procedurave transparente dhe konkurruese për vendosjen e energjisë së ripërtëritshme dhe zbatimi i Direktivës së Efiçencës së Energjisë dhe Performancës së Energjisë në Direktivën për ndërtesat.

Spektori i mjedisit afarist dhe digjitalizimi i shërbimeve dhe infrastrukturave publike u përgjigjet sfidave në Udhëzuesin e pestë të Politikave që identifikon reformat si: Lehtësimi i investimeve të sektorit privat dhe përmirësimi i mekanizmave për tërheqjen e IHD-ve në sektorët strategjikë duke promovuar adoptimin e produkteve dhe shërbimeve me vlerë më të lartë të shtuar dhe inovacionit dhe sigurimin e ofrimit të shërbimeve publike digjitale miqësore për përdoruesit përmes reduktimit të barrës administrative dhe përmirësimit të cilësisë dhe rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme online dhe së fundi, Tregu i Punës u përgjigjet sfidave në Udhëzuesin e gjashtë të Politikave duke identifikuar reforma si: Rritja e pjesëmarrjes në tregun e punës të grave, të rinjve dhe grupeve të cenuara nëpërmjet ristrukturimit të vazhdueshëm dhe përmirësimit të kapaciteteve administrative të shërbimeve publike të punësimit dhe harmonizimit të arsimit, me nevojat e tregut të punës nëpërmjet bashkëpunimit të ngushtë me komunitetin e biznesit dhe nëpërmjet rishikimit të kornizës ligjore për AAP-në dhe arsimin për të rritur dhe rritjen e të nxënës të bazuar në punë në shkollat e AAP-së.

Tabela në vijim tregon konsistencën ndërmjet Udhëzimit të Përbashkët të Politikave të Dialogut Ekonomik dhe Financiar 2023 dhe Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE.

Tabela 2: Konsistenca ndërmjet Udhëzimeve të Përbashkët të Politikave të Dialogut Ekonomik dhe Financiar 2023 dhe Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE

Udhëzimet e Përbashkëta të Politikave të Dialogut Ekonomik dhe Financiar 2023 (PG)	Agjenda e Reformave në kuadër të IRRrE	
	Komponenti (Sektori)	Reforma
1. Nëse është e nevojshme, përdorni hapësirën fiskale të disponueshme në buxhetin e vitit 2023 për të ofruar mbështetje të mirë-shënjestruar dhe të përkohshme lidhur me krizën energjetike për familjet dhe bizneset e cenueshme, duke siguruar njëkohësisht respektimin e tavanit të deficitit prej 2% të rregullit fiskal siç parashikohet nga PRE-ja. Sigurohuni që shpenzimet për pensionet e veteranëve të luftës, si dhe pagat e sektorit publik, sipas ligjit të ri të pagave, të jenë në përputhje me kufijtë e përcaktuar ligjorë. Ndërmarrja dhe publikimi i një rishikimi gjithëpërfshirës të shpenzimeve tatimore duke përcaktuar sasinë e të ardhurave të humbura nga të gjitha përjashtimet, normat preferenciale dhe regjimet e veçanta.	Nuk aplikohet	Nuk aplikohet
2. Rritja e shkallës së ekzekutimit të shpenzimeve kapitale duke zbatuar rekomandimet e bëra sipas Vlerësimit të Menaxhimit të Investimeve Publike të FMN-së. Përmirësimi i mbikëqyrjes financiare dhe llogaridhënies së ndërmarrjeve publike (NP), duke përfshirë miratimin dhe publikimin e raportit të tyre vjetor të performancës. Rishikimi i dokumentit të opsioneve për themelimin e një organi të pavarur për mbikëqyrjen fiskale dhe informimi i komisionit për vazhdim.	3.1. Mjedisi afarist	3.1.5 Përmirësimi i qeverisjes, efikasitetit dhe llogaridhënies së Ndërmarrjeve Publike (NP) për të rritur kontributin e tyre në ekonomi
	1.2. Menaxhimi i Financave Publike	1.2.2 Reforma në menaxhimin e investimeve publike, duke përfshirë kornizën rregullatore për investimet publike, strukturën administrative dhe qasjen e unifikuar metodologjike për të garantuar përputhjen me standardet më të mira ndërkombëtare dhe për të lejuar një zbatim më transparent dhe efikas të projekteve kapitale
3. Vazhdimi i vlerësimit dhe analizimit me kujdes të zhvillimeve të çmimeve dhe të qenit gati për të përdorur mjetet e kufizuara të disponueshme sipas kornizës monetare të zgjedhur për të siguruar stabilitetin e çmimeve. Vazhdimi i përpjekjeve për të siguruar që fushat kryesore të bankës qendrore, duke përfshirë stabilitetin financiar dhe mbikëqyrjen bankare, të kenë staf adekuat për të thelluar kapacitetet analitike dhe teknike të bankës qendrore. Forcimi i mëtejshëm i kornizës së raportimit dhe menaxhimit të rrezikut në të gjithë sistemin bankar për të siguruar një raportim të saktë të cilësisë së aseteve, për të reduktuar më tej pengesat e mbetura për zgjidhjen e KJP-ve dhe për të zvogëluar mangësitë e të dhënave në veçanti sa i përket sektorit të pasurive të paluajtshme.	Nuk aplikohet	Nuk aplikohet
4. Në përputhje me Agjendën e Gjellbër për Ballkanin Perëndimor, të rritet elasticiteti dhe tranzicioni energjetik duke plotësuar kornizën ligjore dhe duke nisur ankandin pilot për burimet e ripërtëritshme. Zbatimi i planit të veprimit për mbështetjen e energjisë për vitin 2023, duke përfshirë masat për eficiencën e energjisë. Përmirësimi i elasticitetit të sistemit, modernizimi i rrjeteve të energjisë elektrike dhe funksionalizimi i tregjeve me shumicë të çmimeve të energjisë elektrike në ditë dhe brenda ditës në rrugën drejt liberalizimit të tregut me pakicë të energjisë elektrike.	2.3. Reformat e tregut	2.3.1 Transpozimi dhe zbatimi i Paketës së Energjisë së Pastër
	2.4. Politika e Dekarbonizimit	2.4.1 Zbatimi i veprimeve për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës (NECP)
	2.5. Aktivizimi i burimeve të ripërtëritshme	2.5.1 Zhvillimi i procedurave transparente dhe konkurruese për vendosjen e energjisë së ripërtëritshme.
	2.6. Eficiencia e Energjisë	2.6.1 Zbatimi i Direktivës së Eficiencës së Energjisë dhe Direktivës për Performancën Energjetike të Ndërtesave
5. Rritja e shkallës së zbatimit të planit të veprimit të Strategjisë Kombëtare 2019–2023 për Parandalimin dhe Luftimin e Ekonomisë Joformale, Pastrimit të Parave, Financimit të Terrorizmit dhe Krimeve Financiare. Vazhdimi i nxitjes së formalizimit të punësimit dhe bizneseve dhe adresimi i evazionit fiskal në sektorët e identifikuar me rrezik të lartë përmes bashkëpunimit më të mirë ndërinstytucional. Thjeshtimi i sistemit të licencave dhe lejeve, dhe përfundimi i ristrukturimit të NVM-ve dhe agjencive të promovimit të investimeve dhe sigurimi i burimeve të përshtatshme.	3.1. Mjedisi afarist	3.1.1 Lehtësimi i investimeve të sektorit privat dhe përmirësimi i mekanizmave për tërheqjen e IDH në sektorët strategjikë duke promovuar adoptimin e produkteve dhe shërbimeve me vlerë më të lartë të shtuar dhe inovacionit
	2.1. Digjitalizimi i shërbimeve dhe infrastrukturës publike	2.1.1 Sigurimi i ofrimit të shërbimeve publike digjitale miqësore për përdoruesit përmes reduktimit të barrës administrative dhe përmirësimit të cilësisë dhe rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme në internet
6. Zhvillimi i një udhërrëfyese për zbatimin e reformave kyçe të sistemit arsimor, duke përfshirë rekomandimet në kuadër të Diagnostikimit të Arsimit të Shpejtë të ETF-së. Përafrimi i arsimit, veçanërisht programet e arsimit të lartë dhe arsimin dhe aftësimin profesional, me nevojat e tregut të punës duke bashkëpunuar ngushtë me komunitetin e biznesit, për të zhvilluar më tej barometrin e punësimit dhe barometrin e aftësive. Të përshejtohet ristrukturimi i vazhdueshëm i shërbimeve publike të punësimit dhe të rritet ndjeshëm kapaciteti i tyre për të ofruar shërbime përkatëse, veçanërisht në funksion të zbatimit të Garancisë për Rininë dhe ofrimit të masave përkatëse aktive të tregut të punës për të papunët dhe ata që rrezikojnë të mbeten të papunë.	4.2 Tregu i punës	4.2.1 Rritja e pjesëmarrjes në tregun e punës të grave, të rinjve dhe grupeve të cenueshme nëpërmjet ristrukturimit të vazhdueshëm dhe përmirësimit të kapaciteteve administrative të shërbimeve publike të punësimit
		4.2.2 Përafrimi i arsimit me nevojat e tregut të punës nëpërmjet bashkëpunimit të ngushtë me komunitetin e biznesit dhe nëpërmjet rishikimit të kornizës ligjore për AAP-në dhe arsimin e të rriturve dhe rritjes së të nxënit bazuar në punë në shkollat e AAP-së.

Konsistenca me kornizën më të fundit të politikave makroekonomike dhe fiskale të dorëzuar në Komision në kontekstin e Dialogut Ekonomik dhe Financiar me BE-në

Korniza makro-fiskale për periudhën aktuale dhe afatmesme është përshkruar në Programin e Reformave Ekonomike 2024-2026, krahas pjesës së reformave strukturore, e cila u dorëzua Komisionit Evropian në janar 2024. Bazuar në rishikimin kolegjial dhe vlerësimin e Komisionit Evropian të PRE-së, Konkluzionet e Përbashkëta të Dialogut Ekonomik dhe Financiar ndërmjet BE-së dhe Ballkanit Perëndimor dhe Turqisë u miratuan në takimin e nivelit të lartë të Këshillit ECOFIN me ministrat e financave të shteteve kandidate në maj 2024. Konkluzionet në lidhje me Kosovën theksuan progresin që ka bërë Kosova në drejtim të luftimit të joformalitetit dhe forcimit të financave publike, duke vënë në të njëjtën kohë pengesat strukturore ekzistuese për konkurrencën dhe rritjen gjithëpërfshirëse.

Disa nga pengesat dhe dobësitë u pasqyruan në udhëzimet e politikave specifike për një vend të nxjerra si pjesë e Konkluzioneve të Përbashkëta, si në vijim:

- i. *Zbatimi i zhvendosjes së parashikuar në strukturën e shpenzimeve buxhetore për vitin 2024 nga shpenzimet qarkulluese në ato kapitale duke siguruar respektimin e rregullave fiskale. Rritja e transparencës buxhetore duke reduktuar më tej alokimet e përgjithshme. Rritja e anës së të ardhurave duke reduktuar zbrazëtitë dhe përjashtimet përmes ndryshimeve në legjislacionin tatimor, duke përfshirë tatimin mbi të ardhurat personale (TAP), tatimin mbi të ardhurat e korporatave (TAK) dhe tatimin mbi vlerën e shtuar (TVSH).*

Sa i përket grupit të parë të konkluzioneve të përbashkëta, Kosova tashmë ka bërë disa përparime. Krahasuar me 2023, ***alokimet e përgjithshme*** të parapara në Buxhetin 2024 janë reduktuar në 112 milionë euro (1.1%e BPV-së, shumë nën kufirin tregues të SBA prej 2 për qind të BPV-së). Ndarjet buxhetore të përgjithshme në buxhetin e vitit 2024 synojnë të krijojnë hapësirë për një zbatim më të shpejtë se sa pritej të projekteve kapitale, të adresojnë situatat e paparashikuara dhe të zbusin materializimin e rreziqeve të tjera negative, duke përfshirë çmimet ndërkombëtare të mallrave më të larta se ato të parashikuara. Megjithatë, për të nxitur transparencën në përdorimin e këtyre burimeve, raportet tremujore të thesarit filluan në korrik (2023) për të përfshirë një seksion që përshkruan përdorimin e tyre, ndikimin e synuar, arsyetimin dhe përfituesit.

Në lidhje me *përkrahjen e formalizimit dhe forcimin e bazës tatimore*, DPF e Bankës Botërore po mbështet masat në kuadrin e Amendamenteve të Ligjit për Tatimin mbi të Ardhurat Personale (TAP), Ligjin për Tatimin mbi të Ardhurat e Korporatave (TAK) dhe Ligjin për Tatimin mbi Vlerën e Shtuar (TVSH). Rishikimi i këtyre ligjeve do të bazohet në rekomandimet e Diagnostikimit të Përgjithshëm të Sistemit Tatimor të FMN-së (2021) dhe rezultatet nga analiza e shpenzimeve tatimore që po kryhet aktualisht me mbështetjen e Bankës Botërore. Ndryshimet pritet të përfshijnë: (a) rregullimet në prapun aktual të detyrimit për të ardhurat e tatueshme minimale të TAP dhe kllapat e ndërmjetme për të reflektuar ndryshimet në ekonomi dhe për të rritur progresivitetin; (b) thjeshtimin e shpenzimeve tatimore të zgjedhura sipas regjimeve aktuale të TAK, TVSH dhe TAP; (iii) masat për të lehtësuar digjitalizimin e administrimit të TVSH-së.

- ii. *Të ndërmerret dhe publikohet rishikimi i shpenzimeve tatimore duke përcaktuar sasinë e të ardhurave të humbura nga të gjitha përjashtimet, normat preferenciale dhe regjimet e veçanta. Të përmirësohet shkalla e ekzekutimit të shpenzimeve kapitale, duke përfshirë krijimin e lidhjeve ndërmjet sistemit të prokurimit elektronik dhe Sistemit Informativ i Menaxhimit të Financave të Kosovës (SIMFK), duke ndjekur rekomandimet e bëra sipas Vlerësimit të përditësuar të FMN-së për Menaxhimin e Investimeve Publike. Të përmirësohet mbikëqyrja financiare dhe llogaridhënia e Ndërmarrjeve Publike (NP) duke miratuar dhe publikuar raportin e tyre vjetor të performancës; të miratohen ndryshime në Ligjin e NP-ve për të përmirësuar qeverisjen e tyre korporative.*

Është bërë progres në zbatimin e grupit të dytë të konkluzioneve të përbashkëta. Ministria e Financave, Punës dhe Transfereve, me mbështetjen e Bankës Botërore, aktualisht është duke ndërmarrë një rishikim të plotë të shpenzimeve tatimore. Raporti i plotë për shpenzimet tatimore është pothuajse i finalizuar dhe pritet të publikohet së shpejti.

Për më tepër, veprimet e fundit të ndërmarrja nga qeveria do të mbështesin përshpejtimin e vazhdueshëm të zbatimit të investimeve publike, i vërejtur në vitin 2023, për të vazhduar në vitin 2024 dhe në periudhën afatmesme. Duke filluar nga viti 2024, nga organizatat buxhetore kërkohet që të planifikojnë shpenzimet e shpronësimeve të projekteve përkatëse kapitale si pjesë e zarfeve të tyre të projektit.

Gjithashtu, janë duke u bërë përpjekje për integrimin e platformës së prokurimit elektronik me SIMFK (Sistemin Informativ të Menaxhimit të Financave të Kosovës), duke siguruar që organizatat buxhetore të kenë ndarjen e nevojshme buxhetore si parakusht për publikimin e tenderit. Për më tepër, po bëhen përpjekje për të siguruar që vlerësimi teknik dhe dokumentacioni për projektet e reja të financuara nga jashtë është finalizuar përpara nënshkrimit të marrëveshjeve financiare përkatëse.

Sa i përket rritjes së **mbikëqyrjes financiare dhe llogaridhënies së Ndërmarrjeve Publike (NP)**, Vlen të përmendet se Kosova, për herë të parë, publikoi një vlerësim të pavarur të rrezikut fiskal i cili përfshin një seksion të detajuar të NP-ve, duke përmbushur standardin strukturor të FMN-së në nëntor 2023, si pjesë e SBA-së paraprake. Ndërsa pranon punën e mbetur të nevojshme për të përmirësuar mbikëqyrjen e NP-ve, MFPT-ja në mënyrë progresive po alokon më shumë burime teknike dhe përkushtim politik në këtë fushë.

Konsistenca me Strategjinë dhe Planin Kombëtar të Zhvillimit (SKZHP) 2030

Agjenda e Reformave e Kosovës u përgjigjet sfidave të identifikuara në Strategjinë dhe Planin Kombëtar për Zhvillim 2030 në 16 sektorë në 5 fusha të politikave. PSKZH është dokument strategjik afatgjatë që ofron vizionin për zhvillimin e qëndrueshëm të vendit. Ai përmban katër shtylla të zhvillimit, të cilat adresojnë sfidat dhe pengesat kryesore të vendit, me fokus zhvillimin ekonomik, mirëqenien sociale, arsimin cilësor, mjedisin e pastër, sigurinë ligjore dhe institucionet efektive. Reformat e parapara në Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE rrjedhin nga me PSKZH dhe janë në përputhje me të.

Tabela në vijim tregon konsistencën midis Strategjisë Kombëtare të Zhvillimit 2030 dhe Planit Kombëtar të Zhvillimit, nga njëra anë, dhe Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE, nga ana tjetër.

Tabela 3: Konsistenca ndërmjet Strategjisë Kombëtare për Zhvillim 2030 dhe Planit Kombëtar për Zhvillim dhe Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE.

Agjenda e Reformave në kuadër të IRRrE		Strategjia Kombëtare e Zhvillimit 2030 dhe Planit Kombëtar i Zhvillimit	
Komponenti (Sektori)	Reforma	Qëllimet Strategjike	Masat Strategjike
1.1. Reforma e administratës publike	1.1.1. Të forcohen kapacitetet administrative duke plotësuar rregullisht vendet e zbrazëta në administratën publike dhe duke reduktuar numrin e vendeve të zbrazëta dhe ushtruese të detyrës, duke përmirësuar menaxhimin dhe monitorimin e bazuar në fakte të burimeve njerëzore.	10.2. Rritja e efikasitetit të shërbimeve publike dhe përgjegjësisë në administratën publike	10.2.1 Zhvillimi i kornizës ligjore për shërbimin civil
	1.1.2. Krijimi i një sistemi kompensimi transparent dhe organizimi i thjeshtë i ministrive të linjës dhe organeve të varura për një administratë të përgjegjshme.	10.2. Rritja e efikasitetit të shërbimeve publike dhe përgjegjësisë në administratën publike	10.2.1 Zhvillimi i kornizës ligjore për shërbimin civil
			10.2.3 Zbatimi i parimeve të profesionalizmit, meritokracisë, efikasitetit dhe mundësive të barabarta në shërbimin publik
1.2. Menaxhimi i Financave Publike	1.2.1. Plotësimi i kornizës ligjore dhe institucionale për sistemin e prokurimit publik	10.6. Rritje e mëtejshme e efikasitetit alokues	10.2.2 Krijimi i një sistemi të drejtë, transparent dhe të barabartë për pagat
	1.2.2. Reforma e menaxhimit të investimeve publike, duke përfshirë kornizën rregullative për investimet publike, strukturën administrative dhe qasjen e unifikuar metodologjike për të garantuar përputhjen me standardet më të mira ndërkombëtare dhe për të lejuar një zbatim më transparent dhe efikas të projekteve kapitale.	10.6. Rritje e mëtejshme e efikasitetit alokues	10.6.1 Forcimi i lidhjes ndërmjet planifikimit strategjik dhe buxhetimit
2.1. Digjitalizimi i shërbimeve dhe infrastrukturës publike	2.1.1. Sigurimi i ofrimit të shërbimeve publike digjitale miqësore për përdoruesit përmes reduktimit të barrës administrative dhe përmirësimit të cilësisë dhe rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme në internet.	10.1. Rritja e cilësisë së politikave dhe ofrimit të shërbimeve për qytetarët dhe bizneset	10.6.1 Forcimi i lidhjes ndërmjet planifikimit strategjik dhe buxhetimit
	2.1.2. Nënshkrimi elektronik dhe implementimi i kuletës të identitetit digjital		10.1.13 Reduktimi i barrës administrative në nivel qendror
	2.1.3. Krijimi i një infrastrukture digjitale të sigurt, elastike dhe të qëndrueshme, duke përfshirë shtrirjen e brezit të gjerë rural dhe	2.6. Zhvillimi i rrjeteve dhe shërbimeve të	2.6.1 Harmonizimi i kornizës ligjore dhe politike me legjislationin e BE-së dhe mbështetja e sektorit të TIK-ut

	celular dhe 5G, me pajtueshmëri të rreptë me Kutinë e Veglave 5G të BE-së të masave lehtësuese për të adresuar rreziqet e sigurisë	komunikimit elektronik broadband me cilësi të lartë	
2.2. Siguria kibernetike	2.2.1. Korniza gjithëpërfshirëse për elasticitetin kibernetik (duke prezantuar kërkesat e Direktivës NIS2 dhe forcimin e institucioneve përkatëse)	8.1. Forcimi i kapaciteteve për mbrojtje dhe siguri në bashkëpunim me partnerët euroatlantikë	8.1.1 Avancimi i politikave dhe funksionalizimi i mekanizmeve për Sigurinë Kibernetike
2.3. Reformat e tregut	2.3.1. Transpozimi dhe zbatim i Paketës së Energjisë së Pastër.	2.1. Përmirësimi i sigurisë, qëndrueshmërisë dhe përballueshmërisë së furnizimit me energji	2.1.6 Përmirësimi i kornizës së politikave dhe legjislacionit
2.4. Politika e Dekarbonizimit	2.4.1. Zbatimi i veprimeve për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës (PKEK)	3.1. Menaxhimi i integruar i mbeturinave dhe rritja e qarkullimit të burimeve	3.1.1 Përmirësimi i politikave për mbrojtjen e mjedisit, mbrojtjen nga rrezatimi dhe sigurinë bërthamore 3.1.2 Përmirësimi i procesit të raportimit dhe forcimi i sistemit të informacionit mjedisor
2.5. Aktivizimi i burimeve të ripërtëritshme	2.5.1. Zhvillimi i procedurave transparente dhe konkurruese për vendosjen e energjisë së ripërtëritshme.	3.3. Rritja e pjesës së burimeve të ripërtëritshme në përzierjen e energjisë	3.3.1 Rritja e kapaciteteve të BRE-ve në prodhimin e energjisë
2.6. Eficienca e Energjisë	2.6.1. Zbatimi i Direktivës së Eficiencës së Energjisë dhe Direktivës së Performancës së Energjisë në Ndërtesa	3.4. Përmirësimi i eficiencës së energjisë	3.4.1 Përmirësimi i eficiencës së energjisë në ndërtesa
3.1. Mjedi afarist	3.1.1. Lehtësimi i investimeve të sektorit privat dhe përmirësimi i mekanizmeve për tërheqjen e IHD-ve në sektorët strategjikë duke promovuar adoptimin e produkteve dhe shërbimeve me vlerë më të lartë të shtuar dhe inovacionit.	1.1. Ndërtimi i një mjedisi biznesi të drejtë, të adaptueshëm dhe konkurrues	1.1.8 Forcimi i legjislacionit dhe sigurimi i zbatimit të kornizës ligjore për ndihmën shtetërore
		1.6. Rritja e investimeve të orientuara drejt eksportit	1.6.1 Nxitja e investimeve nëpërmjet avancimit të politikave, rregullatorit, rritjes së kapaciteteve prodhuese dhe përpunuese në sektorët prioritarë industrialë, si dhe rritjen e zonave ekonomike.
	3.1.2. Mbështetja e krijimit dhe rritjes së bizneseve fillestare dhe NMVM-ve të specializuara në TIK dhe ekonominë e gjelbër dhe qarkore, si dhe përvetësimin e teknologjive të gjelbra, nëpërmjet Fondit të Inovacionit dhe inkubatorëve të biznesit	1.2. Përsheptimi i transformimit dhe inovacionit digjital në NMVM-të dhe bizneset fillestare	1.1.2 Hartimi i politikave dhe mbështetja e projekteve inovative 1.2.3 Përsheptimi i transformimit digjital në prodhim
		1.4. Mobilizimi i industrisë drejt ekonomisë qarkore	1.4.1 Mbështetja e ndërmarrjeve për të rritur riciklimin dhe qarkullimin në prodhim 1.4.2 Mbështetja e produkteve të gjelbra për konsum
	3.1.3. Rritja e profilit të eksportit të sektorëve strategjikë, duke përfshirë zbatimin e Strategjisë së Zhvillimit Industrial dhe Mbështetjes së Biznesit 2030.	1.3. Zhvillimi i industrisë drejt produkteve dhe shërbimeve me vlerë të shtuar	1.3.1 Rritja e pjesëmarrjes së inputeve vendore në prodhim 1.3.2 Forcimi i lidhjeve me ofruesit lokalë të shërbimeve të lidhura me industrinë
		1.5. Ndërkombëtarizimi i ndërmarrjeve dhe reduktimi i varësisë së tepruar nga importi	1.5.1 Rritja e cilësisë dhe certifikimi i produkteve të njohura ndërkombëtarisht 1.5.2 Reduktimi i barrierave tregtare dhe përmirësimi i politikave tregtare me qëllim rritjen e eksporteve dhe zëvendësimin e importeve 1.5.3 Promovimi i eksporteve duke u fokusuar në vendet e BE-së dhe gjetja e tregjeve të reja në tregun global
		1.6. Rritja e investimeve të orientuara drejt eksportit	1.6.1 Nxitja e investimeve nëpërmjet avancimit të politikave, rregullatorit, rritjes së kapaciteteve prodhuese dhe përpunuese në sektorët prioritarë industrialë, si dhe rritjen e zonave ekonomike.
	3.1.4. Zbatimi i legjislacionit të falimentimit përmes përafrimit me acquis të BE-së, thjeshtimit të procedurave, masave të politikës së falimentimit dhe përmirësimit të proceseve përmes mjeteve digjitale.	Nuk aplikohet	Nuk aplikohet

	3.1.5. Përmirësimi i qeverisjes, efikasitetit dhe llogaridhënies së Ndërmarrjeve Publike (NP) për të rritur kontributin e tyre në ekonomi	10.4. Përmirësimi i performancës dhe menaxhimit financiar të ndërmarrjeve publike	10.4.1 Përmirësimi i monitorimit të NP-ve dhe llogaridhënies së tyre
	3.1.6. Vendosja e Sistemit Inteligjent të Transportit (ITS) dhe e-transportit të përafuar plotësisht me Direktivën ITS.	2.3. Përmirësimi i infrastrukturës dhe shërbimeve të transportit	2.3.3 Hartimi i politikave në fushën e infrastrukturës dhe transportit si dhe rishikimi i kornizës ligjore
		3.6. Promovimi i lëvizshmërisë digjitale dhe të qëndrueshme	3.6.1 Transport i zgjuar dhe i qëndrueshëm
3.2. Qasja në Financa	3.2.1. Rritja e qasjes në financa, integrimi/shërbimet e sistemit të pagesave dhe përfshirja financiare, të artikuluar në procedura të ndryshme ligjore.	1.1. Ndërtimi i një mjedisi biznesi të drejtë, të adaptueshëm dhe konkurrues	1.1.6 Zhvillimi i mëtejshëm i kornizës ligjore për shërbimet financiare dhe tregjet financiare
4.1. Arsimi	4.1.1. Bazuar në Strategjinë e Arsimit 2022 – 2026, të prezantohet një sistem arsimor i digjitalizuar duke zbatuar infrastrukturën digjitale në shkolla, duke ofruar materiale mësimore digjitale dhe duke zhvilluar shkathhtësitë digjitale të mësimeve të mësimdhënësve.	2.6. Zhvillimi i rrjeteve dhe shërbimeve të komunikimit elektronik broadband me cilësi të lartë	2.6.2 Zhvillimi i infrastrukturës dhe kapitalit njerëzor në fushën e TIK-ut dhe Ekonomisë Digjitale
			4.2.5 Zhvillimi i kompetencës digjitale në të gjitha palët në funksion të transformimit të suksesshëm digjital të arsimit dhe zhvillimit të përgjithshëm shoqëror
			4.2.6 Ofrimi i mundësive për përdorim efektiv të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK) në IEAA dhe IAL
			4.2.7 Krijimi i mekanizmave institucionale që mundësojnë zbatimin e digjitalizimit dhe përdorimin e teknologjisë në fushën e arsimit në mënyrë efektive dhe efikase.
	4.1.2. Rritja e regjistrimit dhe cilësisë së arsimit të fëmijërisë së hershme duke përmirësuar qasjen dhe cilësinë e sistemit dhe shërbimeve të kujdesit, duke promovuar zhvillimin gjithëpërfshirës të fëmijëve dhe si rezultat gjithashtu të lehtësojë pjesëmarrjen e grave në tregun e punës.	4.1. Rritja e pjesëmarrjes së fëmijëve në arsim cilësor dhe kujdes në fëmijërinë e hershme	4.1.1 Krijimi i mjediseve të shëndetshme me kushte adekuate për EFH dhe sigurimi i burimeve njerëzore
			4.1.2 Përmirësimi i infrastrukturës ligjore dhe ofrimi i shërbimeve cilësore në EFH
	4.1.3. Rritja e cilësisë së arsimit dhe profesionit të mësimeve të mësimdhënësve, duke përmirësuar cilësinë dhe rëndësinë e zhvillimit të vazhdueshëm profesional të mësimeve të mësimdhënësve, zbatimin e sistemit për licencimin e mësimeve të mësimdhënësve, ndërmarrjen e rishikimit cilësor të teksteve shkollore dhe përmirësimin e efikasitetit të vlerësimit të performancës shkollore.	4.2. Përmirësimi i qasjes gjithëpërfshirëse dhe digjitalizimi i shërbimeve arsimore	4.2.1 Funkcionalizimi i plotë i sistemit të licencimit të mësimeve të mësimdhënësve dhe rritja e mundësive për zhvillim profesional dhe avancim të mësimeve të mësimdhënësve bazuar në standardet e mësimeve të mësimdhënësve
			4.2.3 Sigurimi i teksteve shkollore, burimeve, mjeteve dhe materialeve mësimore cilësore në harmoni me kurrikulën dhe standardet përkatëse
			4.2.4 Forcimi i mekanizmave dhe kapaciteteve për zbatimin e sistemit të sigurimit të cilësisë
			4.2.8 Rritja e përfshirjes dhe pjesëmarrjes aktive të nxënësve nga grupet e marginalizuara
			4.2.12 Rritja e përfshirjes dhe pjesëmarrjes aktive të fëmijëve/nxënësve me nevojat të veçanta
			5.1.1 Reforma e shërbimeve publike të punësimit
4.2. Tregu i punës	4.2.1. Rritja e pjesëmarrjes në tregun e punës të grave, të rinjve dhe grupeve të cenuara nëpërmjet rristurimit të vazhdueshëm dhe përmirësimit të kapaciteteve administrative të shërbimeve publike të punësimit	5.1. Zhvillimi i aftësive dhe kompetencave dhe ngushtimi i hendekut në tregun e punës	
	4.2.2. Përafrimi i arsimit, me nevojat e tregut të punës nëpërmjet bashkëpunimit të ngushtë me komunitetin e biznesit dhe nëpërmjet rishikimit të kornizës ligjore për AAP-në dhe arsimin e të rriturve dhe duke rritur të mësuarit e bazuar në punë në shkollat e AAP-së.	5.1. Zhvillimi i aftësive dhe kompetencave dhe ngushtimi i hendekut në tregun e punës	5.1.3 Reformimi i sistemit të aftësimit profesional
		4.3. Përafrimi më i mirë i arsimit me	4.3.1 Përmirësimi i sistemit të qeverisjes, financimit dhe menaxhimit të informacionit të arsimit dhe aftësimit profesional dhe arsimit të të rriturve

		nevojat e tregut të punës	4.3.3 Harmonizimi i kualifikimeve në arsim dhe aftësim profesional, në përputhje me kërkesat e tregut të punës
5.1. Gjyqësori	5.1.1. Përmirësimi i performancës, integritetit, llogaridhënies dhe efikasitetit të gjyqësorit, duke përfshirë zbatimin e Deklaratës së Përbashkët të Zotimit	9.1. Drejtësi në kohë	9.1.1 Zhvillimi i politikave dhe legjislacionit për të garantuar drejtësi në kohë
		9.2. Profesionalizmi, paanshmëria (integriteti) dhe përgjegjësia	9.2.1 Zhvillimi i politikave dhe legjislacionit për promovimin e profesionalizmit në sektorin e drejtësisë
5.2. Lufta kundër korrupsionit	5.2.1. Përmirësimi i efikasitetit për të luftuar korrupsionin përmes parandalimit dhe shtypjes dhe duke përmirësuar kornizën strategjike	8.3. Lufta kundër krimit dhe korrupsionit	8.3.10 Rritja e efikasitetit të Policisë së Kosovës për trajtimin e rasteve të korrupsionit
			8.3.11 Ngritja e kapaciteteve të hetimeve të integruara financiare
5.3. Lufta kundër Krimit të Organizuar	5.3.1. Zbatimi në mënyrë efektive të strukturave organizative të policisë duke lejuar qasjen e udhëhequr nga inteligjenca për të luftuar krimin e organizuar, zbatimi i qasjes strategjike për të luftuar krimin e organizuar dhe përmirësimin e bashkëpunimit multidisiplinar në raste komplekse, duke çuar në rritjen e dënimeve	8.3. Lufta kundër krimit dhe korrupsionit	8.3.8 Forcimi i integritetit në Policinë e Kosovës
			8.3.11 Ngritja e kapaciteteve të hetimeve të integruara financiare
5.4. Të drejtat themelore	5.4.1. Të forcohet zbatimi i kornizës legjislative dhe strategjike për mbrojtjen nga dhuna në familje dhe dhuna me bazë gjinore dhe për të drejtat e komuniteteve joshumicë	8.4. Siguri e lartë në komunitet	8.4.10 Parandalimi dhe luftimi i dhunës në familje dhe dhunës ndaj grave nëpërmjet edukimit dhe vetëdijesimit
			8.4.11 Fuqizimi institucional për mbrojtjen dhe trajtimin e viktimave
5.5. Demokracia	5.5.1 Përmirësimi i performancës së Kuvendit në ligjvënjen dhe mbikëqyrjen përmes planifikimit të përmirësuar, menaxhimit të brendshëm dhe zhvillimit.	Nuk aplikohet	Nuk aplikohet

Konsistenca me kornizën për aderim në BE

Kosova është vend kandidat potencial për aderim në Bashkimin Evropian (BE). Ajo ka zbatuar Marrëveshjen e Stabilizim-Asociimit (MSA) me BE-në. MSA është nënshkruar më 27 tetor 2015 dhe ka hyrë në fuqi më 1 prill 2016. Strukturat e përbashkëta institucionale BE-Kosovë të themeluara nga MSA-ja Këshilli i Stabilizim-Asociimit, Komiteti, nënkomitetet (NK) dhe grupet e veçanta (GV) dhe Komiteti Parlamentar i Stabilizim-Asociimit (KPSA) – janë themeluar zyrtarisht dhe janë funksionale.

Pos kësaj, Kosova ka përmbushur me kohë të gjitha obligimet ligjore formale të përcaktuara në mënyrë specifike me MSA-në për t'u përmbushur në fazën e parë të zbatimit të saj, veçanërisht gjatë tre deri në pesë vitet e para të zbatimit të saj. Një zhvillim tjetër domethënës në këtë kontekst është përfundimi i zbatimit të dy raundeve të prioritetëve kyçe të dakorduara mes BE-së dhe Kosovës, përkatësisht të dy fazave të Agjendës për Reforma Evropiane, e para që përbëhet nga 22 prioritetet të tilla dhe e dyta prej 15 sosh. Në këtë kontekst, Kosova ka zbatuar me sukses reformat kryesore ekonomike, ka forcuar sundimin e ligjit, ka konsoliduar qeverisjen e mirë dhe është përafruar me standardet e BE-së në fushën e punësimit, arsimit dhe shëndetësisë.

Përveç këtyre, menjëherë pas hyrjes në fuqi të MSA-së, Kosova përmirësoi kornizën strategjike ekzistuese kombëtare për reformat e anëtarësimit në BE bazuar në *acquis*. Kjo kornizë është e përqendruar në Programin Kombëtar për Integrimin Evropian (PKIE), më parë (nga viti 2016 deri në 2022) i titulluar Programi Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit (PKZMSA). Në funksionin e tij si program kombëtar i orientuar drejt miratimit të *acquis*-it në legjislacionin kombëtar dhe zbatimin e legjislacionit të harmonizuar. PKIE është gjithëpërfshirëse në fushëveprimin e tij, duke përcaktuar reformat afatshkurtra për vitin aktual dhe objektivat prioritare afatmesme për përmbushjen e detyrimeve që rrjedhin nga MSA-ja dhe mekanizmat e tjerë të integritetit në BE. Sistemi dhe praktika e planifikimit për këtë program bazuar në cikle vjetore u fokusua në hartimin e masave afatshkurtra dhe përditësimin e prioritetëve afatmesme. PKIE adreson kryesisht reformat e dakorduara me BE-në në kuadër të strukturave të përbashkëta institucionale të krijuara me MSA – Këshilli i Stabilizim-Asociimit, Komiteti dhe nënkomitetet dhe grupet e veçantë – dhe gjetjet dhe rekomandimet e raportit vjetor të Komisionit Evropian për Kosovën. PKIE ka qenë dhe është në përputhje me Programet e Qeverisë, aktualisht Strategjia e Zhvillimit të Strategjisë Kombëtare 20430 dhe Plani

Kombëtar i Zhvillimit (PKZH) në zbatim të saj, si dhe pasqyron përmbajtjen e dokumenteve kryesore sektoriale.

Kosova ka aplikuar për anëtarësim në BE më 15 dhjetor 2022. Tabela në vijim tregon konsistencën ndërmjet Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE dhe Programit Kombëtar për Integrim Evropian.

Tabela 4: Konsistenca ndërmjet Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE dhe Programit Kombëtar të Kosovës për Integrim Evropian

Agjenda e Reformave në kuadër të IRRrE		Programi Kombëtar për Integrimin Evropian	
Fushat e politikave	Komponenti (Sektori)	Blloqet	Kapitujt
1. Qeverisja, Reforma e Administratës Publike dhe Menaxhimi i Financave Publike	1.1. Reforma e administratës publike	1. Kriteret Politike	1.1.2. Reforma e administratës publike
	1.2. Menaxhimi i Financave Publike	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.5. Prokurimi Publik 3.32. Kontrolli Financiar
2. Tranzicioni i gjelbër dhe digjital	2.1. Digjitalizimi i shërbimeve dhe infrastrukturës publike	1. Kriteret Politike	1.1.2. Reforma e administratës publike
	2.2. Siguria kibernetike	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.24. Drejtësi, liri dhe siguri
	2.3. Reformat e tregut	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.15. Energjia
	2.4. Politika e Dekarbonizimit	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.27. Mjedisi 3.15. Energjia
	2.5. Aktivizimi i burimeve të ripërtëritshme	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.15. Energjia
	2.6. Eficienca e Energjisë	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.15. Energjia
3. Zhvillimi i Sektorit Privat dhe Mjedisi afarist	3.1. Mjedisi afarist	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.20. Ndërmarrja dhe Politika Industriale 3.8. Politikat e Konkurrencës 3.1. Qarkullimin e lirë të mallrave 3.6. Ligjin e Ndërmarrjeve 3.14. Politika e Transportit
		2. Kriteret Ekonomike	2.1. Ekzistenca e një ekonomie tregu funksionale
	3.2. Qasja në Financa	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.9. Shërbimet Financiare 3.20. Ndërmarrja dhe Politika Industriale
4. Zhvillimi dhe ruajtja e kapitalit njerëzor	4.1. Arsimi	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.26. Arsimi dhe Kultura
	4.2. Tregu i punës	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.26. Arsimi dhe Kultura 3.19. Politika Sociale dhe Punësimi
5. Bazat e aderimit në BE / Sundimi i ligjit	5.1. Gjyqësori	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.23. Gjyqësori dhe të drejtat themelore
	5.2. Lufta kundër korrupsionit	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.23. Gjyqësori dhe të drejtat themelore
	5.3. Lufta kundër Krimit të Organizuar	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.24. Drejtësi, liri dhe siguri 3.23. Gjyqësori dhe të drejtat themelore
	5.4. Të drejtat themelore	3. Standardet Evropiane – Përafrimi i Legjislacionit të Kosovës me Acquis-in e BE-së	3.23. Gjyqësori dhe të drejtat themelore
	5.5. Demokracia	1. Kriteret Politike	1.1.1. Kushtetuta, Kuvendi dhe Sistemi Zgjedhor

Siç tregon tabela e mësipërme, Agjenda e Reformave në kuadër të IRRrE do të kontribuojë në zbatimin e reformave kyçe në të tre blloqet e Programit Kombëtar për Integrimin Evropian në katër vitet e ardhshme. Konkretisht, këto reforma janë në përputhje dhe do të kontribuojnë në reformat në 17 kapituj të PKIE-së, nga të cilët 14 kapituj i përkasin bllokut të *acquis*-it të BE-së, dy janë pjesë e bllokut për kriteret politike dhe një për kriteret ekonomike.

Përputhshmëria me Planin Ekonomik dhe Investues të BE-së për Ballkanin Perëndimor

Prioritetet e identifikuara në Agjendën e Reformave, si dhe investimet që do të zbatohen nëpërmjet WBIF, ndërlidhen drejtpërdrejt me prioritetet e Planit Ekonomik dhe të Investimeve të BE-së për Ballkanin Perëndimor, përfshirë caqet përkatëse.

Investimet indikative në sektorin e transportit drejtpërdrejt do të korrespondojnë me Cakun 2 Lidhja e veriut me jugun.

Investimet indikative në sektorin e energjisë korrespondojnë drejtpërdrejt me Cakun 4 – Energjia e Ripërtëritshme.

Nën fushën e politikave 2. *Tranzicioni i gjelbër dhe digjital*, Kosova angazhohet të zbatojë Strategjinë e Renovimit të Ndërtesave dhe të rrisë shkallën totale të rinovimit të ndërtesave dhe ndriçimit të rrugëve, duke kontribuar në valën e renovimeve - Caku 6.

Masat në fushën e politikave 3. *Zhvillimi i sektorit privat dhe mjedisi afarist*, përfshijnë rritjen e qasjes në financa për NVM-të, rritjen e kapaciteteve garantuese për mbështetjen e investimeve dhe rritjen e mbështetjes institucionale për inovacionin, duke kontribuar në Cakun 9 – Investimi në konkurrencën e sektorit privat.

Agjenda e Reformave parashikon gjithashtu, në fushën e politikave 4. *Zhvillimi dhe ruajtja e kapitalit njerëzor*, seksioni 4.2, masat që do të reformojnë tregun e punës, duke synuar të sigurojnë pjesëmarrje më të madhe të të rinjve dhe të harmonizojnë arsimin me nevojat e tregut të punës, duke kontribuar në Cakun 10 – Garancia për të rinjtë.

Përputhshmëria me Planin Kombëtar të Energjisë dhe Klimës

Reformat e përshkruara në Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE janë në përputhje me Planin Kombëtar për Energji dhe Klimë (PKEK), pasi që marrin parasysh qëllimet kryesore dhe objektivat specifike për vitet e ardhshme. Më konkretisht, pjesa më e madhe e emetimeve të GS në vend, rreth 87%, gjenerohen nga djegia e lëndëve djegëse fosile në sektorin e energjisë, në veçanti në transformimin e energjisë, industrinë dhe transportin. Prandaj, një objektiv kyç i paraparë në këtë plan përputhet me objektivin e dekarbonizimit të PKEK-së për të promovuar kalimin drejt teknologjive me karbon të ulët në sektorin e energjisë përmes rritjes së përdorimit të burimeve të ripërtëritshme të energjisë në përzierjen e prodhimit të energjisë, zbatimit të masave të efikasitetit të energjisë në të gjithë sektorët, dhe heqjes graduale nga përdorimi të lëndëve djegëse fosile.

Aspekti i dekarbonizimit synon të vendosë politika dhe veprime nëpër sektorë për të ulur emetimet e GS-ve dhe për të rritur pjesën e burimeve të ripërtëritshme të energjisë në mënyrë të qëndrueshme. Dimensioni i efikasitetit të energjisë qëndron në marrjen maksimale të masave të efikasitetit të energjisë me kosto-efikasitet në formësimin e politikave energetike dhe marrjen e vendimeve përkatëse për investime. Shumica e masave brenda këtij dimensionit fokusohen në rinovimet e ndërtesave që synojnë përmirësimin e efikasitetit të energjisë. Në fushën e tregut të energjisë, siç dihet, niveli i ndërlidhjes së sistemit elektroenergetik është një nga parakushtet bazë për zhvillimin dhe integrimin e tregut të energjisë elektrike. Prandaj, reformat janë të fokusuara në liberalizimin e tregut dhe integrimin rajonal, të cilat pritet të sigurojnë efekte zbutëse sa i përket problemit të furnizimit, ndonëse ka sfida të rëndësishme për t'u adresuar për të siguruar një furnizim të qëndrueshëm me energji elektrike.

Kosova nuk synon ta portretizojë veten si lider në zhvillimin e teknologjive novatore që lehtësojnë një dekarbonizim revolucionar të aktiviteteve ekonomike përmes PKEK-së ose përmes Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE. Megjithatë, objektivi i PKEK-së i Kosovës është të krijojë një sistem kërkimi dhe inovacioni të aftë për të identifikuar teknologjitë më të përshtatshme që industritë e saj duhet të zbatojnë, duke qëndruar në krah të përparimeve teknologjike dhe për të zbuluar qasjet krijuese

për të integruar në mënyrë efektive teknologjitë më të zbatueshme. Ky objektivi është adresuar pjesërisht përmes reformave të tilla si përafrimi i arsimit, me nevojat e tregut të punës përmes bashkëpunimit të ngushtë me komunitetin e biznesit dhe përmes rishikimit të kornizës ligjore për AAP-në dhe arsimin e të rriturve dhe rritjen e të nxëniet të bazuar në punë në shkollat e AAP-së.

4. PRIORITETET KRYESORE TË POLITIKAVE

4.1. Sektorët themelorë

Objektivi është të forcohen më tej parimet thelbësore të procesit të zgjerimit, duke përfshirë sundimin e ligjit, demokracinë, luftën kundër korrupsionit dhe krimin të organizuar, si dhe promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore, nëpërmjet masave që do të kontribuojnë në: i) përmirësimin e performancës, integritet, llogaridhënie dhe efikasitet të gjyqësorit, nëpërmjet ndryshimeve legislative, në përputhje me rekomandimet e Komisionit të Venecias, ii) avancimin e legjisllacionit për të siguruar zbatim të unifikuar dhe të kodifikuar të ligjit civil, iii) një kornizë ligjore dhe institucionale solide për të mbështetur një politikë koherente për parandalimin dhe luftimin e korrupsionit, krimin të organizuar dhe iv) për të garantuar paqen, demokracinë, barazinë, respektimin e të drejtave të njeriut dhe të drejtave të pakicave, sundimin e ligjit, mosdiskriminimin, të drejtën e pronës, mbrojtjen e mjedisit, drejtësinë sociale, pluralizmin, ndarjen e pushteteve shtetërore dhe ekonominë e tregut, siç garantohet nga legjisllacioni i BE-së dhe Karta e të Drejtave Themelore. Një objektivi tjetër është përmirësimi i performancës së Kuvendit në ligjvënien dhe mbikëqyrje përmes planifikimit të përmirësuar, menaxhimit të brendshëm dhe zhvillimit.

4.2. Çështjet e transformimit digjital dhe sigurisë digjitale

Kosova i ka vendosur prioritet të lartë avancimit të transformimit digjital në qeveri dhe ekonomi, të cilat synojnë rritjen e llogaridhënies dhe transparencës në qeveri, ofrimin e shërbimeve më të mira për qytetarët dhe bizneset, përmirësimin e mjedisit afarist, rritjen e konkurrencës dhe kontributin në rritjen ekonomike. Në këtë drejtim, prioritetet kryesore të politikave janë si në vijim: rritja e shërbimeve publike digjitale miqësore për përdoruesit duke reduktuar barrën administrative, përmirësimin e cilësisë së shërbimit, rritjen e disponueshmërisë dhe qasjes në shërbimet online, krijimin e një infrastrukture të fuqishme digjitale, duke përfshirë brezin e gjerë rural dhe celular dhe vendosjen 5G, dhe duke u siguruar që këto transformime të kryhen në mënyrë të sigurt duke adresuar shqetësimet e sigurisë kibernetike dhe privatesisë së të dhënave dhe duke iu përmbajtur rreptësisht Kutisë së Veglave 5G të BE-së për menaxhimin e rreziqeve të sigurisë.

Sa u përket shërbimeve digjitale, Kosova përballlet me probleme të kapaciteteve, zbatim të kufizuar praktik të parimit “vetëm një herë”, mungesë të standardeve të dizajnit të shërbimeve dhe mungesë të sistemit funksional eID. Objektivat përfshijnë rishikimin legjisllativ për reduktimin e barrës administrative, zbatimin e plotë të identifikimit elektronik, forcimin e ndërveprimit ndërmjet sistemeve qeveritare dhe ofrimin e të paktën 50% të shërbimeve publike online deri në vitin 2027. Zbatimi përfshin bashkëpunimin ndërinstitucional, koordinimin dhe përfshirjen e organeve të ndryshme qeveritare.

Në lidhje me krijimin e një infrastrukture digjitale të qëndrueshme, sfidat përfshijnë kufizimet në qasjen me brez të gjerë, infrastrukturën e vjetruar të rrjetit celular dhe cilësinë e dobët të rrjetit. Objektivat dhe hapat e parashikuar përfshijnë avancimin e rrjeteve publike, përafrimin me Aktin e Infrastrukturës Gigabit, përputhjen me Kutinë e Veglave të Sigurisë Kibernetike të BE-së 5G dhe shtrirjen e rrjeteve 5G në të paktën 20% të familjeve deri në vitin 2027.

Në lidhje me sigurinë kibernetike, sfidat përfshijnë kapacitetet institucionale të fragmentuara, miratimin dhe zbatimin e legjisllacionit për sigurinë kibernetike, mungesën e vlerësimeve gjithëpërfshirëse të rrezikut dhe aftësitë e kufizuara teknike. Objektivat dhe hapat përfshijnë krijimin e Agjencisë së Kosovës për Siguri Kibernetike, vënien në funksion të plotë të CERT-ve kombëtare dhe qeveritare, miratimin e një legjisllacioni të ri për sigurinë kibernetike në përputhje me NIS2, futjen e kornizave të përafruara me NIS2 deri në vitin 2027 dhe avancimin e Agjencisë së Kosovës për Siguri Kibernetike bazuar në kërkesat e NIS2.

4.3. Arsimi, aftësimi, punësimi dhe objektivat sociale

Reformat kryesore të arsimit, punësimit dhe sociale të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE janë përgatitur për të kontribuar në objektivat e përgjithshme të kapitalit njerëzor të qeverisë. Ato janë në përputhje me objektivat e përgjithshme dhe specifike të Instrumentit për përshejtimin e konvergencës socio-ekonomike me BE-në të pasqyruara në nenin 3.1.c, nenin 11 dhe nenin 13 të Rregullores që themelon Instrumentin e Rritjes për Ballkanin Perëndimor. Këto masa janë krijuar për të pasur një ndikim të rëndësishëm social nëpërmjet përmirësimeve në sistemin arsimor dhe masave të synuara në tregun e punës që synojnë të forcojnë lidhjet ndërmjet arsimit dhe nevojave të tregut dhe të përmirësojnë perspektivat e punës. Kjo agjendë do të kontribuojë gjithashtu në përmbushjen e parimeve të Shtyllës Evropiane të Drejtave Sociale, duke përfshirë parimet mbi arsimin, aftësimin dhe të mësuarit gjatë gjithë jetës, mundësitë e barabarta dhe ndihmën në gjetjen e një pune, kujdesin për fëmijët dhe mbështetjen për fëmijët, dhe të drejtat e personave me aftësi të kufizuara.

Iniciativat kryesore në plan që do të kontribuojnë në objektivat e arsimit përfshijnë masat për futjen e një sistemi arsimor të digjitalizuar, rritjen e cilësisë dhe shkallës së regjistrimit në arsimin e fëmijërisë së hershme dhe rritjen e cilësisë së arsimit dhe zhvillimit të mësimdhënësve.

Digjitalizimi i kurrikulave dhe mjeteve mësimore do të rezultojë në rritjen e cilësisë së proceseve të mësimdhënies dhe të të nxënit. Digjitalizimi dhe integrimi i të dhënave dhe proceseve arsimore do të kontribuojnë në shërbime më cilësore dhe në vendimmarrje të duhura në arsim. Edukimi në fëmijërinë e hershme (EFH) është i lidhur ngushtë me shërbimet shëndetësore dhe të mirëqenies sociale. Plani parashikon një dyfishim të regjistrimit në kujdesin ndaj fëmijëve për fëmijët e moshës 0 deri në 2 vjeç dhe një rritje prej më shumë se 20% për fëmijët e moshës 3 deri në 5 vjeç deri në vitin 2027. Arritja e objektivave do të sjellë përfitime të konsiderueshme për fëmijët me nevoja të veçanta. Në arsimin e detyrueshëm është planifikuar një rritje e shkallës së regjistrimit në 55% të fëmijëve me nevoja të veçanta. Sigurimi i qasjes së zgjeruar për fëmijët në EFH do të kontribuojë në zhvillimin dhe arritjen e potencialit të plotë të fëmijëve dhe do të ketë një ndikim pozitiv në perspektivat e punësimit dhe produktivitetin e punës së nënave. Konsolidimi i mekanizmave të sigurimit të cilësisë, rishikimi i kurrikulave parauniversitare dhe zhvillimi i programeve adekuate të trajnimit për mësimdhënësit e arsimit profesional do të ketë ndikim pozitiv në rritjen e cilësisë së arsimit, trajnimit, rikualifikimit dhe aftësimin të rinjve dhe në mbështetjen e politikave të punësimit.

Masat që synojnë përmirësimin e kapaciteteve administrative dhe menaxhimit të shërbimeve publike të punësimit janë krijuar për të pasur ndikim pozitiv social duke rritur pjesëmarrjen në tregun e punës të grave, të rinjve dhe grupeve të cënueshme. Plani parasheh që 50% e Masave Aktive të Tregut të Punës t'i kushtohet grave, të rinjve (15-29 vjeç), personave me aftësi të kufizuara, popullatës që jetojnë në zonat rurale dhe grupeve të pakicave etnike.

4.4. Parimi "Mos bëni dëm të madh"

Gjatë zbatimit të reformave të parapara, Kosova është e përkushtuar që të sigurojë që këto reforma të mos shkaktojnë dëm të konsiderueshëm në objektivat mjedisore brenda kornizës ligjore kombëtare mjedisore dhe në përputhje me nenin 17 të Rregullores së Taksonomisë së BE-së. Shumica e reformave të planifikuara kontribuojnë në përmirësimin e mjedisit përmes kalimit drejt përdorimit më të qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe promovimit të teknologjive të reja që sigurojnë masa për zbutjen e ndryshimeve klimatike dhe kontribuojnë në rritjen e kapaciteteve përshtatëse. Kështu, reformat do të marrin në konsideratë efektet e mundshme në përpjekjet për zbutjen dhe përshtatjen e ndryshimeve klimatike, si dhe parimin e parandalimit dhe kontrollit të ndotjes. Sa i përket përdorimit dhe mbrojtjes së qëndrueshme të ujit, do të merren parasysh veprimet që dëmtojnë sasinë, cilësinë ose potencialin ekologjik të trupave ujorë (përfshirë ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore). Kosova aktualisht po i jep prioritet përmirësimit të menaxhimit të mbeturinave në mënyrë që dëmet e mundshme afatgjata mjedisore nga depozitimi i mbeturinave dhe joefikasiteti në përdorimin e materialeve të minimizohen dhe parandalohen, dhe të lehtësohet kalimi drejt një ekonomie qarkore në një afat të gjatë. Reformat dhe investimet e planifikuara në të gjitha fushat ekonomike si transporti apo infrastruktura digjitale do të sigurojnë zbatimin e duhur të ligjeve dhe procedurave në lidhje me mbrojtjen e mjedisit, duke përfshirë Vlerësimin Strategjik Mjedisor (VSM) në fazat e planifikimit të politikave dhe strategjive, Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor dhe Social (VNMS), dhe konsultimet publike. Së fundi, reformat, hapat

dhe investimet do të reflektohen gjithashtu mbi potencialin e tyre për të dëmtuar gjendjen e ekosistemit, elasticitetin, ose për të ndikuar negativisht në statusin e ruajtjes së habitateve dhe specieve, me qëllim mbrojtjen dhe rivendosjen e biodiversitetit.

5. ÇËSHTJET E PËRGJITHSHME

Integrimi gjinor

Kosova ka reflektuar aspektin e integritit gjinor gjatë procesit të identifikimit dhe planifikimit të reformave në Agjendës e Reformave në kuadër të IRRrE dhe do të përpiqet ta bëjë këtë gjatë zbatimit të saj duke u përprekur të sigurohet që përfitimet nga këto reforma të ndahen në mënyrë të barabartë ndërmjet grave dhe burrave, vajzave dhe djemve.

Nga njëra anë, disa reforma të parashikuara pritet të kontribuojnë në përmirësimin e barazisë gjinore. Në fushën e politikave të *kapitalit njerëzor*, do të punojmë drejt rritjes së pjesëmarrjes së grave në tregun e punës nëpërmjet masave aktive të tregut të punës. Në fushën e politikave të *zhvillimit të sektorit privat dhe mjedisit afarist*, ne do të punojmë drejt përmirësimit të qasjes së grave në financa përmes Fondit Kosovar për Garanci Kreditore (FKGK) dhe duke mbështetur drejtpërdrejt NVM-të dhe bizneset fillestare në pronësi të grave. Së treti, në fushën e politikave të *të drejtave themelore dhe sundimit të ligjit*, do t'i fokusojmë përpjekjet tona në forcimin e zbatimit të kornizës legjislative dhe strategjike për mbrojtjen nga dhuna në familje dhe me bazë gjinore, hartimin e kornizës rregullative të Kosovës për buxhetimin e përgjegjshëm gjinor, zbatimin e vlerësimit ex-ante të ndikimit gjinor në të gjitha kornizat e reja rregullative, dhe përgatitjen e Programit të ri të Kosovës për Barazi Gjinore, përpjekjet e gjithë qeverisë për të avancuar barazinë gjinore dhe barazinë për të gjithë në Kosovë. Në fushën e politikave të *reformës së administratës publike*, përmes proceseve të rregullta të rekrutimit, do të bëjmë përpjekje për të rritur barazinë gjinore në institucionet publike, veçanërisht në pozitat drejtuese dhe vendimmarrëse.

Nga ana tjetër, do të bashkëpunojmë gjatë zbatimit të këtyre reformave me aktorët përkatës që janë të përfshirë në procesin e zbatimit dhe që përfitimet e reformave të tilla në aspektin e rritjes ndahen në mënyrë të barabartë midis grupeve të synuara që u përkasin të dy gjinive dhe/ose në proporcion me nevojat e tyre. Kjo praktikë e mirë ka filluar tashmë gjatë konsultimeve me organizatat e shoqërisë civile (OSHC) që merren me barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave në maj 2024. Vështrimet dhe ekspertiza e tyre analitike e sjellë nga disa prej OSHC-ve më aktive që merren me barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave do të jenë të dobishme në zbatimin e këtyre reformave. Ky proces largpamës do të përfshijë gjithashtu monitorim të vazhdueshëm nga OSHC-të që kanë të bëjnë me barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave, duke synuar sigurimin e integritit efektiv gjinor përgjatë këtij procesi ambicioz të reformave.

Qasje e bazuar në të drejtat e njeriut

Agjenda e Reformave përputhet me një qasje të bazuar në të drejtat e njeriut, duke u fokusuar në disa fusha të politikave për përmirësimin e të drejtave të bazuara në qytetarë në Kosovë. Konkretisht, në të drejtat themelore dhe sundimin e ligjit, do të bëhen përpjekje për të rritur qasjen e qytetarëve në një gjykim të drejtë brenda një afati të arsyeshëm kohor. Kjo përfshin iniciativat për të përshpejtuar zgjidhjen e rasteve, veçanërisht ato që kanë të bëjnë me korrupsionin dhe krimin e organizuar, duke synuar për një kohë zgjidhjeje prej një viti dhe sigurimin e llogaridhënies më të madhe në sistemin gjyqësor. Në fushën e reformave dhe digjitalizimit të administratës publike, do të ndërmerren hapa për të mbështetur të drejtën e qytetarëve për administrim të mirë. Tranzicioni drejt energjisë së gjelbër do t'i japë përparësi mbështetjes për grupet e cenuara nëpërmjet një udhërrëfyese të tranzicionit të drejtë dhe vendosjes së objektivave kombëtare që synojnë të ndihmojnë familjet e varfra me energji dhe konsumatorët e cenueshëm.

Brenda fushës së kapitalit njerëzor, reformat do të synojnë sigurimin e qasjes së barabartë në fëmijërinë e hershme dhe arsimin e detyrueshëm, duke përfshirë sigurimin e mjeteve digjitale dhe arsimin profesional, me fokus të veçantë në adresimin e nevojave të grupeve të cenuara nëpërmjet masave aktive të tregut të punës. Për më tepër, Agjenda e Reformave do të promovojë në mënyrë aktive të drejtat e personave me aftësi të kufizuara. Për shembull, reformat në fushën e politikave të kapitalit njerëzor do të synojnë përmirësimin në jetën e individëve me aftësi të kufizuara nëpërmjet masave të përshtatura

aktive të tregut të punës. Për më tepër, përmirësimet në reformën dhe digjitalizimin e administratës publike do të synojnë të rrisin qasjen e tyre në shërbime dhe infrastrukturë, duke përdorur qasje më gjithëpërfshirëse dhe duke nxitur përfaqësimin e tyre në institucionet publike dhe shoqërinë në përgjithësi.

Integrimi mjedisor

Përveç kësaj, Agjenda e Reformave do të *përshejtojë ndjeshëm tranzicionin e gjelbër të Kosovës në përputhje me Agjendën e Gjelbër të vitit 2020 për Ballkanin Perëndimor*. Ajo përforcon mbrojtjen e mjedisit dhe ruajtjen e biodiversitetit nëpërmjet integritit të tregut të energjisë, në veçanti me Bursën e Përbashkët të Energjisë (ALPEX) dhe bashkimit të tregjeve të energjisë elektrike të Shqipërisë dhe Kosovës. Ky integrim optimizon përdorimin e burimeve dhe minimizon ndikimin në mjedis përmes reduktimit të mbipopullimit dhe mospërputhjet e çmimeve, duke mbështetur kështu përdorimin e qëndrueshëm të energjisë.

Theksi i Agjendës në infrastrukturën e energjisë së pastër dhe burimet e ripërtëritshme të energjisë, si era e dielli, përputhet me qëllimet e zbutjes së ndryshimeve klimatike. Duke zbatuar Pakon e Energjisë së Pastër dhe duke vendosur objektiva ambicioze për reduktimin e emetimit të gazrave serrë dhe rritjen e konsumit të energjisë së ripërtëritshme, Kosova demonstroi një përkushtim të fortë ndaj një ekonomie me karbon të ulët. Reduktimi i parashikuar prej 16.3% i emetimeve të GS-ve deri në vitin 2030 dhe synimi për 32% BRE në konsumin final të energjisë nënvizojnë këtë angazhim.

Për më tepër, rritja e efikasitetit të energjisë, veçanërisht në rinovimet e ndërtesave, dhe promovimi i kursimit të energjisë kontribuojnë drejtpërdrejt në reduktimin e gjurmëve të karbonit dhe rritjen e rezistencës ndaj ndryshimeve klimatike. Duke zhvilluar një Udhërrëfyes për Tranzicion të Drejtë dhe duke mbështetur konsumatorët e cenueshëm të energjisë, reformat sigurojnë tranzicion të barabartë. Në fund, këto masa nxisin bashkëpunimin rajonal, forcojnë sigurinë energjetike dhe mbështesin integrimin e Kosovës në tregun e BE-së, duke kontribuar në objektivat më të gjera të CFSP-së.

Korniza legjislative që mbështet këto reforma përfshin ndryshimin e ligjeve kyçe për energjinë në përputhje me Paketën e BE-së për Energjinë e Pastër, duke lehtësuar aplikimin e teknologjive të energjisë së ripërtëritshme. Futja e proceseve konkurruese për përcaktimin e çmimeve të garantuara të blerjes për energjinë e ripërtëritshme dhe zhvillimi i procedurave transparente dhe konkurruese për vendosjen e energjisë së ripërtëritshme do të tërheqë investime dhe do të inkurajojë adoptimin e teknologjive të pastra.

PJESA 2: PËRSHKRIMI I FUSHAVE TË POLITIKAVE DHE REFORMAT E NDËRLIDHURA

6. FUSHA E POLITIKAVE 1: QEVERISJA, REFORMA E ADMINISTRATËS PUBLIKE DHE MENAXHIMI I FINANCËVE PUBLIKE

Reformat e identifikuara për mbështetjen e BE-së

1.1. Reforma e administratës publike

1.1.1. Të forcohen kapacitetet administrative duke plotësuar rregullisht vendet e zbrazëta në administratën publike dhe duke reduktuar numrin e vendeve të zbrazëta dhe ushtruese të detyrës, duke përmirësuar menaxhimin dhe monitorimin e bazuar në fakte të burimeve njerëzore.

Sfidat

Kosova ka krijuar një kornizë solide legislative dhe strategjike në sektorin e reformës së administratës publike. Legjislacioni është rishikuar dhe korniza strategjike është plotësuar me miratimin e Strategjisë Kombëtare për Administratën Publike dhe Strategjisë së Menaxhimit të Financave Publike, duke rezultuar në një angazhim të fortë të Qeverisë për të investuar në një administratë publike kompetente, të besueshme dhe efikase të fokusuar në nevojat e qytetarëve. Megjithatë, raporti i Komisionit të BE-së 2023 e ka deklaruar se Kosova ka një nivel të përgatitjes dhe nuk ka bërë progres në lidhje me reformën e administratës publike gjatë periudhës raportuese. Sipas raportit, është bërë njëfarë progresi me harmonizimin e ligjeve sektoriale me Ligjin për procedurat e përgjithshme administrative dhe në digjitalizimin e shërbimeve publike, ndërkohë që ritmi i përgjithshëm i reformave të administratës publike mbeti i pamjaftueshëm për të dhënë rezultate të prekshme në periudhën raportuese.

Institucionet janë përballur me një numër të madh vendesh të lira pune gjatë viteve të fundit. Që nga nëntori i vitit 2023, institucionet publike me synim reduktimin e vendeve të lira kanë hapur mbi 890 procedura rekrutimi për nëpunës civilë. Megjithatë, funksionimi i MBNJ-së po përballlet me sfida të tilla si: (1) mungesa e miratimit të një raporti monitorues për MBNJ-së për të ofruar dëshmi mbi funksionalitetin e MBNJ-së, (2) mungesa e miratimit të planit të rekrutimit për të planifikuar vendet e lira të hapura në shërbimin civil (3) vështirësia e organizimit të rekrutimit për shkak të mungesës së profesionalizmit të zyrtarëve të BNJ-së dhe produktivitetit të ulët. Procesi i organizimit të brendshëm të ministrive të linjës duke përfshirë strukturat komplekse është ende në rishikim dhe pozicionet janë ende në ripërshtatje dhe përafrim me klasifikimin e vendeve të punës në shërbimin civil.

Përpjekjet e bëra në fushën e llogaridhënies në administratën publike duhet të intensifikohen më tej, pavarësisht miratimit të kornizës ligjore për organizimin dhe funksionimin e administratës shtetërore dhe agjencive të pavarura. Vetëm 35% (2024) e ministrive dhe agjencive brenda administratës shtetërore kanë miratuar dhe zbatuar rregulloret për një organizim të ri të brendshëm në përputhje me LOFAShAP. Nga ana tjetër, aktualisht vetëm 30% e vendeve të punës korrespondojnë me klasifikimin e ri të punës në shërbimin civil.

Objektivi

Objektivi i këtij komponenti është të forcojë efektivitetin e administratës publike dhe të mbështesë transparencën, llogaridhënien, reformat strukturore dhe qeverisjen e mirë në të gjitha nivelet. Kjo do të arrihet përmes përmirësimit të (1) monitorimit dhe planifikimit të burimeve njerëzore, (2) riorganizimit të ministrive të linjës duke rivlerësuar funksionet e ministrive dhe krijimit të lidhjeve ndërmjet funksioneve të ministrive të linjës, pozicioneve dhe klasifikimit të shërbimit civil dhe (3) sigurimit të plotësimit të vendeve të lira nëpërmjet zbatimit të planit vjetor të rekrutimit dhe reduktimit të pozitave të ushtruesit të detyrës.

Qëllimet kryesore janë forcimi i kapaciteteve administrative dhe përmirësimi i sistemit të rekrutimit të bazuar në merita në shërbimin civil, në mënyrë që të sigurohet një shërbim civil transparent, kompetent dhe funksional që do të kontribuojë në përmirësimin e efikasitetit të administratës publike dhe do të mundësojë rifokusimin e administratës publike drejt nevojave të qytetarëve.

Po ashtu, Qeveria e Kosovës do të punojë në ndryshimin e Ligjit për pagat në sektorin publik, në përputhje me Vendimin e Gjykatës Kushtetuese. E njëjta gjë do të vlejë edhe për ligjet e tjera që aktualisht janë në pritje të vendimit të Gjykatës Kushtetuese.

Reformat e parashikuara në këtë komponent do të adresojnë sfidat dhe rekomandimet e Raportit të Vendit (2023), për të përmirësuar funksionimin dhe llogaridhënien e administratës publike.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Miratimi i një raporti vjetor monitorues për menaxhimin e burimeve njerëzore bazuar në metodologjinë e re dhe vazhdimi i miratimit dhe publikimit të këtij raporti në baza të rregullta vjetore; 95% e ministrive dhe agjencive brenda administratës shtetërore kanë miratuar dhe zbatuar rregulloret për një organizim të ri të brendshëm në përputhje me LOFSAIA [bazë 2024: 35%]; Secili departament përkatës i Ministrisë së Punëve të Brendshme dhe njësitë e MBNJ në ministritë e linjës janë themeluar dhe pajisur me staf të trajnuar në mënyrë adekuate për të kryer detyrat kryesore, duke përfshirë MBNJ-në sipas nevojës. Dhjetor 2025*
- *95% e vendeve të punës korrespondojnë me klasifikimin e ri të vendeve të punës në shërbimin civil dhe 95% e këtyre pozicioneve janë sistemuar plotësisht në përputhje me organizimin e ri të brendshëm të ministrive të linjës [referenca fillestare 2024: 30%]. Qershor 2026*
- *80% e vendeve të lira të hapura të planifikuara në planin vjetor të rekrutimit për institucionet e administratës shtetërore plotësohen me sukses nëpërmjet organizimit të rregullt të rekrutimit të centralizuar dhe pozitave ushtruese të detyrës të reduktuara në 20%. Dhjetor 2026*

Përshkrimi i zbatimit

Përfitues të drejtpërdrejtë të kësaj reforme do të jenë institucionet publike shtetërore, ndërsa në planin afatgjatë reforma do t'u shërbejë nevojave të qytetarëve, duke promovuar administrimin e mirë dhe ofrimin e shërbimeve më të mira për bizneset dhe qytetarët. Palët e interesit të përfshira gjatë hartimit të kësaj reforme janë ministritë e linjës, Departamenti i Menaxhimit të Zyrtarëve Publikë (DMZP) si strukturë qendrore e MBNJ-së në administratën publike dhe Ministria e Punëve të Brendshme. Të njëjtit janë përgjegjës për zbatimin e reformave. Drafti i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE është konsultuar me palët e interesuara në kuadër të kësaj reforme.

Reforma ka për qëllim të forcojë kapacitetet administrative duke plotësuar rregullisht vendet e zbrazëta në administratën publike dhe duke reduktuar numrin e vendeve të zbrazëta dhe ushtruese të detyrës, duke përmirësuar menaxhimin dhe monitorimin e bazuar në fakte të burimeve njerëzore.

Hapi i parë synon miratimin e një raporti monitorues vjetor për menaxhimin e burimeve njerëzore bazuar në metodologjinë e re dhe vazhdimin e miratimit dhe publikimit të këtij raporti në baza vjetore. Autoritetet e Kosovës do të dërgojnë metodologjinë për komente për rishikim të cilësisë para miratimit. Pas miratimit të metodologjisë, MPB-ja do të hartojë dhe publikojë raportin vjetor për MBNJ çdo vit. Ky hap parashikohet të përfundojë deri në dhjetor 2025 për raportin e vitit 2024.

Për të forcuar llogaridhënien, transparencën dhe funksionimin e administratës shtetërore, parashihet që **95%** e ministrive dhe agjencive brenda administratës shtetërore kanë miratuar dhe zbatuar rregulloret për një organizim të ri të brendshëm në përputhje me LOFAShAP (baza 35%). Gjatë vitit 2023, katër (4) ministri (Ministria e Punëve të Brendshme, Ministria e Financave, Punës dhe Transfereve, Ministria e Ekonomisë dhe Ministria e Drejtësisë, dhe gjashtë (6) agjenci ekzekutive dhe një (1) agjenci rregullatore kanë miratuar rregulloret të brendshme, të gjitha prej tyre në përputhje me rekomandimet e DMZP-së. Gjatë periudhës janar – mars 2024, tri (3) ministri (Ministria e Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit, Ministria e Zhvillimit Rajonal dhe Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës) pesë (5) agjenci ekzekutive dhe një (1) agjenci rregullative kanë miratuar rregulloren e tyre për organizimin e brendshëm, të gjitha në përputhje me rekomandimet e DMZP-së. Tri (3) ministri të tjera (Ministria e Shëndetësisë, Ministria për Komunitete dhe Kthim dhe Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal), pesë (5) agjenci ekzekutive dhe një (1) agjenci e pavarur kanë marrë mendimin për pajtueshmërinë me LOFAShAP nga DMZP-ja dhe janë në procesin e miratimit. Objektivi i kësaj reforme është arritja e një objektivi prej 95% të ministrive dhe agjencive brenda administratës shtetërore që do të kenë miratuar dhe zbatuar rregulloret për një organizim të ri të brendshëm në përputhje me LOFAShAP. Ky hap parashikohet të përfundojë deri në dhjetor 2025.

Secili departament përkatës i Ministrisë së Punëve të Brendshme dhe njësitë e MBNJ-së në ministrinë e linjës duhet themeluar dhe të kenë staf dhe të jenë të trajnuar në mënyrë adekuate për të kryer detyrat kyçe, duke përfshirë MBNJ-në sipas nevojës. Ky hap parashikohet të përfundojë deri në dhjetor 2025. Aktualisht DMZP-ja ka 22 zyrtarë, ndërsa ka ende 8 pozita të lira. Disa nga këto pozicione do të plotësohen nga përfitues të skemës së celulave të reja duke filluar nga gushti 2024, pasi një nga sektorët specifikë në raundet XIII dhe XIV ishte Administrata Publike dhe Menaxhimi i Burimeve Njerëzore. Pozicionet e tjera do të plotësohen me procedura të hapura rekrutimi. E njëjta gjë do të vlejë edhe për njësitë e MBNJ-së në të gjitha ministrinë e linjës. Gjithashtu, njësitë e MBNJ-së në të gjitha ministrinë e linjës do të trajnohen për zbatimin e Ligjit për Zyrtarët Publikë, Vlerësimin e Performancës, Klasifikimin e Vendeve të Punës dhe tema të tjera mbi Menaxhimin e Burimeve Njerëzore.

Ligji nr. 08/L-196 për Pagat në Sektorin Publik ka hyrë në fuqi në shkurt të vitit 2023. Qëllimi i ligjit është krijimi i një sistemi uniform të pagave në sektorin publik, i cili përfshin parimet dhe rregullat për përcaktimin e pagës në sektorin publik, si dhe krijimin e një sistemi transparent dhe të menaxhueshëm të pagave dhe shpërblimeve ku element është paga bazë. Në përputhje me vendimin e Gjykatës Kushtetuese, Qeveria do të punojë në ndryshimin e Ligjit për pagat në sektorin publik. Reforma synon të arrijë një objektiv prej 95% të vendeve të punës që do të korrespondojnë me klasifikimin e ri të vendeve të punës në shërbimin civil dhe 95% të sistemohen plotësisht në përputhje me organizimin e ri të brendshëm të ministrive të linjës [bazë 2024: 30%]. Vlerësimi i vendeve të punës kundrejt klasifikimit të ri të vendeve të punës si dhe përafrimi me organizimin e ri të brendshëm të ministrive do të bëhet përmes procesit të ristrukturimit dhe sistemit, që do të udhëhiqet nga DMPO në përputhje me dispozitat e LPO dhe Rregulloren për Transferimi i nëpunësve civilë. Gjatë këtij procesi, komisioni përgjegjës i krijuar nga DMPO do të vlerësojë kushtet thelbësore si përshkrimet e vendeve të punës, kualifikimet e kërkuara, aftësitë në përputhje me pozicionin si dhe kualifikimet e punonjësve. Çdo pozicion do t'i nënshtrohet vlerësimit për të siguruar përputhjen me këto kritere. Kjo do të thotë se pas miratimit të rregullores së organizimit të brendshëm, të gjitha institucionet do të kalojnë në procedurën e ristrukturimit, e cila do të rezultojë që të gjithë zyrtarët të sistemohen në pozitat e tyre të reja siç parashikohet në rregullore. Ky hap parashikohet të përfundojë deri në qershor 2026.

Një sfidë tjetër që do të adresohet nga kjo reformë është ulja e numrit të vendeve të lira në shërbimin publik, duke plotësuar 80% të vendeve të lira të hapura si pjesë e planit vjetor të rekrutimit për administratën shtetërore dhe duke ulur numrin e ushtruesve të detyrës në 20%. Ky hap parashikohet të përfundojë deri në dhjetor 2026.

1.1.2. Krijimi i një sistemi kompensimi transparent dhe organizimi i thjeshtë i ministrive të linjës dhe organeve të varura për një administratë të përgjegjshme.

Sfidat

Ligji nr. 08/L-196 për Pagat në Sektorin Publik ka hyrë në fuqi në shkurt të vitit 2023. Qëllimi i ligjit është krijimi i një sistemi uniform të pagave në sektorin publik, i cili përfshin parimet dhe rregullat për përcaktimin e pagës në sektorin publik, si dhe krijimin e një sistemi transparent dhe të menaxhueshëm të pagave dhe shpërblimeve ku element është paga bazë. Përveç ligjit, Qeveria ka miratuar 13 akte nënligjore me qëllim të përmirësimit të zbatimit të ligjit. Megjithatë, Raporti i KE-së për vendin 2023 për Kosovën ka deklaruar se disa nivele të pagave nuk bazohen në një vlerësim të plotë të kërkesave për punë për shkak të vonësive në finalizimin e klasifikimit të vendeve të punës dhe riorganizimit të pozitave sipas kategorive të vendeve të punës. Si rrjedhojë, pa kushtet e duhura për menaxhimin e burimeve njerëzore, ligji i ri, edhe nëse zbatohet, rrezikon të mos sigurojë një sistem shpërblimi transparent. Sa i përket racionalizimit, përkundër progresit të arritur me miratimin e valës së parë dhe të dytë të Ligjit për racionalizimin dhe vendosjen e linjave të llogaridhënies të agjencive të pavarura, zbatimi mbetet i ngadaltë. Qeveria ka miratuar edhe metodologjinë për racionalizimin e agjencive, të cilat duhet të mbështesin llogaridhënien dhe mbikëqyrjen e organeve në varësi të ekzekutivit. Sistemi për menaxhimin e performancës së agjencive nuk është vendosur për shkak të vonësive në finalizimin e strukturës organizative të ministrive të linjës. Bazuar në Raportin e KE-së për vendin 2023, nuk ka linja të qarta të llogaridhënies menaxheriale dhe nuk ka delegim të qartë të kompetencave ndërmjet ministrive dhe organeve vartëse. Si rezultat, ka shumë agjenci ekzekutive në varësi të Kuvendit ose të ministrive të linjës, por pa procedura të qarta raportimi.

Objektivi

Objektivi sipas kësaj reforme është (I) të përmirësohet sistemi i shpërblimit duke krijuar një sistem pagash transparente që ruan, tërheq dhe motivon profesionistët në shërbimin publik. Objektivat që duhet të arrihen përfshijnë lidhjen e SIMBNJ-së me sistemin informativ të menaxhimit financiar të Kosovës, publikimin e të dhënave për pagat dhe përafrimin e rrjeteve të pagave me klasifikimet e vendeve të punës.

Rezultatet gjithëpërfshirëse të arritura përmes këtij objektivi do të mundësojnë funksionimin e duhur të sistemit të pagave i cili ruan, tërheq dhe motivon personelin si dhe kontribuon në një shërbim publik efikas dhe profesional të fokusuar në nevojat e qytetarëve.

Gjithashtu, (II) krijimi i një organizimi të riorganizuar të ministrive të linjës dhe organeve të varura do të mundësojë llogaridhënie më të madhe të institucioneve publike ndaj qytetarëve si pararendës i administrimit të mirë drejtuar qytetarëve. Institucionet publike do të sigurojnë qasje të plotë në dokumentet publike për qytetarët, si dhe do të publikojnë informacionin përkatës për mandatin, funksionet, buxhetin, shpenzimet, planet dhe raportet vjetore të performancës për publikun.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

Racionalizimi për një administratë të përgjegjshme

- Të gjitha ministritë e linjës dhe agjencitë vartëse funksionojnë në mënyrë efikase bazuar në metodologjinë e re të menaxhimit të performancës. Dhjetor 2026
- Sipas Strategjisë Kombëtare të Zhvillimit, të gjithë sektorët e politikave rishikohen në përputhje me LOFSAIA dhe metodologjinë për racionalizim, duke çuar në veprime specifike sektoriale të racionalizimit të organizatës (d.m.th. Planin e Veprimit). Planet e përcaktuara të veprimit të racionalizimit, rregulloret përkatëse dhe hapat operativë zbatohen plotësisht dhe në mënyrë gjithëpërfshirëse. Dhjetor 2027

Kompensimi

- 70% e automatizimit të pagesës së pagave për shërbimin civil duke e lidhur HRMIS me Sistemin Informativ për Menaxhimin e Financave të Kosovës [referenca fillestare 2024: 0%]. Dhjetor 2025
- Të dhënat për pagat në shërbimin publik sipas rregullores së re të klasifikimit të vendeve të punës publikohen çdo vit, janë lehtësisht të qasshme dhe të ndara në kategori, klasa dhe pozita. Qershor 2026
- Të gjitha skemat e pagave përputhen me analizën e punës, kualifikimet dhe korrespondojnë me përshkrimin e punës dhe klasifikimin e vendeve të punës për pozitën e riklasifikuara në shërbimin civil sipas organizimit të ri të brendshëm të ministrive të linjës. Qershor 2027

Përrshkrimi i zbatimit

Institucionet e linjës dhe shërbimi publik do të përfitojnë nga një sistem kompensimi transparent që do të kontribuojë në rritjen e performancës së përgjithshme të administratës shtetërore, por në të njëjtën kohë edhe të drejtën e qytetarëve për administrim të mirë dhe ofrim efikas të shërbimeve. Palët e interesit të përfshira gjatë hartimit të kësaj reforme janë ministritë e linjës, Departamenti i Menaxhimit të Zyrtarëve Publikë (DMZP) si strukturë qendrore e MBNJ-së në administratën publike dhe Ministria e Punëve të Brendshme. Ndërsa monitorimi dhe vlerësimi i zbatimit të reformës së sistemit të pagave do të jetë një nga masat që do të ndërmerren në vazhdimësi nga institucionet përgjegjëse si Ministria e Punëve të Brendshme dhe Ministria e Financave, Punës dhe Transfereve. Drafti i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE është konsultuar me palët e interesuara në kuadër të kësaj reforme.

Kjo reformë përbëhet nga dy hapa kryesorë: përmirësimi i shpërblimit, - por edhe riorganizimi/racionalizimi i agjencive të varura në të gjithë administratën publike që do të kontribuojnë në promovimin e performancës së përgjithshme të administratës shtetërore, të mbështetur me përdorimin e një kornize të menaxhimit të performancës, të fokusuar në rezultatet e politikave. Vendosja dhe lidhja e objektivave sektoriale dhe institucionale me Objektivat e Zhvillimit Kombëtar do të rrisë gjithashtu llogaridhënien institucionale për performancën dhe rezultatet e saj.

Hapi i parë lidhet me racionalizimin për një administratë llogaridhënëse, të gjitha ministritë e linjës dhe agjencitë e varësisë do të funksionojnë me efikasitet bazuar në metodologjinë e re të menaxhimit të performancës. Ky hap parashikohet të përfundojë deri në dhjetor 2026.

Sipas Strategjisë Kombëtare të Zhvillimit, të gjithë sektorët e politikave rishikohen në përputhje me LOFAShAP dhe metodologjinë e racionalizimit, duke çuar në veprime specifike sektoriale të

racionalizimit të organizatës (d.m.th. Plan(et) e Veprimit). Planet e përcaktuara të veprimit të racionalizimit dhe rregulloret përkatëse dhe hapat operativë zbatohen plotësisht dhe në mënyrë gjithëpërfshirëse.

Qeverisja efektive do të arrihet përmes planifikimit të duhur dhe koordinimit të politikave të orientuara drejt rezultateve që synojnë sigurimin e qeverisjes më efektive përmes planifikimit, monitorimit dhe mbikëqyrjes më të mirë të performancës së administratës shtetërore. Performanca e përgjithshme e administratës shtetërore do të promovohet dhe mbështetet me atë që është e rëndësishme për menaxhimin e performancës të fokusuar në rezultatet e politikave.

(1) Aspekti metodologjik i ndjekur në këtë proces është një kombinim i qasjes sektoriale (përzgjedhja dhe konsolidimi) i ndjekur përmes Metodologjisë për Përgatitjen e Propozimit për Krijimin, Shkrirjen dhe Shpërbërjen e Agjencive dhe takimet me ministra nga sektorë të ndryshëm. Janë mbajtur gjithsej gjashtë (6) takime informuese me përfaqësues politikë-ministra dhe janë përzgjedhur tre (3) sektorë. Janë zhvilluar takime me sektorët e industrisë, ndërmarrësisë dhe tregtisë, ekonomisë, kulturës, drejtësisë; punët e brendshme; financat, punën dhe transferet. Programi/plani i veprimit përfshin dhe adreson tre (3) sektorët e parë të përzgjedhur dhe të rënë dakord për t'u trajtuar në këtë fazë.

Krahas takimeve sektoriale dhe takimeve të brendshme, u krye një skanim i situatës përmes mbledhjes së të dhënave bazuar në katër fusha/shtylla: **a)** Organizimi institucional brenda sektorit (gjendja aktuale); **b)** Planet e ministrave të sektorit për të ardhmen; **c)** *Acquis* përkatëse të BE-së në këtë fushë; dhe **d)** Praktikrat e vendeve të BE-së lidhur me organizimin institucional në këtë fushë.

Sa i përket aspektit të konsolidimit brenda sektorit, një model i ndjekur është zvogëlimi i numrit të agjencive përmes katër (4) parimeve si në vijim: **1)** bashkimi/konsolidimi i agjencive; **2)** rikthimi i funksioneve të agjencisë në ministri; **3)** tërheqja nga kryerja e funksioneve specifike që çojnë në bashkimin e agjencive; ose **4)** delegimin e këtyre funksioneve tek organet e tjera përmes linjave të rregullta të raportimit.

Qasja u ndoq përmes takimeve të kombinuara me përfaqësues të nivelit politik dhe personel profesional civil (mbi 20 takime të mbajtura), me 6 ministri dhe 3 sektorë të përzgjedhur. Kohëzgjatja e Programit/Planit të Veprimit është dy (2) vjet.

(2) Në mënyrë eksplicite, e gjithë puna dhe fokusi i orientuar në këtë Program/Plan Veprimi ka identifikuar 3 sektorë të përzgjedhur, 37 agjenci publike apo organe publike dhe janë konsoliduar dhe racionalizuar përmes Programit/Planit të Veprimit.

(3) Bazuar në Metodologjinë për Përgatitjen e Propozimit për Themelimin, Shkrirjen dhe Shpërbërjen e Agjencive, dhe duke analizuar gjendjen aktuale, historikun e punës dhe çështjet, janë përgatitur dhe përcaktuar hapat që do të ndiqen në përgatitjen e propozimeve për racionalizimin e agjencive aktuale. Këto hapa mund të përdoren edhe në rastet e vlerësimit të propozimeve nga ministratë për krijimin e agjencive të reja, në varësi të vlerësimit të situatës dhe nevojave.

Me hartimin dhe miratimin e Metodologjisë për Përgatitjen e Propozimit për Krijimin, Bashkimin dhe Shuarjen e Agjencive, është sqaruar rruga drejt procesit të organizimit të administratës shtetërore, me theks të veçantë në procesin e racionalizimit të agjencive. Ky dokument shërben si metodologji e qeverisë për racionalizimin e agjencive aktuale duke përfshirë bashkimin, ndarjen dhe krijimin eventuale të tyre nën LOFAShAP.

Së bashku me miratimin e Metodologjisë, është miratuar edhe rregullorja nr. 12/2023 për Sistemin e Menaxhimit të Performancës për Agjencitë e Administratës Shtetërore si dhe Udhëzuesi i Sistemit të Menaxhimit të Performancës për Agjencitë.

Ky proces, si në përmbajtje ashtu edhe në veprim, është i lidhur ngushtë me ligje të tjera kornizë për reformën e administratës publike, si Ligji për Organizimin e Administratës Shtetërore dhe Agjencitë e Pavarura, Ligji për Statusin e Zyrtarëve Publikë dhe Ligji për Pagat në Sektori Publik.

Puna dhe fokusi në këtë proces përputhet me qëllimet dhe vizionin e qeverisë. Rritja e efikasitetit në zbatimin e objektivave të qeverisë nga lart poshtë, nga qeveria te ministratë, departamentet dhe agjencitë, synon të sigurojë një kaskadë të objektivave të qeverisë nga niveli i lartë në agjenci. Në këtë

drejtim, disa dokumente zyrtare nxjerrin në pah nevojën e racionalizimit të agjencive dhe objektivat e këtij procesi paraqiten si në vijim:

- *Strategjia Kombëtare për Zhvillim 2030 dhe Plani Kombëtar për Zhvillim;*
- *Strategjia e Reformimit të Administratës Publike (SRAP 2022-2027), dhe Plani i Veprimit 2022-2024;*
- *Programi/Plani i Punës i Qeverisë;*
- *Programi Kombëtar për Zbatimin e MSA-së (PKZMSA) i ndarë në Planin Kombëtar për Integrimin Evropian (PKIE);*
- *Agjenda e Reformave Evropiane II (ERA);*
- *Marrëveshja financiare për mbështetjen e sektorit buxhetor (MSB) ndërmjet Qeverisë dhe Komisionit Evropian përmes së cilës KE angazhohet të mbështesë financiarisht reformën e administratës publike.*

Pasqyrimi i këtij Programi/Plani i Veprimit përmes dokumenteve strategjike kyçe në vend është bërë në atë mënyrë që për çdo fushë prioritare është vendosur një objektivi i përgjithshëm afatmesëm që përcakton drejtimin kryesor të reformave. Në këtë drejtim, objektivat e përgjithshme të SRAP-së janë gjithashtu objektiva strategjike të përvijuar në kuadër të shtyllës së Qeverisjes së Mirë të Planit Kombëtar të Zhvillimit (PKZh) 2030 dhe i shërbejnë zbatimit të PKZh-së. Çdo objektivi i përgjithshëm agregohet në grupe objektive specifike në të njëjtën fushë prioritare. Objektivat e përgjithshme dhe specifike të SRAP-së dhe lidhjet e tyre me objektivat strategjike të PKZh-së janë ilustruar në vijim. Niveli bazë është 9% (2024), ndërsa Burimet e verifikimit janë Strategjia e Reformës së Administratës Publike-SRAP 2022-2027, dhe Plani i Veprimit 2022-2024.

Objektivi i përgjithshëm: Rritja e nivelit të llogaridhënies dhe transparencës në administratën publike

Objektivi specifik 1: Përmirësimi i organizimit të administratës shtetërore me linja të qarta llogaridhënieje brenda dhe ndërmjet institucioneve. Ky hap parashikohet të përfundojë deri në dhjetor 2027.

Me synimin për të përmirësuar sistemin e shpërbllimit në shërbimin publik duke krijuar një sistem pagash transparent dhe të drejtë që ruan, tërheq dhe motivon profesionistët në shërbimin publik, hapat e parashikuar me *Shpërbllim, synojnë një objektivi të 70% të automatizimit të pagesës së pagave për shërbimin civil duke e lidhur SIMBNj-në me sistemin informativ të menaxhimit financiar të Kosovës. Aktualisht një lidhje e tillë nuk ekziston [baza 2024: 0%] dhe ky hap parashikohet të përfundojë deri në dhjetor 2025. Ky hap do të arrihet duke avancuar teknikisht SIMBNj-në dhe SIMFK-në.*

Për të rritur transparencën dhe për të dhënë më shumë informacion mbi pagat në sektorin publik, të dhënat për pagat në shërbimin publik sipas rregullores së re të klasifikimit të vendeve të punës do të publikohen çdo vit, lehtësisht të qasshme dhe të ndara në kategori, klasa dhe pozicione. Ky hap parashikohet të përfundojë deri në qershor 2026.

Klasifikimi i vendeve të punës është një parakusht për zbatimin efektiv të sistemit të pagave, prandaj të gjitha nivelet e pagave do të përputhen me analizën e punës, kualifikimin dhe do të korrespondojnë me përshkrimin e punës dhe klasifikimin e vendeve të punës për pozicionet e riklasifikuara në shërbimin civil sipas organizimit të ri të brendshëm të ministrive të linjës dhe procedurën e klasifikimit të paraparë në Rregulloren (QK) nr. 06/2024 për klasifikimin e vendeve të punës në shërbimin civil. Ky hap parashikohet të përfundojë deri në qershor 2027.

1.2. Menaxhimi i Financave Publike

1.2.1. Plotësimi i kornizës ligjore dhe institucionale për sistemin e prokurimit publik

1.2.2. Reforma e menaxhimit të investimeve publike, duke përfshirë kornizën rregullative për investimet publike, strukturën administrative dhe qasjen e unifikuar metodologjike për të garantuar përputhjen me standardet më të mira ndërkombëtare dhe për të lejuar një zbatim më transparent dhe efikas të projekteve kapitale.

Sfidat

Republika e Kosovës ka një sistem të mirë-formuar të menaxhimit të financave publike në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe praktikatat më të mira. Shpërndarja e burimeve menaxhohet, kontrollohet dhe monitorohet në mënyrë adekuate bazuar në dispozitat dhe procedurat ligjore në fuqi. Korniza afatmesme fiskale dhe e shpenzimeve e mbështetur nga projeksionet makroekonomike dhe

fiskale mbështet zbatimin e politikave të bazuara në një strategji fiskale të parashikueshme dhe të qëndrueshme. Sistemi i klasifikimit të buxhetit është në përputhje me standardet ndërkombëtare SFQ/COFOG. Masa të mjaftueshme transparence me dokumentacionin përkatës buxhetor janë dhe po ndahen me publikun. Menaxhimi dhe raportimi financiar mbështetet nga sisteme elektronike të menaxhimit të të dhënave me nivele të përshtatshme kontrolli. Operacionet e Thesarit mbështeten nga Sistemi Informativ i Menaxhimit të Financave të Kosovës (SIMFK), ndërsa operacionet e investimeve publike mbahen në sistemin PIP (Programi i Investimeve Publike).

Mbështetja e fundit buxhetore e sektorit nga BE-ja për MFP-në ka kontribuar në konsolidimin e mëtejshëm të financave publike. Një Strategji e Menaxhimit të Financave Publike 2022-2026 udhëheqë me reformat e MFP-së. Objektivi i përgjithshëm është të kontribuojë në menaxhimin e shëndoshë fiskal dhe ofrimin e përmirësuar të shërbimeve nëpërmjet përmirësimit të disiplinës fiskale dhe alokimit strategjik të burimeve. Dokumenti përshkruan prioritetet strategjike në lidhje me planifikimin e buxhetit, ekzekutimin e buxhetit, kontrollin e brendshëm dhe të jashtëm si dhe prokurimin.

Strategjia e Menaxhimit të Financave Publike (SMFP) 2022-2026 është dokumenti kryesor i politikave të Qeverisë së Kosovës për të adresuar Reformën e Administratës Publike dhe veçanërisht sistemin e Menaxhimit të Financave Publike të Kosovës. Qëllimi kryesor i SMFP-së është të zhvillojë më tej menaxhimin e shëndoshë financiar dhe të përmirësojë ofrimin e shërbimeve përmes disiplinës fiskale të zgjeruar dhe alokimit strategjik të burimeve. SMFP-ja ka identifikuar katër fusha kryesore për përmirësime të mëtejshme që duhen adresuar përmes katër (4) Objektivave Strategjikë:

- *Sigurimi i disiplinës fiskale të qëndrueshme (Forcimi i projeksioneve makrofiskale duke i përafëruar ato me vlerësimet e rrezikut fiskal, duke forcuar mbledhjen e të ardhurave dhe matjen e tatimit, përpjekjet për shpenzime të shëndosha tatimore);*
- *Rritja e mëtejshme e efikasitetit të shpërndarjes (Forcimi i lidhjes ndërmjet planifikimit strategjik dhe buxhetimit dhe forcimi i regjistrimit të angazhimeve kontraktuale shumëvjeçare);*
- *Përmirësimi i Mëtejshëm i Eficiencës Operacionale (Përmirësimi i efikasitetit dhe efektivitetit të proceseve të prokurimit publik, forcimi i kontrollit të brendshëm, konsolidimi i mëtejshëm i funksionit të auditimit të jashtëm të pavarur në përputhje me kornizën e INTOSAI që rezulton me auditime të cilësisë së lartë, Zgjerimi dhe profesionalizimi i Auditimit të Brendshëm); dhe*
- *Kapitali njerëzor dhe Infrastruktura e TIK-ut përforcohen për të mbështetur sistemin digjital dhe transparent të MFP-së në Kosovë.*

Raporti i Vlerësimit të Performancës së Shpenzimeve Publike dhe Përgjegjësiwe Financiare (ShPPF) i vitit 2022 thekson një sërë fushash për përmirësim, përfshirë zbatimin më të mirë të rekomandimeve të auditimit, përputhshmërinë e plotë të statistikave të financave të qeverisë me standardet SFQ të vitit 2014 dhe progresi drejt zhvillimit të një KASH-i të plotë duket i ngadalshëm. Sipas vlerësimit nevojitet punë e mëtejshme në sistemet e kontrollit të brendshëm.

Prokurimi publik në Republikën e Kosovës është i rregulluar me Ligjin nr. 04/L-042 dhe legjislacionin përkatës nënligjor i cili përbëhet nga një numër i konsiderueshëm i akteve nënligjore, duke përfshirë një dokument të përbashkët udhëzues të quajtur “Rregullat dhe Udhëzimet Operacionale për Prokurimin Publik”.

Ligji përmban parimet kryesore të qeverisjes së mirë në përputhje me acquis-in e BE-së, duke përfshirë parimin e transparencës, llogaridhënies, mosdiskriminimit, kosto-efektivitetit dhe efikasitetit etj. Ai gjithashtu pasqyron parimet e prokurimit publik si vlera për para, konkurrenca e lirë, transparencë, trajtimi i barabartë, njohja reciproke dhe parimi i proporcionalitetit. Korniza ligjore është pjesërisht në përputhje me acquis-in e BE-së. Korniza institucionale në fuqi përbëhet nga një organ rregullativ – Organi Rregullativ i Prokurimit Publik, organ i pavarur juridik – Organi Shqyrtues i Prokurimit dhe një njësi e centralizuar në Ministrinë e Financave, Punës dhe Transfereve. Në të gjitha organizatat buxhetore ekzistojnë njësi të prokurimit. Një platformë gjithëpërfshirëse e prokurimit elektronik është në përdorim që nga viti 2016 ku publikohen të gjitha mundësitë e ofertave dhe dhënit e kontratave. Madhësia e prokurimit publik ndryshon nga viti në vit në varësi të dinamikës së investimeve publike. Në vitin 2022, kjo ishte 6.5% e BPV-së.

Megjithatë, sistemi i prokurimit përballet me sfida të tilla si planifikimi joadekuat dhe përdorimi i tepruar i kriterit të çmimit më të ulët, nevoja për harmonizim të mëtejshëm me acquis-in e BE-së dhe

mungesa e kontrolleve adekuate mbi angazhimet shumëvjeçare, prandaj nevojitet një përditësim i kornizës ligjore.

Ligji nr. 04/L-045 për Partneritetet Publiko-Private (në tekstin e mëtejshëm PPP) ofron një kornizë për dhënie transparente dhe konkurruese të PPP-ve dhe kontratave koncesionare. Rishikimi dhe përafrimi i mëtejshëm me *acquis-in* e BE-së do të kontribuojë pozitivisht në zbatimin praktik të legjislacionit për PPP dhe do të forcojë lidhjet me kornizën e përgjithshme buxhetore dhe të prokurimit.

Sipas Raportit të Vënit të Komisionit Evropian për vitin 2023, Kosova duhet të avancojë planifikimin dhe shpenzimin kapital duke përmirësuar ekzekutimin e investimeve publike shumëvjeçare përmes një vlerësimi transparent të kostove dhe përfitimeve si bazë për vendimet për investime. Programi i investimeve publike (PIP) nuk ofron regjistrim të zotimeve shumëvjeçare. Ndërveprueshmëria ndërmjet Sistemit Informativ të Menaxhimit të Financave të Kosovës dhe prokurimit elektronik nuk ekziston.

Infrastruktura ka luajtur një rol të rëndësishëm në shfaqjen e Kosovës, institucioneve dhe ekonomisë së saj. Periudha e pasluftës solli nevojën për infrastrukturë të re dhe të rindërtuar dhe kërkoi ndërtimin e shpejtë të institucioneve publike që mund të mbështesnin atë investim publik. Pas shpalljes së pavarësisë, në vitin 2009 nivelet e investimeve në infrastrukturë nuk kanë qenë të mjaftueshme për të ruajtur nivelet e vlerësuara të stokut të kapitalit në raport me madhësinë e ekonomisë, të cilat vazhdojnë të jenë të ulëta sipas standardeve rajonale.

Sipas kornizës PIM, dështimi për të ndërmarrë studime të qëndrueshme dhe konsistente të fizibilitetit përpara fillimit të projektit është një dobësi kryesore, duke çuar në vonesa dhe probleme në ekzekutimin e projektit. Janë ndërmarrë disa studime fizibiliteti për të përmbushur kërkesat e partnerëve të zhvillimit, por mungon një proces që kërkon që këto të bëhen në mënyrë konsistente dhe të rishikohen nga ekspertët kombëtarë dhe që gjeneron pronësinë e projektimit të detajuar të projekteve. Gjithashtu, monitorimi i rregullt i progresit të projektit është i paqëndrueshëm dhe nuk zbatohet plotësisht duke çuar në vonesa në identifikimin në kohë të çështjeve dhe veprimet korrigjuese. Si rezultat, nuk është e pazakontë që aspektet teknike të projekteve në zbatim të kuptohen dhe verifikohen në mënyrë joadekuate brenda qeverisë përpara fillimit të zbatimit të projektit. Nevojitet një mekanizëm i fortë për t'i dhënë efekt qëllimit që qëndron pas kriterëve të përzgjedhjes së projekteve të prezantuara në vitin 2019 për të siguruar që projektet të jenë gati për vendime financimi kur ato të buxhetohen dhe miratohen zyrtarisht. Dështimi për ta bërë këtë çon në joefikasitet në ofrimin dhe zbatimin e projektit, gjë që ndërlikon menaxhimin e buxhetit dhe vonon ofrimin e infrastrukturës së nevojshme.

Objekti

Në përputhje me objektivat e Strategjisë së Menaxhimit të Financave Publike, qëllimi i kësaj reforme është të përmirësojë efikasitetin dhe efektivitetin e prokurimit publik, partneriteteve publike-private, shkallës së ekzekutimit të shpenzimeve kapitale duke përafruar më tej qasjen metodologjike për të siguruar përputhjen me standardet më të mira ndërkombëtare dhe të forcojë regjistrimet shumëvjeçare të angazhimeve kontraktuale të projekteve kapitale. Rishikimi i kornizës ligjore është i nevojshëm për të adresuar disa nga sfidat e identifikuar. Përafrimi i mëtejshëm me *acquis-in* e BE-së, në veçanti me Direktivën Klasike, Direktivën e Shërbimeve Komunale dhe Direktivën e Koncesioneve do të kontribuojë në forcimin e sistemit të prokurimit elektronik, përmirësimin e procedurave të dhënies së kontratës për projekte të mëdha përmes rritjes së përdorimit të kriterit çmim-cilësi dhe adresimin e vonesave të panevojshme në procedurat e rishikimit.

1.2.1. Plotësimi i kornizës ligjore dhe institucionale për sistemin e prokurimit publik

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Miratimi nga Kuvendi i ligjeve të reja parësore për Prokurimin Publik dhe Partneritetin Publik Privat të përafruar me *acquis* më të fundit të BE-së dhe standardet e BE-së. Dhjetor 2025*
- *Organizimi dhe përbërja e Organit Shqyrtues të Prokurimit Publik është në harmoni të plotë me ligjin e ri të PP-së; Të gjitha procedurat e prokurimit të përpunuara përmes platformës së avancuar të e-prokurimit sipas ligjit të ri PP [qershor 2026]*
- *Auditimi vjetor i performancës për aktivitetet e prokurimit në ministritë e linjës në fushat me rrezik të lartë për zbulimin dhe parandalimin e korrupsionit dhe parregullsive. Qershor 2027*
- *10% e kontratave të mëdha të prokurimit publik jepen me përdorimin e raportit më të mirë çmim-cilësi si kriter për dhënie kontratës. Dhjetor 2027*

1.2.2. Reforma e menaxhimit të investimeve publike, duke përfshirë kornizën rregullative për investimet publike, strukturën administrative dhe qasjen e unifikuar metodologjike për të garantuar përputhjen me standardet më të mira ndërkombëtare dhe për të lejuar një zbatim më transparent dhe efikas të projekteve kapitale.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Sistemi i prokurimit elektronik dhe Sistemi Informativ i Menaxhimit të Financave të Kosovës (SIMFK) janë plotësisht të ndërveprueshëm. Ofrohen regjistrime shumëvjeçare të angazhimeve kontraktuale. Qershor 2025*
- *Të paktën 75% e vlerësimeve të projekteve në shkallë të gjerë rishikohen nga funksioni qendror i rishikimit të projekteve i krijuar në Ministrinë e Financave, Punës dhe Transfereve (MFPT) për shqyrtimin e aplikimit të metodologjive dhe udhëzimeve nga ministritë e linjës - duke krijuar një divizion të ri ose duke ngarkuar personelin ekzistues, për projektet kryesore që mbulojnë të gjitha burimet e financimit, qershor 2027*
- *Udhëzimet dhe metodologjitë e vlerësimit dhe përzgjedhjes së projekteve, të cilat janë në përputhje me standardet më të mira ndërkombëtare, zbatohen sistematikisht për të gjitha projektet kapitale nga të gjitha organizatat buxhetore. Treguesi: rritja e normës së ekzekutimit të shpenzimeve kapitale me të paktën 80%. Dhjetor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Reformat në kuadër të këtij komponenti synojnë të forcojnë sistemin e prokurimit publik dhe menaxhimin e investimeve publike. Në fushën e prokurimeve dhe partneriteteve publiko-private, reforma konsiston në masat për konsolidimin e kornizës ligjore dhe institucionale. Ligjet e reja parësore për Prokurimin Publik dhe Partneritetin Publik Privat do të hartohen nga qeveria sipas normave të saj ligjore dhe praktikave më të mira për përafrimin me acquis të BE-së. Konsultimet do të zhvillohen gjatë konsultimeve publike, pasi dispozitat e acquis të jenë përafruar, duke përdorur Tabelat e Përputhshmërisë. Të dy ligjet janë në versionin draft pranë Departamentit Ligjor të Ministrisë së Financave, Punës dhe Transfereve për shqyrtim ligjor përfundimtar. Të dy ligjet do të dërgohen së shpejti në konsultime të brendshme dhe konsultime publike.

Kjo synon të sigurojë harmonizim të mëtijshëm me Direktivën 2014/24/BE (Direktiva Klasike), Direktivën 2014/25/BE (Direktiva për Shërbimet Komunale) dhe Direktivën 89/665/EEC, të ndryshuar nga Direktiva 2007/66/EC (Direktiva e Procedurave të Rishikimit) me fokus në fushat e pragueve të kontratës, Koncepti i Prokurimit vetëm njëherë, procedura sociale dhe inovative e prokurimit. Prandaj, organizimi dhe përbërja e Organit Shqyrtues të Prokurimit Publik do të përafrohet me dispozitat e reja ligjore të PP-së. Kjo nënkupton edhe rishikimin e rregullores për strukturën organizative të OSHP-së dhe çdo ndryshim eventual në përbërje që do të duhet të bëhet përmes procedurave të konkursit dhe votimit të anëtarëve të rinj dhe/ose Kryesuesit të Bordit të OSHP-së.

Me miratimin e ligjit të ri të prokurimit publik, të gjitha procedurat e prokurimit do të procedohen përmes platformës së përmirësuar të e-prokurimit. Paralelisht me hartimin e ligjit të PP-së, KRRPP-ja ka punuar edhe në hartimin e udhëzimeve të duhura të zbatimit për përdorimin e kriterit të tenderit ekonomikisht më të favorshëm (TEF). Këto do të jenë thelbësore në rritjen e përdorimit të raportit më të mirë çmim-cilësi (kriteri TEF) në të paktën 10% të kontratave të mëdha të prokurimit. Në periudhën 2018-2022 përqindja e tenderëve duke përdorur kriterin TEF ka qenë mesatarisht 1,736% e të gjithë tenderëve të prokuruar me një rritje në 3.5% në vitin 2022 [viti bazë për objektivin 2027]. Kontrata e si në vijim do të konsiderohet si kontratë me vlerë të madhe³: 1. një kontratë furnizimi ose një kontratë shërbimi, vlera e parashikuar e së cilës është e barabartë ose më e madhe se, ose në mënyrë të arsyeshme mund të pritët të jetë e barabartë ose më e madhe se njëqind e njëzet e pesë mijë (125,000) euro; ose 2. Kontratat e punëve vlera e parashikuar e të cilave është e barabartë ose më e madhe se, ose mund të pritët në mënyrë të arsyeshme të jetë e barabartë ose më e madhe se pesëqind mijë (500,000) euro.

Kur autoriteti kontraktues ka specifikuar se dhënia e një kontrate publike do t'i bëhet operatorit ekonomik që paraqet tenderin ekonomikisht më të favorshëm (kriteri TEF për raportin më të mirë të cilësisë), autoriteti i tillë kontraktues duhet të specifikojë në njoftimin e kontratës dhe në dosjen e tenderit kriteret për përcaktimin e tenderit fitues dhe peshën e caktuar për secilin kriter. Sipas nenit 27

³ Neni 19 i Ligjit për Prokurimin Publik.

të Rregullores nr. 001/2022 për Prokurimin Publik, kur zbatohet kriteri TEF, kontrata duhet t'i jepet ofertuesit që plotëson më së miri kriteret përkatëse të cilat duhet të peshohen sipas rëndësisë së tyre relative. Përveç çmimit, autoriteti kontraktues mund të përfshijë kritere të tjera të rëndësishme për objektin e kontratës, si p.sh.

- a. *Karakteristikat e cilësisë;*
- b. *Shpenzimet e funksionimit, mirëmbajtjes dhe të tjera të jetesës;*
- c. *Karakteristikat funksionale, teknike, mjedisore, estetike ose të ngjashme;*
- d. *Shërbimi pas shitjes dhe asistencë teknike.*

Për të siguruar llogaridhënien e duhur, për të parandaluar korrupsionin dhe parregullsitë në përdorimin e fondeve publike, aktivitetet e prokurimit në fusha me rrezik të lartë të ministrive të caktuara të linjës do të auditohen çdo vit nga një auditim i performancës. Këto fusha me rrezik të lartë do të përcaktohen periodikisht nga metodologjia standarde e mostërimit të auditimit të Zyrës Kombëtare të Auditimit në përputhje me dispozitat ligjore dhe standardet ndërkombëtare dhe do të komunikohen qartë për çdo auditim të tillë. Zonat e rrezikut për procedurat e prokurimit janë të natyrës dinamike dhe mund të jenë subjekt i ndryshimeve. Zyra Kombëtare e Auditimit vlerëson se përcaktimi paraprak i zonave me rrezik të lartë përbën rrezik për këtë proces.

Reforma e menaxhimit të investimeve publike synon realizimin më efikas dhe transparent të projekteve kapitale. Kjo përfshin ndryshimet në kornizën rregullative për investimet publike dhe aspektet administrative për të krijuar një qasje të unifikuar metodologjike në përputhje me standardet ndërkombëtare.

Hapi i parë konsiston në vendosjen e ndërveprimit ndërmjet sistemit të prokurimit elektronik dhe Sistemit Informativ të Menaxhimit të Financave të Kosovës (SIMFK). Ndërveprueshmëria e plotë nënkupton lidhjen e procesit të buxhetimit, zotimit, prokurimit dhe shpenzimit ku autoriteti kontraktues nuk mund të shpallë një tender në platformën e prokurimit elektronik nëse buxheti për kohëzgjatjen e atij tenderi nuk është i disponueshëm në SIMFK. Nga ana tjetër, ai buxhet i zotuar nuk mund të përdoret për aktivitete të tjera. Kjo do t'i lejojë autoritetet të regjistrojnë angazhimet kontraktuale shumëvjeçare dhe të monitorojnë dinamikën e zbatimit të tyre, si dhe mundëson një planifikim më të mirë buxhetor për vitet në vijim. Në këtë mënyrë, autoritetet kanë një pasqyrë më të mirë të ecurisë së zbatimit të projektit dhe mund të ndërhyjnë në kohë kur vërehen vonesa dhe/ose probleme.

Së dyti, të paktën 75% e vlerësimeve të projekteve në shkallë të gjerë rishikohen nga funksioni qendror i rishikimit të projekteve i krijuar në Ministrinë e Financave, Punës dhe Transfereve (MFPT) për shqyrtimin e aplikimit të metodologjive dhe udhëzimeve nga ministrinë e linjës. Zbatimi i suksesshëm i këtij hapi kërkon sigurimin e burimeve të duhura njerëzore në ministrinë qendrore përgjegjëse ose duke ngritur një divizion të ri ose duke caktuar personelin ekzistues, për projektet kryesore që mbulojnë të gjitha burimet e financimit. Rrjedhimisht, metodologjitë e zhvilluara të vlerësimit dhe përzgjedhjes do të aplikohen sistematikisht, që do të thotë se do të jetë e aplikueshme për të gjitha organizatat buxhetore e të gjitha projektet kapitale përmes miratimit të një akti nënligjor (udhëzimi administrativ), me qëllim rritjen e shkallës së ekzekutimit të tyre me të paktën 80% në fund të vitit 2027.

Qytetarët dhe buxheti i qeverisë janë përfituesit e drejtpërdrejtë të kësaj reforme. Sektori i biznesit, autoritetet kontraktuese dhe ekonomia e gjerë gjithashtu përfitojnë drejtpërdrejt ose tërthorazi nga një përdorim më efikas i fondeve publike të shpenzuara përmes sistemit të prokurimit publik. Zbatimi efektiv do të kërkojë angazhimin e një game të gjerë aktorësh nga autoritetet e nivelit qendror dhe vendor, njësitë e prokurimit, operatorët ekonomikë dhe aktorë të tjerë. Ndërsa barra e rishikimit të legjislacionit bie mbi institucionet publike, komuniteti i biznesit dhe aktorët e tjerë joqeveritar duhet të luajnë një rol të rëndësishëm në zbatimin e masave pas miratimit të legjislacionit të planifikuar.

7. FUSHA E POLITIKAVE 2: TRANZICIONI I GJELBËR DHE AI DIGJITAL

2.1. Digjitalizimi i shërbimeve dhe infrastrukturës publike

2.1.1. Shërbimet publike digjitale miqësore për përdoruesit përmes reduktimit të barrës administrative dhe përmirësimit të cilësisë dhe rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme në internet.

Sfidat

Në vitet e fundit Kosova ka bërë hapa seriozë përpara në thjeshtimin dhe digjitalizimin e shërbimeve të administratës publike. Shërbimet e deklarimit tatimor janë digjitalizuar plotësisht dhe shërbimet e regjistrimit të biznesit janë digjitalizuar në masë të madhe. Në vitin 2021 është lansuar portali e-Kosova dhe sot përmes këtij portali ofrohen më shumë se 155 shërbime online.

Parimi “vetëm njëherë” është miratuar si një nga parimet kyçe në Ligjin për Procedurat e Përgjithshme Administrative, dhe platforma e ndërveprimit e Kosovës e bazuar në Portalin Qeveritar (PQ) i lansuar në vitin 2018 ka krijuar mundësinë kyçe teknologjike për këtë parim. Sot, 31 institucione të qeverisjes qendrore dhe 19 institucione të qeverisjes vendore janë të lidhura me PQ-në dhe 48 sisteme qeveritare dhe 52 e-kioska shkëmbejnë të dhëna nëpërmjet tij. Numri i transaksioneve që janë përpunuar përmes PQ-së në vitin 2023 ishte mbi 16 milionë, që është 26% rritje krahasuar me një vit më parë.

Procesi i Parandalimit dhe Reduktimit të Barrës Administrative gjithashtu ka dhënë rezultate të rëndësishme. Në tri vitet e fundit janë thjeshtuar 152 shërbime në nivel qendror dhe vendor dhe 64 shërbime të tjera janë eliminuar në nivel vendor, në tri komuna. Sipas matjeve të bëra përmes Modelit Standard të Kostimit, në këtë proces janë kursyer më shumë se 2 milionë euro.

Megjithatë, sfidat kryesore mbeten. Institucionet publike përpiqen të përdorin burimet e pakta në mënyrë efektive, të tërheqin ekspertë të kualifikuar në shërbimin civil dhe të bashkëpunojnë me sektorin privat për të shfrytëzuar të gjitha mundësitë në dispozicion në ekonominë e Kosovës. Shumë nga shërbimet e zbatuara nuk marrin parasysh perspektivën e përdoruesit dhe shërbimet online janë ende të shpërndara nëpër disa portale qeveritare.

Duke marrë parasysh katalogun aktual prej 700 shërbimeve publike për qytetarët dhe bizneset, aktualisht vetëm 14% e këtyre shërbimeve ofrohen online përmes e-Kosova. Parimi “vetëm një herë” ende nuk zbatohet plotësisht në praktikë pasi legjislacionet specifike kërkojnë ende ridorëzimin e informacionit nga qytetarët. Për më tepër, shumë sisteme dhe regjistra qeveritarë nuk janë ende të lidhur me platformën e ndërveprimit. Sistemet e Administratës Tatimore nuk janë të lidhura me regjistrin e bizneseve dhe regjistrat e tjerë përmes platformës së ndërveprueshmërisë dhe regjistri i gjendjes civile nuk është i lidhur me regjistrin e adresave.

Zbatimi i regjistrave fiskalë të bazuar në harduer ka ndihmuar në uljen e evazionit fiskal në një farë mase, megjithatë, ka krijuar gjithashtu një barrë financiare për bizneset që u është dashur të kenë kosto të konsiderueshme për ngritjen dhe mirëmbajtjen e tyre.

Objektivi

Strategjia e e-Qeverisjes 2023-2027 e miratuar së fundi paraqet reforma thelbësore në qeverisjen digjitale në Kosovë. Strategjia thekson nevojën për një qasje më kohezive, duke u fokusuar në koordinimin e qeverisjes elektronike, sigurinë kibernetike, tërheqjen dhe mbajtjen e talentëve dhe zhvillimin e aftësive digjitale. Ajo promovon një arkitekturë ndërmarrësie "të gjithë qeverisë", shërbime digjitale të përqendruara te përdoruesit dhe gjithëpërfshirëse, dhe mundësi të fuqishme teknologjike si ndërveprueshmëria, eID dhe një portal shërbimi i centralizuar. Për të qëndruar e rëndësishme, strategjia inkurajon inovacionin, një mendje të hapur dhe bashkëpunimin me palët e interesuara në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar, duke synuar përfundimisht që Kosova të bëhet vend digjitalisht modern me një administratë publike të digjitalizuar dhe efikase deri në vitin 2030.

Nga ana tjetër, Programi për Reduktimin dhe Parandalimin e Barrës Administrative 2022-2027, i cili gjithashtu përfshin shërbime të thjeshtuara dhe të digjitalizuara të përqendruara te përdoruesit, ka sjellë një qasje të re ndaj RBA-së që përfshin planifikimin dhe koordinimin e centralizuar dhe zbatimin e decentralizuar, thjeshtimin dhe digjitalizimin paralelisht (pasi digjitalizimi motivon thjeshtimin), bashkëpunimin e ngushtë me organizatat e shoqërisë civile dhe odat e biznesit, si dhe rritjen e vetëdijesimit brenda administratës publike.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- 100% e ligjeve të reja që vendosin një barrë administrative janë rishikuar në kuadër të parandalimit të barrës administrative sipas metodologjisë së Reduktimit të Barrës Administrative. Qershor 2025
- Eliminimi i kasave fiskale dhe zëvendësimi i tyre me platformë softuerike plotësisht funksionale. Qershor 2026

- *Forcimi i ndërlidhjes së regjistrit civil me regjistrat e tjerë të qeverisë (Agjencia e Regjistrimit të Bizneseve (ABRK), Administrata Tatimore e Kosovës, Sistemi Informativ i Regjistrit të Adresave (ARIS). Dhjetor 2026*
- *10 regjistra publikë të standardizuar dhe digjitalizuar nga administrata për të përmirësuar parimin "vetëm një herë". Qershor 2027*
- *50% e shërbimeve publike për qytetarët dhe bizneset ofrohen online përmes portalit on-line e-Kosova. Dhjetor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Hapat e përfshirë në këtë komponent të Planit janë pjesë e një qasjeje koherente drejt shërbimeve digjitale të përmirësuara të parashikuara në këto dokumente strategjike.

Si hap i parë, Plani parashikon që një sistem për rishikimin e legjislacionit në kontekstin e metodologjisë së programit të barrës administrative të ngrihet dhe të bëhet funksional në afat të shkurtër. 100% e ligjeve të reja do t'i nënshtrohen një rishikimi të tillë për parandalimin e ngarkesave administrative deri në qershor 2025. Kjo do të thotë se të gjitha ligjet e reja dhe ndryshimet në ato ekzistuese do të shqyrtohen në kontekstin e parandalimit të barrës administrative në përputhje me metodologjitë e Programit RBA-së. Ky shqyrtim do të ndodhë gjatë fazave të ndryshme përpara miratimit të qeverisë, të tilla si faza e hartimit dhe konsultimet paraprake dhe publike. Kriteret për të përcaktuar se cilat ligje përkatëse do të shqyrtohen (nga 100% e tyre) do të jenë nëse ligjet përmbajnë shërbime, procedura dhe dispozita ligjore të digjitalizimit që prekin qytetarët dhe bizneset. Kjo do të minimizojë rreziqet e legjislacionit që pengon digjitalizimin e shërbimeve.

Të gjitha ligjet e reja dhe ndryshimet në ato ekzistuese do të shqyrtohen në kontekstin e parandalimit të barrës administrative në përputhje me metodologjitë e Programit RBA-së. Ky shqyrtim do të ndodhë gjatë fazave të ndryshme përpara miratimit të qeverisë, të tilla si faza e hartimit dhe konsultimet paraprake dhe publike. Kriteret për të përcaktuar se cilat ligje përkatëse do të shqyrtohen (nga 100% e tyre) do të jenë nëse ligjet përmbajnë shërbime, procedura dhe dispozita ligjore të digjitalizimit që prekin qytetarët dhe bizneset.

Një tjetër angazhim kyç në sigurimin e shërbimeve digjitale të pandërprera dhe të integruara me përdoruesin në qendër, është forcimi dhe zgjerimi i ndërveprimit ndërmjet sistemeve qeveritare dhe regjistrave. Duke pasur parasysh këtë, ndërlidhja ndërmjet regjistrit të gjendjes civile, regjistrit të biznesit, sistemeve të administratës tatimore, si dhe sistemit të adresave, do të zbatohet nëpërmjet platformës së ndërveprueshmërisë. Gjithashtu, 10 regjistra publikë do të digjitalizohen plotësisht, duke garantuar zbatimin e parimit "vetëm njëherë". Në të njëjtën kohë, arkat fiskale do të zëvendësohen nga një platformë funksionale softuerike, e cila do të kontribuojë gjithashtu në uljen e informalitetit fiskal.

Së fundi, hapat e mësipërm dhe përpjekjet shtesë do të rezultojnë që të paktën 50% e 700 shërbimeve publike sipas katalogut të shërbimeve, të ofrohen online përmes portalit e-Kosova deri në fund të vitit 2027.

Korniza strategjike gjithashtu parashikon një qasje të fokusuar për rritjen e bashkëpunimit dhe koordinimit ndërinstitucional në dhënien e shërbimeve publike të përqendruara dhe gjithëpërfshirëse nga përdoruesit. Njësia e Transformimit Digjital dhe Zyra e Planifikimit Strategjik janë tashmë të mandatuara në kuadër të Zyrës së Kryeministrit me rolin e koordinimit dhe drejtimit të proceseve që kanë të bëjnë me shërbimet digjitale dhe përkatësisht reduktimin e barrës administrative. Zbatimi i hapave specifikë në këtë komponent të Planit do të kryhet nga institucionet e linjës përgjegjëse për fusha specifike, ku përfshihen institucionet kyçe si ASHI, ARC dhe ATK.

Të gjitha institucionet e linjës dhe komunat do të përfshihen ngushtë në procesin e zvogëlimit të barrës administrative dhe dizajnit të shërbimeve digjitale të përqendruara te përdoruesit, nëpërmjet pikave të caktuara të kontaktit të cilat koordinohen ngushtë me NjTD-në dhe ZPS-në. Reforma do të inkurajojë bashkëpunimin me palët e interesuara në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar përmes zbatimit të e-Qeverisjes, ndërsa reduktimi i barrës administrative kërkon bashkëpunim të ngushtë me organizatat e shoqërisë civile dhe odat e biznesit. Përfituesit përfundimtarë të synuar janë të gjithë përdoruesit e shërbimeve publike, duke përfshirë qytetarët, bizneset dhe organizatat e tjera.

2.1.2. Nënshkrimi elektronik dhe aplikimi i portofolit të identitetit digjital

Sfidat

Zbatimi i portofolit të nënshkrimit elektronik dhe identitetit digjital përfshin koordinimin ndërmjet shumë agjencive qeveritare, palëve të interesuara të sektorit privat dhe organeve ndërkombëtare. Ndarja e burimeve të mjaftueshme financiare dhe njerëzore për zhvillimin, vendosjen dhe mirëmbajtjen e sistemeve të nënshkrimit elektronik dhe identitetit digjital është sfidë, veçanërisht për vendet e vogla me buxhet të kufizuar siç është Kosova.

Kosova tashmë ka filluar aktivitete konkrete për identifikimin digjital, autentikimin, nënshkrimin elektronik, vulën elektronike dhe shërbime të tjera të besueshme.

Kosova ka miratuar [Ligjin nr. 08/L-022 për Identifikimin Elektronik dhe Shërbimet e Besuara në Transaksionet Elektronike](#). Pas miratimit të ligjit, Ministria e Ekonomisë ka vazhduar me hartimin e akteve tjera zbatuese dhe në fund të vitit 2022 janë miratuar 10 rregullore që dalin nga ky ligj.

Në kuadër të ligjit të lartpërmendur në nenin 6, kemi paraparë krijimin e Portofolit Digjital. Në paragrafin 3 të nenit 6, thuhet se 3 - Përmbytja dhe mënyra e portofolit të identitetit digjital rregullohet me akt nënligjor të nxjerrë nga ministri. I gjithë legjislacioni bazohet në Rregulloren e-IDAS.

Kosova do të duhet të harmonizojë më tej legjislacionin ekzistues me Rregulloren e fundit e-IDAS 2.0.

Objekti

Për të adresuar sfidat e përmendura më lart dhe për të arritur zbatimin e suksesshëm dhe miratimin e gjerë të nënshkrimit elektronik dhe portofolit digjital, Kosova do të duhet të ndërmarrë një kombinim të harmonizimit rregullativ, harmonizimit teknik, masave të fuqishme të sigurisë kibernetike, investimeve në infrastrukturë, edukimit të përdoruesve dhe koordinimit efektiv ndërmjet organeve publike, private, rajonale dhe ndërkombëtare. Kosova do të ndërmarrë të gjithë hapat teknikë, ligjorë dhe rregullativë për të siguruar përputhshmëri të plotë me Portofolin e Identitetit në Ballkan.

Sa i përket zbatimit konkret të obligimeve ligjore, Ministria e Ekonomisë ka kërkuar mbështetje nga Zyra e BE-së në Kosovë për financimin e krijimit të Sistemit Kombëtar të Identifikimit Elektronik (alias Portofolin e Identitetit në BE) përmes instrumentit IPA 2019.

Miratimi i gjerë i portofolit të nënshkrimit elektronik dhe identitetit digjital mund të stimulojë rritjen ekonomike duke mundësuar modele të reja biznesi, duke nxitur inovacionin, duke rritur sigurinë duke ofruar vërtetim më të besueshëm dhe duke çuar në rritjen e efikasitetit dhe kursime të konsiderueshme të kostos. Nënshkrimi elektronik dhe portofoli i identitetit digjital mund të mundësojnë shërbime të reja, të përmirësojnë efikasitetin e sektorit publik (shërbimet e-Qeverisje), të rrisin angazhimin e qytetarëve (votimin online) dhe të ofrojnë qasje më të mirë në shërbimet financiare, duke kontribuar në zhvillimin e përgjithshëm ekonomik.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Pajtuueshmëria me Rregulloren e BE-së për Identitetin Digjital (qershor 2026)*
- *Zbatimi i legjislacionit kombëtar të identifikimit elektronik dhe shërbimeve të besuara në përputhje me Rregulloren e-IDAS dhe arritja e gatishmërisë për njohjen reciproke të shërbimeve eID/besimit; të paraqesë kërkesën për t'u bashkuar me listën e vendeve të treta të BE-së të besuara për vërtetimin e nënshkrimit elektronik si hapi i parë drejt portofolit të identitetit të BE-së; të arrijë gatishmërinë për të marrë pjesë në Portofolin e Identitetit në Ballkan (dhjetor 2027)*

Përshkrimi i zbatimit

Sistemi Kombëtar i Identifikimit Elektronik do të ofrojë shërbime të njëjta me ato të Portofolit Digjital dhe po ndërtohet sipas modelit të “Portofolit të Identitetit në BE”.

Ky sistem fillimisht do të ofrojë shërbimet e:

- Identifikimi elektronik;
- Autentifikimi elektronik;
- Nënshkrimi elektronik;
- Vulat elektronike për bizneset.

Përveç shërbimeve të lartpërmendura, "Portofoli Digjital Kosovar" do të përmbajë edhe mundësi për shfrytëzim të sigurt të shërbimeve të ndryshme publike dhe private; ruajtje të të gjitha dokumenteve personale; pagesat e të gjitha shërbimeve në mënyrë të lehtë dhe të sigurt, si dhe shërbime të tjera që do të pilotohen një nga një.

Kosova do të jetë e gatshme për bashkëpunim për krijimin e Portofolit të Identitetit në Ballkan, në mënyrë që më pas të bëhet pjesë e BE-së – të anëtarësohet në Portofolin e Identitetit në BE. Portofoli digjital kosovar do të jetë një aplikacion mobil i bazuar në teknologjinë e ueb-faqes dhe do të instalohet lehtësisht në të gjitha pajisjet në pronësi të qytetarëve dhe bizneseve të Kosovës. Kosova do të jetë e gatshme dhe do t'i zbatojë të gjitha obligimet që dalin nga legjislacioni ekzistues si dhe legjislacioni i ardhshëm për "Portofolin Digjital të BE-së". Pajtueshmëria me Rregulloren e BE-së për Identitetin Digjital do të përfundojë deri në qershor 2026. Ndërsa zbatimi i portofolit të nënshkrimit elektronik dhe identitetit digjital do të përfundojë deri në dhjetor 2027.

Gatishmëria do të thotë që nënshkrimi elektronik dhe sistemi i portofolit të identitetit digjital do të jenë plotësisht të ndërveprueshëm dhe do të ankohen me të gjitha standardet teknike të kornizës më të fundit të BE-së e-IDAS. Megjithatë, funksionalizimi i plotë i Portofolit të Identitetit Ballkanik do të varet edhe nga vendet e tjera të rajonit. Kosova do të nënshkruajë marrëveshje me të gjitha vendet e Ballkanit Perëndimor për njohjen reciproke të portofolave digjitale.

Me qëllim të krijimit të njohjes së duhur reciproke të Portofolit të Identitetit të Ballkanit Perëndimor, Kosova do të propozojë krijimin e Grupit zyrtar Punues të përbërë nga përfaqësues të nivelit të lartë të të gjitha vendeve në BP6. Ky grup pune do të mandatohet të drejtojë procesin e njohjes reciproke të portofoleve digjitale të të gjitha vendeve të Ballkanit.

2.1.3. Krijimi i një infrastrukture digjitale të sigurt, elastike dhe të qëndrueshme, duke përfshirë shtrirjen e brezit të gjerë rural dhe celular dhe 5G, me pajtueshmëri të rreptë me Kutinë e Veglave 5G të BE-së të masave lehtësuese për të adresuar rreziqet e sigurisë

Sfidat

Mbizotërimi i teknologjisë Hybrid Fibre-Coax (HFC) në infrastrukturën e rrjetit fiks të Kosovës paraqet përparësi dhe sfida. Ndërsa ofron një bazë për lidhjen me brez të gjerë, veçanërisht në zonat urbane, kufizimet në cilësinë e rrjetit celular dhe qasjen me brez të gjerë në rajonet rurale vazhdojnë. Sa u përket rrjeteve celulare, përdorimi i teknologjive 2G, 3G dhe 4G është tregues i një infrastrukture gjithnjë e më të vjetërsuar. Çështje të tilla si cilësia e dobët e rrjetit janë shpesh të shumë anshme, që rrjedhin nga faktorë si shpërndarja e spektrit dhe kufizimet e investimeve brenda kornizës kombëtare të telekomunikacionit.

Mungesa e të dhënave të sakta për shpejtësinë e lidhjes tregon nevojën për mekanizma monitorimi dhe vlerësimi gjithëpërfshirës për performancën e rrjetit. Përhapja e teknologjisë së kabllave koaksiale, megjithëse e aftë të ofrojë shpejtësi me brez të gjerë deri në 100 Mbps për shumë përdorues, nuk arrin të përmbushë kërkesat e përdoruesve.

Objektivi

Veprimet kryesore për të nxitur avancimin e lidhjes në Kosovë janë të përfshira në Agjendën Digjitale 2030. Objektivi i parë strategjik i Agjendës përfshin avancimin e rrjeteve publike fikse dhe celulare, sigurimin e qëndrueshmërisë dhe sigurisë dhe shfrytëzimin e 5G për zgjidhje të zgjuara të biznesit dhe komunitetit. Kjo qasje nxit lidhjen e zgjeruar, përgjegjësinë mjedisore dhe zhvillimin ekonomik dhe social të drejtuar nga inovacioni.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Përafrimi me Aktin e Infrastrukturës Gigabit. Dhjetor 2025*
- *Shpërndarja e rrjetit dhe shërbimeve 5G për të arritur në 20% të shtëpive. Qershor 2027*
- *Pajtueshmëria me paketën e veglave të BE-së për sigurinë kibernetike 5G. Dhjetor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Sipas planit aktual, parashihet që do të vendoset një qasje e fokusuar për t'u përafruar me Aktin e Infrastrukturës Gigabit. Do të bëhen përpjekje për të siguruar bashkëpunim të ngushtë me BE-në në

sigurimin e mbështetjes në përafrimin e objektivave, por edhe për të siguruar që elementët kryesorë të legjislacionit të harmonizohen me përpjekjet e qeverisë për të forcuar lidhjen 5G dhe gigabit. Ky hap do të përfundojë deri në dhjetor 2025.

Për më tepër, do të kërkohej përputhshmëria e plotë me kutinë e mjeteve të sigurisë kibernetike të BE-së 5G, veçanërisht me synimin për të forcuar kërkesat e sigurisë për operatorët e rrjeteve celulare, duke vlerësuar profilet e rrezikut të furnitorëve, si dhe për të siguruar që çdo operator të ketë një strategji të përshtatshme për shumë shitës për të reduktuar rreziqet e varësive të mëdha. Krijimi i një Grupi Punues Qeveritar (GPQ) i dedikuar për të siguruar përputhshmërinë me kutinë e mjeteve të sigurisë kibernetike të BE-së 5G është thelbësore që Kosova të menaxhojë në mënyrë efektive tranzicionin drejt rrjeteve të sigurt 5G. GPQ-ja do të mandatohet zyrtarisht me vendim të qeverisë. Ky grup do të përfshijë përfaqësues nga ministritë përkatëse të qeverisë, autoritetet rregullatore, operatorët e telekomit, ekspertët e sigurisë kibernetike, akademinë dhe aktorë të tjerë kryesorë. GPQ-ja do të përcaktojë fushën e punës për të përfshirë zhvillimin e politikave, vlerësimin e rrezikut, monitorimin, zbatimin e pajtueshmërisë dhe koordinimin e palëve të interesuara. Zhvillimi, hartimi dhe miratimi i legjislacionit dhe rregulloreve të nevojshme për të siguruar përputhjen me kutinë e mjeteve të sigurisë kibernetike të BE-së 5G. Ky hap do të përfundojë deri në dhjetor 2027.

Së fundi, plani parashikon investime, të cilat do të lejojnë që rrjetet dhe shërbimet 5G të arrijnë të paktën 20% të familjeve deri në qershor 2026.

Sa i përket peizazhit institucional, institucionet kryesore për të siguruar përafrimin me Aktin Gigabit të BE-së dhe Kutinë e Veglave të Sigurisë Kibernetike 5G do të jenë Ministria e Ekonomisë dhe ARKEP, në koordinim të ngushtë me Zyrën e Kryeministrit dhe Kuvendin. Për më tepër, do të vendoset bashkëpunim i ngushtë me autoritetet përkatëse të sigurisë kibernetike dhe organet e tjera përkatëse.

Përveç kësaj, institucionet kryesore që mbikëqyrin hapjen e rrjeteve 5G do të jetë ARKEP. Përfituesit përfundimtarë janë të gjithë përdoruesit e infrastrukturës digjitale, duke përfshirë qytetarët, bizneset dhe organizatat e tjera.

2.2. Siguria kibernetike

2.2.1. Korniza gjithëpërfshirëse për elasticitetin kibernetik (duke prezantuar kërkesat e Direktivës NIS2 dhe forcimin e institucioneve përkatëse)

Sfidat

Në dekadën e fundit, Kosova ka bërë përpjekje për të forcuar sigurinë kibernetike në nivel kombëtar. Miratimi i legjislacionit të parë për parandalimin dhe luftimin e krimit kibernetik në vitin 2010, miratimi i strategjisë kombëtare të sigurisë kibernetike në vitin 2014 dhe themelimi i CERT-it kombëtar në vitin 2016, kanë qenë iniciativat kryesore që e kanë ndihmuar Kosovën të zhvillojë themelet e saj në sigurinë kibernetike.

Megjithatë, zbatimi i këtyre nismave është përballur me shumë sfida. Kapacitetet institucionale përgjegjëse për sigurinë kibernetike kanë qenë mjaft të fragmentuara. Mungesa e një legjislacioni adekuat dhe të përditësuar për sigurinë kibernetike i ka lënë operatorët e shërbimeve thelbësore dhe ofruesit e shërbimeve digjitale të cënueshëm ndaj kërcënimeve të mundshme, pasi atyre u mungojnë udhëzimet e qarta për zbatimin e masave minimale të sigurisë. Tutje, mungesa e vlerësimeve gjithëpërfshirëse të rrezikut e ka komplikuar më tej këtë cënueshmëri, pasi ka penguar aftësinë për të identifikuar dhe dhënë përparësi fushave të mundshme shqetësimi. Për më tepër, mungesa e një liste të caktuar të subjekteve të njohura si infrastrukturë kritike kombëtare, siç përcaktohet nga Ligji për Infrastrukturën Kritike, i ka lënë sistemet thelbësore të pa mbrojtje adekuate dhe ka rritur rrezikun e përçarjes së gjerë në rast të një sulmi kibernetik.

Për më tepër, Kosova është përballur me vështirësi të mëdha sa i përket mungesës së kapaciteteve profesionale dhe teknike për parandalimin dhe trajtimin e incidenteve kibernetike. Krahës kësaj, ndërgjegjësimi i qytetarëve për rreziqet në hapësirën kibernetike ka mbetur i kufizuar.

Objekti

Strategjia e re Kombëtare për Siguri Kibernetike 2023-2027, e miratuar në kohët e fundit, ka krijuar një udhërrëfyes gjithëpërfshirës të sigurisë kibernetike për konsolidimin e kapaciteteve institucionale, futjen e legjislacionit të ri, mbrojtjen e infrastrukturës kritike të informacionit, rritjen e vetëdijesimit, nxitjen e bashkëpunimit kombëtar dhe ndërkombëtar dhe zhvillimin e kapaciteteve njerëzore në nivel kombëtar. Nga ana tjetër, një nga shtyllat e Strategjisë së re të e-Qeverisjes 2023-2027 i kushtohet forcimit të sigurisë kibernetike të sistemeve qeveritare. Për më tepër, miratimi i një legjislacioni të ri për sigurinë kibernetike në vitin 2023, i cili parasheh krijimin e institucioneve qendrore të sigurisë kibernetike që do të sigurojnë sigurinë kibernetike në infrastrukturën kritike dhe më gjerë, është një tjetër zhvillim vendimtar në forcimin e pozicionit të sigurisë kibernetike të Kosovës.

Këto reforma dhe iniciativa strategjike, të cilat janë plotësisht të harmonizuara me këtë komponent të Planit, përfshijnë themelimin e Agjencisë së Kosovës për Siguri Kibernetike të (AKSK) që do të jetë një agjenci ekzekutive që do të shërbejë si autoritet qendror kompetent i Kosovës për sigurinë kibernetike. Kjo do të ndihmojë që CERT-të kombëtare dhe qeveritare brenda ASK-së dhe Agjencisë së Shoqërisë së Informacionit të jenë plotësisht funksionale dhe me një status 'të akredituar' në Prezantuesin e Besuar të TF CSIRT.

Zbatimi i këtyre reformave do të hapë gjithashtu rrugën drejt përmirësimit në nivelin tjetër natyror në legjislacionin e sigurisë kibernetike, në përputhje me Direktivën NIS2. Kjo do të rezultojë që të ketë më shumë sektorë dhe subjekte brenda fushëveprimit të ligjit dhe në një mandat më të gjerë për Agjencinë e Kosovës për Siguri Kibernetike. Ashtu si me ligjet e tjera, Qeveria do t'i hartojë këto ligje sipas normave të saj ligjore dhe praktikave më të mira për përafrimin me acquis të BE-së. Konsultimet do të zhvillohen gjatë konsultimeve publike, pasi dispozitat e acquis të jenë përafruar, duke përdorur Tabelat e Përputhshmërisë.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *CERT kombëtar dhe ai qeveritar janë operative dhe arrijnë të paktën statusin 'të akredituara' në TF CSIRT Trusted Introducer. Qershor 2026*
- *Miratimi i ligjit të ri për sigurinë kibernetike nga Kuvendi në përputhje të plotë me direktivën NIS2. Dhjetor 2026.*
- *Kornizat e prezantuara nga shtrirja NIS2 (Strategjia kombëtare për sigurinë e rrjetit dhe sistemeve të informacionit në përputhje me kërkesat e NIS2, pika e vetme e kontaktit, korniza e bashkëpunimit për menaxhimin e krizave në nivel kombëtar, korniza CVD), janë vendosur dhe përdoren. Qershor 2027*
- *Krijimi i një autoriteti kompetent dhe lista e subjekteve (Agjencia e Kosovës për Siguri Kibernetike që vepron si autoritet kompetent siç përcaktohet në NIS2) është funksionale: me staf të mjaftueshëm, të pajisur me kompetenca mbikëqyrëse, që kryen kontrollë mbikëqyrëse; dhe finalizimi i listës të subjekteve në fushëveprim të ligjit kombëtar që korrespondon me Direktivën NIS2). Dhjetor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Aktiviteti kryesor i paraparë me strategjinë dhe ligjin e Kosovës për sigurinë kibernetike, i cili aktualisht është në fazën përfundimtare, është themelimi i Agjencisë së Kosovës për Siguri Kibernetike (AKSK). Pas përfundimit të rekrutimit të personelit, i cili është në proces, ASK-ja do të bëhet funksionale. Ky hap së bashku me plotësimin e 14 akteve nënligjore që pritet të miratohen në muajt në vijim, do të sigurojë që deri në fund të vitit 2026 ligji aktual i sigurisë kibernetike të zbatohet plotësisht. Kjo gjithashtu do t'i bëjë funksionale CERT-të kombëtare dhe qeveritare brenda ASK-së dhe Agjencisë së Shoqërisë së Informacionit, me të paktën 70% të pozitave të planifikuara në strukturën organizative me staf, dhe me CERT-të që kanë statusin 'Akredituar' në Prezantuesin e Besuar të TF CSIRT.

Zbatimi i kësaj reforme do të hedhë themelet për hapin tjetër: fillimin e punës për legjislacionin e ri që transponon direktivën NIS2, e cila pritet të miratohet në fund të vitit 2026. Nga mesi i vitit 2027, kornizat e prezantuara nga NIS2, duke përfshirë një strategji kombëtare të rrjeteve dhe sistemeve të informacionit të përafruar me NIS2, pikë të vetme kontakti, kornizë bashkëpunimi për menaxhimin e krizave si dhe një kornizë CVD do të zbatohen.

Zbatimi i plotë i NIS2 në fund të vitit 2027 do të rezultojë në një ASK të përmirësuar e cila do të ketë staf shtesë, më shumë kompetenca mbikëqyrëse që mbulojnë sektorë dhe entitete shtesë, dhe një mandat më të gjerë që kërkon mënyra për të forcuar më tej bashkëpunimin me BE-në dhe Shtetet Anëtare për të zbatuar bashkëpunimin strategjik dhe shkëmbimin e informacionit. Deri në fund të vitit 2027, ASK-

ja do të plotësohet me të paktën 70% të pozicioneve të planifikuara sipas strukturës së re organizative bazuar në kërkesat e NIS2.

Elementet qendrore të strukturës institucionale për zbatimin e reformave kombëtare të sigurisë kibernetike të përshkruara më sipër janë në kuadër të Ministrisë së Punëve të Brendshme (MPB), e cila është përgjegjëse për zhvillimin e kornizës së nevojshme ligjore dhe përafrimin me kërkesat e BE-së. Këtu përfshihet edhe Agjencia e Kosovës për Siguri Kibernetike dhe Agjencia e Shoqërisë së Informacionit, të cilat janë agjenci ekzekutive në kuadër të MPB-së. Njësia e Transformimit Digjital në kuadër të Zyrës së Kryeministrit ka rol koordinues dhe mbikëqyrës në agjendën e transformimit digjital dhe sigurisë kibernetike. Të gjitha institucionet e tjera përkatëse janë të përfshira ngushtë në zbatimin e reformave të mësipërme. Përfituesit përfundimtarë janë të gjithë përdoruesit e infrastrukturës digjitale, duke përfshirë qytetarët, qeverinë, bizneset dhe organizatat e tjera.

2.3. Reformat e tregut

2.3.1. Transpozimi dhe zbatimi i Paketës së Energjisë së Pastër⁴

Sfidat

Kosova si palë nënshkruese e Traktatit të Komunitetit të Energjisë ka zhvilluar politika, kornizë ligjore dhe rregullative për të siguruar zbatimin e obligimeve sipas Traktatit të Komunitetit të Energjisë. Legjislacioni primar dhe korniza rregullative janë në përputhje me pakon e tretë të KE-së, megjithatë gjatë këtij viti janë duke u hartuar tri ligje të reja (Ligji për Energjinë, Ligji për Energjinë Elektrike dhe Ligji për Rregullatorin e Energjisë) janë duku harmonizuar me Paketën e KE-së për Energji të Pastër. Në fushën e tregut të energjisë, ndërlidhja luan një rol vendimtar në zhvillimin dhe integrimin e tregjeve të energjisë elektrike. Shtetet Anëtare të BE-së synojnë që 15% e ngarkesës maksimale të mbulohet nga kapacitetet e interkoneksionit deri në vitin 2030. Kosova i tejkalon këto objektiva në mënyrë të konsiderueshme, duke pasur një kapacitet shumë më të lartë të instaluar të interkoneksionit sesa ngarkesën e saj maksimale. Megjithatë, për Kosovën, sfidat mbeten në dimensionin e Tregut të Brendshëm të Energjisë, veçanërisht në lidhje me pengesat e mundshme për bashkimin më të gjerë të tregut rajonal për shkak të çështjeve të koordinimit politik dhe inercisë institucionale në disa vende. Në veçanti, perspektivat për integrim rajonal varen shumë nga evolucioni i marrëdhënieve politike ndërmjet Republikës së Kosovës dhe Republikës së Serbisë dhe mund të pengohen më tej. Çështjet e vëzhguara më parë, si për shembull ato që kanë të bëjnë me nominimin e kapaciteteve të disponueshme të transmissiionit për interkonektor ndërmjet Kosovës dhe Serbisë, nxjerrin në pah barrierat për integrimin e mëtejshëm rajonal. Kështu, Kosova mirëpret një qasje të koordinuar rajonalisht të lehtësuar nga Sekretariati i Komunitetit të Energjisë dhe Bashkimi Evropian, për të siguruar përpjekje të ngjashme dhe konvergjencë në liberalizimin e tregut rajonal dhe integrimin e tregut.

Si dinamika rajonale, kombëtare dhe globale e zinxhirit të furnizimit paraqesin një sfidë të mundshme për përhapjen e shpejtë të burimeve të ripërtëritshme, kapacitetin e transmetimit, elektromobilitetin dhe teknologjitë e tjera. Pavarësisht uljes së çmimeve për teknologjitë e ripërtëritshme, rritjet e fundit të çmimeve janë vërejtur për shkak të kufizimeve të zinxhirit të furnizimit, ngjarjeve gjeopolitike si konflikti i Rusisë me Ukrainën dhe dinamikave që lidhen me mineralet kritike të nevojshme për teknologjitë e avancuara. Kapaciteti prodhues për këto teknologji po rritet, por ka shqetësime për mungesa të mundshme për shkak të vendosjes së shpejtë të tyre globale dhe përfitimeve për sigurinë energjetike. Këto dinamika ndikojnë në planet energjetike të Kosovës, duke bërë të nevojshëm zinxhirët e sigurt të furnizimit për të llogaritur rritjen e mundshme të çmimeve ose vonesat në teknologjitë kritike.

Objekti

Integrimi i tregut të energjisë përbën një pjesë integrale të politikës energjetike dhe klimatike të Kosovës. Një nga objektivat kryesore që ka Kosova është përdorimi i një burse të përbashkët të energjisë (ALPEx) me seli në Tiranë. Nisja e Tregut Një Ditë Përpara për zonën e ofertave të Kosovës dhe bashkimi i tregut të energjisë elektrike në Shqipëri dhe Kosovë filloi më 1 shkurt 2024, duke shënuar një moment historik në funksionimin e tregut. Me ALPEx plotësisht funksional në të dy rajonet

⁴ Afatet e përcaktuara në këtë seksion janë pa paragjykim ndaj detyrimeve dhe afateve të përcaktuara nga acquis communautaire të Traktatit të Komunitetit të Energjisë dhe nuk ndikojnë në zbatueshmërinë e këtij të fundit.

dhe kapacitetet e fuqishme të interkoneksionit, çështjet e mbipopullimit pritet të jenë të rralla, duke çuar në mospërputhje minimale të çmimeve ndërmjet Kosovës dhe Shqipërisë. Në vazhdim, Kosova gjithashtu planifikon të hapë segmente të tjera të tregut (brenda ditës, balancues, etj.) dhe bashkim me vendet e tjera të rajonit si dhe me Bashkimin Evropian. Kjo kontribuon në sigurinë e furnizimit përmes integritetit më të gjerë të tregut rajonal, duke mbështetur gjithashtu qëllimet e përbalueshmërisë dhe konkurrencës duke optimizuar tregjet e shitjes me shumicë dhe rezervë dhe duke i bërë ato më efikase.

Investimi në aftësitë e fuqisë punëtore të Kosovës, burra dhe gra, përputhet me kërkesat dinamike të sektorit të energjisë dhe siguron qasje në mundësitë e punësimit brenda industrisë. Reforma e tregut synon forcimin e bashkëpunimit rajonal, heqjen e barrierave për funksionimin efektiv të tregut dhe sigurimin e kapitalit njerëzor në fushat që lidhen me energjinë. Më konkretisht, bashkimi me zonën e tregut pan-evropian, heqja graduale e Marrëveshjes së Furnizimit me Shumicë dhe rritja e numrit të të diplomuarve dhe punonjësve në fushat e lidhura me energjinë mbeten reforma specifike që duhen adresuar në vitet e ardhshme. Kosova e pranon rëndësinë në rritje të koordinimit të politikave dhe bashkëpunimit rajonal në menaxhimin e energjisë së ripërtëritshme të ndryshueshme, sigurimin e përshtatshmërisë së gjenerimit, rritjen e elasticitetit ndaj goditjeve të jashtme dhe adresimin e ndikimeve të ndryshimeve klimatike.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Përafrimi i legjislacionit me paketën e integritetit të energjisë elektrike në përputhje me kërkesat e Komunitetit të Energjisë duke miratuar Ligjin për Energjinë dhe Ligjin për Energjinë Elektrike dhe legjislacionin dytësor. Qershor 2025*
- *Miratimi i Ligjit për Rregullatorin e Energjisë dhe akteve nënligjore. Dhjetor 2025*
- *Hapja e mëtejshme e tregut me pakicë të energjisë elektrike paralelisht me ndërprerjen kalimtare të Marrëveshjes për Furnizim Masiv për të çrregulluar çmimet me pakicë të energjisë elektrike në përputhje me kërkesat e Paketës së Integritetit të Energjisë Elektrike, me anë të së cilës ndërhyrja publike në përcaktimin e çmimeve për përdoruesit përfundimtar mund të jetë vetëm e përkohshme dhe e kufizuar për familjet dhe NVM; KOSTT dhe Bursa Shqiptare e Energjisë (ALPEX) do t'i bashkohen tregut paraprak me BE-në bazuar në planin e operacionit të lidhjes së tregut, ashtu siç është miratuar nga Agjencia e Bashkimit Evropian për Bashkëpunimin e Rregullatorëve të Energjisë (ACER). Qershor 2026*
- *Prokurimi i energjisë elektrike për të mbuluar humbjet e OSSH do të bëhet në treg dhe me çmime tregu të krahasueshme me çmimet e vendosura në tregun e ditës në vijim të operuar nga ALPEX. Vëllimet e arsyeshme të humbjeve të OSSH-së me çmimet e tregut të njihen si kosto nga Rregullatori i ZRRE në rishikimin vjetor të tarifave të OSSH. Dhjetor 2026*

Përshkrimi i zbatimit

Përfituesit kryesorë të kësaj reforme janë institucionet kombëtare, ku qytetarët e Kosovës dhe rajonit të Ballkanit Perëndimor pritet të përfitojnë në planin afatgjatë.

Të gjithë aktorët kryesorë në tregun e energjisë elektrike janë tashmë të krijuar. Në vitin 2023, Zyra e Rregullatorit për Energji (ZRRE) miratoi një strukturë të re të tregut duke përshkruar rolet dhe përgjegjësitë e secilit pjesëmarrës të tregut. Gjithashtu, procesi konkurrues për përcaktimin e çmimeve të garantuara të blerjes së energjisë nga burimet e ripërtëritshme të energjisë (BRE) filloi në vitin 2023. Transpozimi dhe zbatimi i reformave të Pakos së Energjisë së Pastër përfshin përafrimin e kornizës ligjore kombëtare me paketën e integritetit të energjisë elektrike, në përputhje me kërkesat e Komunitetit të Energjisë. Më konkretisht, kjo reformë përfshin ndryshimin e Ligjit për Energjinë Elektrike, Ligjin për Energjinë dhe Ligjin për Rregullatorin e Energjisë, së bashku me rishikimin e legjislacionit dytësor përkatës për të inkorporuar plotësisht direktivat dhe rregulloret më të fundit të BE-së për Paketën e Energjisë së Pastër. Kjo kornizë legjislative do të transpozojë Direktivën 2019/944 për rregullat e përbashkëta për tregun e brendshëm të energjisë elektrike, Rregulloren 2019/943 për tregun e brendshëm të energjisë elektrike, Rregulloren EU/2018/1999 të datës 11 dhjetor 2018 për qeverisjen e Unionit të Energjisë dhe Veprimin për Klimën, Rregulloren (EU) 2019/941 për gatishmërinë ndaj rrezikut në sektorin e energjisë elektrike dhe Rregulloren (EU) 2019/942 të datës 5 qershor 2019 për krijimin e Agjencisë së Bashkimit Evropian për Bashkëpunimin e Rregullatorëve të Energjisë. Hapi i parë i parashikuar është përafrimi i legjislacionit kombëtar me paketën e integritetit të energjisë elektrike në përputhje me kërkesat e Komunitetit të Energjisë duke miratuar Ligjin për Energjinë dhe Ligjin për Energjinë Elektrike dhe aktet nënligjore deri në qershor 2025. Deri në dhjetor 2025 është paraparë të miratohet Ligji për Rregullatorin e Energjisë dhe aktet nënligjore. Ligji për Energjinë dhe Ligji për

Energjinë Elektrike i janë nënshtruar diskutimeve dhe komenteve paraprake e publike nga Komuniteti i Energjisë. Komentet e pranuar nga të gjitha diskutimet, përfshirë ato nga EnC, dhe janë adresuar. Draftet janë duke u trajtuar në Ministrinë e Ekonomisë për aspektet ligjore, teknike, gjuhësore. Ndërsa, projektligji për Rregullatorin e Energjisë është në fazë të hershme të hartimit në kuadër të grupit punues. Qeveria do t'i hartojë këto ligje sipas normave të saj ligjore dhe praktikave më të mira për përafrimin me acquis të BE-së. Konsultimet do të zhvillohen gjatë konsultimeve publike, pasi dispozitat e acquis të jenë përafruar, duke përdorur Tabelat e Përputhshmërisë.

Meqenëse Ligji për Rregullatorin e Energjisë është ende në fazën e hartimit, aktet nënligjore specifike që do të dalin prej tij ende nuk janë përcaktuar. Rrjedhimisht, legjislacioni dytësor që rezulton nga ligji primar do të përcaktohet më vonë. Për të avancuar dhe siguruar reformat e tregut, qeveria parashikon hapjen e mëtejshme të tregut me pakicë të energjisë elektrike, paralelisht me përfundimin kalimtar të Marrëveshjes për furnizim me shumicë për të rregulluar çmimet me pakicë të energjisë elektrike në përputhje me kërkesat e Paketës së Integrimit të Energjisë Elektrike, me anë të së cilës ndërhyrja publike në përcaktimin e çmimeve për përdoruesit fundorë mund të jetë vetëm e përkohshme dhe e kufizuar për familjet dhe NVM-të. Sa i përket BSA-së, është planifikuar një studim mbi barrierat për një treg konkurrues të energjisë elektrike dhe për metodën më të përshtatshme për heqjen graduale të marrëveshjes për furnizim me shumicë. Studimi është planifikuar të fillojë në vitin 2026 pas përfundimit të përditësimit të legjislacionit për energjinë elektrike dhe të përfundojë më së voni deri në vitin 2027. KOSTT dhe Bursa Shqiptare e Energjisë (ALPEX) do t'i bashkohen bashkimit të tregut me BE-në në bazë të planit të operacionit të lidhjes së tregut, të miratuar nga Agjencia e Bashkimit Evropian për Rregullatorët e Energjisë (qershor 2026). Hapi i fundit konsiston në prokurimin e energjisë elektrike për të mbuluar humbjet e OSSH-së që të jenë të krahasueshme me çmimet e vendosura në tregun e një dite përpara të operuar nga ALPEX. Vëllimet e arsyeshme të humbjeve të OSSH-së me çmimet e tregut të njihen si kosto nga Rregullatori i ZRRE në rishikimin vjetor të tarifave të OSSH. Ky hap i fundit do të përfundojë deri në dhjetor 2026.

2.4. Politika e dekarbonizimit

2.4.1. Zbatimi i veprimeve për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës (PKEK)

Sfidat

Kosova është e përkushtuar ndaj qëllimeve të përshkruara në Deklaratën e Sofjes dhe mbështet Agjendën e Gjellbër për Ballkanin Perëndimor, e cila përputhet me objektivat e BE-së për reduktimin e emetimeve të gazrave serrë, promovimin e prodhimit të energjisë së pastër, mënyrat e transportit të qëndrueshëm dhe adoptimin e një qasjeje të ekonomisë qarkore. Gjatë viteve të fundit, Kosova e ka orientuar sektorin e saj energjetik drejt rritjes së pjesës së energjisë së pastër si në prodhim ashtu edhe në konsum. Dokumentet e fundit strategjike demonstrojnë përkushtimin e Kosovës në rritjen e efikasitetit të energjisë, shfrytëzimin e burimeve të ripërtëritshme të energjisë (BRE) dhe nxitjen e teknologjive të pastra dhe miqësore me mjedisin, veçanërisht në sistemet e ngrohjes. Objektivi parësor i përshkruar në Strategjinë Kombëtare të Energjisë është dekarbonizimi i plotë i sektorit të energjisë, duke u fokusuar në BRE si energjia e erës dhe diellore, krahas përmirësimeve të eficiencës së energjisë. Burimet e energjisë fosile do të zëvendësohen gradualisht me burime të ripërtëritshme, të shoqëruara me zhvillimin e njësive fleksibël dhe objekteve të ruajtjes së energjisë, të cilat do të jenë të nevojshme për të mundësuar integrimin e BRE-ve në sistem. Kjo qasje theksohet edhe në draftin e Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës, i cili përcakton objektivat deri në vitin 2030 lidhur me reduktimin e CO₂, rritjen e pjesës së energjisë së ripërtëritshme në konsumin final dhe rritjen e eficiencës së energjisë. Kjo reformë është pjesë e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE, e cila thekson ofrimin e energjisë së pastër kryesisht përmes modernizimit dhe ndërtimit të infrastrukturës thelbësore për të përmbushur objektivat e vitit 2030 të vendosura në Takimin Ministror të Komunitetit të Energjisë në dhjetor 2022 dhe të inkorporuara në Planin Kombëtar të Energjisë dhe Klimës së Kosovës. Drafti aktual i Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës (PKEK) fokusohet në pesë dimensionet: a) Dekarbonizimi, me synim reduktimin e emetimit të gazrave serrë (GS) përmes promovimit të teknologjitë me pak karbon dhe eficiencës së energjisë në të gjithë sektorët, hequr kështu gradualisht nga përdorimi i karburantit fosil; b) Efikasiteti i Energjisë, me theks në masat me kosto efektive të energjisë, veçanërisht në rinovimin e

ndërtesave dhe sektorë të tjerë si transporti, për të përmirësuar eficiencën e përgjithshme të energjisë; c) Siguria e Energjisë, duke adresuar sfidat si kërkesa maksimale dhe kapaciteti rezervë; d) Tregu i Energjisë, me synim bashkimin e tregut të saj të energjisë me atë të Shqipërisë nëpërmjet Bursës së Përbashkët të Energjisë ALPEX, me pritshmëritë për të zvogëluar dallimet e çmimeve dhe për të rritur integrimin e tregut në rajon; dhe g) Kërkime shkencore, inovacionin dhe konkurrueshmërinë, me synim zhvillimin e një sistemi për të identifikuar dhe zbatuar teknologjitë e përshtatshme, duke mbajtur kështu ritmin me përparimet dhe duke integruar inovacione të qëndrueshme. PKEK aktual zgjerohet në planet e mëparshme, përfshirë emetimet e GS-ve nga sektorët joenergjetikë dhe planet për të kryer analiza të mëtejshme, siç është ndikimi i Mekanizmit të Rregullimit të Kufirit të Karbonit të BE-së.

Kosova është importuese e energjisë elektrike dhe përballueshmëria e çmimeve është sfidë, veçanërisht për konsumatorët e cenueshëm. Prodhimi kombëtar i energjisë elektrike bazohet kryesisht në thëngjill dhe përpjekjet për dekarbonizimin përfshijnë largimin nga karburantet fosile dhe transformimin e prodhimit dhe sistemeve të transmetimit të energjisë. Kjo nënkupton reformimin e sistemit të prodhimit dhe transmetimit të energjisë elektrike, rritjen e efikasitetit të energjisë dhe zëvendësimin e lëndëve djegëse fosile në sektorë të tjerë (si transporti, ndërtimi, bujqësia, etj.). Prandaj, dekarbonizimi është një hap i madh përpara në zhvillimin e tregut të brendshëm dhe përfaqëson një nga reformat strukturore më të vështira. Rrjedhimisht, reformimi i sektorit të energjisë synon rritjen e prodhimit të energjisë nga burimet e ripërtëritshme, forcimin e infrastrukturës në lidhje me transmetimin e burimeve të ripërtëritshme të energjisë, investimet në forcimin e sistemit të ngrohjes dhe eficiencës së energjisë, zhvillimin e përdorimit të energjisë së ripërtëritshme në trafik dhe zhvillimin e teknologjive të reja.

Pavarësisht angazhimit tonë për të përmbushur këto objektiva të vitit 2030 dhe për të përparuar drejt dekarbonizimit, ne përballemi me disa sfida. Këto sfida përfshijnë kapacitete të kufizuara njerëzore dhe profesionale, qasje të kufizuara në mekanizmat financiarë ndërkombëtarë dhe kufizime politike. Duke pasur parasysh këto sfida, veçanërisht në lidhje me kapacitetet dhe duke marrë parasysh resurset tona specifike natyrore dhe rrethanat politike, Kosova është në fazat fillestare të adresimit të përpjekjeve për dekarbonizimin. Prandaj, zbatimi i PKEK-së do të fillojë me adresimin e parakushteve të nevojshme për ekzekutimin e suksesshëm të tij.

Objektivi

Zbatimi i reformave të propozuara do të sigurojë kalimin e Kosovës në energji më të pastër. Rrjedhimisht, pritet që reforma e dekarbonizimit në kornizë afatmesme, të sigurojë infrastrukturën e nevojshme për zbatimin më të mirë dhe më të shpejtë të teknologjive të pastra në sektorin e energjisë elektrike, transportit, ngrohjes dhe industrisë, lidhur me zhvillimin e teknologjive të reja, përveç rritjes së peshës së energjisë së ripërtëritshme, mundësojnë reduktim shtesë të CO₂.

Objektivi i reduktimit të emetimeve të GS-ve për ekonominë e Kosovës është miratuar në Këshillin Ministror të Komunitetit të Energjisë për vitin 2030 në terma absolut dhe është 8.95 kt CO₂-eq ose 16.3% reduktim krahasuar me nivelin e GS-ve të vitit 2016. Objektivi i BRE-ve për konsumin bruto të energjisë përfundimtare (KPE) për Kosovën është vendosur në 32% në vitin 2030. Peshë sektoriale e BRE-ve në konsumin përfundimtar të energjisë në vitin 2030 parashikohet të jetë:

- 50% në ngrohje dhe ftohje;
- 45% në energji elektrike;
- 4% në transport.

Parashikohet që në vitin 2030 prodhimi i energjisë elektrike nga BRE-të të arrijë në 3,000,000 MWh nga të cilat peshën më të madhe e ka era me 55%, (1,670,000 MWh) e ndjekur nga FV me 32% (970,000 MWh) dhe hidro me 12%. Parashikohet që deri në vitin 2030 kapaciteti total i instaluar nga FV-të dhe era të jetë rreth 1400 MW, (FV me 730 MW dhe era 670 MW). Objektivi i EE për Kosovën në lidhje me konsumin final të energjisë është vendosur si KPE maksimale e barabartë me 1.8 Mtoe ose 20,934 GWh në vitin 2030. Është e rëndësishme të theksohet se objektivi përfshin konsumin përfundimtar total të energjisë, duke përfshirë edhe sektorin e transportit. PKEK-ja ka masa ambicioze për eficiencën e energjisë në të gjithë sektorët, të cilat janë instrumentale për arritjen e këtij objekti. Objektivi shtesë i zbatimit të PKEK-së është gjithashtu mbrojtja e konsumatorëve të cenuar të energjisë dhe mundësimi i një tranzicioni të drejtë të energjisë.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Miratimi i një Udhërrëfyesi për Tranzicion të Drejtë me një afat kohor dhe tregues të zbatimit. Qershor 2025*
- *Rishikimi dhe miratimi i paketës së legjislacionit dytësor për zbatimin e ligjit të ndryshimeve klimatike, përfshirë kornizën legjislative për të mundësuar krijimin e MRVA. Dhjetor 2025*
- *Zbatimi i plotë i Monitorimit, Raportimit, Verifikimit dhe Akreditimit (MRVA). Qershor 2026*
- *Krijimi i një regjistri gjithëpërfshirës të konsumatorëve në nevojë dhe përcaktimi i një objekti kombëtar për të mbështetur familjet dhe konsumatorët në nevojë për energji në përputhje me objektivat e NECP. Dhjetor 2026*

Përshkrimi i zbatimit

Përfituesit kryesorë të këtyre reformave do të jenë institucionet kombëtare, me përfitues të fundit qytetarët e Kosovës dhe rajonit të Ballkanit Perëndimor në planin afatgjatë.

Hapi fillestar dhe vendimtar përfshin krijimin e një Udhërrëfyesi për Tranzicion të Drejtë që përfshin një afat kohor për zbatimin dhe tregues të matshëm për të siguruar një tranzicion të drejtë, deri në qershor 2025. Aktualisht, nevojitet një koordinim i mëtejshëm me ministrinë përkatëse të linjës për Udhërrëfyesin për Tranzicion të Drejtë. Diskutimet e vazhdueshme mes ministrive se kush do të marrë drejtimin në këtë proces janë ende duke u zhvilluar. Meqenëse roli drejtues mund të ndryshojë, institucioni përgjegjës do të përcaktohet në kohën e duhur. Hapi i dytë i parashikuar në këtë reformë është rishikimi dhe miratimi i paketës së akteve nënligjore për zbatimin e ligjit të ndryshimeve klimatike, duke përfshirë kornizën legjislative për të mundësuar krijimin e MRVA-së, brenda dhjetorit 2025. Zbatimi i plotë i Monitorimit, Raportimit, Verifikimit dhe Akreditimit (MRVA) si hap i tretë që duhet të përmbushet deri në qershor 2026. Pas vendosjes së bazës legjislative për MRVA deri në fund të vitit 2025, në vitin 2026 MMPHI-ja do të synojë reformat institucionale për të mundësuar funksionalizimin e strukturës së MRVA-së. Kjo parasheh një Autoritet Kompetent aktiv dhe udhëzime të qarta për Organin përkatës të Akreditimit sa i përket kompetencave të reja për akreditimin e verifikuesve të rinj në Kosovë. Gjithashtu, deri në vitin 2026 subjektet e MRVA-së do të duhet t'i dorëzojnë planin e tyre të monitorimit tek Autoriteti Kompetent (AMMK), për të shënuar fillimin e zbatimit të plotë të MRVA-së. Në qershor të vitit 2026, autoriteti kompetent do të ketë një mandat të qartë dhe një bazë ligjore për të ushtruar atë mandat ku subjektet në MRVA do të kenë detyrimin të dorëzojnë planin e tyre të monitorimit atë vit tek autoriteti kompetent (Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës) dhe Akreditimit. Organi do të akreditojë verifikuesit e rinj që duhet të verifikojnë planin e monitorimit. Kjo në thelb do të thotë se në qershor 2026, ne fillojmë zbatimin e plotë të MRVA.

Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës synon të lehtësojë procedurat për konsumatorët në nivel familjar në instalimet e sistemeve solare deri në 7 kw. Gjithashtu do t'i nënshtrohet rishikimeve të legjislacionit primar dhe sekondar me qëllim të qartësimit dhe lehtësimit të procedurave për marrjen e lejeve të ndërtimit për kapacitete mbi 10 MW, të përcaktuara si BRE në shkallë të gjerë brenda fushëveprimit të Ligjit për Ndërtim, si dhe qartësimin e planifikimit dhe rregulloret e zonimit në lidhje me zhvillimin e projekteve të energjisë së ripërtëritshme të vogla (nën 5 MW) dhe të mëdha (më shumë se 5 – 10 MW).

Zbatimi i Udhërrëfyesit për Tranzicionin e Drejtë përfshin gjithashtu krijimin e një regjistri gjithëpërfshirës të konsumatorëve të cenueshëm dhe përcaktimin e një objekti kombëtar për të mbështetur familjet e varfra për energji dhe konsumatorët e cenuar në përputhje me legjislacionin përkatës dhe objektivat e PKEK-së. 'Gjithëpërfshirës' i referohet një programi mbarëkombëtar që përfshin të gjitha rajonet e Kosovës. Kjo do të thotë se programi është dizajnuar për të adresuar dhe përfshirë nevojat dhe rrethanat, duke siguruar që përfitimet dhe burimet të shpërndahen në mënyrë të barabartë në të gjitha komunitetet brenda Kosovës. Në këtë kontekst, "i cenuar" u referohet konsumatorëve me të ardhura nën një prag specifik. Një prag specifik përlllogarit si 150 euro të ardhura mesatare për anëtar të familjes, bazuar në të ardhurat e 3 muajve të fundit, sipas Programit për Konsumatorët në nevojë për 2023-2024. Megjithatë, ky është një program pilot i cili me shumë mundësi do të rishikohet në të ardhmen dhe si i tillë edhe pragu mund të ndryshojë. Aktualisht rreth 60,000 familje janë brenda këtij grupi. Qeveria është e përkushtuar të subvencionojë këta individë për të siguruar që kostoja e shërbimeve esenciale, si energjia elektrike, të mos ndikojë ndjeshëm në të ardhurat e tyre të disponueshme, duke u mundësuar në këtë mënyrë të plotësojnë nevojat e tyre themelore të

familjes. Ky hap i fundit parashihet të përfundojë deri në dhjetor 2026. Qeveria është e përkushtuar të subvencionojë këta individë për të siguruar që kostoja e shërbimeve esenciale, si energjia elektrike, të mos ndikojë ndjeshëm në të ardhurat e tyre të disponueshme, duke u mundësuar kështu të plotësojnë nevojat e tyre themelore të familjes. Ky hap i fundit parashihet të përfundojë deri në dhjetor 2026.

2.5. Shpërndarja e burimeve të ripërtëritshme

2.5.1. Zhvillimi i procedurave transparente dhe konkurruese për shpërndarjen e energjisë së ripërtëritshme.

Sfidat

Prodhimi i energjisë elektrike në Kosovë kryesisht mbështetet në dy termocentrale të mëdha me linjit (Kosova A dhe Kosova B), të cilat mbulojnë rreth 88% të prodhimit të përgjithshëm të energjisë elektrike në Kosovë. Duke pasur parasysh termocentralet e vjetruara dhe mungesën e gjeneratorëve të rinj, Kosova ballafaqohet me mungesën e një fleksibiliteti të sistemit të aftë për t'iu përshtatur ndryshimeve të shpejta dhe të thella të kërkesës, veçanërisht gjatë kërkesës së lartë në kohë piku. Kjo krijon nevojën për import dhe eksport të energjisë elektrike në periudha të ndryshme të pafavorshme. Aktualisht, vetëm kapacitetet e Rezervës për Ruajtjen e Frekuencave (RRF, rezervë primare prej 5 MW) sigurohen nga termocentralet në Kosovë. Shërbime të tjera ndihmëse (+/-25 MW aFRR dhe +143/-90 MW mFRR) ofrohen nga sistemi energjetik shqiptar.

Kosova së fundmi ka miratuar Ligjin për BRE, në përputhje me Direktivën (BE) 2018/2001 për promovimin e përdorimit të energjisë nga burimet e ripërtëritshme, e cila gjithashtu siguron pjesëmarrjen jodiskriminuese të energjisë së ripërtëritshme. Megjithatë, ekziston nevoja për të vazhduar marrjen e masave të nevojshme në drejtim të planifikimit dhe zhvillimit të duhur të infrastrukturës së transmetimit dhe shpërndarjes për të mundësuar dhe garantuar lidhjen dhe funksionimin e kapaciteteve të reja të BRE-së.

Për shkak të madhësisë së moderuar të sistemit energjetik të Kosovës, ndikimi i tij në sistemet energjetike në vendet fqinje, palët e tjera kontraktuese dhe shtetet anëtare të Bashkimit Evropian në rajon mbetet i kufizuar. Megjithatë, Kosova ka plane ambicioze të zgjerimit për energjinë e ripërtëritshme, veçanërisht kur kombinohet me investime ambicioze për eficiencën e energjisë dhe reduktimin e kërkesës për energji. Për shkak të kapacitetit të kufizuar të magazinimit brenda Kosovës, ka sinergji të konsiderueshme që lindin nga integrimi më i thellë me Shqipërinë dhe vendet e tjera të rajonit me rezervuarë të mëdhenj hidroenergjetikë dhe/ose kapacitete depozituese me pompa.

Operatori publik i termocentralit të linjtit KEK do të përballet me kosto të dekomisionimit si dhe me kosto investimi për rinovimin, zgjatjen e jetëgjatësisë dhe rinovimin e filtrit për njësitë e tij të linjtit që mbeten në operim ose rezervë strategjike. Për më tepër, operatorët e sistemit të shpërndarjes dhe transmissioinit KEDS dhe KOSTT do të përballen me kosto për mirëmbajtjen dhe përmirësimin e rrjetit për integrimin e energjisë shtesë të ripërtëritshme në rrjet dhe zvogëlimin e humbjeve të transmetimit dhe në veçanti të shpërndarjes në përputhje me objektivat në PAM 47 dhe PAM 43, të cilat do të kompensohen sipas rregullores përkatëse dhe do t'u kalojë konsumatorëve. Ndërsa shumica e investimeve në energjinë e ripërtëritshme do të ndërmerren nga investitorë privatë, mund të ketë kosto të konsiderueshme të mbështetjes publike për të mobilizuar këto investime private.

Si përfundim, sfidat në zinxhirët e furnizimit rajonal, kombëtar dhe global mund të pengojnë vendosjen e shpejtë të energjisë së ripërtëritshme, kapacitetit të transmissioinit, elektromobilitetit dhe teknologjive të tjera të përshkruara në Strategjinë e Kosovës për Energji dhe në këtë dokument. Megjithëse çmimet për teknologjitë e ripërtëritshme kanë rënë përgjithësisht gjatë dekadës së fundit, rritjet e fundit kanë ndodhur për shkak të kufizimeve të zinxhirit të furnizimit, pasigurive globale politike, konfliktit të Rusisë me Ukrainën dhe luhatjeve në çmimet dhe disponueshmërinë e mineraleve kritike të kërkuara për teknologjitë e avancuara. Ndërsa kapaciteti i prodhimit për teknologjitë e ripërtëritshme, komponentët e rrjetit elektrik dhe lëvizshmërinë elektrike është rritur në mënyrë të qëndrueshme, ka shqetësime për mungesat e mundshme për shkak të adoptimit të shpejtë global të këtyre teknologjive. Kjo rritje nuk nxitet vetëm nga kalimi në një ekonomi të dekarbonizuar, por edhe nga përfitimet që ofrojnë këto teknologji në drejtim të sigurisë së energjisë. Këto dinamika ndikojnë si në furnizimet

lokale ashtu edhe në ato rajonale, duke nënvizuar rëndësinë e sigurimit të teknologjive kritike për planet energjetike të Kosovës duke marrë parasysh rritjen e mundshme të çmimeve apo vonesat.

Objektivi

Përmes Strategjisë Kombëtare të Energjisë të miratuar, Kosova në mënyrë thelbësore e ka zhvendosur qasjen e saj drejt një diversifikimi më të madh të burimeve të energjisë. Në këtë drejtim, **objektivi është rritja e peshës së burimeve të ripërtëritshme të energjisë në konsumin e energjisë elektrike në 35% në 2031.** Përqindja e përgjithshme e burimeve të ripërtëritshme në konsumin bruto të energjisë përfundimtare në Kosovë në vitin 2021 ishte 22.4%, ose pothuajse katër pikë përqindjeje më e lartë krahasuar me vitin 2015. Sa i përket peshës sipas sektorëve, pesha e BRE-ve në prodhimin bruto të energjisë elektrike arriti në 5% në vitin 2021, ose tre pikë përqindjeje më e lartë krahasuar me vitin 2015. Lloji i gjenerimit të energjisë së ripërtëritshme të lidhur në rrjetin e transmetimit aktualisht vjen nga energjia e erës dhe hidrocentralit. Kapacitetet aktuale të instaluar neto nga këto lloje të burimeve të ripërtëritshme arrijnë deri në 139 MW për energjinë e erës dhe deri në 63 MW për hidrocentralet. Kjo pritet të rritet duke pasur parasysh **qëllimin për të pasur një shtesë prej 600 MW energji elektrike të prodhuar nga era dhe 700 MW shtesë energji elektrike të prodhuar nga panelet diellore deri në vitin 2031.**

Korniza strategjike e Kosovës parasheh një rritje dinamike të burimeve të ripërtëritshme të energjisë, kryesisht nga era dhe dielli, të mbështetur nga ankandet e ripërtëritshme, investimet publike dhe pjesëmarrja aktive e konsumatorëve në këtë proces. Për më tepër, promovimi i vetë-konsumatorëve të ripërtëritshëm (prosumatorët) dhe komuniteteve të energjisë së ripërtëritshme, vendosja e të cilëve do të inkurajohet nga një kornizë ligjore dhe rregullator i përmirësuar dhe procedura administrative, si dhe nga futja e skemave të ndryshme mbështetëse. **Objektivi është të arrihet një minimum prej 100 MW të kapacitetit të konsumatorëve deri në vitin 2031 me një objektiv të ndërmjetëm prej 30 MW deri në vitin 2025.** Instalimi i matësve inteligjentë në nivel konsumatori është përshkruar gjithashtu si një opsion.

Kosova do të angazhohet në mbështetjen e zhvillimit të sistemeve inovative energjetike dhe zbatimin e mekanizmit të bazuar në nxitje për **të nxitur integrimin e energjive të ripërtëritshme me ndërprerje dhe jo të përhershme.** Kjo do të hapë rrugën për të dalë nga prodhimi i energjisë së qymyrit. Fokusi do të jetë në integrimin e teknologjive të informacionit dhe komunikimit në sistemet energjetike për të identifikuar teknologjitë inovative që mundësojnë një bashkëjetesë efikase afatshkurtër të qymyrit dhe energjive të ripërtëritshme me ndërprerje në drejtim të menaxhimit efektiv të disbalanceve të sistemit. Për më tepër, potenciali i integritetit të matjes inteligjente, menaxhimit nga ana e kërkesës dhe përgjigjes së kërkesës do të jetë i një rëndësie të veçantë.

Në dritën e objektivave ambicioze të Kosovës drejt vendosjes së plotë të burimeve të ripërtëritshme të energjisë, një sistem më fleksibël po bëhet gjithnjë e më i rëndësishëm. Prandaj, Kosova **synon të krijojë një treg fleksibiliteti që funksionon mirë dhe të stimulojë ndryshe.** Në këtë drejtim, në vitet 2027-2028 pritet të vihet në punë një sistem magazinimi prej baterive me kapacitet prej 170 MW për të mundësuar balancimin e sistemit dhe integrimin e BRE-ve në sistemin e energjisë elektrike. Kohëzgjatja e funksionit të tij është paraparë të jetë 2 orë dhe planifikohet të sigurohet rregullimi dytësor (aFRR) dhe terciar (mFRR) për Operatorin e Sistemit. Përveç kësaj, magazinimi do të përdoret gjithashtu për të zhvendosur kulmin përmes procesit optimal të mbushjes dhe zbrazjes në Kosovë.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Shpallja e planit trevjeçar të ankandit dhe lansimi i ankandit për vendosjen e 150 MW të energjisë së erës. Dhjetor 2024*
- *Thjeshtimi i procedurave të lejeve për energjitë e ripërtëritshme për familjet dhe instalimet e mëdha. Dhjetor 2025*
- *Të paktën 100 MW kapacitete të reja të energjisë së ripërtëritshme diellore të instaluar dhe të lidhura, dhe kontrata të nënshkruara për të paktën 150 MW kapacitete të reja të energjisë së ripërtëritshme, në përputhje me NECP dhe objektivat e rënë dakord brenda Komunitetit të Energjisë. Dhjetor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Nga këto reforma do të përfitojnë qytetarët e Kosovës, bizneset dhe organizatat e tjera, si dhe rajoni i Ballkanit Perëndimor.

Kosova tashmë po punon për përmirësimin e kornizës ligjore dhe rregullative për zhvillimin e procedurave transparente dhe konkurruese për mundësimin e energjisë së ripërtëritshme. Ligji për Burimet e Ripërtëritshme të Energjisë është miratuar nga qeveria më 9 tetor 2023 dhe është miratuar nga Kuvendi (04 prill 2024).

Për të promovuar procedura transparente dhe konkurruese për vendosjen e energjisë së ripërtëritshme, Kosova është zotuar të shpallë një plan ankandi trevjeçar dhe të zhvillojë një ankand për 150 MW vendosje të energjisë së erës deri në dhjetor 2024, si hap i parë i kësaj reforme. Kjo nismë synon të rrisë më tej peshën e burimeve të ripërtëritshme të energjisë (BRE) në prodhimin dhe konsumin e energjisë elektrike.

Në përputhje me qëllimin për të inkurajuar vetë-konsumatorët e ripërtëritshëm dhe komunitetet e energjisë së ripërtëritshme, deri në dhjetor 2025, autoritetet angazhohen të thjeshtojnë procedurat e lejeve për burimet e ripërtëritshme për familjet dhe instalimet e mëdha. Për më tepër, hapi përfundimtar përfshin dispozita për instalimin dhe lidhjen e të paktën 100 MW të kapaciteteve të reja të energjisë së ripërtëritshme diellore, dhe nënshkrimin e kontratave për të paktën 150 MW kapacitete të reja të energjisë së ripërtëritshme në përputhje me PKEK dhe objektivat e rënë dakord brenda Komunitetit të Energjisë, deri në dhjetor 2027. Duke qenë se ankandet e ardhshme do të fokusohen kryesisht në energjinë e erës, afati kohor i ndërtimit për feramat me erë shtrihet përtej vitit 2027, me nënshkrimet e kontratave që mund të ndodhin pas vitit 2027, për shkak të matjeve të gjata të erës dhe studimeve të VNMS-së, të cilat mund të zgjasin deri në dy vjet. Përveç ankandëve, Ministria ka një projekt tjetër të centralit diellor prej 100 MW në tubacion, të zhvilluar nga KEK-u. Megjithatë, duke qenë se ky projekt përfshin një kontratë EPC, ai nuk është përfshirë në agjendën aktuale të reformave.

Stoku aktual i ndërtesave publike është në 935 ndërtesa publike brenda bazës sonë të të dhënave, që do të thotë se me normën 3% të rinovimit, ne do të kishim 28 ndërtesa publike të rinovuara çdo vit. Krahaskësaj, brenda vitit 2024 synojmë të lëshojmë dy certifikata të performancës si pilot për ndërtesat publike. Sa i përket vitit 2025, synojmë të lëshojmë 40 certifikata të performancës për ndërtesat publike.

2.6. Eficienca e energjisë

2.6.1 Zbatimi i Direktivës së Eficiencës së Energjisë dhe Direktivës për Performancën Energjetike të Ndërtesave

Sfidat

Eficienca e Energjisë, konsiderohet nga qeveria si një komponent thelbësor i planifikimit strategjik dhe ekonomik dhe zhvillimit të Kosovës. Sektori i banesave është konsumatori kryesor i ndjekur nga transporti, industria, shërbimet dhe së fundi bujqësia. Ndërtesat përbëjnë 48% të konsumit përfundimtar të energjisë në Kosovë. Kjo krahasohet me 40% të konsumit të energjisë dhe 36% të emetimeve të CO₂ në BE, duke i bërë ndërtesat sektorin më të madh të përdorimit përfundimtar të energjisë në Evropë, dhe proporcionalisht edhe më shumë në Kosovë. Banka Botërore vlerëson se potenciali për përmirësimin e efikasitetit të energjisë në ndërtesat në Kosovë aktualisht është rreth 44%. U konstatua se ndërtesat publike kanë potencialin më të lartë për kursime të EE (ndërtesat komunale kanë një potencial mesatar prej 43%, ndërsa ndërtesat e tjera qeveritare kanë një potencial EE deri në 49%). Duke qenë se aktualisht qeveria shpenzon rreth 24.3 milionë euro çdo vit për të plotësuar nevojat për energji të ndërtesave të saj, përmirësime të tilla mund të rezultojnë në kursime të konsiderueshme për burimet publike. Me kërkesën për energji që pritet të rritet me 4.6% në vit, mesatarisht, përmirësimi i eficiencës së energjisë (EE) në ndërtesa është bërë kërkesë urgjente në kontekstin e zhvillimit ekonomik dhe mbrojtjes së mjedisit.

Optimizimi dhe zgjerimi i sistemeve të ngrohjes qendrore mund të çojë në rritjen e eficiencës së energjisë, duke rezultuar në reduktimin e shkalles së emetimit të gazrave serrë. Ky ndryshim nga metodat individuale të ngrohjes, veçanërisht nga biomasa, mund të kontribuojë në cilësinë më të mirë të ajrit duke reduktuar emetimet. Megjithatë, ndërtimi dhe zgjerimi i rrjeteve të ngrohjes qendrore përfshin aktivitete të ndryshme ndërtimi, përfshirë gërmimin e kanaleve, vendosjen e tubave dhe instalimin e pajisjeve. Këto aktivitete mund të çorientojnë përkohësisht ekosistemet, habitatet dhe komunitetet lokale. Ato mund të kenë ndikim negativ afatshkurtra në cilësinë e ajrit, ujit, tokës, biodiversitetit dhe peizazheve lokale. Për të minimizuar këtë ndikim, kërkesat e Ligjit nr. 03-2014 për

Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis do të zbatohet në rastet e projekt-propozimeve të reja për ndërtimin dhe zgjerimin e rrjeteve të sistemit të ngrohjes qendrore. Marrë parasysh se ngrohja qendrore funksionon me burime nga biomasa, duhet pasur kujdes që me rritjen e kapaciteteve të sigurohen burime të qëndrueshme të materialit drusor.

Ndërsa përfitimet shoqërore të përmirësimit të efikasitetit energjetik të ndërtesave ofrojnë justifikim të fortë, ka shumë pengesa për ofrimin e suksesshëm të tij. Më shumë se gjysma e ndërtesave në Kosovë janë më shumë se 45 vjet të vjetra dhe kërkojnë investime të konsiderueshme për të siguruar që vlera e pronës të mos bjerë. Një sërë sfidash tregojnë për një traditë të dobët të zbatimit të standardeve të efikasitetit energjetik në ndërtesa, dhe probleme lidhur me mungesën e kapaciteteve, aftësive, materialeve e modeleve institucionale dhe të tregut. Disponueshmëria e furnizimit me materiale ndërtimi me efikasitet energjetik dhe furnizimi i produkteve nuk konsiderohet të jetë një pengesë e rëndësishme, por kostoja e disa produkteve mund të jetë pengesë. Një përmbledhje e barrierave ndaj veprimit të tregut për efikasitetin e energjisë në ndërtesa përbëhet nga barrierat ligjore/rregullatore, institucionale, informative, fiskale/ekonomike, financiare dhe të tregut/barrierat teknike për përfshirjen në treg të investimeve për rinovim për efikasitetin e energjisë. Këto zbatohen në të gjithë sektorët e ndërtimit. Nëse nuk trajtohet në mënyrë sistematike, një ose më shumë nga këto barrierat mund të pengojnë vendimmarrësit kryesorë që të bëjnë zotimin e investimeve. Shumë nga këto pengesa ndërveprojnë reciprokisht. Në të vërtetë, disa pengesa mund të rrisin koston e huamarrjes dhe nëse nuk adresohen, mund t'i bëjnë përmirësimet e efikasitetit të energjisë më pak tërheqëse ekonomikisht. Për shembull, mund të çojë në dedikimin e kapitalit të disponueshëm për prioritetet e tjera më të dukshme, edhe kur financimi i subvencionuar me norma interesi preferenciale (financimi i huasë për çfarëdo qëllimi është relativisht i shtrenjtë në Kosovë) është i disponueshëm për përmirësime të efikasitetit të energjisë. Këta faktorë dhe barrierat kanë peshë ose ashpërsi të ndryshme në varësi të sektorit të tregut të ndërtesave në fjalë. Për shembull, segmenti me të ardhura të ulëta të tregut të banesave do të përfshijë më shumë probleme në sigurimin e financave dhe do të jetë më pak (shpesh fare) në gjendje të investojë në riparime dhe rinovime. Së bashku, pengesat e ndryshme për rinovimin energjetik të ndërtesave mund të përmbledhen si rrezik i perceptuar ose pengues për vendimmarrësit përkatës.

Objektivi

Një nga objektivat e përcaktuara në Ligjin për EE është promovimi i krijimit të instrumenteve dhe mekanizmave të ndryshëm financiarë dhe fiskalë për të nxitur zbatimin e masave të EE-së dhe mobilizimin e investimeve për rinovimin e ndërtesave. Në varësi të ligjit për EE, FKEE-ja është krijuar, si ent i pavarur, autonom dhe i qëndrueshëm dhe luan rol të rëndësishëm në mbështetjen e objektivave të politikës së EE-së, duke promovuar, mbështetur dhe zbatuar masat e Efikasitetit të Energjisë, si dhe duke tërhequr dhe menaxhuar burimet financiare për ndërtesat publike edhe ato të banimit. Meqenëse shumë ndërtesa të tilla kërkojnë rinovim ose riparim, kjo paraqet një mundësi ekonomikisht efikase për të inkuorporuar masat e EE-së si pjesë integrale e një rinovimi të tillë. Prandaj, objektivi i qeverisë për këtë reformë është të zhvillojë një strategji afatgjatë për tërheqjen e investimeve në rinovimin për EE të ndërtesave publike, rezidenciale dhe komerciale. Për momentin, Kosova është duke punuar në rishikimin e kornizës së saj ligjore dhe strategjike, në mënyrë që të reflektojë *acquis*-in për efikasitetin energjetik të Komunitetit të Energjisë, e cila gjithashtu përfshin direktivën e etiketimit dhe rregulloret e tjera relevante të BE-së, për të përmirësuar efikasitetin energjetik të ndërtesave dhe përfundimisht të reduktojë konsumin e energjisë dhe emetimet e CO₂. Objektivi i kornizës strategjike të BR është të stimulojë aktivitetin që do të transformojë një treg shumë kompleks dhe të fragmentuar. Kjo arenë tregu përbëhet nga stoku i ndërtesave ekzistuese që kanë nevojë për rinovim energjetik, dhe zinxhirët dhe rrjetet e njerëzve dhe organizatave që marrin vendimet që përcaktojnë nëse do të ndodhin investime specifike në rinovimin e energjisë. Zona qendrore e BRS është mjaft e larmishme sa u përket tipologjive: sektori (rezidencial, komercial, publik), madhësia e ndërtesës, forma, materialet e ndërtimit, sistemet teknike të energjisë, intensiteti i përdorimit, performanca e energjisë, çmimi i energjisë, mosha, jetëgjatësia, kufizimet e trashëgimisë, kufizimet teknike, pronësia, aftësitë e brendshme, modelet e zakonshme të biznesit, vlera e aseteve, shëndeti ekonomik, qëndrimet dhe motivimet e investitorëve dhe qasja në financa. Objektivat specifike të BRS janë të dedikuara për të ofruar një udhërrëfyes për një stok kombëtar të ndërtesave me efikasitet dhe cilësi të lartë në Kosovë gjatë 10-20 viteve të ardhshme dhe më tej, duke arritur një shkallëzim të madh të vëllimit dhe thellësisë së aktivitetit të

rinovimit të efijencës së energjisë, duke reduktuar konsumin e energjisë në ndërtesat ekzistuese, duke krijuar një aktivitet të ri të rëndësishëm biznesi në rinovimin e efijencës së energjisë, duke kontribuar kështu në objektivat kombëtare të politikës energjetike dhe klimatike.

Është e rëndësishme të pranohet se BRS është një proces në zhvillim. Qasja fillestare synon të sigurojë një ekuilibër pragmatik midis idealeve të stokut të ndërtesave më efijente energjetike që është teknikisht e mundur dhe asaj që është ekonomikisht dhe praktikisht e realizueshme për fazat e para të zbatimit. Duke pasur parasysh komentet e viteve të zbatimit, synohet që me çdo përditësim të versionit, strategjia të bëhet gradualisht më e rafinuar dhe progresivisht më ambicioze, si në thellësi ashtu edhe në vëllim të aktivitetit të rinovimit në stokun e ndërtesave të Kosovës.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Zbatimi i Strategjisë së miratuar për Rinovimin e Ndërtesave dhe plani për ndërtesat me energji pothuajse zero është në rrugën e duhur nëpërmjet rinovimit të ndërtesave publike ekzistuese në përputhje me objektivin vjetor të rinovimit prej 3% (Direktiva për Efijencën e Energjisë). Qershor 2026*
- *Zbatimi i Strategjisë së Rinovimit të Ndërtesave dhe planit për ndërtesat me energji pothuajse zero, nëpërmjet: Certifikimit të të gjitha ndërtesave të reja të banimit me një Certifikatë të Performancës Energjetike në përputhje me Direktivën për Performancën Energjetike të Ndërtesave (EPBD); Shpërndarjes së matësve dhe faturimit të bazuar në konsum për ngrohjen qendrore. Dhjetor 2026*
- *Rritjes së normës totale të rinovimit të ndërtesave dhe ndriçimit të rrugëve: 0.5 milion metra katrorë të rinovuar. Qershor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Përfitues të kësaj reforme do të jenë kryesisht qytetarët e Kosovës, bizneset dhe organizatat tjera, si dhe rajoni i Ballkanit Perëndimor.

Zbatimi i Direktivës së Efijencës së Energjisë dhe Direktivës së Performancës së Energjisë në Ndërtesa është një nga reformat me prioritet në këtë plan, me qëllim përmirësimin e efijencës energjetike të ndërtesave dhe përfundimisht uljen e konsumit të energjisë dhe emetimeve të CO₂. Hapi i parë i parashikuar në këtë reformë është zbatimi i Strategjisë së miratuar për Rinovimin e Ndërtesave dhe plani për ndërtesat me energji pothuajse zero përmes rinovimit të ndërtesave publike ekzistuese në përputhje me objektivin vjetor të rinovimit prej 3% (Direktiva për Efijencën e Energjisë), deri në qershor 2026. Hapi i dytë për të siguruar zbatimin e Strategjisë së Rinovimit të Ndërtesave është certifikimi i të gjitha ndërtesave të reja rezidenciale me një Certifikatë të Performancës së Energjisë në përputhje me Direktivën e Performancës së Energjisë së Ndërtesave (DPEN) dhe aplikimi i matjeve dhe faturimit të bazuar në konsum për ngrohje qendrore, deri në dhjetor 2026. Zbatimi i këtyre hapave do të mbikëqyret nga MMPHI-ja, konkretisht nga Departamenti i Planifikimit, Ndërtimit dhe Strehimit.

Hapi i fundit i kësaj reforme rrit normën e përgjithshme të rinovimit të ndërtesave dhe ndriçimit të rrugëve në 0.5 milionë metra katrorë dhe do të përbushet brenda qershorit 2027. Gjendja aktuale e rinovimit të ndërtesave dhe ndriçimit të rrugëve për periudhën 2018–2023 përfshin: rinovimin e ndërtesave prej afërsisht 0.6 milionë metra katrorë, ndërtesat e rinovuara të banimit në total rreth 0.75 milionë metra katrorë dhe 71 km ndriçim nëpër komuna.

8. FUSHA E POLITIKAVE 3: ZHVILLIMI I SEKTORIT PRIVAT DHE MJEDISI AFARIST

3.1. Mjedisi afarist

3.1.1. Lehtësimi i investimeve të sektorit privat dhe përmirësimi i mekanizmave për tërheqjen e IHD-ve në sektorët strategjikë duke promovuar adoptimin e produkteve dhe shërbimeve me vlerë më të lartë të shtuar dhe inovacionit.

3.1.3. Rritja e profilit të eksportit të sektorëve strategjikë, duke përfshirë zbatimin e Strategjisë së Zhvillimit Industrial dhe Mbështetjes së Biznesit 2030.

Sfidat

Kosova ka mesatarisht një rritje reale të BPV-së prej 4.28% në periudhën 2013-2022⁵, një nga më të lartat në rajon. Megjithatë, ajo ka një nga BPV-të më të ulëta për kokë banori në Ballkanin Perëndimor,

⁵ Publikim nga Agjencia e Statistikave të Kosovës.

që qëndron në 5,015 euro në 2022 për shkak të një baze më të ulët fillestare dhe përkeqësimit të ekonomisë së saj në vitet 1990. Ritmi i diversifikimit ekonomik ka qenë i ngadaltë. Ndërmjet viteve 2011 dhe 2020, Kosova shfaqti pak ndryshime strukturore në përbërjen e ekonomisë së saj. Rëndësia e prodhimit për ekonominë e përgjithshme është relativisht e kufizuar. Pjesa e prodhimit me vlerë të shtuar (MVA) ndaj BPV-së, mbeti e qëndrueshme në 13%, me sektorin e shërbimeve që u rrit vetëm në mënyrë graduale gjatë periudhës, por ende përbën pjesën më të madhe të BPV-së në vitin 2020 (48%).

Kosova shfaq një nivel të lartë të investimeve në asete fikse, siç matet me pjesëmarrjen e formimit të kapitalit fiks bruto (FKFB) ndaj BPV-së që tregon nivelin e investimeve publike dhe private në ekonomi. Pjesa e FKFB-së ndaj BPV-së prej 30% në vitin 2020 e tejkaloi mesataren e BP6 (24%). Megjithatë, ekonomia dominohet nga firmat e vogla të cilat nuk mund të konkurrojnë në tregjet më të mëdha rajonale dhe ndërkombëtare. Kapaciteti prodhues i ekonomisë është i pazhvilluar dhe industria është pamjaftueshëm e integruar në tregjet ndërkombëtare, ndër të tjera, për shkak se: (i) një pjesë e ulët e prodhimit të teknologjisë së mesme dhe të lartë [5.6% e vlerës së shtuar bruto], me prodhim të bazuar kryesisht në teknologjinë e ulët dhe intensive të punës rezulton me produkte me vlerë më të ulët të shtuar; (ii) burimet natyrore ekzistuese (d.m.th. metalet) shpesh eksportohen si lëndë të para ose vetëm si mallra të përpunuara të kufizuara, ku pjesa më e madhe e vlerës së shtuar ndodh jashtë vendit; (iii) zinxhirët e dobët të vlerës së brendshme mund të gjenden gjithashtu në industritë përpunuese (p.sh. industria e drurit dhe e mobileve) që importojnë shumicën e inputeve të tyre në vend që t'i sigurojnë ato në vend. Rrjedhimisht, zinxhirët e dobët të vlerës së brendshme dhe përdorimi joefikas i burimeve ekzistuese natyrore çojnë në rrjedhje të ndryshme të vlerës.

Potenciali eksportues i Kosovës ka qenë i kufizuar dhe jo i diversifikuar mirë duke reflektuar sfidat strukturore të ekonomisë. Ajo ka peshën më të ulët të eksporteve ndaj BPV-së në rajon me një peshë prej 22% të BPV-së në 2020 krahasuar me mesataren e BP6 prej 35%. Kjo tregon qartë integrimin e kufizuar të Kosovës në tregtinë ndërkombëtare dhe përfitimet e kufizuara që nxjerr ekonomia e Kosovës nga shfrytëzimi i tregjeve të eksportit. Shporta e eksportit të ekonomive të zhvilluara zakonisht drejtohet nga produktet e prodhuara. Konkurrueshmëria e kufizuar e Kosovës në eksportet e prodhuara dëshmohej më tej duke ekzaminuar kapacitetin e saj të eksportit të prodhuar, të matur me eksportet e prodhuara për kokë banori. Maqedonia e Veriut, kishte një kapacitet prodhues eksportues prej 2,500 euro/për kokë banori në vitin 2020, që ishte 11 herë më i lartë se 221 euro/banor të Kosovës për të njëjtin vit. Të gjitha vendet e tjera të BP6 kanë kapacitete eksporti të prodhimit dukshëm më të larta se Kosova⁶, duke nënvizuar potencialin e papërdorur për të nxjerr prodhimin vendas dhe eksportet.

Investimet e Huaja Direkte (IHD), të cilat zakonisht japin një shtysë për një përmirësim të qëndrueshëm të ekonomisë, si përqindje e BPV-së, mbeten nën mesataren e BP6 me 1.9 pikë përqindje, duke qëndruar në 3.9%. Pjesa më e madhe e IHD-ve ka shkuar në sektorët që rritin më pak rritjen dhe sektorët e pa tregtuar. Pasuritë e paluajtshme dhe ndërtime të tjerë kanë tërhequr gati 60% të të gjitha flukseve hyrëse të IHD-ve në dekadën e fundit. Nga ana tjetër, dy sektorë me potencial të konsiderueshëm rritjeje, prodhimi dhe teknologjia e informacionit dhe komunikimit (TIK), shërbimet profesionale, përbënin vetëm 1.3% të totalit të IHD-ve në të njëjtën periudhë. Pjesërisht, performanca e dobët e Kosovës në tërheqjen e IHD-ve që nxisin rritjen i atribuohet regjimit të pafavorshëm të stimulimit, i cili kryesisht mbështetet në marrëveshjet për mbrojtjen e investimeve dhe disa masa të lehtësimit fiskal. Në të kundërtën, disa vende fqinje zbatojnë politika të stimulujve bujarë për të mbuluar kostot e investimeve, H&ZH, duke rezultuar në më shumë IHD.

Sa i përket ndihmës shtetërore, me ligj është krijuar një sistem kontrolli i pavarur operativ i ndihmës shtetërore. Megjithatë, Komisioni i Ndihmës Shtetërore, organi vendimmarrës nuk është emëruar në dy vitet e fundit. Kjo ka krijuar një vakum në kontrollin ex-post të ndihmës shtetërore. Korniza ligjore duhet të zhvillohet më tej përmes ndryshimit të ligjit. Aktualisht, Departamenti i Kontrollit të Ndihmës Shtetërore ka të punësuar 7 zyrtarë. Ai ka një rol të rëndësishëm në drejtim të ushtrimit të funksioneve ex-ante dhe ex-post duke përfshirë monitorimin, vetëdijesimin dhe advokimin dhe analizën profesionale. Kapacitetet e Departamentit për Kontrollin e Ndihmës Shtetërore do të forcohen më tej.

Objektivi

⁶ Serbia (2100 €/banor); Bosnja (1,415 €/banor); Shqipëria (379 €/banor). Në përgjithësi, kapaciteti i dobët eksportues i Kosovës prej 221 €/banor, krahasohet dobët me mesataren e BP6 (1,500 €/banor).

Prandaj, objektivat e Qeverisë synojnë të sjellin diversifikim ekonomik përmes zgjerimit të prodhimit industrial drejt aktiviteteve me vlerë më të lartë të shtuar, përmirësimit të konkurrencës dhe kapaciteteve inovative që rezultojnë në përmirësimin e bilancit tregtar dhe potencialin e eksportit, si dhe përshpejtimin e transformimit digjital në sektorin privat dhe të prodhimit.

Një sistem plotësisht funksional i ndihmës shtetërore do të garantojë një fushë loje të barabartë sa i përket disponueshmërisë dhe transferimit selektiv të burimeve publike në ndërmarrje ose produkte të caktuara me një potencial kërcënues të konkurrencës ose krijimit të avantazheve ekonomike.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Komisioni për Ndihmë Shtetërore i themeluar. Dhjetor 2024*
- *Sistemi i Kontrollit për Ndihmë Shtetërore është funksional. Qershor 2025*
- *Agjencia e Investimeve dhe Eksportit dhe Agjencia për Përkrahjen e Ndërmarrjeve të themeluara dhe plotësisht funksionale. Dhjetor 2025*
- *Krijimi i mekanizmit për zgjidhjen e ankesave të investitorëve sipas Ligjit për Investime të Qëndrueshme, dhe programit të kujdesit pasues dhe njësisë së kujdesit të mëtejshëm të investitorëve brenda Agjencisë për Promovimin e Investimeve. Qershor 2026*
- *Futja e stimujve dhe reformave të nevojshme legjislative për tërheqjen e IHD me fokus në rritjen e IHD në sektorët strategjikë. Dhjetor 2026*
- *Rritja e IHD në sektorët strategjikë (10% krahasuar me referencën fillestare në 2024). Dhjetor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Masat e reformave në kuadër të këtij komponenti synojnë të lehtësojnë investimet e sektorit privat, të rrisin profilin e eksportit dhe të përmirësojnë mekanizmat për tërheqjen e IHD-ve në sektorët strategjikë duke promovuar produkte dhe shërbime me vlerë më të lartë të shtuar dhe inovacion. Hapi i parë drejt këtij qëllimi është themelimi i Agjencisë së Investimeve dhe Eksportit dhe Agjencisë për Mbështetjen e Ndërmarrjeve deri në dhjetor 2025. Të dy agjencitë duhet të kenë staf dhe të përcaktohen detyrat dhe përgjegjësitë e tyre. Kjo përfshin krijimin e mekanizmave të ankesave të investitorëve, ofrimin e shërbimeve të kujdesit para dhe pas për investitorët deri në qershor 2026 dhe funksione të tjera që janë kritike për arritjen e objektivave të politikës. Do të krijohet një Qendër Informacioni për Tregun e Eksportit për të lehtësuar institucionet me informacionin dhe të dhënat e kërkuara për analizën e politikave. Pasi kjo kornizë institucionale të jetë plotësisht funksionale [që do të thotë se personeli është rekrutuar, rregulloret e brendshme janë miratuar, buxheti është ndarë dhe dy agjencitë janë gati të fillojnë të kryejnë aktivitete operationale], ne do të fillojmë zbatimin e stimujve dhe reformave të nevojshme legjislative për të tërhequr IHD [Dhjetor 2026] duke synuar të arrihet një rritje prej 10% e IHD-ve në sektorët strategjikë deri në dhjetor 2027. Stimujt e politikave përbëhen nga një ose më shumë nga sa vijon:

- *Lehtësimi i importeve për qëllime prodhimi ose përpunimi, si importi i makinerive, lëndëve të para, gjysmë-produkteve ose produkteve të tjera;*
- *Përrjashtimi nga detyrimet e eksportit;*
- *Subvencionimi i pagave;*
- *Mbështetja për hulumtim dhe zhvillim;*
- *Mbështetja në blerjen e makinerive të prodhimit ose përpunimit;*
- *Mbështetja për qasjen në parqet industriale dhe teknologjike;*
- *Qasja në financa;*
- *Mbështetja për blerjen e mallrave dhe shërbimeve nga furnitorët vendas;*
- *Mbështetja nëpërmjet reduktimit të barrës administrative dhe mbulimit apo uljes së kostos administrative dhe stimujve të tjerë sipas legjislacionit në fuqi.*

Zbatimi i suksesshëm kërkon miratimin e legjislacionit primar dhe sekondar për investime të qëndrueshme, Ligjit për Fondin Sovran dhe akteve nënligjore që dalin nga Ligji i ri për Parqet Industriale dhe Teknologjike.

Objektivi i rritjes së IHD-ve prej 10% do të llogaritet në bazë të IHD-ve kumulative për të gjithë sektorët në vitin 2023, e cila ishte 840 milionë euro. Sektorët strategjikë janë përcaktuar në strategjinë e zhvillimit industrial dhe të mbështetjes së biznesit: TIK, Shërbime profesionale, përpunim ushqimesh dhe pije, minerale jo metalike, plastikë dhe gomë, tekstile, veshje dhe lëkurë, përpunim druri, mobile, përpunim metali.

Për të trajtuar sfidat e vlerësimit të konformitetit në sektorët prioritarë me qëllim të përmirësimit të potencialit të eksportit dhe nxitjes së rritjes së eksporteve, zbatimi i Planit të Veprimit për strategjinë parashikon mbështetje financiare dhe zhvillimin e kapaciteteve përmes sesioneve informuese për të paktën 100 kompani përfituese të rëndësishme për eksportin, kjo mbështetje përfshin subvencionet (rimbursimet) e shpenzimeve që lidhen me certifikimin e produkteve dhe shërbimeve me standardet përkatëse të BE-së dhe ndërkombëtare kryesisht për konformitetin. Mbështetje financiare do t'u ofrohet 6 laboratorëve testues dhe 4 trupave certifikues për të ndërtuar kapacitetet e tyre operacionale dhe për të përmirësuar pajisjet e tyre duke rezultuar në gatishmërinë e tyre për akreditim ndërkombëtar. Buxheti i qeverisë do të jetë së paku 20 mijë euro. NVM-ve në sektorët prioritarë do t'u ofrohet gjithashtu mbështetje nga ekspertiza teknike për të adresuar vlerësimin e tyre të konformitetit.

Në anën e qeverisë, Ministria e Industrisë, Ndërmarrësisë dhe Tregtisë dhe Zyra e Kryeministrit kanë një rol kyç në zbatimin e hapave. Palët e tjera të interesit përfshijnë Fondin Kosovar të Garancisë Kreditore, bankat komerciale dhe komunitetin e biznesit. NVM-të dhe bizneset janë përfituesit më të mëdhenj të kësaj reforme. Përfitime shtesë do të përfitojnë kategori të caktuara të fuqisë punëtore në drejtim të përmirësimit të aftësive specifike dhe krijimit të vendeve të punës.

Kosova ka krijuar një sistem operativ të pavarur të kontrollit të ndihmës shtetërore. Ai përbëhet nga Komisioni vendimmarrës i Ndihmës Shtetërore i emëruar nga Parlamenti dhe një njësi mbështetëse që ofron funksione të analizës, monitorimit dhe raportimit profesional. Sipas ligjit, emërimi i Komisionit të Ndihmës Shtetërore fillon me shpalljen e vendeve për aplikim. Pas përfundimit të procesit të rekrutimit të bazuar në merita, anëtarët e Komisionit të Ndihmës Shtetërore emërohen nga Kuvendi me propozimin e Komisionit Përzgjedhës Parlamentar, i përbërë nga Kryetari i Komisionit për Mbikëqyrjen e Financave Publike, Kryetari i Komisionit për Buxhet dhe Financa dhe Kryetari i Komisionit për Zhvillim Ekonomik, Infrastrukturë, Tregti dhe Industri. Për të siguruar që Komisioni i emëruar të ketë kuorumin e nevojshëm vendimmarrës dhe funksionalitetin, të gjithë anëtarët e Komisionit do të emërohen për një mandat të përcaktuar me ligj. Pas përfundimit të procedurave të emërimit, Komisioni konsiderohet i formuar dhe i gatshëm për të ushtruar detyrat e tij [dhjetor 2024].

Përveç këtyre, ligji për ndihmën shtetërore duhet të ndryshohet për t'u përafruar më tej me *acquis*-in e BE-së. Megjithatë ligji aktual përputhet me *acquis*-in e BE-së duke transpozuar nenet përkatëse të Traktatit të BE-së dhe Rregulloren 2015/1589, u jep autoriteteve kompetenca të kufizuara për të rregulluar fusha të veçanta përmes akteve nënligjore. Ligji i ndryshuar do të krijojë bazën ligjore për përafrimin e mëtejshëm përmes akteve nënligjore në fushat e ndihmës rajonale, përjashtimet e përgjithshme në bllok, përafrimi i pjesshëm me rregullat e ndihmës sektoriale, ndihma për NVM, qasja në financa për NVM, ndihma shtetërore për kërkime shkencore, zhvillim dhe inovacion, ndihmën për punëtorët e cenueshëm dhe ata me aftësi të kufizuara, trajnimi, mbrojtja e mjedisit, ndihma shtetërore për investime në infrastrukturën vendase dhe ndihma për riparimin e dëmeve të shkaktuara nga fatkeqësitë natyrore. Rregullorja ekzistuese për procedurat dhe formatin e njoftimit gjithashtu do të rishikohet. Qeveria do t'i hartojë këto ligje sipas normave të saj ligjore dhe praktikave të mira për përafrimin me *acquis* të BE-së. Konsultimet do të zhvillohen gjatë konsultimeve publike, pasi dispozitat e *acquis* të jenë përafruar, duke përdorur Tabelat e Përputhshmërisë. Ai do të konsultohet me Komisionin Evropian gjatë fazave kryesore të hartimit, në veçanti me fokus në përafrimin e mëtejshëm me *acquis*-in dhe standardet e BE-së. Konsultimet do të bëhen gjatë procesit të hartimit. Kjo fushë e politikave është relativisht e re në Kosovë dhe evoluon vazhdimisht në BE, Departamenti për Kontrollin e Ndihmës Shtetërore do të përfitojë nga zhvillimi i mëtejshëm i kapaciteteve në formën e trajnimeve të specializuara. Kjo do t'i mundësojë Departamentit të Ndihmës Shtetërore të vlerësojë propozimet individuale për ndihmën shtetërore, të hartojë raporte vlerësimi për Komisionin, të monitorojë zbatimin e ndihmës shtetërore të dhënë, të mbledhë, përpunojë dhe regjistrojë të dhëna për ndihmën shtetërore, në përmblendje, një sistem kontrolli funksional i ndihmës shtetërore sigurohet deri në qershor 2025 me zbatimin e këtyre tre komponentëve: është krijuar Komisioni i Ndihmës Shtetërore me kompetenca ligjore për të kryer funksionet e tij për të vlerësuar dhënien e ndihmës dhe për të urdhëruar rikuperimin e ndihmës së jashtëligjshme, është amendamentuar ligji dhe janë zbatuar aktivitetet për ngritjen e kapaciteteve (përmes trajnimeve). Autoriteti ligjor për të urdhëruar rikthimin e ndihmës së jashtëligjshme dhe detyrimi për të njoftuar një skemë të ndihmës janë të parapara me këtë ligj dhe do të ruhen në ligjin e rishikuar.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- Qendra e Informimit për Tregun e Eksportit e themeluar dhe plotësisht funksionale. Dhjetor 2025
- 6 laboratorë testimi të mbështetur dhe 4 organizma certifikues të mbështetur dhe të gatshëm për të ofruar akreditim ndërkombëtar. Qershor 2026
- Mbështetja NVM për t'i ndihmuar ato të adresojnë sfidat e vlerësimit të konformitetit në sektorët prioritarë me synimin e rritjes së eksportit (100 kompani përfituese). Qershor 2027
- Rritja e eksporteve në sektorët strategjikë (15% krahasuar me referencën fillestare në 2024). Dhjetor 2027

3.1.2. Mbështetja e krijimit dhe rritjes së bizneseve fillestare dhe NMVM-ve të specializuara në TIK dhe ekonominë e gjelbër dhe qarkore, si dhe përvetësimin e teknologjive të gjelbra, nëpërmjet Fondit të Inovacionit dhe inkubatorëve të biznesit

Sfidat

Është e njohur gjerësisht se inovacioni dhe transformimi digjital kanë një potencial të madh për të riformuar strukturat ekonomike dhe zinxhirët e vlerës. Ky potencial është njohur nga Kosova dhe është reflektuar në objektivat e saj strategjike. Edhe pse ka një sektor të lulëzuar të TIK-ut në vend, investimet në Hulumtim dhe Zhvillim dhe procese inovative në nivel firme janë të kufizuara dhe dominohen nga mbështetja për disa biznese fillestare inovative. Sipas të dhënave të vitit 2019 të paraqitura në Strategjinë Kombëtare të Zhvillimit, rreth 36.6% e firmave prezantuan një produkt ose shërbim të ri ose inovativ dhe vetëm 25% e firmave përdorën teknologjinë digjitale në procesin e prodhimit dhe të punës. Përdorimi i mjeteve të TIK-ut (interneti, faqet e internetit dhe prania e mediave sociale) paraqet një perspektivë shumë më të mirë me mbi 55% të firmave që përdorin këtë teknologji.

Kosova është ende në fazat fillestare të zbatimit të koncepteve të ekonomisë qarkore dhe industrisë së gjelbër. Kjo strategji ofron një orientim të përgjithshëm për veprimet e mëtejshme të politikave të nevojshme për kalimin në prodhimin e gjelbër. Një kërkesë kryesore për hartimin e këtyre veprimeve është sigurimi i të dhënave për performancën mjedisore të industrive. Qarkullimi dhe riciklimi në sektorin e prodhimit është ende shumë i kufizuar. Ndërsa mbetjet industriale dhe ndotja janë të konsiderueshme. Eficienca energjetike dhe intensiteti i CO₂ i sektorit të prodhimit të Kosovës është përmirësuar, por ende mbetet prapa krahasuesve të tij, gjë që është kryesisht për shkak të përzierjes së caktuar të energjisë me burime të ulëta të ripërtëritshme të energjisë. Kalimi në prodhimin e energjisë së gjelbër trajtohet nga korniza strategjike e sektorit të energjisë. Kjo reformë përqendrohet në masat e nivelit të fortë si mbështetja për ndërmarrjet e reja dhe start-up-et në ekonominë e gjelbër dhe qarkore dhe TIK.

Objektivi

Objektivi i kësaj reforme është të mbështesë krijimin dhe shkallëzimin e bizneseve të reja dhe të NMVM-ve të specializuara në TIK dhe ekonominë e gjelbër dhe qarkore. Ka disa iniciativa mbështetëse të dedikuara për disa aspekte të ekosistemit të inovacionit, por ato janë të fragmentuara. Si të tilla, ata nuk mund të përdorin komplementaritetet e mundshme ndërmjet projekteve dhe të përfitojnë nga një sistem më i integruar i mbështetjes me objektiva dhe qëllime të qarta gjithëpërfshirëse. Sa i përket mbështetjes financiare, ka përdorim të shpeshtë të formave tradicionale të financimit fillestar, ndërkohë që llojet më moderne të financimit si kapitali ndërmarrës dhe financimi i grumbulluar janë shumë të kufizuara.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- Miratimi i ligjit për inovacion dhe ndërmarrësi. Dhjetor 2024
- Këshilli Kombëtar për Inovacion dhe Fondi i Inovacionit të themeluar dhe plotësisht funksional. Qershor 2025
- Krijimi i një dritareje për inovacion drejt adoptimit të teknologjive të gjelbra brenda Fondit të Inovacionit me një numër të konsiderueshëm përfituesish (së paku 40 kompani). Dhjetor 2026
- Vendosja e një kornize të qëndrueshme për mbështetjen e inkubatorëve ekzistues të biznesit që adresojnë start-up-et inovative në ekonominë e gjelbër dhe qarkore dhe TIK (minimumi 30% do të mbulohet nga qeveria). Qershor 2026

Përshkrimi i zbatimit

Rinia ka demonstruar potencial të lartë inovativ në Kosovë, veçanërisht në sektorin e TIK-ut. Prandaj, profesionistët e rinj janë përfituesit kryesorë të kësaj reforme. Ndërsa grupet e tjera me potencial për të përfituar përfshijnë ndërmarrjet ekzistuese, sektorë të caktuar ekonomik [të ardhur nga efektet pozitive të përhapura], komunat etj.

Hapi i parë në zbatimin e kësaj reforme kërkon një kornizë ligjore adekuate për inovacionin dhe ndërmarrësinë. Ligji për inovacionin dhe ndërmarrësinë, që do të miratohet deri në dhjetor 2024, do të vendosë mekanizmat institucionalë për zbatimin e politikës së inovacionit duke përfshirë krijimin e një Këshilli Kombëtar të Inovacionit dhe Fondit të Inovacionit⁷ [qershor 2025]. Ai do të inkorporojë dispozitat e Rregullores së BE-së për etiketën Eko dhe dizajnin Eko. Kjo do të mundësojë krijimin e një dritareje për mbështetje për adoptimin e teknologjive të gjelbra brenda Fondit të Inovacionit për të paktën 40 kompani deri në dhjetor 2026. Projektligji për inovacionin dhe ndërmarrësinë ka kaluar në konsultime publike, tani do të kalojë edhe në analizën e ndikimit financiar. Qeveria do t'i hartojë këto ligje sipas normave të saj ligjore dhe praktikave më të mira për përafrimin me *acquis* të BE-së. Konsultimet do të zhvillohen gjatë konsultimeve publike, pasi dispozitat e *acquis*-it të jenë përafruar, duke përdorur Tabelat e Përputhshmërisë. Me funksionalizimin e plotë të fondit do të thotë se fondi do të funksionalizohet me punëtorë kompetentë, të trajnuar dhe do të hapen thirrjet për mbështetje të projekteve.

Të gjithë sektorët kanë të drejtë për mbështetje nga Fondi. Së fundi, kjo politikë synon të vendosë një kornizë të qëndrueshme për inkubatorët ekzistues të biznesit që adresojnë start-up-et inovative në ekonominë e gjelbër dhe qarkore dhe TIK me synimin për të pasur të paktën katër (4) inkubatorë të biznesit dhe inovacionit plotësisht funksional deri në fund të vitit 2027. Kriteret specifike, objektivat specifike të kësaj politike duke përfshirë aspektet e qëndrueshmërisë do të përcaktohen qartë nga politika e inovacionit dhe Ligji për Inovacionin dhe Ndërmarrësinë, të dy dokumentet janë aktualisht në fazën e hartimit.

Cak minimal prej 30% është kontributi i buxhetit të fondit, buxheti i qeverisë, në projektet e paraqitura për financim, lloji i aktiviteteve që do të financohen do të përcaktohet në thirrje dhe do të ndryshohet në bazë të nevojave të bizneseve. Shuma e paraparë do të jetë 15,000 euro.

Përveç institucioneve dhe organeve qeveritare (ministritë, Fondi i Inovacionit dhe Këshilli i Inovacionit), aktorët përkatës përfshijnë aktorët kryesorë të ekosistemit të inovacionit: Shoqatat e Inovacionit dhe TIK-ut, shoqatat e biznesit, donatorët dhe IFN-të dhe institucionet e nivelit vendor.

*3.1.4. Zbatimi i legjislacionit të falimentimit përmes përafrimit me *acquis* të BE-së, thjeshtimit të procedurave, masave të politikës së falimentimit dhe përmirësimit të proceseve përmes mjeteve digjitale.*

Sfidat

Efektiviteti i regjimeve të falimentimit tregtar dhe rikthimit të borxhit ndikon në mjedisin e investimeve dhe të të bërit biznes. Korniza ligjore dhe rregullative efektive redukton rrezikun e kredisë dhe stimulon kreditorët të japin më shumë hua dhe me norma interesi më të ulëta.

Edhe pse disa forma të likuidimit ishin të rregulluara që nga viti 2007, Kosova vendosi kornizën rregullative të falimentimit në vitin 2016 me miratimin e Ligjit 05/L-083 për Falimentimin. Ligji është i zbatueshëm për të gjitha llojet e bizneseve private, përveç institucioneve financiare, kompanive të sigurimit, fondeve pensionale, ndërmarrjeve publike dhe shoqërore të cilat janë subjekt i ligjeve specifike. Megjithatë, këto subjekte mund të veprojnë si kreditorë në procedurat e përcaktuara me Ligjin për Falimentim. Ai u hartua duke ndjekur standardet ndërkombëtare dhe praktikat më të mira, duke përfshirë Parimet e Bankës Botërore për Falimentimin Efektiv dhe Regjimet e Kreditorit/Borxhit dhe Udhëzuesin Legjislativ të Falimentimit UNCITRAL. Ligji transponon pjesërisht *acquis*-in e BE-së dhe merr parasysh Strategjinë e Tregut të Përbashkët të Komisionit të BE-së të asaj kohe, dhe Rekomandimin e Komisionit të BE-së të vitit 2014 për një qasje të re kundër dështimit të biznesit dhe falimentimit. Deri më tani, numri i bizneseve që deklarojnë falimentim ka qenë i kufizuar.

⁷ Fondi i Inovacionit konsiderohet funksional kur është miratuar rregullorja e tij e punës, është ndarë buxheti dhe është rekrutuar personeli.

Sipas vlerësimeve të ndryshme duke përfshirë publikimin e OECD 2022 “Falimentimi dhe shansi i dytë për NVM-të (Dimensioni 2) në Ballkanin Perëndimor dhe Turqi”, procedura e falimentimit në Kosovë është e kushtueshme dhe komplekse. Administrata tatimore monitoron ecurinë e shoqërive dhe zbaton masat bazë parandaluese të falimentimit. Ajo përdor veçanërisht mjete "bazë" të paralajmërimit të hershëm bazuar në pasqyrat financiare vjetore të kompanive. Megjithatë, duke qenë se ky mekanizëm i mbështet paralajmërimet e tij në pasqyrat financiare vjetore, të cilat mund të çojnë në sinjale të vonuara shqetësimi, duke e bërë atë joefektiv në parandalimin e disa rasteve të falimentimit, ai nuk konsiderohet një sistem i plotë i paralajmërimit të hershëm.

Korniza legjislative për falimentimin në BE ka evoluar. Një direktivë ristrukturimi dhe shansi i dytë [Direktiva (EU) 2019/1023] u miratua në vitin 2019. Rregullorja (EU) 2015/848 për procedurat e falimentimit është ndryshuar në vitin 2022. Në këtë kontekst, Ligji për Falimentim duhet të përafrohet më tej me *acquis* përkatës të BE-së për falimentimin, ristrukturimin dhe shansin e dytë dhe pagesat e vonuara. Për zbatimin efektiv të ligjit do të hartohen akte të nevojshme nënligjore dhe do të mbështeten kapacitetet e NVM-ve. Ky projektligj është miratuar në Qeveri dhe po ashtu ka kaluar shqyrtimin e parë në Kuvendin e Kosovës më 19 tetor 2023. Aktualisht është në lexim të dytë në Kuvend.

Objekti

Objekti i kësaj reforme është të forcojë zbatimin e legjislacionit të falimentimit përmes përafrimit me *acquis*-it të BE-së, thjeshtimit të procedurave, masave të politikës së falimentimit dhe thjeshtimit të proceseve përmes mjeteve digjitale.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Legjislacioni kornizë dhe aktet nënligjore në lidhje me falimentimin dhe paaftësinë paguese, i ndryshuar dhe përafruar me Acquis të BE (Rregullorja për Falimentim, Direktiva e Ristrukturimit dhe Shansit të Dytë, Direktiva për Pagesa të Vonuara). Qershor 2025*
- *Sistemi i paralajmërimit të hershëm është krijuar për të identifikuar dhe parandaluar falimentimin e NVM. Sistemi i paralajmërimit të hershëm për të identifikuar NVM-të që përballen me vështirësi financiare dhe për të parandaluar falimentimin me 100 NVM të mbështetura. Qershor 2026*
- *Të dhënat në lidhje me numrin e procedurave aktive të ristrukturimit dhe administratorëve të falimentimit janë të disponueshme publikisht. Dhjetor 2026*

Përshkrimi i zbatimit

Bizneset dhe shoqatat e biznesit kanë një interes të drejtpërdrejtë në një sistem falimentimi që funksionon mirë, që mbështet kompanitë në vështirësi.

Zbatimi i kësaj reforme fillon me ndryshimet e legjislacionit për falimentimin [qershor 2025]. Një projektligj fillestar është hartuar por nuk është miratuar. Qeveria do t'i hartojë këto ligje sipas normave të saj ligjore dhe praktikave më të mira për përafrimin me *acquis*-it të BE-së. Konsultimet do të zhvillohen gjatë konsultimeve publike, pasi dispozitat e *acquis*-it të jenë përafruar, duke përdorur Tabelat e Përputhshmërisë. Qeveria do t'i hartojë këto ligje sipas normave të saj ligjore dhe praktikave më të mira për përafrimin me *acquis* të BE-së. Konsultimet do të zhvillohen gjatë konsultimeve publike, pasi dispozitat e *acquis*-it të jenë përafruar, duke përdorur Tabelat e Përputhshmërisë.

Për zbatimin efektiv të ligjit, do të hartohen akte të nevojshme nënligjore dhe do të mbështeten NVM-të veçanërisht për procedurat parandaluese të ristrukturimit të borxhit kur përballen me vështirësi të mëdha. Një nga qëllimet e kornizës rregullative është parandalimi i falimentimit të kompanive në vështirësi nëpërmjet një kornize ristrukturimi dhe shansi të dytë. Për të zbatuar këtë koncept, do të krijohet një sistem paralajmërimi i hershëm për të identifikuar NVM-të që përballen me vështirësi të mëdha dhe për të parandaluar falimentimin me 100 NVM të mbështetura deri në qershor 2026, kjo është thelbësore pasi një sistem paralajmërimi nuk ekziston. Të dhënat në lidhje me numrin e procedurave aktive të ristrukturimit dhe të besuarve të falimentimit do të publikohen brenda dhjetorit 2026. Publikimi do të jetë i hapur për publikun, por niveli i informacionit të publikuar do të kufizohet në numrin e kompanive dhe llojin e procedurës që kompanitë po i nënshtrohen (ristrukturim, falimentim, administrim i përkohshëm) dhe nuk do të mbulojë asnjë detaj specifik për kompanitë individuale që mund të kenë implikime në reputacionin publik të shoqërisë dhe/ose procedurat e vazhdueshme të ristrukturimit/falimentimit.

Ndërsa hartimi dhe propozimi i legjislacionit për miratim është nën udhëheqjen e Qeverisë, aktorët e tjerë kanë një rol kyç në ofrimin e rekomandimeve dhe këshillave. Gjyqësori, si organi kryesor zbatues, do të japë njohuri mbi aspektet praktike të zbatimit të reformave. Palë të tjerë të interesuar përfshijnë bankat komerciale dhe organizatat e shoqërisë civile.

3.1.5. Përmirësimi i qeverisjes, efikasitetit dhe llogaridhënies së Ndërmarrjeve Publike (NP) për të rritur kontributin e tyre në ekonomi

Sfidat

Ndërmarrjet publike në Republikën e Kosovës organizohen si Shoqëri Aksionare në përputhje me legjislacionin në fuqi për ndërmarrjet publike dhe shoqëritë tregtare. Ndërmarrjet Publike Qendrore janë në pronësi të Republikës së Kosovës, ndërsa ato lokale janë në pronësi të komunës apo komunave përkatëse. Struktura e tyre e qeverisjes dhe menaxhimit bazohet në praktikën më të mirë ndërkombëtare, duke përfshirë pjesërisht parimet e qeverisjes korporative të OECD. Ai përbëhet nga një bord drejtorësh, Kryeshef Ekzekutiv [ose organ tjetër drejtues] dhe njësi organizative të përbëra nga staf profesional. Aksionari do të ushtrojë mbikëqyrje të vazhdueshme dhe rigorozë mbi sjelljen e Bordeve të Drejtorëve dhe Komiteteve të Auditimit të NP-ve sipas ligjit. Çdo NP do të ketë një Komitet Auditimi të përbërë nga tre drejtorë të zgjedhur. Komiteti i Auditimit do të caktohet nga aksionari me përgjegjësinë për të verifikuar që biznesi dhe punët e NP-së kryhen në mënyrë të ligjshme, me përgjegjësi dhe në interesin ekskluziv të aksionarit(ve). Një njësi Monitorimi është themeluar në kuadër të Ministrisë së Ekonomisë me qëllim të mbështetjes së përgjegjësisë të Ministrit dhe Qeverisë lidhur me NP-të me analiza dhe rekomandime, mbledhje të të dhënave dhe kërkesa për raportim.

Në nivel qendror operojnë 19 ndërmarrje publike në sektorë të ndryshëm si: energjia, transporti, furnizimi me ujë, telekomunikacioni dhe miniera. Me një pjesë prej rreth 10% të BPV-së, ky sektor është më i vogël se në gjysmën e vendeve të BE-së. Në fund të vitit 2022, totali i asetëve arriti në 15.5% të BPV-së, një rënie prej 4.5 p.p. nga viti 2021. Edhe detyrimet u ulën me 2.9%, duke arritur në 6.4% të BPV-së në vitin 2022. Të ardhurat e përgjithshme qëndruan në 5.2% të BPV-së në vitin 2022, një rënie e lehtë nga viti paraprak [5.5%].

NP-të përballen me disa sfida operacionale. Çështjet kryesore me Ligjin aktual për Ndërmarrjet Publike përfshijnë dështimin për të rishikuar politikën e pronësisë së NP-ve, një zbrazëti ligjore në lidhje me mbikëqyrjen e NP-ve dhe mungesën e llogaridhënies për performancën e dobët.

Monitorimi i performancës dhe llogaridhënia mbeten çështje të rëndësishme për aksionarin, pasi ata përpiqen të përmbushin objektivat komerciale dhe jo komerciale duke siguruar shërbime cilësore për qytetarët. Treguesit e performancës në planet e NP-ve, ndër të tjera, ndihmojnë aksionarin të monitorojë dhe vlerësojë Bordin e Drejtorëve në realizimin dhe zbatimin e objektivave të përcaktuara nga NP-të. Krijimi i një kornize adekuate institucionale në planet individuale të NP-ve për matjen dhe monitorimin e performancës kërkon kapacitetet dhe ekspertizën e nevojshme sipas sektorëve në të cilët operojnë NP-të, si dhe koordinim të ngushtë ndërmjet aksionarit dhe NP-ve.

Përveç këtyre, mungesa e harmonizimit të planeve me strategjitë sektoriale nga NP-të ndikon në matjen e performancës operative dhe financiare. Të dhënat e fundit tregojnë se më pak se gjysma e NP-ve nuk kanë gjeneruar fitim në vitin 2023, gjë që tregon hapësirën për përmirësim.

Për më tepër, transparenca e pamjaftueshme nga Bordet e Drejtorëve ndaj aksionarit është identifikuar si sfida në legjislacionin aktual. Nuk ka standard të përcaktuar të përgjithshëm të raportimit në raportet vjetore të Ndërmarrjeve Publike, as nuk ka ndonjë afat të caktuar për miratimin e këtyre raporteve të performancës në Kuvend. Menaxhimi i rrezikut në raportet vjetore të NP-ve nuk është i definuar qartë. Gjithashtu mungojnë dispozitat ligjore lidhur me masat ndëshkuese për mos përmbushjen e planeve të biznesit, adresimin e gjetjeve të auditimit dhe raportimin e pasaktë të të dhënave.

Objektivi

Përmirësimi i performancës dhe menaxhimit financiar të NP-ve është një nga objektivat e qeverisë. Në vitin 2023, sektori i ndërmarrjeve publike realizoi fitim prej 11.2 milionë eurosh⁸. Kthimi nga kapitali

⁸Burimi: KASH, Ministria e Financave, Punës dhe Transfereve.

në vitin 2022 ishte 14%. Megjithatë performanca financiare dhe likuiditeti i sektorit është përmirësuar me kalimin e kohës, ka ende vend për performancë më të mirë duke pasur parasysh se pak më shumë se gjysma e NP-ve kanë gjeneruar fitim në vitin 2023.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Të sigurohet që regjistri i të gjitha NP-ve të jetë publikisht i disponueshëm dhe i përditësuar, përfshirë informatat mbi pronësinë. 100% e NP kanë themeluar një komitet të pavarur të auditimit për të adresuar të gjeturat nga auditimet e brendshme dhe të jashtme duke përfshirë të gjeturat e menaxhimit të rrezikut fiskal. Njësia përgjegjëse për monitorimin e NP si mekanizëm monitorues kërkon një raport për eliminimin e gjetjeve të auditorit dhe të gjeturave të menaxhimit të rrezikut fiskal brenda afatit të caktuar nga Bordi i Drejtorëve, duke analizuar dhe kërkuar llogaridhënie bazuar në rekomandimet e auditimit dhe elementet e rrezikut fiskal. Dhjetor 2025*
- *50% e rekomandimeve të auditimit të jashtëm të pavarur për vitin 2023 janë zbatuar plotësisht nga NP qendrore. Qershor 2026*
- *Ndryshimi i Ligjit për Ndërmarrjet Publike - Ky ligj duhet të ndryshohet në mënyrë që të përafrohet plotësisht me Udhëzimet e OBZHE për qeverisjen korporative të NPSH. Të gjitha NP duhet të publikojnë raportet vjetore financiare. Publikimi në kohë i raporteve vjetore të performancës së përgjithshme të NP të prodhuara nga Ministria e Ekonomisë – Njësia e Monitorimit të NP, me qëllim të sigurimit të menaxhimit efektiv të rrezikut fiskal dhe mbikëqyrjes në kohë të sektorit të NP; Për të gjitha NP qendrore janë përcaktuar objektivat dhe TKP, të cilat janë përshkruar në raportet e tyre vjetore dhe vlerësohen çdo vit në bazë të plotësimit të tyre. Dhjetor 2026*

Përshkrimi i zbatimit

Përfituesit përfundimtarë të kësaj reforme janë qytetarët dhe bizneset të cilët si konsumatorë do të kenë shërbime më të mira. Përfitues të tjerë që potencialisht mund të përfitojnë nga përmirësimet e performancës financiare të NP-ve përfshijnë punonjësit e NP-ve dhe institucioneve të financave publike.

Sa u përket palëve të interesuara, qeveria ka kompetencë ekskluzive për ushtrimin e të drejtave të aksionarëve në ndërmarrjet publike të nivelit qendror. Palët e tjera të interesit përfshijnë komunat, punonjësit dhe subjektet e tjera në fushën e interesit publik.

Përmirësimi i performancës dhe menaxhimit financiar të NP-ve përfshin konsolidimin e mëtejshëm të kornizës rregullative dhe forcimin e mbikëqyrjes së NP-ve nga aksionarët. Sigurohuni që regjistri i të gjitha NP-ve të jetë publikisht i disponueshëm dhe i përditësuar, duke përfshirë informacionin mbi pronësinë. Legjislacioni aktual në fuqi për NP-të dhe ndryshimet e tij përfshijnë një listë të ndërmarrjeve publike qendrore dhe lokale brenda ligjit. Megjithatë, që nga ndryshimi i ligjit bazik për NP-të, kjo listë nuk është përditësuar dhe publikuar si regjistër i veçantë.

Arsyeja për këtë është se edhe pse ligji bazë kërkon që Njësia për NP/Ministria e Ekonomisë të publikojë dokumentacionin për secilën ndërmarrje publike, ai nuk obligon publikimin e një regjistri të përditësuar të ndërmarrjeve operative. Kjo çështje do të adresohet me ndryshimin e ligjit aktual për të siguruar transparencë ndaj aksionarëve dhe publikut në përditësimin e regjistrit të NP-ve. Qeveria do t'i hartojë këto ligje sipas normave të saj ligjore dhe praktikave më të mira për përafrimin me acquis të BE-së. Konsultimet do të zhvillohen gjatë konsultimeve publike, pasi dispozitat e *acquis*-it të jenë përafruar, duke përdorur Tabelat e Përputhshmërisë.

Për të adresuar gjetjet nga auditimet e brendshme dhe të jashtme, duke përfshirë ato nën menaxhimin e rrezikut fiskal, 100% e NP-ve qendrore do të krijojnë një komitet të pavarur të auditimit. Komiteti i auditimit do të krijohet si rezultat i obligimit ligjor dhe ky mekanizëm do të funksionojë në përputhje me Udhëzimet e OECD-së për Ndërmarrjet Shtetërore pas miratimit të Ligjit të rishikuar për NP-të.

Komiteti i Auditimit i emëruar nga anëtarët e Bordit të Drejtorëve është aktiv në pesëmbëdhjetë (15) Ndërmarrje Publike qendrore, ndërsa në dy (2) Ndërmarrje Publike, Trepça Sh.A. dhe NP Kompania për menaxhimin e mbeturinave të Kosovës Sh.A nuk është aktive sepse këto dy kompani aktualisht nuk kanë Bord të Drejtorëve. Komiteti i Auditimit është një komitet i kërkuar ligjërisht që vepron nën autoritetin përfundimtar të Bordit. Ajo ka obligim ligjor të ruajë objektivitetin e përgjithshëm të proceseve të raportimit financiar dhe kontrollit të brendshëm të NP-ve.

Njësia përgjegjëse për monitorimin e NP-ve si mekanizëm monitorues kërkon një raport për eliminimin e gjetjeve të auditorit dhe të gjeturave të menaxhimit të rrezikut fiskal brenda afatit të caktuar nga Bordi i Drejtorëve, duke analizuar dhe kërkuar llogaridhënie bazuar në rekomandimet e auditimit dhe elementet e rrezikut fiskal. Këto masa reformuese do të zbatohen deri në dhjetor 2025.

Me qëllim të sigurimit të menaxhimit efektiv të rrezikut fiskal dhe mbikëqyrjes në kohë të NP-ve, publikimi në kohë i raporteve të performancës së NP-ve do të sigurohet në përputhje me kërkesat ligjore për raportimin periodik financiar dhe standardet ndërkombëtare. Hapat e mësipërm të reformave do të zbatohen deri në dhjetor 2026.

3.1.6. Vendosja e Sistemit Inteligent të Transportit (ITS) dhe e-transportit të përafruar plotësisht me Direktivën ITS.

Sfidat

Vendosja e Sistemit Inteligent të Transportit (ITS) është thelbësor për rritjen e sigurisë, lëvizshmërisë dhe efikasitetit në sistemin e transportit të Kosovës, duke ndikuar kështu në zhvillimin ekonomik, mirëqenien sociale dhe përmirësimin e mjedisit. Qeveria e Kosovës është e përkushtuar në zbatimin e ITS-së si një qasje strategjike për të adresuar sfidat aktuale dhe për të vendosur bazat për një sektor të ardhshëm të transportit që ka prioritet sigurinë, lëvizshmërinë dhe efikasitetin duke u integruar me sistemet e transportit rajonal dhe evropian. Aktualisht, korniza ligjore kombëtare e Kosovës përfshin vetëm pjesërisht rregulloret e ITS-së. Për të adresuar këtë zbrazëti, qeveria miratoi së fundmi Ligjin për Rrugët për të transpozuar Direktivën 2010/40/EN dhe për të lehtësuar zbatimin e ITS-së. Megjithatë, Kosova përballlet me sfida të shumëanshme në transformimin e mënyrave të saj të transportit, duke rezultuar në mungesë të infrastrukturës së ITS në nivel kombëtar dhe lokal, duke përfshirë një Qendër të Menaxhimit të Trafikut. Kosova vazhdon të përballlet me mbingarkesë në rritje të trafikut dhe sfida mjedisore. Sfidat kryesore në përafrimin me Direktivën ITS dhe vendosjen e Sistemit Inteligent të Transportit (ITS) janë të natyrës së ndryshme. Kapacitetet operative dhe administrative të organeve përmbartimore mbeten të pamjaftueshme. Ndërsa popullsia urbane dhe bllokimi i trafikut rriten, ekziston nevoja për të menaxhuar rrjetet e transportit në mënyrë më efektive. Ekziston nevoja për të rritur sigurinë rrugore, për të zvogëluar shkallën e aksidenteve dhe për të minimizuar ndikimin e incidenteve në rrjedhën e trafikut. Reduktimi i ndikimit mjedisor të transportit duke ulur emetimet dhe konsumin e karburantit është një tjetër sfidë e madhe, e cila duhet të adresohet. Përveç kufizimeve të kapacitetit, sfidat përfshijnë gjithashtu saktësinë dhe menaxhimin e të dhënave, çështjet e integritetit dhe ndërveprueshmërisë, krahas buxheteve të kufizuara për zgjerimin dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës, duke kërkuar përdorimin më efikas të burimeve.

Objekti

Duke pasur parasysh rrethanat dhe pengesat aktuale, korniza strategjike afatgjatë për vendosjen e ITS-së konsiston në ndërtimin e një infrastrukture të avancuar teknologjike për të rritur sigurinë rrugore, për të përmirësuar lëvizshmërinë dhe për të reduktuar ndikimin mjedisor, dhe ndërtimin e një infrastrukture të avancuar teknologjike për të rritur sigurinë hekurudhore, për të përmirësuar lëvizshmërinë dhe për të reduktuar ndikimin në mjedis.

Objekti parësor synon përafrimin e plotë me *Acquis*-in e BE-së për ITS, duke forcuar kapacitetet nëpërmjet programeve të trajnimit gjithëpërfshirës dhe shpërndarjes së materialeve informative për institucionet shtetërore të synuara dhe subjektet e menaxhimit të hekurudhave. Për më tepër, ai përfshin integrimin e Sistemit Evropian të Menaxhimit të Trafikut Hekurudhor (SEMTH) në zhvillimin e rrjetit hekurudhor të Rrjetit Trans-Evropian të Transportit (TEN-T).

Objekti dytësor fokusohet në zhvillimin e një kornize gjithëpërfshirëse dhe të integruar për Sistemet Inteligjente në Transportin Hekurudhor, duke optimizuar përdorimin e ITS-së dhe duke rritur sigurinë, kapacitetet dhe menaxhimin e trafikut hekurudhor brenda rrjetit kryesor hekurudhor TEN-T. Këto objektiva përputhen me vizionin e qeverisë për krijimin e një sistemi transporti më të sigurt, më të zgjuar dhe më efikas duke vendosur Shërbime inovative ITS, për të reduktuar ndjeshëm aksidentet dhe vdekjet në trafik, për të përmirësuar aftësitë e reagimit ndaj emergjencave, për të zvogëluar ndotjen e trafikut dhe për të minimizuar rreziqet e sigurisë për një lëvizje të qetë dhe të përvojë të qëndrueshme për të gjithë përdoruesit.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Përafrimi me Rregulloren (BE) 2020/1056 mbi informacionin elektronik të transportit të mallrave (eFTI). Dhjetor 2025*
- *Zbatimi i kornizave dhe standardeve të SIT për rrugët dhe hekurudhat. Dhjetor 2026*
- *SIT në 60 km të rrjetit rrugor TEN-T është funksional. Dhjetor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Përfitues të kësaj reforme do të jenë kryesisht qytetarët e Kosovës dhe rajoni i Ballkanit Perëndimor. Vendosija e Sistemit Inteligent të Transportit (ITS) dhe përafrimi i e-transportit me Direktivën ITS, përbën një parakusht për një sistem transporti më të sigurt, më të zgjuar dhe të qëndrueshëm. Prandaj, kjo reformë fillon me synimin e përafrimit me Rregulloren (EU) 2020/1056 për informacionin elektronik të transportit të mallrave, deri në dhjetor 2025. Zbatimi i këtij hapi do të monitorohet nëpërmjet matjes së numrit të direktivave të transpozuar. Pas harmonizimit të legjislacionit kombëtar me kornizën ligjore të BE-së, deri në dhjetor 2026, Kosova do të fillojë me zbatimin e ITS-së, që nënkupton ngritjen e Qendrës së Menaxhimit të Trafikut në vend si dhe 60 km të para të autostradave që do të mbulohen nga pajisjet e ITS-së.

Ky hap përfshin ngritjen dhe vënien në punë të Qendrës së Menaxhimit të Trafikut (QMT), e cila shërben si tregues monitorues. Hapi përfundimtar i kësaj reforme përfshin funksionalizimin e ITS-së përgjatë 60 kilometrave të rrjetit rrugor të Rrjetit të Transportit Trans-Evropian (TEN-T), deri në dhjetor 2027. Treguesi i monitorimit për matjen e përmbushjes së këtij hapi do të përdoret gjatë procesit të monitorimit dhe vlerësimit në infrastrukturën funksionale fizike dhe digjitale në vend, Zbatimi i V2X, zhvillimi i programeve për aftësimin dhe zhvillimin e personelit, procedura e auditimit dhe sistemi i performancës. Parashikohet bashkëpunim i ngushtë me nivel vendor dhe palët e interesuara për të siguruar që teknologjitë e ITS janë duke u përdorur. Kjo do të monitorohet gjatë seminareve publike dhe anketave online, për çka ne do të sigurojmë nënshkrimin e një Memorandumi Mirëkuptimi ndërmjet palëve të interesit. Këta hapa të përshkruar në reformë janë të dizajnuara për të ndihmuar Kosovën të adresojë sfidat e lartpërmendura dhe të bëjë përparim drejt arritjes së objektivave të përgjithshme për krijimin e një sistemi transporti më të sigurt, më të zgjuar dhe më të qëndrueshëm.

3.2. Qasja në financa

3.2.1 Rritja e qasjes në financa, integrimi/shërbimet e sistemit të pagesave dhe përfshirja financiare, të artikuluar në procedura të ndryshme ligjore.

Sfidat

Sektori financiar ka vazhduar të zgjerohet gradualisht gjatë dekadës së fundit. Ndërmjetësimi financiar në sektorin bankar, veçanërisht në kredi-dhënie, ka vijuar të rritet, duke zënë 51.3% të BPV-së krahasuar me 49.2% një vit më parë. Kjo pasqyron mesataren e Ballkanit Perëndimor, por është ende shumë nën mesataren e OECD-së. Kjo rritje i atribuohet rritjes së konkurrencës, duke çuar në rënie të normave të interesit dhe përmirësim të qasjes së kredisë për individët dhe korporatat jofinanciare. Edhe pse shkalla e ndërmjetësimit të korporatave në 30.2% në 2023 i tejkaloi nivelet rajonale, ndërmjetësimi i familjeve me 19.2% ende mbetet prapa rajonit.

Në sfondin e likuiditetit të bollshëm dhe mbulesave të kapitalit të ndërtuar gjatë kohës, si dhe performancës së mirë të shlyerjes me kredi të pakta të këqija, kredia vazhdoi rritjen e saj dyshifrore, veçanërisht për familjet edhe pse me një normë më të ulët prej 13.1% në shkurt 2024 krahasuar në 15.1% një vit më parë, ndikuar nga ngadalësimi i rritjes së kredisë së korporatave (9.8% nga 14.5% vitin e kaluar), në përputhje me ngadalësimin e aktivitetit ekonomik të sektorit dhe rritjen e kostos së huamarrjes. Ndërsa kreditë për sektorin e ekonomive familjare u rritën me 18.0% krahasuar me 16.3% në vitin paraprak.

Rritja e normave të interesit është përkthyer në rritje të presioneve konkurruese për të siguruar financim të qëndrueshëm. Normat e interesit për depozitat e reja u ndikuan në një shkallë më të lartë se normat e interesit për kreditë e reja për shkak të pozicioneve të tyre fillestare. Në vitin 2023, normat e interesit të kredive të reja ishin mesatarisht 6.5%, nga 6.0% në 2022. Normat e reja të depozitave u rritën në 2.3% në 2023 nga 1.7% në 2022 dhe 1.3% në 2021. Deri në shkurt 2024, normat e kredisë kishin rënë paksa në 6.3%. Normat e kredisë për korporatat jo financiare ishin 6.7%, ndërsa për individët 6.0%.

Normat e depozitave u rritën në 2.9% në shkurt 2024, nga 2.0% një vit më parë, duke ngushtuar hendekun e normave të interesit në 3.5% nga 4.5% një vit më parë. Gjithashtu, dinamika e normave të interesit, së bashku me rritjen e rrezikut të likuiditetit në dy vitet e fundit, kanë reformuar strukturën e kredisë sipas llojit të normave të interesit, duke u shfaqur veçanërisht në një rritje të peshës së kredive me norma të ndryshueshme interesi. Në vitin 2021, këto kredi përbënin 19.6% të totalit të portofolit të kredisë, duke u zgjeruar në 31.3% mesatarisht në vitin 2023 dhe duke arritur në 33.8% në dhjetor 2023.

Megjithatë, ka kufizime kryesore që kufizojnë përmirësimet e mëtejshme të qasjes në financa, duke përfshirë koston relativisht të lartë të financave, kërkesat e larta për kolateral, mungesën e financimit të përshtatur për të mbështetur rritjen e prodhuesve, sektori financiar është kryesisht i bazuar në banka me instrumente të kufizuara alternative të investimeve, instrumentet inekzistente të borxhit të korporatave (d.m.th., obligacionet e korporatave), vazhdimësia e informacionit të papërsosur me të cilin përballen bizneset në lidhje me qasjen në mundësi financimi, roli dhe burimet aktuale të kufizuara të Fondit Kosovar për Garanci të Kredive (në tekstin e mëtejshëm FKGK) për të mbështetur më shumë kompani, dhe qeverisje e kufizuar korporative praktikë që ndikojnë në sigurimin e financimit nëpërmjet bankave. Për shembull, Banka Botërore vlerëson se gati 70% e kompanive kosovare financojnë asetet fikse përmes burimeve të brendshme, me vetëm 11% që mbështeten në financimin bankar që tregon kufizimet e sektorit.

Objekti

Objekti i kësaj reforme është të përmirësojë qasjen në financa dhe përfshirjen financiare duke rishikuar legjislacionin bankar për të mbështetur kreditimin e larmishëm, duke krijuar një kornizë për institucionet financiare mikrofinanciare dhe jobankare për të tërhequr investime dhe duke rritur Fondin Kosovar të Garancisë Kreditore për të mbështetur më mirë NMVM-të, veçanërisht gratë në biznes, fermerët dhe bizneset fillestare.

Rritja e qasjes në financa dhe thellimi financiar do të çojë në kushte më të favorshme të huadhënies që do të rezultojë me rritje të normave të investimeve dhe përhapje pozitive në drejtim të digjitalizimit dhe inovacionit.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Miratimi i ligjit për institucionet mikrofinanciare dhe institucionet financiare jo-banka dhe aktet nënligjore për të adresuar statusin e IMF dhe IFJB në shoqëri aksionare për të lejuar investime dhe rritje të reja dhe për të mbështetur përpjekjet për qasje në financa. Dhjetor 2025*
- *Zgjerimi i Fondit Kosovar për Garanci Kreditore (FKGK) për të përmirësuar qasjen në financa me një theks të veçantë në prodhuesit dhe ofruesit e shërbimeve të orientuar drejt eksportit, si dhe NMVM-të e pakënaqura të tilla si gratë në biznes, fermerët dhe bizneset fillestare, duke krijuar dy dritare shtesë: një dritare për NMVM-të e orientuara drejt eksportit dhe një dritare për bizneset fillestare (kompani të regjistruara për më pak se 2 vite). Sigurimi i një kontributi shtesë qeveritar prej 20 milionë euro në strukturën kapitale të fondit. Qershor 2026*
- *Ky financim duhet të ndërmjetësojë, në vitin 2027, të paktën një rritje prej 30% në aktivitetet e FKGK krahasuar me referencën fillestare të vitit 2022. Kjo do të thotë huazim prej të paktën 126.5 milionë euro nga ndërmjetësuesit financiar me mbi 2,627 kredi për 2,275 NMVM. (Referenca fillestare: bazuar në raportin vjetor të FKGK për vitin 2022, Struktura e Kapitalit 57,7 milionë euro, e cila lejoi shpërndarjen e 97,5 milionë euro nëpërmjet 2,021 kredive për 1,750 NMVM në vitin 2022). Dhjetor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Përfitues të drejtpërdrejtë të kësaj reforme janë kompanitë e sektorit të NMVM-ve, veçanërisht prodhuesit dhe ofruesit e shërbimeve të orientuara nga eksporti, NMVM-të e pashërbyera si gratë në biznes, fermerët dhe bizneset e reja.

Reforma konsiston në ndryshime në kornizën ligjore për institucionet mikrofinanciare dhe institucionet financiare jobanka dhe aktet nënligjore për të adresuar statusin e IMF-ve dhe IFJB-ve për të lejuar investime dhe rritje të reja dhe për të mbështetur përpjekjet për qasje në financa.

Ligji për institucionet mikrofinanciare dhe institucionet financiare jobanka dhe aktet nënligjore do të hartohen dhe miratohen për të adresuar statusin e IMF-ve dhe IFJB-ve në shoqëri aksionare për të lejuar investime dhe rritje të reja dhe për të mbështetur përpjekjet për qasje në financa [dhjetor 2025]. Ligji është në fazën fillestare të diskutimeve brenda Ministrisë dhe me IFC-në, ku po analizohet modeli i

duhur. Qeveria do t'i hartojë këto ligje sipas normave të saj ligjore dhe praktikave më të mira për përafrimin me *acquis* të BE-së. Konsultimet do të zhvillohen gjatë konsultimeve publike, pasi dispozitat e *acquis*-it të jenë përafruar, duke përdorur Tabelat e Përputhshmërisë.

Së fundi, do të ndërmerren masa në anën e ofertës për të përmirësuar qasjen në financim duke rritur Fondin Kosovar të Garancisë së Kredive me fokus në prodhuesit dhe ofruesit e shërbimeve të orientuara nga eksporti, si dhe NMVM-të e pashërbyera siç janë gratë në biznes, fermerët dhe bizneset fillestare duke krijuar dy dritare shtesë: një dritare NMVM të orientuar drejt eksportit dhe një dritare fillestare (kompani të regjistruara për më pak se 2 vjet). Financimi shtesë do të përfshijë një kontribut shtesë prej 20 milionë euro të qeverisë në Strukturën Kapitale të Fondit me qëllim të rritjes së aktiviteteve të ndërmjetësimit të FKGK-së me 30% në vitin 2027, të llogaritura bazuar në një bazë të vitit 2022. Në përgjithësi, mbështetja do të rezultojë me një huadhënie prej jo më pak se 126.5 milionë euro nga ndërmjetësit financiarë prej 2.627 kredish për 2.275 NMVM [dhjetor 2027].

Banka Qendrore, bankat komerciale dhe institucionet mikrofinanciare janë disa nga palët kryesore të interesit për rishikimin e planifikuar të legjislacionit. Sa i përket financimit shtesë përmes FKGK-së, Fondi është themeluar si person juridik për gati një dekadë duke grumbulluar ekspertizë në ofrimin e garancive kreditore përmes bankave komerciale për sektorin privat. Në këtë aspekt, FKGK-ja punon me bankat, IMF-të, IFJB-të, donatorët, Qeverinë e Kosovës, Bankën Qendrore të Kosovës dhe sektorin e NMVM-ve për të arritur objektivat e politikave të dakorduara. I njëjti mekanizëm do të përdoret për disbursimin e këtij financimi shtesë. NVM-të do të jenë përfituesit e drejtpërdrejtë të kësaj reforme.

9. FUSHA E POLITIKAVE 4: ZHVILLIMI DHE RUAJTJA E KAPITALIT NJERËZOR

4.1. Arsimi

4.1.1. Prezantimi i një sistemi arsimor të digjitalizuar duke zbatuar infrastrukturën digjitale në shkolla, duke ofruar materiale mësimore digjitale dhe duke zhvilluar aftësitë digjitale të mësimeve.

Sfidat

Kosova ka një nga normat më të larta të shpërndarjes së internetit në Evropë me të gjithë territorin e mbuluar nga interneti me brez të gjerë me shpejtësi të lartë. Megjithatë, 33.36% e Institucioneve të Arsimit dhe Aftësisimit (IAA)⁹ nuk kanë qasje në internet. Disa punë fillestare janë bërë në segmente të caktuara të digjitalizimit. Në vitin 2018, Ministria e Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit (më tej MASHTI) ka zhvilluar një platformë mësimore të bazuar në ueb¹⁰ që ka rezultuar shumë e dobishme gjatë pandemisë COVID. Ky portal mundësohet nga dy platforma të fuqishme, The Learning Passport dhe Microsoft 365 for Education. Gjithashtu, bëhet një grumbullim dhe përpunim elektronik i të dhënave përmes Sistemit Informativ të Menaxhimit të Arsimit (SMIA) dhe Sistemit të Informacionit të Menaxhimit të Arsimit të Lartë (SMIAL), kryesisht për ndjekjen e shkollës, personelin dhe, deri diku, infrastrukturën e institucioneve.

Materialet mësimore të prodhuara gjatë periudhës së pandemisë Covid-19 për mësimin në distancë për fëmijë/nxënës të niveleve të ndryshme të arsimit parauniversitar nuk janë gjithëpërfshirëse. Materialet mësimore shumëdimensionale duhet të zhvillohen në bazë të kurrikulave. Këtu përfshihen materiale mësimore digjitale në formate të ndryshme, duke përfshirë pjesë tekstuale dhe audio-vizive të niveleve të ndryshme (të nxënësve të ndryshëm), aparate didaktike ndërevepruese, laborator virtual, ushtrime animacionesh dhe detyra shtëpie të niveleve të ndryshme (të mësuarit të ndryshëm), si dhe lojëra edukative për nxënës.

Kompetencat digjitale përfshijnë aftësinë për të përdorur dhe ndërevepruar në mënyrë të sigurt, kritike dhe të përgjegjshme me teknologjinë digjitale me qëllim të të mësuarit, kryerjes së detyrave të punës dhe pjesëmarrjes në shoqëri. Niveli i kompetencave digjitale të sistemit arsimor ende nuk është vlerësuar. Së pari kërkohet një vlerësim për të identifikuar nevojat e sakta. MASHTI vlerëson se nevojiten investime në kompetencat digjitale të të gjitha kategorive: nxënës, edukatorë dhe

⁹ IAA-të publike përfshijnë të gjitha institucionet publike arsimore dhe trajnuese parauniversitare, duke përfshirë institucionet parashkollore, shkollat fillore dhe të mesme të ulëta, shkollat e mesme të larta (gjimnazet, shkollat profesionale dhe qendrat e kompetencës) dhe qendrat burimore/shkollat speciale.

¹⁰ www.shkollat.org.

mësimdhënës të të gjitha niveleve, si dhe të gjithë personelit të institucioneve arsimore të të gjitha llojeve dhe niveleve të arsimit.

Objektivi

Qëllimi i përgjithshëm i kësaj reforme është kalimi në një sistem arsimor të digjitalizuar duke përfshirë përdorimin e materialeve mësimore digjitale. Kjo kërkon investime të konsiderueshme në infrastrukturën dhe pajisjet e nevojshme digjitale. Gjithashtu, për zbatimin e kësaj reforme kërkohet edhe trajnimi i mësuesve për kompetencat digjitale. Përfituesit kryesorë të kësaj reforme përfshijnë studentët, mësimdhënësit dhe sistemin e menaxhimit dhe administrimit të arsimit.

Kjo reformë kontribuon në arritjen e disa qëllimeve. Së pari, ajo synon të zhvillojë dhe prodhojë të gjitha materialet mësimore digjitale për lëndët bazë dhe arsimin e mesëm. Prezantimi i materialeve mësimore digjitale do të transformojë procesin mësimor duke futur opsione për vlerësimin e mësimdhënësve dhe vetëvlerësimin e studentëve, opsione për materiale shtesë, opsione për t'u lidhur me burime të ndryshme të platformës online, opsione për t'u lidhur me pajisjet teknologjike të mësuesit dhe pajisjet teknologjike të studentëve, pajisjet në klasë dhe në shtëpi etj. Kjo pritet të përmirësojë procesin e të nxënësve dhe arritjet e nxënësve.

Së dyti, reforma synon të prezantojë kërkesat bazë për kompetencat digjitale për institucionet arsimore, duke përfshirë institutet e trajnimit dhe disa agjenci të lidhura me to. Të paktën 60% e institucioneve arsimore (IAA-të, IAL-të, DKA-të, MASHTI, Agjencitë, Institutet) duhet të plotësojnë kërkesat bazë të kompetencave digjitale, siç përshkruhet në kornizën e DigCompOrg. Ky objektivi përfshin përshkruesit 12 dhe 15 të kornizës së DigCompOrg të 2015 që kanë të bëjnë me burimet dhe krahasimin.

Së treti, reforma synon të zhvillojë nivelin e duhur të aftësive digjitale për mësimdhënësit bazuar në udhëzimet e Kornizës së Kompetencës Digjitale të BE-së për Edukatorët. Deri në fund të vitit 2026, të paktën 40% e mësimdhënësve duhet të jenë në gjendje të demonstrojnë një nivel bazë të njohurive të kompetencave digjitale për mësimdhënësit.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- Pajisjet e reja teknologjike të blera nga Institucionet Arsimore dhe Trajnuese dhe Institucionet e Arsimit të Lartë. (PSAK 5.3.4). Dhjetor 2025
- Të paktën 40% e mësimdhënësve demonstrojnë një nivel bazë të njohurive të kompetencës digjitale për mësimdhënësit (bazuar në DigCompEdu dhe PSAK 5.4), të ndara sipas gjinisë. Dhjetor 2026
- Të paktën 60% e institucioneve arsimore (ETI, IAL, DKA, MASHTI, Agjencitë, Institutet) plotësojnë kërkesat bazë të kompetencave digjitale për organizatat arsimore, siç përshkruhet në kornizën e DigCompOrg, veçanërisht në lidhje me përshkruesit që kanë të bëjnë me burimet dhe standardet krahasuese (d.m.th. përshkruesit 12 dhe 15 të kornizës DigCompOrg të 2015). (PSAK 5.6.4). Qershor 2027
- Materialet mësimore digjitale të zhvilluara dhe prodhuara për lëndët bazë dhe nivelin e mesëm dhe të ndara me të gjitha shkollat (J27) (PSAK 5.2.2). Dhjetor 2027

Përshkrimi i hapave të reformave dhe zbatimi

Blerja e pajisjeve teknologjike kërkon zhvillimin e standardeve dhe specifikimeve nga ministria për furnizimin e IAA-ve me pajisje të TIK-ut. Këtu përfshihen kompjuterë dhe aksesore, tabela inteligjente interaktive, televizorë inteligjentë dhe projektorë. Planifikimi është bërë në bazë të Raportit të Analizës së Situatës nga UNICEF me shkollat, duke llogaritur mesataren e nxënësve në nivel vendi në raportin 1 kompjuter/35 nxënës. Raportet e brendshme të MASHTI-t dhe dokumentacioni i furnizimit do të shërbejnë si mekanizëm verifikimi.

Arritja e objektivit prej 40% të mësimdhënësve që demonstrojnë një nivel bazë të kompetencave digjitale kërkon një sërë veprimesh përgatitore. Së pari, duhet të zhvillohet një program trajnimi për përdorimin e materialeve mësimore dhe mësimore digjitale (aspekti teknik, teknologjik, pedagogjik dhe metodologjik) i shoqëruar nga një manual trajnimi dhe një program trajnimi me numrin e mësimdhënësve që do të trajnohen në vit. Një platformë digjitale e integruar duhet të zhvillohet, testohet dhe të vihet në funksion. Tri Kornizat Evropiane të Kompetencës Digjitale duhet të miratohen, përkthehen dhe miratohen në gjuhët dhe kontekstin kombëtar, dhe udhëzimet praktike të përdorimit duhet të hartohen nga Ministria e Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit. Duhet të krijohen

dhe miratohen instrumente për vlerësimin e kompetencave digjitale të mësimdhënësve dhe institucioneve. Hapi i fundit është ofrimi i trajnimit sipas orarit të trajnimit. Proceset dhe procedurat e brendshme të MASHTI-t janë burimet kryesore të verifikimit. Kjo përfshin programet e miratuara të trajnimit dhe dëshmitë e pjesëmarrjes, udhëzimet dhe vendimet e publikuara në faqen e internetit të ministrisë.

4.1.2. Rritja e regjistrimit dhe cilësisë së arsimit të fëmijërisë së hershme duke përmirësuar qasjen dhe cilësinë e sistemit dhe shërbimeve të kujdesit, duke promovuar zhvillimin gjithëpërfshirës të fëmijëve dhe si rezultat gjithashtu të lehtësojë pjesëmarrjen e grave në tregun e punës.

Sfidat

Edukimi i hershëm dhe parashkollor luan rol të rëndësishëm në zhvillimin dhe mësimin e fëmijëve në të ardhmen. Legjislacioni për arsimin parashkollor është rishikuar kohët e fundit. Një ligj i ri për Arsimin e Fëmijërisë së Hershme miratohet në vitin 2023 duke prezantuar një qasje holistike të organizimit, funksionimit dhe mbikëqyrjes së institucioneve për edukimin e fëmijërisë së hershme.

Përfshirja e fëmijëve në arsimin parashkollor në Kosovë është e ulët, veçanërisht në grupmoshën 0-4 vjeç. Kjo ndikon në perspektivat e pjesëmarrjes së grave në tregun e punës, sepse përgjegjësitë e përkujdesjes, në mungesë të institucioneve parashkollore, bien në masë të madhe mbi gratë. Për fëmijët 0-2 vjeç, përfshirja mbetet ende veçanërisht e ulët, me një përqindje pjesëmarrjeje prej 3.9%. Për fëmijët 3-4 vjeç, përfshirja qëndron në 15%¹¹, ndërsa në nivelin parafillor situata është dukshëm më e mirë me përqindjen bruto të regjistrimit prej 88.1%. Në përgjithësi, 19,5% e fëmijëve përfshihen në të gjitha format e edukimit parashkollor¹². Normat e pjesëmarrjes gjithashtu ndryshojnë në zona të ndryshme gjeografike. Fëmijët nën 5 vjeç në zonat rurale janë të regjistruar tre herë më pak se bashkëmoshatarët e tyre në zonat urbane, sepse këto shërbime në zonat rurale janë pothuajse joekzistente. Në zonat urbane, 25.5% e fëmijëve përfshihen në programet e edukimit të fëmijërisë së hershme, ndërsa në zonat rurale marrin pjesë vetëm 7.9% e fëmijëve.

Disa nga faktorët që përcaktojnë nivelin e ulët të përfshirjes në arsimin e hershëm janë: mungesa e infrastrukturës së mjaftueshme për përfshirjen e fëmijëve, shpërndarja joadekuatë e institucioneve parashkollore në vend, numri i vogël i institucioneve parashkollore publike (vetëm 49 në shkallë vendi), me 9 çerdhe në komunitet dhe 164 çerdhe/kopshte private) dhe mungesa e burimeve njerëzore për ofrimin e shërbimeve të integruara të mirëqenies, kujdesit shëndetësor dhe arsimit për zhvillimin e përgjithshëm të fëmijëve.

Objektivi

Strategjia Kombëtare e Arsimit synon të rrisë përfshirjen dhe qasjen në edukimin e fëmijërisë së hershme [objektivi strategjik 5.1]. Sigurimi i kushteve adekuatë për një mjedis të shëndetshëm do të kontribuojë në përmirësimin e cilësisë së shërbimeve të kujdesit për fëmijët. Prandaj, kjo reformë synon të rrisë regjistrimin në arsimin e fëmijërisë së hershme duke përmirësuar qasjen dhe cilësinë e sistemit të kujdesit dhe duke forcuar kornizën e sigurimit të cilësisë.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- Të paktën 80% e të gjitha institucioneve të AKFV përputhen me të paktën 40% të kornizës për sigurimin e cilësisë. Qershor 2025
- Të paktën 8% e fëmijëve të moshës 0-2 vjeçare janë regjistruar në arsimin parafillor. (PSAK 1.1.4). Dhjetor 2025
- Të paktën 45% e fëmijëve të moshës 3 deri në 5 vjeçare janë regjistruar në arsimin parafillor. (PSAK 1.1.3). Dhjetor 2026
- Të paktën 50% e institucioneve private të AKFV janë vlerësuar sipas kornizës së sigurimit të cilësisë. Dhjetor 2027

Përshkrimi i zbatimit

Rritja e shkallës së regjistrimit të fëmijëve të moshës 0-2 në 8% deri në dhjetor 2025 dhe regjistrimi 3-5 vjeç në 45% deri në fund të 2026, kërkon investime në infrastrukturën e kopshteve dhe rekrutimin e

¹¹ Një analizë e situatës së shërbimeve për ZHHF në Kosovë, Banka Botërore, 2021.

¹² Statistikat e Arsimit në Kosovë 2020-2021.

personelit. Kjo përfshin një sërë veprimesh si: kryerja e një analize të kapaciteteve të pranishme në shkollë dhe kopshte që mund të riorganizohen për t'u pajisur si kapacitet shtesë, kryerja e një analize për ngritjen e nevojshme të kapaciteteve të reja në kopshtet publike ose publike-private, modaliteti përmes PPP, sigurimi i lokacioneve dhe finalizimi i procedurave për ndërtimin e ndërtesave, përgatitja e planeve të investimit dhe rekrutimi i edukatorëve dhe personelit mbështetës të fëmijërisë së hershme. Kohëzgjatja e pushimit të lehonisë është 12 muaj (6+3+3) që ndikon në përqindjen e regjistrimit për 0-2 vjeç (me shumicën e nënave të reja që preferojnë të bëjnë 12 muaj), si dhe kujdesin alternativ nga kujdestaret në shtëpitë e tyre dhe më shumë kujdesi nga të afërmit (zakonisht gjyshërit/nënat dhe anëtarët e familjes së gjerë), i cili është ende shumë i zakonshëm dhe i shfrytëzuar, veçanërisht për moshat 0-2 vjeç, madje edhe më të mëdhenj!

Komunat janë palët kryesore të interesit dhe angazhimi i tyre i plotë është i nevojshëm në zbatimin e kësaj reforme. Për të siguruar përputhshmërinë e institucioneve të AKFH-së me kornizën e sigurimit të cilësisë, ku të paktën 80% e të gjitha institucioneve të AKFH-së përputhen me të paktën 40% të kornizës së sigurimit të cilësisë deri në qershor 2025, kapacitetet e Inspektoratit të Arsimit duhet të përgatiten sa i përket numrit të inspektorëve dhe ndërtimin e ekipeve profesionale për kryerjen e vlerësimeve. Rolet e koordinatorëve të cilësisë duhet të konsolidohen më tej. Fëmijët dhe nënat që punojnë janë përfituesit e drejtpërdrejtë nga kjo reformë.

Ka organizata partnere që po mbështesin MASHTI-n në zhvillimin e AKFH-së për të përmirësuar ofrimin e shërbimeve të edukimit parashkollor duke përfshirë edukimin parashkollor për fëmijët e moshës së re dhe duke zgjeruar aktivitetet në terren dhe përfshirjen e fëmijëve që vijnë nga grupe të cenuara në arsimin parashkollor. Një studim hartografik ka nisur në vitin 2021 dhe po zbatohet në bashkëpunim të ngushtë me Ministrinë e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë.

Të dhënat për numrin e nxënësve që i përkasin komunitetit serb ende nuk raportohen rregullisht nga komunat me shumicë serbe në Kosovë. Fëmijët nga komuniteti rom, ashkali dhe egjiptian vazhdojnë të përballen me sfida të ndryshme sa i përket qasjes së tyre në arsim. Pavarësisht progresit në rritjen e përfshirjes së tyre në të gjitha nivelet e arsimit parauniversitar, krahasuar me mesataren kombëtare, kjo pjesëmarrje mbetet e ulët. Ky dallim është më i dukshëm në arsimin parashkollor, ku 7.6% e fëmijëve në këto komunitete marrin shërbime, krahasuar me përqindjen e përgjithshme të popullsisë që është 15%, si dhe në nivelin e mesëm të lartë ku vetëm 31% e nxënësve romë, ashkali dhe egjiptianë janë përfshirë, krahasuar me 86.8% në mesin e popullsisë së përgjithshme.¹³

Sa u përket të dhënave rurale dhe urbane, sipas SMIA-s, nga 188 parashkollorë (shkollë publike dhe private, kryesore dhe satelitore), vetëm 14 janë në zonat rurale. Ndër 174 parashkollorët në zonat urbane, 129 janë private. Në vitin 2019, 11 komuna nuk kishin asnjë institucion parashkollor publik.¹⁴ Kjo do të thotë se, gjatë 3 viteve të fundit, vetëm një komunë ka hapur institucione parashkollore të reja publike (Prizreni, e cila ka hapur një institucion publik dhe një partneritet publik/privat. Ndërsa shkalla mesatare e frekuentimit të arsimit parashkollor ishte rreth 37%, ajo ra në 14% për fëmijët në zonat rurale dhe 19% për fëmijët e familjeve më të varfra. Ky numër është shumë më i ulët për grupet e cenueshme, me vetëm 1 në 10 fëmijë nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian, veçanërisht nga zonat rurale, që ndjekin një program të arsimit të hershëm. Edhe pse regjistrimi në klasat parafillore u rrit në mënyrë dramatike në 92% në vitin 2019, kjo normë ishte vetëm 45% për fëmijët në komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian.”¹⁴

Plani i Veprimit për zbatimin e Strategjisë Kombëtare të Arsimit parasheh një sërë aktiviteteve vetëdijesuese duke përfshirë zbatimin e programeve për të rritur vetëdijësimin e prindërve dhe komunitetit për rëndësinë e fëmijërisë së hershme dhe për të inkurajuar pjesëmarrjen aktive (veçanërisht sesione dhe aktivitete për baballarët, trajnime, broshura, emisione mediatike, etj.), ngjarje në nivel qendror dhe lokal për të rritur vetëdijësimin për rëndësinë e AFH (konferenca, diskutime), sesione informuese me komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian mbi UA në fuqi, i cili ofron mundësi dhe lehtësira për përfshirja e fëmijëve të këtyre komuniteteve në shërbimet AFH dhe zhvillimi i paketave për edukimin e fëmijëve në mjedisin e shtëpisë dhe shpërndarja e tyre në familje.

¹³ Strategjia e Arsimit 2022-2026, f.35

¹⁴ Po aty, f. 39

4.1.3. Rritja e cilësisë së arsimit dhe profesionit të mësimdhënës, duke përmirësuar cilësinë dhe rëndësinë e zhvillimit të vazhdueshëm profesional të mësimdhënësve, zbatimin e sistemit për licencimin e mësimdhënësve, ndërmarrjen e rishikimit cilësor të teksteve shkollore dhe përmirësimin e efikasitetit të vlerësimit të performancës shkollore

Sfidat

Trajnimi i mësimdhënësve para shërbimit vazhdon të sfidohet shumë nga cilësia e pranimi në profesionin e mësimdhënës, cilësia e programeve të arsimit të lartë për mësimdhënës dhe qasjet aktuale institucionale për sigurimin e cilësisë së përgatitjes së mësimdhënësve. Zhvillimi i vazhdueshëm profesional dhe licencimi i mësimdhënësve është një politikë e rëndësishme që ndikon në cilësinë e të nxëniet. Të dhënat e Ministrisë së Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit tregojnë se shkalla e përfshirjes së mësimdhënësve në zhvillimin profesional është ulur vazhdimisht gjatë viteve të fundit, si pasojë e mungesës së financimit, por edhe për shkak të moszbatimit të sistemit të licencimit të mësimdhënësve. MASHTI ka investuar në softuer për sistemin e licencimit të mësimdhënësve, por sistemi nuk mirëmbahet rregullisht dhe popullata e bazës së të dhënave nuk është përditësuar në lidhje me ZHPM-në.

Një paketë e re për licencimin e mësimdhënësve është prezantuar nga MASHTI në maj të vitit 2023 dhe është miratuar legjislacioni përkatës dytësor.

Kurrikula e arsimit parauniversitar duhet të rishikohet. Kurrikulat e reja janë të bazuara në kompetenca dhe kanë marrë parasysh rekomandimet e Parlamentit Evropian dhe të Këshillit mbi Kompetencat kryesore për të mësuarit gjatë gjithë jetës. Procesi i zbatimit të kurrikulës u shoqërua me tekste të reja. Shpejtësia e miratimit të teksteve të reja dhe cilësia e përmbajtjes nuk janë të kënaqshme. Tekstet e reja përshkruhen si me disa mangësi në qasje, në qëllim, në formë dhe në përmbajtje. Për të siguruar zbatimin e plotë të kornizës së re të kurrikulës, tekstet shkollore duhet të rishikohen në përputhje me rrethanat.

Decentralizimi i përgjegjësisë në arsim dhe reforma kurrikulare paraqesin mundësi për autonomi dhe llogaridhënie më të madhe të të gjitha niveleve të arsimit deri në nivelin shkollor. Performanca e shkollave lidhet drejtpërdrejt me menaxhimin e shkollës, rekrutimin e personelit dhe politikën e karrierës dhe politikën arsimore për vlerësimin e performancës së menaxhmentit të shkollës.

Për të adresuar këto mangësi, rishikimi i kurrikulës duhet të kryhet për të gjitha klasat dhe tekstet shkollore dhe materialet e tjera mësimore të rishikohen në përputhje me rrethanat. Disa nga mangësitë kryesore të teksteve shkollore në përdorim përfshijnë:

- KEKTM si mekanizëm i brendshëm i MASHTI-t, nuk ka arritur të mbikëqyrë dhe mbështesë procesin e hartimit/rishkrimit të teksteve sipas fushëveprimit të zbatimit të kurrikulës.
- Mungesa e zyrtarëve të teksteve shkollore në MASHTI ka rezultuar me mungesë koordinimi dhe vonesa në përgatitjen e teksteve sipas dinamikës së përcaktuar me Udhërrëfyesin për Zbatimin e Kurrikulës 2016-2021.
- Sfidë mbetet procedura e përzgjedhjes dhe puna e recensentëve, së bashku me mungesën e përgjegjësisë dhe llogaridhënies për cilësinë e teksteve shkollore.
- Në tekstet e mëparshme, krahas problemeve të tjera të cilësisë, ka pasur probleme të theksuara edhe me stereotipet gjinore dhe përveç dokumenteve gjithëpërfshirëse të kurrikulës dhe standardeve të teksteve shkollore ku barazia gjinore është standard i përgjithshëm, Agjencia për Barazi Gjinore (ABGJ) në bashkëpunim me Divizionin e Kurrikulës dhe Zyra për Barazi Gjinore (ZBGJ) në MASHTI kanë hartuar Manualin për Parandalimin e Stereotipeve Gjinore në tekstet shkollore.
- Tekstet e reja shkollore nuk përmbajnë stereotipe, por dominohen nga autorë meshkuj, ndërsa ekspertet femra të fushave të ndryshme konsultohen rrallë.¹⁵

Programet e duhura të trajnimit të mësimdhënësve para shërbimit duhet të zbatohen në përputhje me standardet dhe kurrikulat e mësimdhënësve dhe shkollat duhet t'i nënshtrohen vlerësimeve të brendshme dhe të jashtme për të ushqyer përmirësimet e nevojshme në aspektin e efikasitetit dhe performancës. Sa u përket planeve të riorganizimit të shkollave, ky proces ka disa rreziqe. Rreziqet kryesore mund të përmbliken si në vijim:

¹⁵ Strategjia e Arsimit 2022-2026, f. 40

- *Kompetencat e përbashkëta dhe varësia nga komunat (DKA-të).*
- *numri i shkollave dhe të dhënat për situatën e infrastrukturës dhe tendencat demografike në vend*
- *migrimi nga zonat rurale në ato urbane*
- *raporti i ulët nxënës – mësimdhënës*
- *mosefikasiteti në menaxhimin e burimeve*

Për të kapërcyer disa nga këto rreziqe, ne synojmë të ndërmarrim veprime zbutëse kur është e mundur. Veprimet kryesore zbutëse përfshijnë rishikime të përbashkëta të planifikimit me nivelin lokal, analiza të hollësishme nga MASHTI, bashkimin e klasave apo shkollave në zona të largëta, zëvendësimin e shkollave me shumë ndërrime në një ndërrim, koordinimin e ngushtë institucional (MASHT dhe Komunat/DKA) dhe zhvillimin e mëtejshëm të kapaciteteve institucionale.

Objekti

Objekti i kësaj reforme është ngritja e cilësisë së arsimit dhe profesionit të mësimdhënës, duke përmirësuar cilësinë dhe rëndësinë e zhvillimit të vazhdueshëm profesional të mësimdhënësve, zbatimin e sistemit të licencimit të mësimdhënësve, ndërmarrjen e rishikimit cilësor të teksteve shkollore dhe përmirësimin e efikasitetit të vlerësimit të performancës shkollore.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Të paktën 40% e planit të riorganizimit të rrjetit shkollor të zbatuar (PSAK 2.1.2). Dhjetor 2025*
- *Miratimi i kurrikulës së rishikuar për klasat 1-5; Miratimi i kurrikulës së rishikuar për klasat 6-10 dhe 70% e teksteve dhe materialeve mësimore sipas niveleve të arsimit parauniversitar. (PSAK 2.7.2); Të paktën 50% e shkollave i nënshtrohen vlerësimeve të brendshme dhe të jashtme (PSAK 2.2.3). Qershor 2026*
- *Të paktën 80% e programeve të reja/akredituara të trajnimit të mësimdhënësve në para shërbim janë në përputhje me standardet e mësimdhënësve dhe filozofinë e kurrikulës së ofruar në nivelet përkatëse të Arsimit Parauniversitar. (KESP 2.9); 55% e fëmijëve me nevoja të veçanta janë regjistruar në arsimin e detyrueshëm dhe 30% janë regjistruar në arsimin e mesëm të lartë, me raport adekuat mësimdhënës/nxënës. (PSAK 2.3.2.). Dhjetor 2026*

Përshkrimi i zbatimit

Inspektorati i Arsimit është njësi ekzekutive qendrore për vlerësimin dhe sigurimin e zbatimit të legjislacionit në fushën e arsimit në Republikën e Kosovës, në varësi të drejtpërdrejtë të ministrit të ministrisë sipas projektligjit aktual i cili duhet të miratohet si parakusht për këtë reformë.

Ndryshimet demografike të fundit dhe nivelet e ndryshme të kapaciteteve shkollore kërkojnë një riorganizim të rrjeteve të shkollave drejt një modeli më efektiv të menaxhimit. Në këtë drejtim, kjo reformë synon të zbatojë planet e riorganizimit të shkollave për të paktën 40% të planeve të riorganizimit të rrjetit shkollor deri në dhjetor 2025, duke marrë parasysh tendencat demografike në vend (migrimi nga fshati në qytet, raporti i ulët nxënës – mësimdhënës dhe mosefikasiteti në menaxhimin e burimeve). Për të adresuar këtë çështje, rekomandohet bashkimi i klasave apo shkollave në zona të thella, zëvendësimi i shkollave me shumë ndërrime në një ndërrim të vetëm në koordinim me Drejtoritë Komunale të Arsimit. Për riorganizimin e shkollave është miratuar Udhëzimi i ri Administrativ 10/2023 Për kriteret dhe procedurën e krijimit dhe ndërprerjes së veprimtarisë së institucioneve të arsimit parauniversitar. Procedura e miratimit të tij përfshin konsultime me të gjithë aktorët përkatës të brendshëm dhe të jashtëm. Nisur nga mandati ligjor i nivelit lokal, përfshirja aktive dhe e drejtpërdrejtë e shkollave dhe komunave është parakusht për zbatimin e suksesshëm të kësaj reforme.

Rishikimi i kurrikulave dhe teksteve shkollore është i nevojshëm për të përmirësuar cilësinë e mësimdhënies. Deri në qershor 2026 do të miratohet planprogrami i rishikuar për klasat 1-5, kurrikula e rishikuar për klasat 6-10 dhe 70% e teksteve dhe materialeve mësimore sipas niveleve të arsimit parauniversitar. Ndërsa së paku 50% e shkollave i nënshtrohen vlerësimeve të brendshme dhe të jashtme, deri në qershor 2026. Aktualisht MASHTI është duke rekrutuar inspektorë të rinj për t'iu bashkuar Inspektoratit të Arsimit.

Për të përfunduar vlerësimin e shkollës, fillimisht duhet të përcaktohet numri i shkollave që do t'i nënshtrohen vlerësimit, pastaj të kryhen aktivitete vlerësuese si takimet me fokus grupet, monitorimi

në klasa, plotësimi i pyetësorëve dhe raportimi tek palët e interesuara për rezultatin përfundimtar. Procesi i vlerësimit shoqërohet me licencimin e mësimdhënësit me licencë të avancuar. Rishikimi i teksteve përfshin vlerësimin dhe identifikimin e ndryshimeve të nevojshme, ngritjen e grupeve të punës me ekspertë për zbatimin e ndryshimeve, kontrollin e cilësisë së teksteve të rishikuara, miratimin dhe shpërndarjen në institucionet arsimore.

Sfidë mbetet procedura e përzgjedhjes dhe puna e recensentëve, së bashku me mungesën e përgjegjësisë dhe llogaridhënies për cilësinë e teksteve shkollore. Këshilli i Ekspertëve për Kurrikulë dhe Tekste Mësimore (KEKTM) si mekanizëm i brendshëm i MASHTI-t, nuk ka arritur të mbikëqyrë dhe mbështesë procesin e hartimit/rishkrimit të teksteve sipas fushëveprimit të zbatimit të kurrikulës.

Në tekstet e mëparshme, krahas problemeve të tjera të cilësisë, ka pasur probleme të theksuara edhe me stereotipet gjinore dhe përveç dokumenteve gjithëpërfshirëse të kurrikulës dhe standardeve të teksteve shkollore ku barazia gjinore është standard i përgjithshëm, Agjencia për Barazi Gjinore (ABGJ) në bashkëpunim me Divizionin e Kurrikulës dhe Zyra për Barazi Gjinore (ZBGJ) në MASHTI kanë hartuar Manualin për Parandalimin e Stereotipeve Gjinore në tekstet shkollore. Tekstet e reja shkollore nuk përmbajnë stereotipe, por dominohen nga autorë meshkuj.

Aktivitetet e rekomanduara për sa më sipër përfshijnë plotësimin e kornizës institucionale dhe ligjore për botimin e teksteve shkollore, burimeve, materialeve dhe mjeteve mësimore, krijimin e hapësirave të përshtatshme për personelin mësimdhënës (kënde pune, materiale/ndihmesa mësimore, pajisje pune dhe zhvillimin e programeve/moduleve, teksteve dhe materialeve mësimore (të shtypura dhe digjitale) të zhvilluara, rishikuara dhe përshtatura për mësimdhënie në gjuhët e komuniteteve joshumicë.

Deri në dhjetor 2026, të paktën 80% e programeve të reja/akredituara të trajnimit të mësimdhënësve para shërbimit do të përputhen me standardet e mësimdhënësve dhe filozofinë e kurrikulës së ofruar në nivelet përkatëse të Arsimit Parauniversitar.

Qasja në arsim do të përmirësohet ndjeshëm për fëmijët nga grupet e cenuara. Reforma parashikon që 55% e fëmijëve me nevoja të veçanta do të regjistrohen në arsimin e detyrueshëm dhe 30% në arsimin e mesëm të lartë deri në dhjetor 2026, me raport adekuat mësimdhënës/nxënës.

Arritja e këtyre objektivave do të kërkojë burime financiare për qendrat mësimore, rritjen e numrit të personelit arsimor/asistentë dhe trajnimin e tyre për të mbështetur fëmijët me nevoja të veçanta dhe zbatimin e shërbimeve pedagogjike në shkolla. Gjatë vitit 2023, një numër shtesë i asistentëve janë rekrutuar nga MASHTI për nxënësit me nevoja të veçanta në klasë.

Raporti i zbatimit do të mbulojë të dhëna të ndara sipas gjinisë për të dy objektivat.

Përveç Inspektoratit të Arsimit, Drejtoritë Arsimore përkatëse Komunale dhe njësitë e MASHTI-t janë partnerët kryesorë zbatues. Palë të tjera të interesuara përfshijnë organizatat mëmë, sindikatat dhe shoqatat sektoriale, OJQ-të e tjera dhe institutet arsimore.

4.2. Tregu i punës

4.2.1. Rritja e pjesëmarrjes në tregun e punës të grave, të rinjve dhe grupeve të cenuara nëpërmjet ristrukturimit të vazhdueshëm dhe përmirësimit të kapaciteteve administrative të shërbimeve publike të punësimit.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- 50% e masave aktive të tregut të punës duhet të kenë synim gratë, të rinjtë (15-29 vjeç), personat me aftësi të kufizuara, ata që jetojnë në zonat rurale dhe grupet e pakicave etnike. Qershor 2026
- Raporti i këshilltarit të Agjencisë së Punësimit me klientin është ulur në 1:500. Qershor 2027

4.2.2. Përafrimi i arsimit, me nevojat e tregut të punës nëpërmjet bashkëpunimit të ngushtë me komunitetin e biznesit dhe nëpërmjet rishikimit të kornizës ligjore për AAP-në dhe arsimin e të rriturve dhe duke rritur të mësuarit e bazuar në punë në shkollat e AAP-së.

Sfidat

Sistemi arsimor i Kosovës dhe tregu i punës përballen me sfida kritike që pengojnë progresin socio-ekonomik dhe konvergjencën në BE. Megjithatë tendencat pozitive të punësimit, me punësimin formal

në rritje me 4.9% dhe papunësinë në rënje në 11.8% në 2022, shkalla e lartë e pasivitetit, veçanërisht tek gratë (78%), vazhdojnë. Tregu i punës shfaq pabarazi të konsiderueshme gjinore: punësimi i meshkujve me 49.4% është në kontrast të fortë me punësimin e femrave me 18.4%.

Një çështje kryesore është mospërputhja midis aftësive të fuqisë punëtore dhe kërkesave të tregut. Shumë të rinj luftojnë me kalimin nga arsimi në punësim, duke kontribuar në një shkallë të papunësisë së të rinjve prej 21.4%. Ekonomia, e drejtuar nga sektorë si mikpritja, bujqësia, tregtia dhe ndërtimi, vuan nga mungesa e profesionistëve të aftë. Ky hendek aftësish nënvizohet nga raportet e punëdhënësve: rreth 50% tregojnë se arsimi i përgjithshëm nuk arrin t'i pajisë studentët me aftësitë e nevojshme dhe 75% përballen me vështirësi në punësimin e menaxherëve, profesionistëve dhe teknikëve të kualifikuar. Mospërputhja midis aftësive të mësuara në shkollë dhe atyre të kërkuara nga tregu i punës e përkeqëson problemin.

Cilësia e pamjaftueshme e ofertës së arsimit dhe aftësimit profesional ka rezultuar në një shkallë të ulët të kënaqësisë së punëdhënësit me aftësitë/kompetencat e arritura nga kandidatët e diplomuar në IAAP, si dhe një shkallë të ulët të kalimit nga shkollë në punë. Mundësitë për të mësuar gjatë gjithë jetës dhe lëvizshmëria janë të kufizuara. Sipas Diagnostifikimit të Arsimit të Shpejtë në Kosovë 2023: Duke adresuar Lidhjet e Dobëta të trajtuara nga Fondacioni Evropian i Trajnimit, arsimi dhe aftësimi profesional (AAP) është zhvilluar mirë, por shpesh devijohet nga funksioni i tij original dhe përdoret si një rrugë drejt arsimit të lartë. Përderisa në disa vende, ekzistenca e një rruge të tillë është pozitive për rritjen e imazhit të AAP-së, në Kosovë gjithashtu frenon urgjencën për ta bërë AAP-në më relevante për mundësitë ekonomike dhe punësim. Zgjidhjet mund të përfshijnë një përfshirje më të madhe të aktorëve të biznesit, ose një diferencim në numrin e viteve të studimeve ndërmjet arsimit të përgjithshëm dhe AAP-së. DASH rekomandon rishikimin e formulës së financimit të AAP-së dhe nënvizon nivelin e ulët të financimit për këtë nivel të arsimit me vetëm 9.6% peshë të buxhetit total të arsimit. Interesi për shkollat e arsimit dhe aftësimit profesional është rritur vitet e fundit. Statistikat e vitit shkollor 2020/21 tregojnë se 53% e nxënësve të arsimit të mesëm të lartë ndjekin shkollat e arsimit dhe aftësimit profesional. Të ndara sipas gjinisë, të dhënat tregojnë se nxënësit meshkuj kanë më shumë gjasa të regjistrohen në shkollat e arsimit dhe aftësimit profesional. Rreth 42.3% e nxënësve në arsimin profesional janë femra. Analiza gjinore e orientimit në arsimin profesional tregon tendencën e orientimit të nxënësve femra në profilet e shëndetësisë dhe mirëqenies, biznesit, administratës dhe drejtësisë. Nxënësit meshkuj priren të preferojnë profilet e inxhinierisë, prodhimit dhe ndërtimit, teknologjisë së informacionit dhe komunikimit.

Komunitetet si boshnjakët, turqit, romët, ashkalitë dhe egjiptianët janë të integruar në sistemin arsimor të Kosovës, kështu që mësimi në Kosovë zhvillohet në katër gjuhë (shqip, serbisht, boshnjakisht dhe turqisht). Të dhënat për numrin e nxënësve serbë etnikë nuk raportohen rregullisht nga komunat me shumicë serbe në Kosovë. Fëmijët nga komuniteti rom, ashkali dhe egjiptian vazhdojnë të përballen me sfida të ndryshme sa i përket qasjes së tyre në arsim. Pavarësisht progresit në rritjen e përfshirjes së tyre në të gjitha nivelet e arsimit parauniversitar, krahasuar me mesataren kombëtare, kjo pjesëmarrje mbetet e ulët. Ky dallim është më i dukshëm në arsimin parashkollor, ku 7.6% e fëmijëve në këto komunitete marrin shërbime, krahasuar me përqindjen e përgjithshme të popullsisë që është 15%, si dhe në nivelin e mesëm të lartë ku vetëm 31% e nxënësve romë, ashkali dhe egjiptianë janë përfshirë, krahasuar me 86.8% në mesin e popullsisë së përgjithshme.¹⁶

Ndërsa dallimi ndërmjet shkollave rurale dhe urbane është një parametër në sistemin e menaxhimit të arsimit MASHTI, ai nuk tregon dallime thelbësore, të vazhdueshme, por më tepër rezultate kundërintuitive: pavarësisht eksodit rural dhe shqetësimeve të 'shkollave boshe' (200 funksionojnë me më pak se 150 nxënës) dhe 'mësimdhënës të tepërt' (vlerësimi: 2000) e ngritur nga vetë MASHTI, 63% e shkollave rurale funksionojnë me disa ndërrime të shumëfishta, jo aq larg nga 73.6% e shkollave urbane.¹⁷

“Sipas të dhënave të SMIA, nga 188 shkollë parashkollore (publike dhe private, kryesore dhe satelitore), vetëm 14 janë në zonat rurale. Ndër 174 parashkollorët në zonat urbane, 129 janë private. Në vitin 2019, 11 komuna nuk kishin asnjë institucion parashkollor publik.⁵² Kjo do të thotë se, gjatë 3 viteve të

¹⁶ Strategjia e Arsimit 2022-2026, f. 35

¹⁷ Diagnoza e Arsimit të Shpejtë në Kosovë (DASH): 'Trajtimi i hallkave të dobëta' Raporti përfundimtar, mars 2023, F.5

fundit, vetëm një komunë ka hapur institucione parashkollore të reja publike (Prizreni, e cila ka hapur një institucion publik dhe një partneritet publik/privat. Ndërsa shkalla mesatare e frekuentimit të arsimit parashkollor ishte rreth 37%, ajo ra në 14% për fëmijët në zonat rurale dhe 19% për fëmijët e familjeve më të varfra. Ky numër është shumë më i ulët për grupet e cënueshme, me vetëm 1 në 10 fëmijë nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian, veçanërisht nga zonat rurale, që ndjekin një program të arsimit të hershëm. Edhe pse regjistrimi në klasat parafillore u rrit në mënyrë dramatike në 92% në vitin 2019, kjo normë ishte vetëm 45% për fëmijët në komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian.”¹⁸

Përkundër të dhënave të fundit që tregojnë një rritje të regjistrimeve në shkollat e arsimit dhe aftësimit profesional duke e afuar Kosovën me mesataren në vendet e BE-së, në përgjithësi, shkollat profesionale vazhdojnë të mbeten zgjedhje e dytë, veçanërisht për nxënësit që nuk kanë mundur të regjistrohen në gjimnaze. Nuk ka kriteret specifike për pranim në shkollat profesionale. Kjo ndikon në tërheqjen e nxënësve me më pak arritje apo nxënësve që nuk mund të regjistrohen në gjimnaze. Niveli aktual i financimit nuk i plotëson nevojat e shkollave profesionale. Financimi i AAP-së nuk është rritur ndjeshëm vitet e fundit, ndërsa formula aktuale e financimit është e përgjithësuar në bazë të studentëve dhe nuk merr parasysh profile dhe nevoja specifike. Këshillimi dhe orientimi për karrierën mbetet sfidë dhe shërbimet e ofruara janë ende të kufizuara në disa komuna ose në shkolla të veçanta. Vitet e fundit janë zbatuar disa programe trajnimi për mësimdhënësit e shkollave profesionale për këshillim karriere dhe bashkëpunim me punëdhënësit, si dhe investime në qendra karriere në disa shkolla profesionale. Megjithatë, nuk është bërë progres i mjaftueshëm në drejtim të mbulimit dhe emërimit të këshilltarëve për orientim dhe udhëzim në karrierë.

Objekti

Objektivat strategjikë në fushën e arsimit dhe aftësimit profesional janë të përcaktuara me Strategjinë Kombëtare të Arsimit 2022-2026. Objekti strategjik 3 i këtij dokumenti synon përafrimin e mëtejshëm të sistemit të arsimit dhe trajnimit me zhvillimet teknologjike dhe të tregut të punës duke punuar drejt: a) përmirësimit të sistemit të qeverisjes, financimit dhe menaxhimit të informacionit të arsimit profesional, aftësimit dhe arsimit të të rriturve; b) Konsolidimi i mekanizmave të sigurimit të cilësisë, në nivel qendror, lokal dhe IAAP, për të mundur qasjen sistematike në menaxhimin e cilësisë; c) Finalizimi i paketës së kurrikulës për kualifikimet e ofruara nga institucionet e arsimit dhe aftësimit profesional, në përputhje me nevojat e tregut të punës dhe trendet transformuese; dhe d) Ofrimi i mundësive për zbatimin e mësimi praktik dhe zbatimin e shërbimeve të këshillimit për karrierë.

Bazuar në objektivat strategjike të mësipërme, Agjenda e Reformave e Kosovës në kuadër të IRRrE synon të rrisë pjesëmarrjen në tregun e punës të grave, të rinjve dhe grupeve të cënueshme përmes rristurimit të vazhdueshëm dhe përmirësimit të kapaciteteve administrative të shërbimeve publike të punësimit. Objekti i dytë i reformave është afrimi i programeve të arsimit profesional me nevojat e tregut nëpërmjet rishikimit të kornizës ligjore për AAP-në dhe arsimin e të rriturve dhe duke rritur mësimin e bazuar në punë në shkollat e AAP-së. Një aspekt i rëndësishëm është rishikimi i ofertës së arsimit dhe aftësimit profesional si dhe përmirësimi i cilësisë së aftësive të transferueshme, aftësive digjitale dhe ndërmarrëse dhe aftësive teknike profesionale.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- Anëtarësimi i plotë në ENQA. Qershor 2025
- Hyrja në fuqi e ligjit të ri që rregullon AAP-në (përfshirë qeverisjen, kurrikulat, formulën e financimit dhe rrjetin e institucioneve të AAP-së) dhe arsimin për të rritur (AE) në përputhje me standardet evropiane. Dhjetor 2025
- Të paktën 30% e mësimdhënëseve dhe trajnerëve të AAP dhe arsimit të të rriturve janë të trajnuar në kurrikulat e reja ose kanë tashmë përvojë përkatëse profesionale; Të paktën 50% e kualifikimeve joformale të ofruara nga SHPP, të regjistruara në regjistrin e kualifikimeve të KKK. Qershor 2026
- 50% e studentëve të AAP përfitojnë nga përvoja e konsiderueshme (të paktën 25% e programit) të të mësuarit profesional në vendet e punës, të ndara sipas gjinisë. Dhjetor 2026
- Të paktën 90% e kualifikimeve formale të ofruara nga AAP janë regjistruar në regjistrin e kualifikimeve të KKK. Qershor 2027
- Të paktën 80% e AAP ofrojnë shërbime këshillimi dhe orientimi për karrierë. (PSAK 3.4.2). Dhjetor 2027

¹⁸ Po aty, f. 39

Përshkrimi i zbatimit

Për arritjen e objektivave të reformave nën 4.2.1, shërbimet publike të punësimit duhet t'i nënshtrohen një riorganizimi. Kjo nënkupton rritje të kapaciteteve të Agjencisë së Punësimit që do të rezultojë me uljen e raportit të këshilltarit të Agjencisë së Punësimit me klient në 1:500 deri në qershor 2027. Për të adresuar pabarazitë e konsiderueshme në punësimin e grave, të rinjve dhe grupeve të caktuara të cenueshme, reforma parashikon që 50% e Masave Aktive të Tregut të Punës do të synojnë gratë, të rinjtë (15-29 vjeç), njerëzit me aftësi të kufizuara, ata që jetojnë në zonat rurale dhe grupet e pakicave etnike [qershor 2026].

Agjencia e Punësimit është organi kryesor zbatues i kësaj reforme me Ministrinë e Financave, Punës dhe Transfereve që drejton politikën. Gratë, të rinjtë, njerëzit që jetojnë në zonat rurale dhe grupet minoritare do të përfitojnë drejtpërdrejt nga kjo reformë.

Për arritjen e objektivit sipas reformave nën 4.2.2 për një menaxhim cilësor dhe efektiv të arsimit dhe aftësimin profesional, nevojitet një rishikim i kornizës ligjore për të siguruar që të gjitha funksionet e sistemit të arsimit dhe aftësimin profesional të mbulohen në mënyrë gjithëpërfshirëse, duke përfshirë një përkufizim të qartë të përgjegjësisë, linjave të autoritetit dhe llogaridhënies ndërmjet të gjitha institucioneve të sistemit të arsimit dhe aftësimin profesional. Përmes akteve nënligjore, ndër të tjera, do të standardizohet përmbajtja e kualifikimeve të ofruara nga IAAP-të në përputhje me KKK-në. Rishikimi i kornizës ligjore do të përfundojë në fund të vitit 2025. Riorganizimi i rrjetit të institucioneve të arsimit dhe aftësimin profesional do të bëhet në përputhje me nevojat e tregut të punës.

Për të siguruar buxhetin e nevojshëm për përmirësimin e cilësisë së arsimit dhe aftësimin profesional, formula e financimit do të rishikohet bazuar në modelin e kostos reale për çdo kualifikim, ndërsa për të garantuar të dhëna përkatëse dhe të përditësuara për nevojat e tregut të punës, sistemi për menaxhimin e informacionit të AAP-së dhe tregut të punës do të përmirësohet dhe integrohet. Reforma përfshin gjithashtu zbatimin e kurrikulave të reja përmes trajnimeve të mësimdhënësve dhe mësimin të nxënësve në vendet e punës. Deri në qershor 2026 të paktën 30% e mësimdhënësve dhe trajnerëve të AAP-së dhe arsimit të të rriturve ose të trajnuar në kurrikulat e reja ose kanë tashmë përvojë përkatëse profesionale; Së paku 50% e kualifikimeve joformale të ofruara nga SHPP, të regjistruara në regjistrin e kualifikimeve të KKK-së [qershor 2026].

Vëmendje e veçantë do t'i kushtohet ngritjes së kapaciteteve njerëzore të Autoritetit Kombëtar të Kualifikimeve (AKK), veçanërisht në lidhje me përditësimin e regjistrit të kualifikimeve formale dhe joformale të ofruara nga IAAP, ku 90% e kualifikimeve formale të ofruara nga IAAP-të do të regjistrohen në KKK deri në qershor 2027.

Kjo reformë mund të ketë efekte pozitive për shumë përfitues. Nxënësit do të përmirësojnë ndjeshëm punësueshmërinë e tyre. Bizneset do të përfitojnë në fushën e efikasitetit nga një fuqi punëtore e disponueshme dhe e përgatitur më mirë. Gjithashtu, perspektivat më të larta të punësimit mund të rezultojnë në përfitime sociale dhe fiskale për institucionet publike. Institucionet publike të arsimit dhe aftësimin profesional, përveç Qendrave të Kompetencës, janë nën mbikëqyrjen e drejtpërdrejtë të komunave të cilat e ushtrojnë këtë rol nëpërmjet drejtorive komunale të arsimit. Qeveria qendrore është përgjegjëse për hartimin e politikave arsimore, financimin dhe inspektimin.

10. FUSHA E POLITIKAVE 5: BAZAT E ADERIMIT NË BE / SUNDIMI I LIGJIT

5.1. Gjyqësori

5.1.1. Përmirësimi i performancës, integritetit, llogaridhënies dhe efikasitetit të gjyqësorit, duke përfshirë zbatimin e Deklaratës së Përbashkët të Zotimit

Sfidat

Kosova ka krijuar një kornizë solide ligjore dhe institucione të besueshme që kontribuon në një sistem gjyqësor të pavarur dhe të paanshëm. Paanshmëria, integriteti dhe një standard i lartë gjykimi nga gjykatat dhe prokuroritë janë thelbësore për ruajtjen e shtetit të së drejtës. Në aspektin ligjor Kosova tashmë ka një sistem gjyqësor modern, edhe pse në aspektin praktik dhe zbatimin e disa reformave kyçe që kanë të bëjnë me BE-në, veçanërisht sa i përket përmirësimit të kornizës ligjore.

Pavarësisht angazhimit dhe përpjekjeve të bëra, sfidat mbeten dhe nevojiten përpjekje të mëtejshme për të forcuar kapacitetet e institucioneve të sundimit të ligjit për arritjen e një sistemi drejtësie efikas dhe efektiv që do t'u përgjigjet nevojave të qytetarëve dhe do të kontribuojë në zhvillimin e ekonomisë dhe do t'u përgjigjet pritshmërive të qytetarëve për forcimin e mëtejshëm të sistemit të sundimit të ligjit për të arritur rezultate të prekshme duke përmirësuar performancën, integritetin, llogaridhënien dhe efikasitetin e gjyqësorit. Përpjekjet e vazhdueshme janë të nevojshme për të garantuar respektimin e këtyre parimeve në praktikë dhe për të mbrojtur në mënyrë efektive sistemin gjyqësor nga presioni dhe ndërhyrjet e panevojshme dhe me kapacitete të mjaftueshme financiare dhe njerëzore, si dhe garanci ligjore për procese gjyqësore të drejta. Në mars të vitit 2023 është nënshkruar deklarata e përbashkët e zotimit së bashku me institucionet shtetërore për reformën ligjore në sistemin e drejtësisë në Kosovë. Me këtë rast, këto institucione të larta të drejtësisë në Kosovë kanë marrë përsipër dhe janë zotuar që përmes këtij akti të nënshkruar të krijojnë grupe të përbashkëta punuese për një sërë çështjesh të rëndësishme për reformën e sistemit të drejtësisë në Kosovë, duke reflektuar çështjet më të rëndësishme që kanë nevojë të trajtohen. Reformat në drejtësi për krimin e rëndë dhe të organizuar do të fokusohen në forcimin e mjeteve ekzistuese për të mbrojtur integritetin, llogaridhënien, pavarësinë dhe efikasitetin e sistemit të drejtësisë, në përputhje me rekomandimet e Opinionit të Komisionit të Venecias dhe standardet evropiane nëpërmjet finalizimit të ndryshimeve legjislative nga forcimi i kapaciteteve njerëzore dhe infrastrukturore për të siguruar një vlerësim, konceptim dhe hartim të nismave ligjore, me qëllim qartësimin, ndryshimin dhe forcimin e kornizës ligjore në fushat që lidhen me vlerësimin e performancës, procesin e rekrutimit, emërimit dhe riemërimit, sistemin disiplinor, zhvillimin profesional dhe statusin e prokurorëve dhe gjyqtarëve, forcimin e mekanizmave të deklarimit të pasurisë së prokurorëve dhe gjyqtarëve, sistemin e verifikimit të profilin të kandidatëve për prokurorë dhe gjyqtarë siç parashihet në Deklaratën e Përbashkët të Zotimit për reformimin e sistemit të drejtësisë. Vijimet e shpejta në këtë çështje janë të nevojshme për të arritur rezultate të prekshme.

Efikasiteti i sistemit gjyqësor është përmirësuar pak; megjithatë, nevojiten masa shtesë për të reduktuar numrin e lëndëve të pazgjidhura, për të shkurtuar procedurat gjyqësore dhe për të forcuar mjetet ekzistuese për të mbrojtur integritetin, përgjegjësinë, pavarësinë e gjyqësorit. Ndarja Automatike e Lëndëve (NAL) është funksionale në të gjitha llojet e lëndëve në të gjitha gjykatat dhe prokuroritë. Shpërndarja e lëndëve dhe ngarkesa me numrin e lëndëve në gjykata dhe prokurori duhet të bazohet në kriteret e njëjta dhe të barabarta për të gjithë gjyqtarët dhe prokurorët dhe në përputhje me KGJK-në dhe Rregulloren e KPP-së për Menaxhimin e Lëndëve përmes Sistemit Elektronik (SMIL). Megjithatë Sistemi Informativ i Menaxhimit të Gjykatave (SMIL) zbatohet pothuajse në të gjitha gjykatat, përfshirë Gjykatën Supreme, duke rezultuar në përmirësimin e efikasitetit, llogaridhënies dhe transparencës, disa gjykata ende aplikojnë një regjistër manual të çështjeve, edhe pse vetëm për qëllime të brendshme dhe jo si sistem paralel i regjistrimit të lëndëve për shkak të ekzistimit të dosjes fizike deri në zhvendosjen e saj në dosjen elektronike. Megjithatë, nevojitet avancim i mëtejshëm i sistemit elektronik të menaxhimit të lëndëve në gjykata dhe prokurori përmes përmirësimit të mekanizmave ekzistues monitorues në KGJK dhe KPK, për të siguruar një përdorim efektiv të Sistemit Informativ të Menaxhimit të Lëndëve (SMIL) përmes zbatimit të treguesve të performancës së CEPEJ-it në programin SMIL si një mundësi e madhe për transparencë të lartë në procesin e shpërndarjes së lëndëve në gjykata dhe prokurori që do të eliminojë ndërhyrjen njerëzore në procesin e shpërndarjes së lëndëve. Ky hap parashihet të përfundojë deri në dhjetor 2024 dhe institucionet përgjegjëse për zbatimin janë KPK-ja dhe KGJK-ja.

Marrëdhëniet juridike civile aktualisht rregullohen me ligje të veçanta. Këto rrethana kanë ndikuar dhe kanë shkaktuar interpretime të ndryshme dhe zbatim jokonsistent të ligjeve në të njëjtat raste, gjë që ndër të tjera nxjerr në pah nevojën e kodifikimit. Mungesa e zbatimit të qartë dhe uniform të ligjit në çështjet gjyqësore që lidhen me çështjet e së drejtës civile konsiderohet gjithashtu një çështje që mund të zgjidhet me harmonizimin e së drejtës civile nëpërmjet një kodi civil për të siguruar zbatim të unifikuar dhe të kodifikuar të së drejtës civile.

Objekti

Zbatimi i reformave të propozuara do të kontribuojë në përmirësimin e performancës, integritetit, llogaridhënies së gjyqësorit në përputhje me standardet evropiane dhe rekomandimet e Komisionit të Venecias. Reforma përfshin hapa që do të kontribuojnë në forcimin e mjeteve ekzistuese dhe arritjen e

rezultateve të prekshme duke përmirësuar performancën, integritetin, llogaridhënien dhe efikasitetin e gjyqësorit. Një objektivi tjetër i rëndësishëm është kodifikimi i legjislacionit civil, duke kontribuar në mbrojtjen e të drejtave civile. Qëllimi kryesor është forcimi i sundimit të ligjit në Kosovë dhe sigurimi i mbrojtjes së të drejtave të të gjithë qytetarëve pa diskriminim.

Forcimi dhe investimi në gjyqësor luan një rol kritik në luftën kundër krimit dhe korrupsionit duke siguruar zbatimin e ligjeve dhe përgjegjësinë e shkelësve, kjo ndihmon në uljen e shkallës së krimit dhe krijimin e një mjedisi më të sigurt për qytetarët që ka ndikim të drejtpërdrejtë pozitiv në zhvillimin socio-ekonomik. Me qëllim të rritjes së efikasitetit dhe cilësisë së gjyqësorit në trajtimin e lëndëve të korrupsionit dhe krimit të organizuar, Këshilli ka miratuar planin strategjik dhe të veprimit për zgjidhjen e lëndëve të korrupsionit dhe krimit të organizuar. Ai përcakton objektivat dhe veprimet që do të ndërmarrë gjyqësori, me të gjitha organet e tij, për të përmirësuar efikasitetin në zgjidhjen e lëndëve të korrupsionit dhe krimit të organizuar. Një shkallë më e ulët e krimit kontribuon në stabilitetin social, i cili është thelbësor për përmirësimin e cilësisë së jetës duke nxitur rritjen ekonomike dhe duke tërhequr investime të brendshme dhe të huaja që çojnë në krijimin e vendeve të punës, përparime të tjera dhe rritjen e përgjithshme ekonomike.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Përforcimi i mekanizmit të monitorimit dhe raportimit për të siguruar përdorimin e plotë dhe efektiv të Sistemit Informativ të Menaxhimit të Lëndëve (SMIL), i bazuar në llogaridhënie dhe i lidhur me masat disiplinore. Dhjetor 2024*
- *Sigurimi i verifikimit të plotë, të rregullt dhe efektiv të deklarimeve të pasurisë së gjyqtarëve dhe prokurorëve nga Agjencia për Parandalimin e Korrupsionit, përfshirë kontrollimin e informatave me institucionet përkatëse; ndryshimi i Ligjit për përgjegjësinë disiplinore të gjyqtarëve dhe prokurorëve për të adresuar gjetjet e misionit të TAIEK për shqyrtim kolegjial, duke përfshirë krijimin e një organi të specializuar hetimor; përmirësimi i sistemit të rekrutimit me anë të forcimit të mekanizmave aktualë për verifikimin e historikut të kandidatëve, duke përfshirë qartësimin e fushëveprimit dhe procedurave të tij. Qershor 2025*
- *Miratimi i Kodit Civil. Dhjetor 2025*
- *Rritja e llogaridhënies së kryetarëve të gjykatave dhe kryeprokurorëve në funksionimin dhe menaxhimin e gjykatave dhe prokurorëve, duke përfshirë prezantimin e monitorimit të përpunimit të lëndëve, analizave të performancës së gjykatave dhe prokurorëve dhe raporteve mbi nevojat e buxhetit dhe personelit. Qershor 2026*
- *Rritja e shkallës së përgjithshme për zgjidhjen e lëndëve të shkallës së parë në 115%. Dhjetor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Përfitues të drejtpërdrejtë të këtyre reformave do të jenë institucionet e sundimit të ligjit, ndërsa përfitues përfundimtar do të jenë qytetarët e Kosovës. Këto reforma do të kontribuojnë në përmirësimin e performancës, efikasitetit, qasshmërisë së shërbimeve të drejtësisë për qytetarët, promovimit dhe mbrojtjes së të drejtave njerëzore, civile dhe socio-ekonomike të të gjithë qytetarëve të Kosovës pa diskriminim. Agjenda e Reformave e Kosovës në kuadër të IRRrE u vu në dispozicion të palëve të interesuara për të dhënë komentet e tyre, në përputhje me rregullat për kriteret minimale për konsultim publik. Janë zhvilluar konsultime personale me përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile.

KPK-ja dhe KGJK-ja kanë krijuar secili nga dy mekanizma për rritjen e cilësisë së të dhënave, raportimin dhe monitorimin e përdorimit dhe zbatimit të SMIL-it. Këta mekanizma përbëhen nga staf profesional dhe gjyqtarë dhe prokurorë, përkatësisht. Për të siguruar përdorim të plotë dhe efektiv të Sistemit Informativ të Menaxhimit të Gjykatave (SMIL), mekanizmat e monitorimit dhe raportimit do të përforcohen, bazuar në llogaridhënie dhe masat disiplinore, si KPK-ja ashtu edhe KGJK-ja së fundi kanë konsoliduar rregulloret për SMIL që rregullojnë çdo aspekt të procedurave të sistemit dhe përdorimin e tij të cilat i detyrojnë gjyqtarët dhe prokurorët të përdorin SMIL-in. KPK-ja dhe KGJK-ja synojnë avancimin e përdorimit të plotë të sistemit elektronik dhe heqjen e regjistrat fizik. Për këtë arsye, përdorimi i SMIL-it është përfshirë si kriter specifik për vlerësimin e performancës së gjyqtarëve dhe prokurorëve, që do të thotë se gjatë vlerësimit të tyre të rregullt (çdo tre vjet) gjyqtarët dhe prokurorët, ndër kriteret e tjera, vlerësohen në mënyrë specifike nëse përdorin dhe si e përdorin SMIL-in. Komisionet për vlerësimin e performancës së prokurorëve dhe gjyqtarëve kanë qasje edhe në SMIL dhe të gjitha lëndët që i zgjedhin për kontroll, të dhënat i kërkojnë nga SMIL-i dhe kjo do të thotë se prokurorët dhe gjyqtarët vlerësohen nëse i kanë futur të gjitha të dhënat në SMIL. Nëse rezultatet nuk

janë siç priten, vlerësimi i performancës së përgjithshme zvogëlohet që paraqet lidhjen ndërmjet përdorimit të SMIL-it dhe llogaridhënies. Gjyqtarët në lidhje me përdorimin e sistemit SMIL janë subjekt i vlerësimit në rastet kur ka mungesë zbatimi që ndikon në vlerësimin e performancës së tyre sipas Rregullores për Vlerësimin e Performancës së Gjyqtarëve. Ky hap parashihet të përfundojë deri në dhjetor 2024 dhe institucionet përgjegjëse për zbatimin janë KPK-ja dhe KGJK-ja. Masat disiplinore do të merren edhe ndaj gjyqtarëve dhe prokurorëve që nuk e përdorin siç duhet SMIL-in. Për shkak të natyrës së saj teknike, kjo rregullohet me legjislacionin zbatues të miratuar nga KGJK-ja dhe KPK-ja. Sistemi gjyqësor ka zhvilluar dhe zbatuar Sistemin Informativ të Menaxhimit të Lëndëve (SMIL) në të gjitha gjykatat si mjet thelbësor për menaxhimin e lëndëve, i cili synon të rrisë efikasitetin, transparencën dhe llogaridhënien. Janë miratuar akte përkatëse për të siguruar zbatimin e SMIL-it. Secili gjyqtar në Republikën e Kosovës u nënshtrohet vlerësimeve të rregullta të performancës dhe kërkohet të përmbushë normën e punës (Rregullorja nr. 05/2023 për ndryshimin e Rregullores nr. 01/2021 për Vlerësimin e Performancës së Gjyqtarëve (miratuar nga KGJK-ja më 6 prill 2023), Vlerësimi i performancës së gjyqtarëve përfshin Kriterin 9, i cili vlerëson përdorimin gjithëpërfshirës të SMIL-it, dhe Rregulloren nr. 11/2023 për Përdorimin e Sistemit Informativ të Menaxhimit të Lëndëve (miratuar nga KGJK-ja më 21 tetor 2019). Prandaj, përdorimi i SMIL-it nuk është vetëm detyrë e gjyqtarëve, por i shërben edhe interesave të gjyqësorit, pasi të dhënat e punës për gjyqtarët gjenerohen ekskluzivisht nga SMIL-i. Gjithashtu, procesi i punës në gjykata praktikisht nuk mund të vazhdojë pa përdorimin e SMIL-it. Gjyqtarët nuk mund të pranojnë, përpunojnë ose përfundojnë lëndët pa përdorur sistemin. Për më tepër, shkresat e lëndëve nuk mund të barten nga gjykata e shkallës së parë në shkallët më të larta pa SMIL-in. Në përgjithësi, puna e gjyqësorit kryhet përmes SMIL-it. Ndërsa regjistrat manualë ekzistojnë ende dhe do të vazhdojnë të ekzistojnë për sa kohë të ekzistojnë shkresat fizike të lëndëve, sistemi gjyqësor ka kufizuar përdorimin e regjistrave fizikë dhe synon t'i heqë ato gradualisht me digjitalizim të mëtejshëm. Proces i disiplinës është pjesë e përpjekjeve të vazhdueshme për reforma. Për prokurorët rregullohet me Rregulloren nr. 05/2020 për Vlerësimin e Performancës së Prokurorëve (miratuar nga KPK-ja më 8 tetor 2020) dhe Rregullorja nr. 03/2021 për Menaxhimin e Lëndëve përmes Sistemit Informativ të Menaxhimit të Lëndëve në Sistemin Prokurorial (miratuar nga KPK-ja më 28 dhjetor 2021). Rregullorja e KPK-së nr. 03/2021 parasheh zbatimin e SMIL-it nga i gjithë personeli administrativ dhe prokurorët, ndërsa Rregullorja e KPK-së nr. 05/2020 parasheh përdorimin e SMIL-it dhe performanca e prokurorëve vlerësohet edhe në përdorimin e SMIL-it (neni 11, paragrafi 1.9.3). Në bazë të kësaj dispozite, Komisioni për Vlerësimin e Performancës së Prokurorëve, në formularin e veçantë “Për përdorimin e SMIL-it”, vlerëson performancën e secilit prokuror edhe në lidhje me përdorimin e SMIL-it. Komisioni vlerësues ka qasje edhe në SMIL dhe kërkon të gjitha të dhënat për lëndët e përzgjedhura për kontroll në SMIL. Kjo do të thotë se performanca e prokurorëve vlerësohet edhe nëse i kanë futur të gjitha të dhënat në SMIL. Për më tepër, në bazë të Rregullores së KPK-së nr. 03/2021 (neni 55), në rastet e identifikimit të ndonjë përdoruesi për qasje të paautorizuar në SMIL ose keqpërdorim të të dhënave, atëherë do të veprohet në përputhje me legjislacionin në fuqi për disiplinën.

Për të kontribuar në zbatimin e Deklaratës së Përbashkët të Zotimit, hapi i parë i paraparë është që të sigurohet verifikimi i plotë i rregullt dhe efektiv nga Agjencia për Parandalimin e Korrupsionit i deklarimeve të pasurisë së gjyqtarëve dhe prokurorëve, përfshirë kontrollimin e informatave me institucionet përkatëse sipas nenit 18 të Ligjit për Deklarimin e Prejardhjes dhe kontrollin e pasurisë dhe dhuratave.

Verifikimi i plotë i deklaramit të pasurisë përcaktohet në përputhje me nenin 18, pikën 2 dhe 3, të Ligjit për Deklarimin, Prejardhjen dhe Kontrollin e Pasurisë dhe Dhuratave, ku kontrolli i plotë bëhet për të verifikuar vërtetësinë dhe saktësinë e të dhënave të përfshira në formularin e deklaramit, për të krahasuar të dhënat me formularët e mëparshëm, si dhe për të kontrolluar të dhënat e kërkuara në deklaram që nuk janë ofruar. Së paku 1/3 e zyrtarëve të lartë nga lista e këtyre zyrtarëve, që përfshin Kryetarin e Këshillit Prokurorial të Kosovës, Kryeprokurorin e Shtetit dhe të gjithë kryeprokurorët e tjerë, anëtarët e Këshillit Gjyqësor dhe anëtarët e Këshillit Prokurorial, dhe për gjyqtarët dhe prokurorët deklaramin e pasurisë do të verifikohen plotësisht çdo vit, domethënë një person do të verifikohet çdo 3 vjet, gjë që është kontroll i rregullt i plotë nga Agjencia për Parandalimin e Korrupsionit. Përzgjedhja e deklarimeve që i nënshtrohen kontrollit të plotë bëhet me short. Kjo parashihet në Ligjin nr. 08/L-108 për Deklarimin, Prejardhjen dhe Kontrollin e Pasurive dhe të Dhuratave, që përcakton si në vijim: Zyrtarët e lartë, përfshirë gjyqtarët dhe prokurorët të cilët i janë nënshtruar kontrollit të plotë për vitin paraprak përmes

shortit përjashtohen nga kontrolli i plotë me short për dy (2) vitet në vijim (paragrafi 12 në lidhje me paragrafin 7 dhe nenin 18). Me fjalë të tjera, sistemi elektronik i deklarimit të pasurisë në vitin e parë gjeneron listën me 1/3 e gjyqtarëve dhe prokurorëve, në vitin e dytë përjashton 1/3 e që janë zgjedhur herën e parë dhe përzgjedh gjysmën e gjyqtarëve dhe prokurorëve të mbetur, dhe në vitin e tretë zgjedh gjyqtarët dhe prokurorët e mbetur që nuk i janë nënshtruar kontrollit të plotë në dy vitet e mëparshme do t'i nënshtrohen këtij procesi. Konkretisht, cikli trevjeçar i kontrollit të plotë nis prej fillimit çdo të katërtin vit.

Kontrolli i plotë do të përfshijë çështje që kanë të bëjnë me prejardhjen e pasurisë dhe do të mbulojë periudhën nga kontrolli i fundit i plotë, nëse një kontroll i tillë është kryer. Përkundrazi, kontrolli i plotë do të kryhet qysh me deklarimin e parë të bërë pas emërimit në post. Përveç kësaj, Agjencia do të kryejë kontrollin e plotë të pasurisë përmes ndërmarrjes së veprimeve hetimore administrative, me qëllim verifikimin e prejardhjes së pasurisë duke përpunuar të dhënat e vëna në dispozicion nga burime të ndryshme, përfshirë institucionet shtetërore dhe bartës të tjerë të autoritetit publik, por edhe të dhëna/informata që Agjencia e merr në mënyra të tjera. Të dhënat dhe informatat e kërkuara dhe të vëna në dispozicion nga institucionet apo personat e tjerë do të lidhen vetëm me informatat e përfshirë në deklarimin e pasurisë.

Sa u përket masave disiplinore dhe parregullsive në procesin e deklarimit të pasurisë, ato do t'u nënshtrohen reformave ligjore, dhe procesi është ende në fazën e hartimit. Përveç kësaj, Ligji i për përgjegjësinë disiplinore të gjyqtarëve dhe prokurorëve është duke amendamentuar nga Ministria e Drejtësisë. Grupi punues ka përgatitur projektligjin, i cili ka kaluar konsultimin paraprak dhe atë publik dhe, siç është paraparë, pritet të miratohet në Qeveri deri në tetor të vitit 2024 dhe të procedohet në Kuvend.

Me amendamentimin e Ligjit për Përgjegjësinë Disiplinore të Gjyqtarëve dhe Prokurorëve është paraparë ngritja e paneleve hetimore disiplinore në të dy këshillat, me mandat të caktuar (për shembull, 3 vjet dhe anëtarët nuk zgjidhen të gjithë në të njëjtën kohë, por fillimet dhe përfundimet e mandateve janë të ndryshme për të siguruar vazhdimësinë e panelit). Po kështu, anëtarët do të kenë zëvendësit e tyre, në rast të përjashtimit të anëtarëve për konflikt interesi apo arsye të tjera. Ligji mund të parashohë ngritjen e një paneli për Këshillin ose të ofrojë mundësinë e krijimit të paneleve shtesë, në rast nevojë, për shkak të numrit të madh të ankesave të pranuar. KGjK dhe KPK do të krijojnë një organ të specializuar hetimor.

Sistemi i rekrutimit, duke forcuar mekanizmat aktualë për verifikimin e historikut të kandidatëve, do të përmirësohet më tej përmes përmirësimit të kornizës ligjore. Njësia do të mbledhë informata për komisionet e KGjK-së dhe vet KGjK-në, varësisht nga metoda e përcaktuar me ligjin e ri dhe amendamentet. Përderisa KGjK-ja tashmë ka njësinë e inspektimit gjyqësor, mekanizmi i ri i krijuar do të ketë përgjegjësi specifike dhe shtesë ekskluzivisht për kandidatët për gjyqtarë. Inspektimi gjyqësor do të vazhdojë të mbetet përgjegjësi e njësisë së inspektimit. Përveç kësaj, sipas Rregullores për funksionimin, organizimin e brendshëm dhe sistematizimin e vendeve të punës në Sekretariatit e KPK-së, në KPK është krijuar Njësia e verifikimit, për verifikimin e kandidatëve për prokurorë, ndërsa plotësimi me kuadro dhe resurse të nevojshme për forcimin e këtij mekanizmi është në proces e sipër, pasi që është një njësi e sapokrijuar.

Grupi punues ka përgatitur projektligjin për përgjegjësinë disiplinore të gjyqtarëve dhe prokurorëve, i cili ka kaluar konsultimin paraprak dhe aktualisht është në proces konsultimi publik. Ky hap parashihet të përfundojë deri në qershor të vitit 2025. Ngjashëm, ashtu si me ligjet e tjera, Qeveria do t'i hartojë këto ligje sipas normave të saj ligjore dhe praktikave më të mira për përafrimin me acquis të BE-së. Konsultimet do të zhvillohen gjatë konsultimeve publike, pasi dispozitat e acquis të jenë përafruar, duke përdorur Tabelat e Përputhshmërisë. Zbatimi i reformës së propozuar do të kontribuojë në përmirësimin e performancës, integritetit dhe llogaridhënies së gjyqësorit në përputhje me standardet evropiane dhe standardet e Komisionit të Venedikut, përfshirë ato që mund të kërkojnë nga Komisioni Evropian.

Zbatimi unik i të drejtës civile do të arrihet nëpërmjet miratimit dhe zbatimit të Kodit Civil. Kodi civil do të rregullojë konceptet moderne juridike lidhur me detyrimet kontraktuale, të drejtat pronësore, marrëdhëniet familjare dhe të drejtat e trashëgimisë dhe gjendjen e disa prej segmenteve më të cenueshëm të shoqërisë kosovare, veçanërisht grave dhe fëmijëve, si dhe personave LGBTI. Siç

parasheh legjislacioni në fuqi, Kodi Civil është duke u hartuar nga Ministria e Drejtësisë dhe do të kalojë për miratim në Qeveri dhe Kuvend. Kodi Civil është finalizuar nga Ministria e Drejtësisë dhe në të ardhmen e afërt pritet të miratohet edhe nga Qeveria e Kosovës. Ky hap parashihet të përfundojë deri në dhjetor 2025.

Parashihet rritja e llogaridhënies së kryetarëve të gjykatave dhe kryeprokurorëve në funksionimin dhe menaxhimin e gjykatave dhe prokurorive, përfshirë përmes fillimit të zbatimit të monitorimit të përpunimit të lëndëve, analizave të performancës së gjykatave dhe prokurorive dhe raporteve për nevoja për buxhet dhe personel. Bazuar në planin e veprimit të KGJK-së për rastet e korrupsionit dhe krimit të organizuar, duke marrë për bazë rastet e pranuar dhe të zgjidhura, do të vlerësohet efikasiteti i gjykatave, gjithashtu kryetarët e gjykatave do të raportojnë dhe dorëzojnë raport në KGJK lidhur me performancën e çdo gjykate çdo tre muaj. Përveç këtyre, kryeprokurorët raportojnë në KPK çdo tre muaj fizikisht dhe me shkrim. Efikasiteti i tyre në menaxhimin e prokurorive vlerësohet përmes procedurave të vlerësimit të performancës nga komisioni i përhershëm i KPK-së dhe çdo vit nga Kryeprokurori i Shtetit. Ky hap parashihet të përfundojë deri në qershor 2026.

Hapi i fundit për këtë reformë do të sigurojë rritjen e përgjithshme të zgjidhjes së rasteve të shkallës së parë në 115%, nëpërmjet zbatimit të treguesve të performancës së CEPEJ, për të garantuar efikasitetin e sistemit të drejtësisë dhe për të rritur besimin e qytetarëve në gjyqësor. Norma e zgjidhjes së rasteve do të llogaritet bazuar në metodologjinë e CEPEJ. Ky hap parashihet të përfundojë deri në dhjetor 2027.

5.2. Lufta kundër korrupsionit

5.2.1. Përmirësimi i efikasitetit për të luftuar korrupsionin përmes parandalimit dhe shtypjes dhe duke përmirësuar kornizën strategjike

Sfidat

Korniza ligjore e korrupsionit mbetet e shëndoshë dhe është gjerësisht në përputhje me *acquis*-in e BE-së. Korniza ligjore është plotësuar me akte nënligjore dhe dokumente strategjike që luftojnë korrupsionin.

Lufta kundër korrupsionit ka qenë një sfidë e madhe për zhvillimin e qëndrueshëm dhe sundimin e ligjit në vend. Raporti i Vendit për vitin 2023 ka theksuar se Kosova ka një nivel të përgatitjes në luftën kundër korrupsionit, duke nënvizuar se është bërë progres i kufizuar gjatë periudhës së kaluar dhe korrupsioni mbetet çështje shqetësuese. Për qëllime të matjes së progresit në lëndët e pazgjidhura, Kosova ka krijuar një mekanizëm të avancuar të përcjelljes së TI-së (gjurmimit), i cili mundëson koordinimin dhe monitorimin e lëndëve të përzgjedhura të korrupsionit dhe krimit të organizuar në të gjitha fazat e procedurës penale, si dhe progresin e lëndëve të ndryshme përgjatë zinxhirit të drejtësisë.

Megjithatë, përpjekjet e ndërmarra gjatë dy viteve të fundit kanë treguar progres të rëndësishëm, i cili është reflektuar në shumë raporte ndërkombëtare si Transparency International, Projekti Botëror i Drejtësisë ose Instituti V-Dem me bazë në Suedi për matjen e demokracisë. Një qasje e tillë sistematike për rritjen e integritetit, llogaridhënies dhe transparencës synon krijimin e një sistemi të fuqishëm parandalimi, zbulimi dhe sanksionimi i korrupsionit.

Objektivi

Objektivi i kësaj reforme është rritja e përpjekjeve për luftën kundër korrupsionit nëpërmjet parandalimit dhe represionit, si dhe përmirësimi i kornizës strategjike.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Miratimi i një Strategjie Kundër Korrupsionit për 2024-2027, në përputhje me praktikën dhe standardet më të mira evropiane dhe parimet kushtetuese kombëtare dhe duke përfshirë planet vjetore të veprimit me objektiva të matshëm dhe një mekanizëm raportues për zbatimin e saj. Dhjetor 2024*
- *Rritja e numrit të raporteve të sinjalizimit të përpunuara nga Agjencia (me 30% krahasuar me vitin 2024). Qershor 2025*
- *Rritja e numrit të rasteve të njoftuara në prokurori nga Agjencia për Parandalimin e Korrupsionit (me 30% krahasuar me referencën fillestare të vitit 2023) në vitin 2025; 15% e legjislacionit antikorrupsion të vlerësuar dhe 50% e planeve të integritetit të rishikuara. Qershor 2026*

- *Koha e zgjidhjes nga Departamentet Speciale të Gjykatave në rastet e shkallës së parë të korrupsionit, krimin të organizuar dhe terrorizmit në vitin 2026 u reduktua në 1 vit. Qershor 2027*
- *Një rritje e numrit të hetimeve, aktakuzave të konfirmuara dhe dënimeve është demonstruar në rastet e korrupsionit, përfshirë në nivel të lartë. Dhjetor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Zbatimi i kësaj reforme do të sigurojë një qasje të re strategjike që kontribuon në garantimin e sundimit të ligjit, rritjen e besimit të qytetarëve në institucionet publike dhe ndihmon në zhvillimin e një kulture më kolektive drejt shtypjes së korrupsionit. Si rezultat, mund të parashikohet një përmirësim i kushteve socio-ekonomike të qytetarëve. Palët e interesuara të përfshira për zbatimin, monitorimin dhe vlerësimin e hapave të paraparë në këtë reformë janë Agjencia për Parandalimin e Korrupsionit dhe institucionet e zbatimit të ligjit (KPK, KGJK). Drafti i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE është konsultuar me palët e interesuara në kuadër të kësaj reforme.

Hapi i parë në kuadër të këtij objekti është miratimi i Strategjisë Kundër Korrupsionit për 2024-2027, në përputhje rreptësisht me parimet kushtetuese kombëtare dhe me praktikën dhe standardet më të mira evropiane, përfshirë publikimin e planeve vjetore të veprimit me objektiva të matshëm dhe një mekanizëm raportues për zbatimin e tij, caqe të matshëm janë mënyrë efektive për të siguruar funksionimin efektiv të Agjencisë pas zgjerimit të kompetencave të saj dhe për të siguruar sigurimin e burimeve të nevojshme për të arritur këtë rezultat. Objektiva të tillë nuk duhet të cenohen në asnjë mënyrë pavarësinë e Agjencisë dhe as cilësinë e punës së saj. Ky hap parashihet të përfundojë deri në dhjetor 2024.

Hapi i dytë i kësaj reforme është rritja e numrit të raporteve të sinjalizimit të përpunuara nga Agjencia (me 30% krahasuar me vitin 2024) për të mbrojtur interesin publik dhe për të promovuar një kulturë të llogaridhënies dhe integritetit publik. Duke pasur parasysh rëndësinë e sinjalizimit, si një mjet apo metodë që ndihmon në krijimin e besueshmërisë dhe stabilitetit në funksionimin e institucioneve. Ky hap parashikohet të përfundojë deri në qershor 2025.

Sa i përket hapi të tretë, institucionet do të bëjnë përpjekje për të rritur numrin e lëndëve të paraqitura në prokurori nga Agjencia për Parandalimin e Korrupsionit (me 30% krahasuar me bazën e vitit 2023) në vitin 2025; 15% e legjislacionit antikorrupsion të vlerësuar dhe 50% e planeve të integritetit të rishikuara. Ky hap parashikohet të përfundojë deri në qershor 2026.

Një hap tjetër i planifikuar për zbatimin e kësaj reforme është reduktimi i kohës së zgjidhjes nga Departamentet Speciale të Gjykatës në lëndët e shkallës së parë të korrupsionit, krimin të organizuar dhe terrorizmit në vitin 2026 në 1 vit nëpërmjet zbatimit të treguesve të performancës CEPEJ. Koha e zgjidhjes do të llogaritet në bazë të metodologjisë së CEPEJ. Ky hap është paraparë të përfundojë deri në qershor të vitit 2027 dhe është në përgjegjësinë e KGJK-së.

Si objektivi i përgjithshëm mbetet synimi i rritjes së numrit të hetimeve, aktakuzave të konfirmuara dhe dënimeve të demonstruara në lëndët e korrupsionit, duke përfshirë lëndët e nivelit të lartë, duke përfshirë të dhënat më të fundit statistikore dhe gjurmimin e rasteve të ofruara nga autoritetet përmes të dhënave të Platformës së Komisionit (Platforma e Regjistrimit të Krimeve të Organizuara dhe Korrupsionit, PRKOK të agreguar nga institucionet ligjzbatuese, duke përfshirë monitorimin e vlerës së përgjithshme të sekuestrimeve, ngrirjen dhe konfiskimin e produkteve të krimin, si dhe rritjen e hetimeve financiare paralele. Baza do të jetë performanca mesatare nga tri vitet e mëparshme. Ky hap parashikohet të përfundojë deri në dhjetor 2027.

Si objektivi i përgjithshëm i zbatimit të kësaj reforme nevojitet përmirësimi i efikasitetit në luftën kundër korrupsionit përmes parandalimit dhe ndjekjes penale dhe përmirësimit të kornizës strategjike, me qëllim të rritjes së numrit të hetimeve, aktakuzave të konfirmuara dhe dënimeve në rastet e korrupsionit, përfshirë rastet e nivelit të lartë nga autoritetet e zbatimit të ligjit nëpërmjet veprimeve proaktive, përfshirë të dhënat më të fundit statistikore dhe regjistrimin e rasteve të ofruara nga autoritetet përmes platformës elektronike të regjistrimeve në Regjistrin e Krimin të Organizuar dhe Korrupsionit (RKOK), të grumbulluara nga institucionet e zbatimit të ligjit, përfshirë monitorimin e vlerës së përgjithshme të sekuestrimeve, ngrirjen dhe konfiskimi i pasurive të ftuara me vepër penale, si dhe rritjen, krahas kësaj, të hetimeve financiare.

Caqet e matshëm janë mënyrë efikase për të siguruar funksionimin efektiv të Agjencisë pas zgjerimit të kompetencave të saj dhe për të siguruar sigurimin e burimeve të nevojshme për të arritur këtë rezultat. Cate të tillë nuk duhet të cenojnë në asnjë mënyrë pavarësinë e Agjencisë dhe as cilësinë e punës së saj. Cilësia e punës së saj do të sigurohet kryesisht nga Komisioni Mbikëqyrës i Agjencisë si dhe përmes raportimit vjetor në Kuvend, sipas Ligjit për Agjencinë për Parandalimin e Korrupsionit. Për më tepër, institucionet e drejtësisë duhet të punojnë në mënyrë aktive në forcimin e arritjes së rezultateve nga aj në luftën kundër krimit të organizuar dhe korrupsionit përmes rritjes së numrit të gjyqtarëve dhe prokurorëve si dhe personelit mbështetës, e gjithashtu përmes trajnimeve të specializuara për gjyqtarët, prokurorët dhe personelin mbështetës.

5.3. Lufta kundër krimit të organizuar

5.3.1. Zbatimi në mënyrë efektive të strukturave organizative të policisë duke lejuar qasjen e udhëhequr nga inteligjenca për të luftuar krimin e organizuar, zbatimi i qasjes strategjike për të luftuar krimin e organizuar dhe përmirësimin e bashkëpunimit multidisiplinar në raste komplekse, duke çuar në rritjen e dënimeve

Sfidat

Sfidë mbetet hetimi dhe ndjekja penale e rasteve të krimit të organizuar. Kosova ka miratuar një strukturë të re organizative policore dhe ka përmirësuar kapacitetet e inteligjencës dhe analizës. Operacionet e zbatimit të ligjit kundër krimit të organizuar vazhduan për të forcuar më tej luftën kundër krimit të organizuar. Për më tepër, Kosova po ashtu është duke kaluar nëpër një proces kompleks të reformave legjislative që do të lehtësojë punën e autoriteteve të angazhuara në luftën kundër krimit të organizuar dhe do të çojë në rezultate të përmirësuara. Është arritur përparim i dukshëm në luftën kundër krimit të organizuar, terrorizmit, duke përfshirë masat për të trajtuar ekstremizmin e dhunshëm dhe radikalizimin dhe në parandalimin e qytetarëve që të marrin pjesë në konfliktet jashtë vendit. Përkundër kësaj, mjetet e fuqishme të parapara me Kodin Penal dhe Ligjin për kompetencat e zgjeruara të konfiskimit ende nuk janë shfrytëzuar plotësisht. Lufta kundër krimit të organizuar në veri të Kosovës vazhdon të jetë sfiduese.

Objektivi

Zbatimi i kësaj reforme synon të përmirësojë efikasitetin për të luftuar krimin e organizuar, koordinimin dhe bashkëpunimin e autoriteteve të përfshira në zbatimin e dokumenteve kombëtare të politikës së krimit të organizuar, duke përfshirë mekanizmat e represionit, duke përmirësuar kornizën strategjike dhe për të zbatuar në mënyrë efektive strukturën organizative të policisë duke lejuar qasjen e bazuar në inteligjencë për të luftuar krimin e organizuar, zbatimi i qasjes strategjike për luftimin e krimit të organizuar dhe përmirësimi i bashkëpunimit multidisiplinar në raste komplekse, duke çuar në rritjen e dënimeve.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Strategjia për luftimin e krimit të organizuar e miratuar, me fokus në forcimin e bashkëpunimit institucional, hetimeve financiare dhe kapaciteteve të inteligjencës; fondi i konfiskimit i themeluar; ngritja e strukturave të inteligjencës në nivel rajonal dhe qendror policor me burime të mjaftueshme njerëzore dhe teknike. Qershor 2025*
- *Të demonstron rritja e vlerës së përgjithshme të sekuestrimeve, ngrirjes dhe konfiskimeve të pasurive të fituara me vepër penale. Qershor 2026*
- *Rritja e numrit të hetimeve financiare dhe hetimeve nga ekipet multidisiplinare për çështje komplekse me 50% në 2026 krahasuar me vlerën bazë më 2023; rritja e numrit të hetimeve, aktakuzave të konfirmuara dhe dënimeve vërehet në rastet e krimit të organizuar dhe të rëndë. Qershor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Përfitues të drejtpërdrejtë nga kjo reformë do të jenë institucionet përgjegjëse për luftimin e krimit të organizuar, ndërsa përfitimi përfundimtar i reformave është përmirësimi i sigurisë për të gjithë qytetarët e Kosovës. Aktorët përgjegjës për zbatimin e reformave janë institucionet e zbatimit të ligjit si Policia e Kosovës, KPK, KGJK dhe NjIF. Drafti i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE është konsultuar me palët e interesuara në kuadër të kësaj reforme, si MPB/Policia e Kosovës, KPK-ja dhe KGJK-ja,

dhe janë marrë parasysh komentet e tyre. Janë zhvilluar konsultime personale me përfaqësues të organizatave të shoqërisë civile.

Hapi i parë për zbatimin e kësaj reforme është miratimi i Strategjisë për luftimin e krimit të organizuar, me fokus forcimin e bashkëpunimit institucional, hetimeve financiare dhe kapaciteteve të inteligjencës. Procesi i hartimit do të udhëhiqet nga Ministria e Punëve të Brendshme dhe do të konsultohen palët relevante të interesit. Strategjia pritet të miratohet nga Qeveria deri në qershor 2025. Hapi gjithashtu përfshin themelimin e një fondi konfiskues ku do të parashihen të gjitha modalitetet për vendosjen e konfiskimit të gjetur në kuadër të ndryshimit të Ligjit për menaxhimin e pasurisë së sekuestruar dhe konfiskuar, të udhëhequr nga Ministria e Drejtësisë dhe që pritet të miratohet nga Qeveria gjatë vitit 2025. Gjithashtu, do të krijohen edhe strukturat e inteligjencës në nivel rajonal dhe qendror policor, me burime të mjaftueshme njerëzore dhe teknike.

Sa i përket hapat të dytë të planifikuar për zbatimin e kësaj reforme, është e nevojshme të rritet vlera e përgjithshme e sekuestrimeve, ngrirjes dhe konfiskimeve të produkteve të veprës penale nëpërmjet bashkëpunimit të demonstruar multidisiplinar në raste komplekse nga institucionet ligjzbatuese. Ky hap është në përgjegjësinë e MD-së, KPK-së dhe KGJK-së dhe është paraparë të përfundojë deri në qershor të vitit 2026.

Hapi i tretë për zbatimin e kësaj reforme është rritja e numrit të hetimeve financiare dhe hetimeve nga ekipet multidisiplinare për rastet komplekse për 50% në vitin 2026 krahasuar me vlerën fillestare të vitit 2023 përmes bashkëpunimit të demonstruar multidisiplinar në rastet komplekse nga institucionet e zbatimit të ligjit. Përveç kësaj, planifikohet rritja e numrit të hetimeve, aktakuzave të konfirmuara dhe dënimeve të demonstruara në rastet e krimit të organizuara dhe krimeve të rënda. Kjo reformë parashihet të përfundojë deri në qershor të vitit 2027 dhe institucionet përgjegjëse janë Policia e Kosovës dhe KPK. Si objektivi i përgjithshëm për zbatimin e kësaj reforme është e nevojshme rritja e numrit të hetimeve, aktakuzave të konfirmuara dhe dënimeve në rastet e krimit të organizuar dhe krimeve të rënda nga autoritetet e zbatimit të ligjit nëpërmjet veprimeve proaktive, përfshirë të dhënat më të fundit statistikore dhe sigurimin e regjistrimit të rasteve përmes platformës elektronike të Komisionit, përkatësisht Regjistrin e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit (RKOK), të mbledhura nga institucionet e zbatimit të ligjit, përfshirë monitorimin e vlerës së përgjithshme të sekuestrimeve, ngrirjes dhe konfiskimit të pasurive të fituara me vepër penale, si dhe rritjen e hetimeve financiare paralele. Caqet e matshëm janë mënyrë efikase për të siguruar funksionimin efektiv të organeve të hetimit dhe për të siguruar sigurimin e burimeve të nevojshme për të arritur këtë rezultat. Caqe të tillë nuk duhet të cenohen në asnjë mënyrë objektivitetin dhe pavarësinë e hetimit dhe as cilësinë e punës së saj. Cilësia e punës së saj do të sigurohet në radhë të parë përmes rezultateve në aspektin e konfiskimit të pasurive të fituara me vepër penale, si dhe dënimit për krim të organizuar, të cilat maten edhe në procesin e zbatimit të Agjendës së Reformave.

5.4. Të drejtat themelore

5.4.1. Të reformohet forcimi i zbatimit të kornizës legjislative dhe strategjike për mbrojtjen nga dhuna në familje dhe dhuna me bazë gjinore dhe për të drejtat e komuniteteve joshumicë

Sfidat

Republika e Kosovës, përmes kornizës së saj kushtetuese, ligjore dhe institucionale, është e përkushtuar në zbatimin e standardeve universale të të drejtave të njeriut për të gjithë qytetarët e saj. Korniza ligjore garanton mbrojtjen e të drejtave themelore dhe ndjek të drejtat themelore, të garantuara nga legjislacioni i BE-së dhe Karta e të Drejtave Themelore.

Legjislacioni ndërkombëtar dhe kombëtar garanton të drejtën për punësim dhe arsim për çdo qytetar, duke përfshirë anëtarët e komuniteteve joshumicë. Si shtet multietnik, Kosova ka legjislacion shumë të avancuar për të garantuar qasje në punësim dhe arsim, duke avokuar për pjesëmarrjen e tyre të plotë në procesin e vendimmarrjes, sigurinë e tyre, të drejtat gjuhësore dhe arsimin për pjesëtarët e komuniteteve të saj joshumicë.

Objektivi strategjik i Qeverisë së Republikës së Kosovës mbetet zbatimi i legjislacionit dhe politikave që përmirësojnë dhe përmbushin të drejtat dhe shërbimet e qytetarëve në vend, me fokus në shumicën

e grupeve të marginalizuara të shoqërisë, përfshirë fëmijët, gratë, personat me aftësi të kufizuara, personat e zhdukur, viktimat e dhunës seksuale, të moshuarit, komunitetet joshumicë, komuniteti LGBTI, të kthyerit, personat e zhvendosur gjatë luftës.

Rëndësia e pajtueshmërisë gjuhësore dhe forcimi i zbatimit të Ligjit për gjuhët zyrtare është prioritet për Qeverinë. Kushtetuta parasheh që gjuha shqipe dhe serbe janë gjuhë zyrtare në nivelin qendror. Por përveç gjuhës shqipe dhe serbe në përputhje me kushtetutën dhe Ligjin për përdorimin e gjuhës zyrtare, gjuhët në përdorim zyrtar në disa komuna të Kosovës janë edhe gjuha turke, boshnjake dhe rome, prandaj organet komunale janë të obliguara të ofrojnë shërbime për qytetarët siç përcaktohet me dispozita ligjore.

Ligji për përdorimin e gjuhëve i miratuar në vitin 2007 i dha gjuhës shqipe dhe serbe status të barabartë si gjuhë zyrtare në Kosovë. Përveç dy gjuhëve zyrtare, ligji njohu edhe gjuhë të tjera të folura nga më shumë se tre përqind e popullsisë në nivel komunal ose të bazuara në traditë si gjuhë zyrtare ose gjuhë në përdorim zyrtar. Këto dispozita janë shumë të rëndësishme, pasi aftësia e një komuniteti për qasje në shërbime dhe për të marrë pjesë në procesin e vendimmarrjes në gjuhën e tyre amtare është thelbësore për pajtimin, për mbrojtjen e të drejtave të komunitetit dhe për ruajtjen e identitetit. Megjithatë, duhet të bëhen përpjekje për të siguruar pajtueshmërinë gjuhësore në të dyja gjuhët zyrtare dhe për të siguruar që kuota e përfaqësimit për të gjitha komunitetet joshumicë të respektohet në institucionet publike.

Forcimi i zbatimit të kornizës legjislative dhe strategjike për mbrojtjen nga dhuna në familje dhe dhuna me bazë gjinore, si dhe për të drejtat e komuniteteve joshumicë është një nga prioritetet kryesore për Qeverinë. Kapaciteti i autoriteteve për të monitoruar zbatimin e politikave dhe legjislacionit për të drejtat themelore dhe kornizën e politikave për mbrojtjen kundër dhunës në familje dhe dhunës me bazë gjinore është përforcuar. Pavarësisht këtyre zhvillimeve pozitive, nevojiten përpjekje shtesë për të zbatuar në mënyrë efektive të drejtat themelore.

Kapaciteti i qeverisë për të përmirësuar dhe mbikëqyrur çështjet e të drejtave themelore kërkon përmirësime të mëtejshme, duke përfshirë mekanizmat koordinues për të mbrojtur të drejtat e njeriut, barazinë gjinore dhe komunitetet joshumicë. Dhuna në familje vazhdon të jetë forma më e shpikatur e dhunës me bazë gjinore në Kosovë.

Objekti

Zbatimi i reformave të propozuara do të kontribuojë në forcimin e mbrojtjes kundër dhunës në familje dhe dhunës me bazë gjinore, trajtimin me prioritet të rasteve të tilla dhe riintegrimin e viktimave. Gjithashtu, zbatimi i legjislacionit për të drejtat e komuniteteve joshumicë do të përmirësohet, duke kontribuar në qasjen e barabartë në informacion, drejtësi dhe përdorimin e të drejtave të garantuara me Kushtetutë.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Drejtori i Zyrës për Çështje të Komuniteteve zgjidhet dhe emërohet, në përputhje me legjislacionin ekzistues. Dhjetor 2024*
- *Njësia për Përkthim, Harmonizim dhe Kontroll Gjuhësor e ngritur dhe funksionale në Zyrën e Kryeministrit. Dhjetor 2025*
- *Sekretariati i Koordinatorit Kombëtar është themeluar; Numri i urdhrave të mbrojtjes të lëshuara në vitin 2025 nga gjykatat themelore është rritur në 20% (referenca fillestare e vitit 2023). Qershor 2026*
- *Dënimet për dhunën në familje janë mbi kufirin minimal ligjor në të paktën 80% të rasteve; Numri i dënimeve përfundimtare në lidhje me dhunën në familje duke përdorur marrëdhënien në familje si rrethanë rënduese në vitin 2026 është rritur me 40% (referenca fillestare 2023). Qershor 2027*

Përshkrimi i zbatimit

Republika e Kosovës ka krijuar një kornizë solide ligjore, institucionale dhe politike për mbrojtjen e të drejtave të njeriut, legjislacioni primar është plotësuar me akte nënligjore dhe strategji që synojnë mbrojtjen e të drejtave themelore dhe të drejtave të komuniteteve. Instrumentet kryesore ndërkombëtare për të drejtat e njeriut janë të përfshira në Kushtetutën e Republikës së Kosovës dhe ato janë të zbatueshme drejtpërdrejt dhe kanë epërsi ndaj legjislacionit kombëtar, garantojnë respektimin e ligjit dhe instrumenteve ndërkombëtare, duke përfshirë ato që lidhen me mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe të drejtave themelore, deri në mbrojtjen e personave që u përkasin pakicave, pa diskriminim për asnjë

arsye në përputhje me nenin 4 të Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit MSA dhe Kartën e të Drejtave Themelore.

Përfituesit e drejtpërdrejtë të kësaj reforme janë qytetarët e Kosovës pa diskriminim, veçanërisht komunitetet joshumicë dhe të cenueshme. Drafti i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE është konsultuar me palët e interesuara në kuadër të kësaj reforme, ndërsa konsultimet personale janë mbajtur me përfaqësues nga organizatat e shoqërisë civile.

Sa i përket promovimit të të drejtave të komuniteteve joshumicë, hapi i parë për zbatimin e kësaj reforme është emërimi i Drejtorit të Zyrës për Çështje të Komuniteteve, në përputhje me legjislacionin ekzistues për të krijuar një stabilitet institucional që synon për të koordinuar dhe përmirësuar marrëdhëniet me komunitetet e ndryshme në Kosovë dhe të mbajë marrëdhënie të mira dhe koordinim me institucionet përkatëse përmes parimeve të konsultimit, hapjes, transparencës, përgjegjësisë dhe bashkëpunimit në mënyrë që të kontribuojë në prosperitetin dhe promovimin e trajtimit të barabartë të të gjitha komuniteteve joshumicë. Ky hap do të përfundojë deri në dhjetor 2024.

Për më tepër, funksionalizimi nga ZKM i Njësisë për Përkthim, Harmonizim dhe Kontroll gjuhësor të ngritur në kuadër të Zyrës së Kryeministrit për zbatimin e Ligjit për përdorimin e gjuhëve, do të kontribuojë në përfshirjen e personave që u përkasin komuniteteve joshumicë në shoqërinë kosovare dhe përdorimin e të drejtave të tyre dhe mund të kontribuojë në integrimin ose ndarjen e tyre. Ky hap i reformave do të përfundojë deri në dhjetor 2025.

Hapi i tretë për zbatimin e kësaj reforme është ngritja e Sekretariatit të Koordinatorit Kombëtar dhe rritja me 20% e numrit të urdhrave të mbrojtjes të lëshuara në vitin 2025 nga gjykatat themelore për të forcuar zbatimin e kornizës legjislative dhe strategjike për mbrojtjen nga dhuna me bazë gjinore dhe dhuna në familje. Në bazë të nenit 25, paragrafit 1.11 të Rregullores së ZKM-së nr. 10/2023 për Organizimin e Brendshëm dhe Sistematizimin e Vendeve të Punës në Ministrinë e Drejtësisë, e miratuar nga Qeveria më 1 dhjetor 2023, Divizioni për Qasje në Drejtësi, Mbrojtje nga Dhuna në Familje, Dhunën ndaj Grave dhe Dhuna Gjinore, ndër të tjera, shërbejnë si Sekretariat pranë Koordinatorit Kombëtar kundër Dhunës në Familje. Ky hap do të përfundojë deri në qershor të vitit 2026 dhe është në kuadër të MD-së.

Hapi i fundit në zbatimin e kësaj reforme përfshin rritjen e të kuptuarit dhe zbatimin nga ana e gjyqtarëve të ligjeve që lidhen me dhunën në familje, veçanërisht duke siguruar që dënimet për dhunën në familje të plotësojnë pragjet minimale ligjore dhe duke njohur marrëdhëniet në familje si rrethana rënduese. Kjo synon të përmirësojë efikasitetin në trajtimin profesional të të gjitha rasteve të dhunës në familje, duke sjellë përfundimisht autorët para drejtësisë. Për më tepër, udhëzuesi i Gjykatës Supreme mbi politikën penale aktualisht është në shqyrtim, i cili trajton rrethanat lehtësuese dhe rënduese për secilën vepër që ndikon në dënimin. Në lidhje me këtë udhëzues do të organizohen një sërë takimesh me gjykatat e niveleve më të ulëta. Gjithashtu, sistemi i ri për vlerësimin e performancës së gjyqtarëve pritet të marrë në konsideratë zbatimin e politikës penale në vlerësimin e tyre të performancës. Ky hap do të përfundojë deri në qershor 2027.

5.5. Demokracia

5.5.1. Përmirësimi i performancës së Kuvendit në ligjbërjen dhe mbikëqyrjen përmes planifikimit të përmirësuar, menaxhimit të brendshëm dhe zhvillimit.

Sfidat

Kuvendi është institucion legjislativ i Republikës së Kosovës, i zgjedhur drejtpërdrejt nga populli. Ai ka 120 deputetë të zgjedhur me votim të fshehtë. Nga 120 ulëse, njëzet janë të garantuara për përfaqësimin e komuniteteve joshumicë në Kosovë, 10 për komunitetin serb dhe 10 për komunitetet tjera: Turq, boshnjakë, romë, ashkali, goranë dhe egjiptianë. Kuvendi i Republikës së Kosovës ushtron kompetencat në pajtim me nenin 65 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës. Mungesa e kuorumit vendimmarrës dhe përpjekjet për të ndërtuar konsensus ndërpartiak vazhdojnë të ndikojnë negativisht në punën e Kuvendit. Kuvendi ka rritur numrin e procedurave të përshpejtuara për miratimin e ligjeve kyçe, megjithatë duhet të forcojë rolin e tij mbikëqyrës dhe të krijojë një sistem votimi elektronik dhe një sistem elektronik të regjistrimit të pjesëmarrjes për të përmirësuar performancën e tij.

Objektivi

Zbatimi i kësaj reforme do të përmirësojë performancën e Kuvendit në ligjbërje dhe mbikëqyrje përmes përmirësimit të planifikimit, menaxhimit të brendshëm dhe zhvillimit përmes masave të tilla si miratimi i programit të seancave të punës së Kuvendit, futja e masave dhe/ose ndëshkimeve në rregulloren e punës për të siguruar që Kuvendi të mund të kryejë rolin e tij dhe futjen e një sistemi elektronik të regjistrimit të pjesëmarrjes. Futja e sistemit elektronik të votimit dhe regjistrimit të pjesëmarrjes do të rrisë transparencën e punës së Kuvendit të Kosovës.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Futja në përdorim e një sistemi të votimit elektronik (prezenca dhe pjesëmarrja përfshihet në këtë sistem). Dhjetor 2024*
- *Miratimi i programit të seancave të punës së kuvendit. Qershor 2025*
- *Të vendosen masa dhe/ose ndëshkime në rregulloren e punës për të siguruar që Kuvendi të mund të kryejë rolin e tij. Dhjetor 2025*

Përshkrimi i zbatimit

Reforma përfshin tre hapat si në vijim: Miratimi i programit vjetor të seancave të punës të Kuvendit të çdo viti (deri në qershor 2025), futja e masave dhe/ose penalizimeve në rregulloren e Kuvendit për të siguruar pjesëmarrjen e deputetëve në punimet e tij, i përfunduar deri në dhjetor 2025. Masat/do të miratohen pas ndryshimit të Rregullores së Punës së Kuvendit të Republikës së Kosovës. Gjithashtu, do të prezantohet një sistem votimi elektronik (në këtë sistem përfshihet prania dhe pjesëmarrja) (qershor 2026). Kuvendi është institucioni përgjegjës për zbatimin e reformave dhe përfituesi kryesor. Një rritje e performancës e Kuvendit në rolin e tij si organ legjislativ do të kontribuojë në një vendimmarrje më të mirë të pjesëve legjislative që ndikojnë në kushtet socio-ekonomike të qytetarëve.

5.6. Politika e vizave

5.6.1 Të rritet niveli i përafrimit të politikës së vizave me *acquis*-në e BE-së

Sfidat

Sa i përket harmonizimit të politikës së vizave, Kosova do të vazhdojë progresin e saj drejt harmonizimit të politikës së vizave me atë të BE-së. Pas fillimit të udhëtimit pa viza për mbajtësit e pasaportave të Kosovës nga 1 janari 2024, institucionet e Kosovës, në veçanti MPB dhe MPJ, përmes mekanizmit të monitorimit të migracionit, po ndjekin me shumë vëmendje zbatimin dhe shkallën e vizitorëve të huaj nga vendet e treta të cilët mund të hyjnë pa viza në Kosova. Deri më tani trendi i vizitorëve të ardhur ka mbetur i ngjashëm në numër me nivelin që ishte para vendimit të BE-së për liberalizimin e vizave, përkatësisht gjatë tre viteve të mëparshme.

Objektivi

Kosova ka një grup koordinues ndërinstitutional aktiv që rregullisht analizon dhe vlerëson politikën aktuale të vizave të Kosovës bazuar në numrin e vizitorëve (hyrje/daljeve), interesat strategjike, politikën e ndërsjellë të vizave dhe marrëdhëniet bilaterale. Vëmendje e veçantë u kushtohet vizitorëve që vijnë që paraqesin migrim të parregullt ose rreziqe sigurie në BE. Në varësi të analizës, ky grup rekomandon masat e duhura, përfshirë vendimet formale, që duhet të ndërmerren për të harmonizuar më tej politikën e vizave të Kosovës me atë të zonës Schengen – përkatësisht Politikën e Vizave. Vendimi i fundit është marrë nga Qeveria e Kosovës më 14 gusht 2024, me të cilin u është vendosur regjimi i vizave tre shteteve për shtetasit e të cilëve kërkohen viza për të hyrë në BE. Aktualisht, numri i vendeve shtetasve të të cilëve u kërkohen viza për të hyrë në zonën Schengen dhe nuk u kërkohet për të hyrë në Kosovë është 17 (nga shtatori 2024). Objektivi dhe përkushtimi i Kosovës është të ecë drejt përafrimit me politikën e vizave të BE-së.

Hapat cilësorë dhe sasiorë që do të ndërmerren në kuadër të kësaj reforme

- *Shfuqizimi i marrëveshjeve për udhëtim pa viza me vendet (të paktën nga një në vit, duke filuar nga viti 2025) për të cilët kërkohen viza për të udhëtuar në BE (matet në fund të secilit vit (dhjetor) gjatë kohëzgjatjes së zbatimit të Instrumentit, 2024-2027).*

Përshkrimi i zbatimit

Kosova zotohet të vendosë masa shtesë të sigurisë për të kontrolluar më mirë hyrjet pa viza (deri në qershor 2027) dhe të shfuqizojë gradualisht regjimin pa viza me vendet që nuk janë në listën e regjimit pa viza të BE-së (veçanërisht ndaj atyre që paraqesin rrezik të migrimit të parregullt ose rreziqe të sigurisë për BE-në). Kosova do të shfuqizojë regjimin pa viza me të paktën nga një vend të tretë në vit duke filluar nga viti 2025, i matur në fund të çdo viti (dhjetor), gjatë periudhës së funksionimit të Instrumentit, 2024-2027.

11. KUSHTET E PËRGJITHSHME PËR PAGESAT

Stabiliteti makroekonomik

Qeveria e Kosovës vazhdon të ketë si objektiv kryesor stabilitetin makroekonomik dhe fiskal të vendit. Ekonomia e Kosovës ka vazhduar trajektoren e saj pozitive në situatën ekonomike. Sipas të dhënave preliminare tremujore të Agjencisë së Statistikave të Kosovës (ASK), rritja vjetore e BPV-së ishte 3.3% në terma realë dhe 8.5% në terma nominalë. Indeksi i çmimeve të konsumit u rrit mesatarisht me 4.9% në vitin 2023, duke shënuar një tendencë ngadalësimi krahasuar me një vit më parë. Ky trend reflektoi tendencat në kategoritë 'ushqim' dhe 'energji', të cilat janë ndikuar shumë nga lëvizjet e çmimeve globale në tregjet ndërkombëtare. Këto të fundit u ndikuan kryesisht nga politikat e suksesshme monetare të zbatuara nga vendet e zhvilluara në përgjigje të çmimeve të larta në periudhën pas pandemisë të shkaktuar nga ndërprerjet midis ofertës dhe kërkesës dhe lufta e zgjatur në Ukrainë.

Ngjashëm me dy vitet e mëparshme, konsolidimi fiskal ka vazhduar edhe në vitin 2023. Të hyrat buxhetore në vitin 2023 janë rritur me 14.5% krahasuar me vitin paraprak, ndërsa shpenzimet kanë shënuar rritje prej 13.3% krahasuar me vitin paraprak. Deficiti total ishte -0.2% e BPV-së, ndërsa deficiti sipas rregullës fiskale ishte 0.6% e BPV-së, bilanci bankar i përdorshëm është rreth 2.3% e BPV-së. Borxhi publik në përqindje të BPV-së është ulur në krahasim me vitin e kaluar në 17.5% të BPV-së.

Qeveria e Kosovës do të angazhohet në ruajtjen dhe forcimin e stabilitetit makro-fiskal nëpërmjet:

- Sigurimit të ekuilibrit të nevojshëm ndërmjet mbledhjes së të ardhurave dhe shpenzimeve buxhetore,
- Vazhdimin të punës për përmirësimin e mekanizmave të inspektimit për luftimin e evazionit fiskal dhe ekonomisë joformale, për të garantuar konkurrencë të drejtë dhe të barabartë.
- Ushtrimin të disiplinës në zgjerimin dhe shfrytëzimin e borxhit publik,
- Ruajtjes së një niveli të mjaftueshëm të rezervave buxhetore për të përballuar rreziqet e jashtme dhe të brendshme fiskale dhe
- Vazhdimin të reformave strukturore që adresojnë pengesat kryesore për rritjen ekonomike, duke mbështetur zhvillimin e sektorëve konkurrues ekonomikë dhe duke siguruar që rritja ekonomike të jetë gjithëpërfshirëse dhe synon rritjen e mirëqenies së qytetarëve të vendit.

Bazuar në sa më sipër, sigurohet ruajtja e një politike makroekonomike të besueshme dhe përkatëse të orientuar drejt stabilitetit.

Menaxhimi i financave publike

Strategjia e Menaxhimit të Financave Publike e Republikës së Kosovës 2022-2026¹⁹ (SMFP) është dokumenti kryesor i politikave të Qeverisë së Kosovës për të adresuar Reformën e Administratës Publike dhe veçanërisht sistemin e Menaxhimit të Financave Publike të Kosovës. Qëllimi kryesor i SMFP-së është të zhvillojë më tej menaxhimin e shëndoshë financiar dhe të përmirësojë ofrimin e shërbimeve përmes disiplinës fiskale të zgjeruar dhe alokimit strategjik të burimeve. Për më tepër, SMFP-ja synon të mbështesë dhe të kontribuojë në zhvillimin e përgjithshëm të Kosovës përmes Strategjisë Kombëtare të Zhvillimit (SKZH) 2016-2021, SKZH-së së ardhshme 2030 dhe agjendave përkatëse zhvillimore. Strategjia e Zgjerimit të BE-së thekson se PVZH dhe MFP janë thelbësore për forcimin e qeverisjes në të gjitha nivelet. Prandaj, synimi i SMFP-së është gjithashtu të kontribuojë në zbatimin e MSA-së dhe avancimin e Kosovës në procesin e integritetit në BE.

¹⁹ <https://mfpt.rks-gov.net/Page/919>

Siç është vënë në dukje në vlerësimet ndërkombëtare, ka progres të dukshëm në të gjitha fushat, MFP dhe Kosova është renditur lart në vlerësimet e PEFA dhe SIGMA. Përgatitja, analiza dhe orientimet strategjike të SMFP-së bazohen dhe shfrytëzojnë të gjitha burimet, të dhënat, raportet dhe vlerësimet përkatëse kombëtare dhe ndërkombëtare. Plan i Veprimit për SMFP 2022-2024²⁰ synon ruajtjen e progresit të arritur dhe zhvillimin e mëtutjeshëm të sistemit të MFP-së në Kosovë dhe parashih rishikimin afatmesëm për 2025-2026.

Nën sponsorizimin e Ministrisë së Financave të Punës dhe Transfereve (MFPT), Strategjia e Reformës së MFP-së (RSMFP) 2016–2020, krijoi një bazë solide për vazhdimin e kryerjes së mëtejshme të detyrave ndërsa ato zhvillohen. Janë identifikuar prioritete të reja, që synojnë përmirësimin e sistemit të MFP-së dhe përgjigjen ndaj sfidave të reja siç është përcaktuar në Strategjinë e MFP-së 2022-2026.

Bazuar në vlerësimin e sistemit të MFP-së dhe analizën e sektorëve, MFP-ja ka identifikuar 4 Objektiva Strategjike që mbulojnë plotësisht të gjitha ciklet e MFP-së. Më konkretisht, Objektivat Strategjike të SMFP-së janë:

- Objektivi strategjik 1: Sigurimi i disiplinës fiskale të qëndrueshme
- Objektivi strategjik 2: Rritja e mëtejshme e efikasitetit të shpërndarjes
- Objektivi strategjik 3: Përmirësimi i mëtejshëm i efikasitetit operacional
- Objektivi strategjik 4: Kapitali njerëzor dhe Infrastruktura e TIK-ut përforcohen për të mbështetur sistemin digjital dhe transparent të MFP-së në Kosovë.

Për të mbështetur arritjen e Objektivave Strategjike të përzgjedhura, SMFP-ja ka identifikuar trembëdhjetë Objektiva Specifikë dhe aktivitete të detajuara për arritjen e tyre. Arritja e objektivave strategjike dhe specifike, lidhet dhe matet me tregues të detajuar të performancës, të cilët të gjithë grupohen dhe paraqiten në “Treguesit e pasaportës”.

SMFP-ja ka kaluar përmes procesit të rregullt të konsultimit ndërinstitucional dhe publik, si dhe konsultimeve me partnerët zhvillimorë. Pas procesit të konsultimit, të gjitha komentet e marra nga partnerët zhvillimorë, OSHC-të dhe qytetarët janë analizuar dhe adresuar respektivisht.

Monitorohet SFMP-ja 2022-2026 dhe hartohen raporte të rregullta gjashtëmuajore dhe vjetore. Aktualisht, janë publikuar Raporti Vjetor i Monitorimit të Strategjisë së Menaxhimit të Financave Publike të Republikës së Kosovës 2022-2026 për vitin 2022²¹ dhe Raporti gjashtëmuajor i zbatimit dhe performancës janar – qershor 2023²². Raporti Vjetor i Monitorimit të Strategjisë së Menaxhimit të Financave Publike të Republikës së Kosovës 2022-2026 për vitin 2023 është finalizuar nga MFPT-ja dhe së shpejti do të prezantohet dhe miratohet në Këshillin Ministror të RAP-së (KMRAP).

Raporti vlerëson progresin në arritjen e objektivave strategjike dhe specifike, si dhe aktivitetet e përcaktuara në Planin e Veprimit të SMFP-së, duke nxjerrë në pah arritjet dhe sfidat e rëndësishme për vitin 2023. Gjatë gjithë vitit 2023, është shënuar progres në fusha të ndryshme të zbatimit të MFP-së. Disa nga zhvillimet kryesore janë: mbajtja e deficitit buxhetor nën 2% të BPV-së dhe në vitin 2023 rezultati ishte 0.56%. Tendencë pozitive është vërejtur edhe në pjesën e projeksioneve makrofikale, me devijimin e të ardhurave buxhetore në nivelin -1.04%, shumë më e ulët se objektivi prej -5% deri në 10%. Prije pozitive ka shfaqur mbledhja e të ardhurave edhe në vitin 2023, ku rritja e parashtrimit në kohë të deklaratave tatimore arriti në 77.3%, afër objektivit prej 85%. Raporti i të ardhurave tatimore ndaj BPV-së ishte 8.7%, shumë afër objektivit prej 9%. Të ardhurat doganore gjithashtu janë rritur me 9%, duke tejkaluar objektivin prej 7%. Progresi i mirë u vlerësua në përdorimin e kriterit MEFT në prokurimin publik, dhe rezultati i vetëvlerësimit për funksionimin e kontrollit të brendshëm (sipas SIGMA) ishte 2, një përmirësim nga rezultati fillestar prej 1. Përderisa ka pasur disa sfida të identikuara gjatë procesit të monitorimit, përkushtimi për t'i adresuar ato dhe niveli i lartë i zbatimit pasqyrojnë përkushtimin e Kosovës për menaxhim transparent, të përgjegjshëm dhe efikas të financave publike.

²⁰ Po aty.

²¹ <https://mfpt.rks-gov.net/Page/919>

²² Po aty.

Mundësia për të paraqitur dhe diskutuar raportet e zbatimit në takimet e dialogut të MFP-së, do të siguronte më tej cilësinë e raporteve dhe zbatimin e strategjisë, bazuar në konkluzionet e dakorduara bashkërisht.

Transparenca dhe mbikëqyrja e buxhetit

Buxheti për vitin fiskal 2023 është publikuar në Gazetën Zyrtare të Kosovës më 30 dhjetor 2022. Buxheti i parë i rishikuar për vitin 2023 është publikuar në Gazetën Zyrtare të Kosovës më 28 shkurt 2023, ndërsa buxheti i dytë i rishikuar për vitin 2023 është publikuar më 27 qershor 2023. Për më tepër, MFPT-ja vazhdoi të publikojë një Dokument Buxhetor miqësor (Narrativ) me atë më të riun: “Librezë informative për qytetarët – Buxheti i Republikës së Kosovës 2023”²³.

Ministria e Financave, Punës dhe Transfereve gjatë vitit 2023 ka përgatitur ligjin për ndarjet buxhetore për vitin 2024. Buxheti për vitin fiskal 2024 është miratuar nga Kuvendi i Kosovës më 14.12.2023 dhe është publikuar në Gazetën Zyrtare të Kosovës më 29 dhjetor 2023²⁴.

²³ <https://mfpt.rks-gov.net/Buxheti/Page/329>

²⁴ <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=85052>

PJESA 3: KOMPLEMENTARITETI DHE ZBATIMI I AGJENDËS SË REFORMAVE

12. KOMPLEMENTARITETI ME IPA III

Prioritetet e Agjendës së Reformave do të ndërtohen dhe plotësojnë mbështetjen e vazhdueshme dhe të planifikuar në kuadër të IPA III dhe do të kontribuojnë në arritjen e treguesve të Kornizës së Programimit IPA III. Programet vjetore IPA 2023 janë në zbatim, programi vjetor IPA 2022 ende nuk ka filluar për shkak të vendimeve të BE-së për pezullimin e kontraktimit dhe IPA 2021 është pjesërisht në zbatim. Programimi i IPA 2024 është ende në proces dhe programimi i IPA 2025-2027 pritet të fillojë gjatë vitit 2024 dhe do të plotësojë mbështetjen në kuadër të Agjendës së Reformave.

Reforma në fushën e politikave 1. Qeverisja, RAP dhe MFP, do të ndjekë hapat e mbështetjes buxhetore të sektorit të mëparshëm të dhënë në kuadër të IPA II për reformën e administratës publike (IPA 2016, pjesa II) dhe menaxhimin e financave publike (IPA 2017, pjesa II). Në kuadër të IPA III, në kuadër të programit vjetor IPA 2021, janë planifikuar dy raunde të Skemës së Qelizës së Re, e cila do të mbështesë përpjekjet për të ndërtuar një shërbim civil profesional, të përgjegjshëm dhe apolitik në të gjitha nivelet e administratës publike, nëpërmjet një grupi nëpunësish civilë që kanë kontribuar në fushat e identifikuar si zona të dobëta të administratës së Kosovës. Sipas të njëjtit program, BE-ja po mbështet reformat në nivel lokal, përmes një marrëveshjeje kontributi me SIDA-n dhe bashkëfinancimit nga qeveria. Programi vjetor IPA 2021 gjithashtu mbështet barazinë gjinore përmes projektit Instrumenti i Barazisë Gjinore (IBGJ). IBGJ ndihmon institucionet në integrimin e barazisë gjinore nëpër sektorë, forcimin e mekanizmave të barazisë gjinore, përputhjen me standardet globale dhe zbatimin e *acquis*-it të BE-së për Barazinë Gjinore. IBGJ-ja është aktualisht në zbatim dhe po ofron mbështetje për institucionet në hartimin e reformave sektoriale, strategjive, programeve zhvillimore dhe planeve në një mënyrë të ndjeshme gjinore dhe/ose transformuese gjinore.

Reforma në fushën e politikave 2. Tranzicioni i gjelbër dhe digjital, do të bazohet në rezultatet e mbështetjes aktuale të IPA III. Që nga viti 2023, ekziston një projekt IPA 2021 në vazhdim, i zbatuar nga GIZ, duke mbështetur uljen dhe parandalimin e barrës administrative, përmes ofrimit të ekspertizës teknike ndërkombëtare dhe vendore. Fokusi i mbështetjes është në përmirësimin e kapaciteteve të administratës publike për të rishikuar sistematikisht dhe më pas për të hequr barrën administrative nga legjislacioni ekzistues dhe për të parandaluar shfaqjen e tyre në legjislacionin e ri, si dhe për të ndihmuar në ofrimin e zgjidhjeve digjitale. Objektivat e Agjendës së Reformave përfshijnë rishikimin gjithëpërfshirës të legjislacionit për reduktimin e barrës administrative, zbatimin e plotë të identifikimit elektronik, forcimin e ndërveprimit ndërmjet sistemeve qeveritare dhe ofrimin e të paktën 50% të shërbimeve publike online deri në vitin 2027. Si i tillë, ai do të mbështesë zbatimin sistematik të Programit për Parandalimin dhe Reduktimin e Barrës Administrative, duke vazhduar në bazë të sukseseve të projektit aktual IPA.

Reforma në fushën e politikave 3. Zhvillimi i sektorit privat dhe mjedisi afarist do të plotësojë mbështetjen e planifikuar për këtë fushë në kuadër të IPA 2021, duke u fokusuar në përmirësimin e tregut të brendshëm të vendit dhe përgatitjen e tij për Tregun e Vetëm Evropian duke eliminuar barrierat teknike në tregti dhe duke fuqizuar pozitën e operatorëve ekonomikë të Kosovës në tregjet e brendshme dhe të jashtme. Ndërhyrja synon të kontribuojë për të arritur kriteret ekonomike të Kopenhagës, llogaritë e jashtme të qëndrueshme dhe kapacitetin për të përballuar presionin konkurrues dhe forcat e tregut. Fushat e mbështetjes përfshijnë politikën tregtare, infrastrukturën cilësore dhe mbikëqyrjen e tregut dhe mbrojtjen e konsumatorëve. Objektivat e aksionit janë plotësuese me reformat që kanë të bëjnë me mjedisin e biznesit dhe zhvillimin e sektorit privat, përkatësisht përmirësimin e mekanizmave për tërheqjen e IHD-ve në sektorët strategjikë duke promovuar adoptimin e produkteve dhe shërbimeve me vlerë më të lartë të shtuar dhe rritjen e profilit të eksportit të sektorëve strategjikë.

Reforma në fushën e politikave 4. Zhvillimi dhe ruajtja e kapitalit njerëzor do të plotësojë mbështetjen e planifikuar për këtë fushë në kuadër të IPA 2022 dhe IPA 2024, duke u fokusuar në mbështetjen e lidhjes së tregut të punës me arsimin. Nëpërmjet IPA 2024, Veprimi për rritjen gjithëpërfshirëse që është duke u programuar pritet të kontribuojë në rritjen e mundësive sociale dhe ekonomike për të rinjtë dhe të rinjtë, duke ofruar mbështetje të synuar për përmirësimin e rezultateve të Arsimit dhe Aftësisimit Profesional në përputhje me nevojat e tregut të punës dhe parimet e Garancisë Rinore për të mundësuar aktivizimin e të rinjve në tregun e punës. Sipas të njëjtit Veprim është

planifikuar mbështetja për edukimin e fëmijërisë së hershme deri në projektimin dhe ndërtimin e institucioneve parashkollore në tri komuna dhe rinovimi i deri në 150 institucioneve parashkollore, zhvillimi i një kurrikule transformuese gjinore për të gjitha nivelet dhe moshat e arsimit të hershëm dhe zhvillimi i një sistemi dhe mjetesh për sigurimin e cilësisë. Sipas IPA 2022, një nga fushat kryesore të mbështetjes ka të bëjë me përfshirjen e djemve dhe vajzave nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në arsimin parashkollor, fillor dhe të mesëm dhe përmirësimin e rezultateve të tyre të të nxënit. Vëmendje e veçantë do t'i kushtohet trajnimit të mësimdhënësve në drejtim të zhvillimit të kompetencave ndërkulturore dhe diversitetit ndëretnik. Prandaj, ndërhyrjet e planifikuara në kuadër të programeve vjetore IPA 2022 dhe 2024 pritet të kontribuojnë në arritjen e reformave në fushën e politikave të kapitalit njerëzor, veçanërisht duke përmirësuar qasjen dhe cilësinë e sistemit dhe shërbimeve të kujdesit, duke promovuar zhvillimin holistik të fëmijëve dhe duke përmirësuar cilësinë dhe rëndësinë e zhvillimit të vazhdueshëm profesional të mësimdhënësve.

Masat në fushën e politikave 5. Bazat e aderimit në BE/Sundimi i ligjit do të plotësojë mbështetjen e planifikuar në kuadër të Dritares 1 të IPA-s, Sundimi i ligjit, të drejtat themelore dhe demokracia. Sipas IPA 2024, i cili aktualisht është në proces programimi, është planifikuar një asistencë teknike në mbështetje të kornizës legjislativë dhe operacionale për sistemet gjyqësore dhe prokuroriale, si dhe kapacitete operacionale për të luftuar korrupsionin dhe krimin e organizuar. Asistenca do të rrisë kapacitetin operacional të institucioneve përfituese për të kryer hetime të pavarura për pastrimin e parave dhe do të ofrojë mbështetje operacionale për të përmirësuar teknikat e hetimit për krimet financiare. Do të forcohen kapacitetet institucionale në parandalimin dhe hetimin e rasteve të dhunës në familje dhe dhunës me bazë gjinore. Sipas IPA 2022, fushat e planifikuara të mbështetjes përfshijnë zbatimin e një kthimi të qëndrueshëm, me ndjeshmëri gjinore dhe riintegrimin e deri në 260 familjeve të zhvendosura dhe mbështetjen për profesionet ligjore përmes lehtësimit të përvetësimit dhe ruajtjes së njohurive mbi standardet evropiane të të drejtave të njeriut dhe *acquis*-it të BE-së për gjyqtarët, prokurorët dhe avokatët. Sa i përket sundimit të ligjit, këto ndërhyrje të planifikuara pritet të plotësojnë objektivat e Agjendës së Reformave në lidhje me zbatimin e një qasjeje strategjike dhe të inteligjencës për të luftuar krimin e organizuar, përmirësimin e bashkëpunimit multidisiplinar në raste komplekse. Ndërhyrjet e planifikuara janë gjithashtu në përputhje me reformat për të drejtat themelore, përkatësisht forcimin e zbatimit të kornizës legjislativë dhe strategjike për mbrojtjen nga dhuna në familje dhe me bazë gjinore dhe për të drejtat e komuniteteve joshumicë.

Tabela 5: Fondet e BE-së të zotuar në kuadër të programeve kombëtare IPA III dhe statusi i zbatimit të tyre

Programi Vjetor IPA 2021		Planifikuar	Kontraktuar	Statusi
Veprimi 1	Veprimi i deminimit	3900000.00	3900000.00	Në vazhdim
Veprimi 2	Granti i performancës komunale	13000000.00	13000000.00	Në vazhdim
	Mbështetje për tatimin në pronë	2000000.00		Në prokurim
Veprimi 3	1. Instrumenti i Përafrimit të Acquis të BE-së dhe Masave Mbështetëse	14360000.00		
	Shtojca nr.4 për Kontratën 2018/402-516 Mbështetja e BE-së për Autoritetin e Konkurrencës të Kosovës dhe Komisionin e Ndihmës Shtetërore		800000.00	Në vazhdim
	Shtojca N.8 për Mbështetjen e Agjencisë Kosovare të Ushqimit dhe Veterinarisë (AVUK)		115000.00	Në vazhdim
	Shërbime sigurie për sallën e re sportive dhe deponinë në Zveçan		19800.00	në vazhdim
	2. Lehtësimi i Dialogut Prishtinë-Beograd			
	3. Programi për Reduktimin e Barrës Administrative		4000000.00	Në vazhdim
	4. Skema e qelizës së re - 3 milionë euro;			Planifikuar
Veprimi 4	5. Instrumenti për Barazi Gjinore		1500000.00	Në vazhdim
	1. Impiantet për trajtimin e ujërave të zeza në Kosova B - 12 milionë euro;	12000000.00		Planifikuar
	2. Përgatitja e projektimit të mbështetjes së BE-së për fazën 3 të ajrit të pastër (reduktimi i SOx)	2000000.00		Planifikuar
Veprimi 6	3. Mbështetje për Menaxhimin e Deponive të Kosovës (MMDK)	2000000.00		Planifikuar
	Komponentët: 1: Mbështetje për tregti	2000000.00		Planifikuar
	2. Infrastruktura cilësore, në përputhje me kërkesat e BE-së	2500000.00		Planifikuar
Veprimi 7	3. Mbikëqyrja e tregut dhe mbrojtja e konsumatorit	1000000.00		Planifikuar
	1. Mbështetja e Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural (MBPZHR) për zbatimin	7000000.00		Planifikuar
	2. Mbështetja për fitosanitari	2200000.00		Planifikuar
Fondet totale të BE-së nën IPA 2021		63960000.00		
Programi Vjetor IPA 2022		Planifikuar	Kontraktuar	Statusi
Veprimi 1	1. Kthimi dhe Riintegrimi në Kosovë VI (RRK VI)	6000000.00		Planifikuar
	2. Mbështetje për profesionet juridike në Kosovë – LINK	800000.00		Planifikuar
Veprimi 2	1. Instrumenti i Përafrimit të Acquis të BE-së dhe Masave Mbështetëse	6000000.00		Planifikuar
	2. Lehtësimi i Dialogut Prishtinë-Beograd	1000000.00		Planifikuar
Veprimi 3	1. Sistemi i kanalizimit Prishtinë	20000000.00		Planifikuar
	2. Eficienca e energjisë në sektorin publik	3000000.00		Planifikuar
	3. Avancimi i Ekonomisë Qarkore dhe Menaxhimi i Integruar i Mbeturinave në Kosovë	18950000.00		Planifikuar
Veprimi 4	1. Programi për Stabilizimin e Komuniteteve - faza V (EU-CSP V)	2500000.00		Planifikuar
	2. Përfshirja në arsim për komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian	3000000.00		Planifikuar
	3. Avancimi i standardeve dhe programeve për vullnetarizëm	1000000.00		Planifikuar
Fondet totale të BE-së nën IPA 2022		62250000.00		
Programi Vjetor IPA 2023		Planifikuar	Kontraktuar	Statusi
	Kontrata e Shtetit dhe e Ndërtimit të Rezistencës për Kosovën / Pakoja e Mbështetjes për Energji	75000000.00	75000000.00	Në vazhdim
Fondet totale të BE-së nën IPA 2023		75000000.00		
Programi Vjetor IPA 2024		Planifikuar	Kontraktuar	Statusi
Veprimi 1	1. Kapaciteti i përmirësuar, efikasiteti, transparenca, qasja dhe integriteti i sektorit të drejtësisë	6250000.00		Programimi në proces
	2. Përmirësimi i historisë në parandalimin dhe luftimin e korrupsionit dhe krimit të organizuar	2205000.00		Programimi në proces
Veprimi 2	Instrumenti i Përafrimit	4500000.00		Programimi në proces
Veprimi 3	1. Përmirësimi i sigurisë, fleksibilitetit, efikasitetit dhe kapacitetit të rrjetit të transmetimit të energjisë dhe kapacitetit të ruajtjes së Kosovës	16500000.00		Programimi në proces
	2. Forcimi i kornizës ligjore dhe institucionale dhe angazhimi i komunitetit në lidhje me mbrojtjen e natyrës	2000000.00		Programimi në proces
Veprimi 4	1. Përmirësimi i rezultateve arsimore të AAP-së	3500000.00		Programimi në proces
	2. Përmirësimi i qasjes në edukimin dhe kujdesin e fëmijërisë së hershme	6500000.00		Programimi në proces
	3. Qendra Multikulturore Gërmia	15000000.00		Programimi në proces
Fondet totale të BE-së nën IPA 2024		56455000.00		

13. INVESTIMET SIPAS KORNIZËS SË INVESTIMEVE TË BALLKANIT PERËNDIMOR

Tabela 6: Lista indikative e aplikacioneve WBIF

Titulli i projektit	Përshkrim i shkurtër (qëllimi kryesor)	Kosto e vlerësuar (EUR)	Afati kohor i zbatimit	Kontributi në objektivat e Instrumentit
Transporti				
Rehabilitimi dhe modernizimi i përgjithshëm i linjës hekurudhore 10 (kufiri me Serbinë - Leshak - Fushë Kosovë - Hani i Elezit - Kufiri me Maqedoninë e Veriut)	Rehabilitimi dhe modernizimi i Linjës Hekurudhore 10 (149.11 Km) për të rritur sigurinë, shpejtësinë, kapacitetin dhe për të pasur infrastrukturë hekurudhore ndërvepruese sipas standardeve të BE-së.	323,765,000	Pjesa teknike e projektit aktualisht është duke u zhvilluar në vitin 2024, ndërsa ndërtimi do të fillojë në vitin 2025.	Rehabilitimi dhe modernizimi i Rugës Hekurudhore 10 kontribuon në objektivat e instrumentit të rritjes duke promovuar rritjen ekonomike dhe konkurrencën, duke rritur integrimin dhe lidhjen rajonale, duke mbështetur qëndrueshmërinë mjedisore, duke përmirësuar sigurinë, duke siguruar përputhje me standardet e BE-së, duke nxitur përfshirjen sociale dhe ekonomike dhe duke mbështetur synime më të gjera zhvillimi. Këto kontribute janë thelbësore për zhvillimin e qëndrueshëm të Kosovës dhe integrimin në ekonominë rajonale dhe evropiane.
Ndërtimi i autostradës, Rruga 7, (Qafë Duhël - Shtime – Lipjan); 31 Km.	Ndërtimi i seksionit të fundit të Rugës 7 në Kosovë, një hallkë kyçe që përfundon Rugën 6 në vazhdim. Pas përfundimit, ky korridor do të krijojë një lidhje të shpejtë dhe të sigurt me Korridorin X dhe Korridorin VIII, duke përmirësuar ndjeshëm infrastrukturën e transportit të Kosovës.	425,000,000	Disa nga aspektet teknike tashmë janë përfunduar. Pjesa tjetër është planifikuar për 2024/2025, ndërsa ndërtimi është planifikuar gjithashtu të fillojë në 2025.	Ndërtimi i seksionit përfundimtar të Rugës 7 në Kosovë, i cili përfundon Linjën 6 dhe vendos lidhjet me Korridorin X dhe Korridorin VIII, kontribuon ndjeshëm në objektivat e instrumentit të rritjes. Ky projekt përmirëson infrastrukturën e transportit, nxit rritjen ekonomike, integrimin rajonal, qëndrueshmërinë, sigurinë, përputhshmërinë me standardet e BE-së, përfshirjen sociale dhe synimet më të gjera të zhvillimit. Është thelbësor për zhvillimin e qëndrueshëm të Kosovës dhe integrimin në ekonominë rajonale dhe evropiane.
Ndërtimi i rrugës Prizren – Kufiri me Maqedoninë e Veriut – Tetovë	MMPHI është në fazën e nënshkrimit të kontratës për segmentin: Ndërtimi i rrugës nga lidhja në magjistralen “Ibrahim Rugova” në Prizren – deri në fshatin Struzhë. Ky segment financohet nga buxheti shtetëror. Sa i përket ndërtimit të tunelit, projekti është përfshirë në Strategjinë e Transportit Multi-Modal 2023-2030 dhe është pjesë e Planit të Veprimit të Strategjisë së Transportit Multi-Modal 2023-2025.	218,000,000	Janë bërë disa punë teknike. Detyrat e mbetura, përfshirë nënshkrimin e kontratës, janë planifikuar për 2025-2027.	Ndërtimi i rrugës nga Prizreni në kufirin me Maqedoninë e Veriut dhe Tetovën kontribuon në objektivat e instrumentit të rritjes duke rritur lidhjen dhe integrimin rajonal, duke promovuar rritjen ekonomike, zhvillimin e infrastrukturës moderne, mbështetjen e qëndrueshmërisë, përmirësimin e përfshirjes sociale dhe qasjes, duke garantuar sigurinë dhe pajtueshmërinë me standardet dhe përf forcimin e rëndësisë strategjike të Kosovës në rrjetet rajonale të transportit.
Ndërtimi i Portit të Thatë të Prishtinës (Porti i Brendshëm për shpërndarjen e mallrave)	Me zhvillimin e këtij projekti Kosova do të arrijë të realizojë ndërtimin e portit të ri të thatë me qëllim të integritetit të transportit të mallrave të të gjitha llojeve të transportit, përmes të cilit do të promovohet hapja e transportit hekurudhor vendor, rajonal dhe ndërkombëtar të mallrave. Porti i Thatë i Prishtinës, si zgjatim i Portit të Durrësit, do të mundësojë lidhjen e Prishtinës me Portin e Durrësit. Zbatimi i këtij projekti do të kontribuojë në rritjen e kapaciteteve, sigurisë dhe zhvillimit të tregut hekurudhor në Kosovë dhe më gjerë.	30,000,000	Pjesa teknike e projektit është planifikuar të përfundojë midis 2025 dhe 2027. Ndërtimi është planifikuar të fillojë në vitin 2027.	Ndërtimi i Portit të Thatë të Prishtinës (Porti i Brendshëm për shpërndarjen e mallrave) kontribuon në objektivat e instrumentit të rritjes duke përmirësuar infrastrukturën e transportit dhe logjistikës së Kosovës. Ky projekt nxit rritjen ekonomike, integrimin rajonal, qëndrueshmërinë, sigurinë, përputhshmërinë me standardet e BE-së, përfshirjen sociale dhe synimet më të gjera të zhvillimit. Ai rrit ndjeshëm pozitën e Kosovës në transportin rajonal dhe ndërkombëtar të mallrave, duke nxitur zhvillimin e qëndrueshëm dhe gjithëpërfshirës ekonomik.
Ndërtimi dhe modernizimi i Linjës Hekurudhore Prishtinë - Fushë Kosovë - Prishtinë Aeroporti	Linja hekurudhore Prishtinë - Aeroporti i Prishtinës "Adem Jashari" është pjesë e zgjerimeve indikative TEN-T të Rrjetit Bërthamë në Ballkanin Perëndimor. Rezultati kryesor i këtij projekti do të jetë krijimi i një lidhjeje të sigurt dhe jo ndotëse ndërmjet kryeqytetit të Prishtinës dhe Aeroportit të Prishtinës. Një lidhje e	53,821,600	Studimi i fizibilitetit është planifikuar të fillojë në vitin 2025, ndërsa aspektet e tjera teknike të projektit janë planifikuar për	Ndërtimi dhe modernizimi i linjës hekurudhore nga Prishtina në Aeroportin e Prishtinës "Adem Jashari" kontribuon dukshëm në objektivat e instrumentit të rritjes duke përmirësuar infrastrukturën e transportit të Kosovës, duke nxitur rritjen ekonomike, integrimin rajonal, qëndrueshmërinë, sigurinë, përputhshmërinë me standardet e BE-së,

“Adem Jashari”; 16.872 Km.	re direkte hekurudhore me Aeroportin Ndërkombëtar të Prishtinës duhet të rezultojë në përmirësimin e lidhjes së transportit për udhëtarët dhe mallrat.		vitin 2028 dhe 2029. Ndërtimi është planifikuar të fillojë në vitin 2029 dhe të vazhdojë deri në vitin 2030.	përfshirjen sociale, dhe synime më të gjera zhvillimi. Ky projekt është thelbësor për zhvillimin e qëndrueshëm të Kosovës dhe integrimin në ekonominë rajonale dhe evropiane.
Digjitalizimi i sistemeve të transportit të qëndrueshëm, të sigurt, të zgjuar dhe miqësor me mjedisin dhe Zbatimi i Rrjetit Bërthamë/Gjithë përfshirës ITS onTEN-T në Kosovë.	Ky projekt është përfshirë në Strategjinë e Transportit Multi-Modal 2023-2030 dhe është pjesë e Planit të Veprimit të Strategjisë së Transportit Multi-Modal 2023-2025.	30,000,000	Faza konceptuale e projektit ka përfunduar dhe studimi i para-fizibilitetit është duke u zhvilluar në vitin 2024. Detyrat e mbetura, përfshirë nënshkrimin e kontratës së ndërtimit, janë planifikuar për 2025-2030.	Ky projekt kontribuon në objektivat e instrumentit të rritjes duke rritur efikasitetin e transportit, duke promovuar qëndrueshmërinë, duke përmirësuar sigurinë, duke mbështetur rritjen ekonomike, duke nxitur inovacionin, duke rritur integrimin rajonal, duke siguruar përputhje me standardet e BE-së, duke promovuar përfshirjen sociale, duke mundësuar vendimmarrje të bazuar në të dhëna dhe duke ofruar përfitimet mjedisore.
Rehabilitimi i përgjithshëm dhe modernizimi i linjës hekurudhore perëndimore (Fushë Kosovë - Klinë - Pejë); 81.94 Km.	Linja hekurudhore perëndimore (Fushë Kosovë – Klinë – Pejë) është shumë e rëndësishme për lidhjen e ardhshme të Korridorit X – Linja hekurudhore 10 dhe Korridori VIII. Kjo linjë do të lidhë Linjën Hekurudhore 10 dhe Rrjetin Hekurudhor të Malit të Zi në të ardhmen. Përveç lidhjes për Kosovën Perëndimore, kjo do të jetë si lidhja më e shkurtër hekurudhore direkte e Portit Detar të Barit në Mal të Zi me rrjetin kryesor hekurudhor të Ballkanit Perëndimor.	261,395,000	Pjesa teknike është planifikuar të përfundojë midis 2024 dhe 2027, ndërsa ndërtimi është planifikuar të fillojë në 2028.	Rehabilitimi i përgjithshëm dhe modernizimi i Linjës Hekurudhore Perëndimore (Fushë Kosovë – Klinë – Pejë), që mbulon 81.94 km, kontribuon dukshëm në objektivat e instrumentit të rritjes duke përmirësuar infrastrukturën e transportit të Kosovës. Ky projekt nxit rritjen ekonomike, integrimin rajonal, qëndrueshmërinë, sigurinë, përputhshmërinë me standardet e BE-së, përfshirjen sociale dhe synimet më të gjera të zhvillimit. Është thelbësor për zhvillimin e qëndrueshëm të Kosovës dhe integrimin e saj në ekonominë rajonale dhe evropiane.
Rehabilitimi i Përgjithshëm dhe Modernizimi i Linjës Hekurudhore Jug/Perëndim (Klinë - Prizren); 58.831 km	Linja hekurudhore jug/perëndim (Klinë – Prizren) është shumë e rëndësishme për lidhjen e ardhshme të Korridorit X – Linja hekurudhore 10 dhe Korridori VIII. Ky është një projekt rajonal që lidh Kosovën me një shtet fqinj (Shqipërinë). Përveç lidhjes për jug/perëndim të Kosovës, kjo do të shërbejë si lidhja më e shkurtër hekurudhore direkte e Portit Detar të Durrësit në Shqipëri.	187,675,000	Aspektet e mbetura teknike të projektit supozohet të përfundojnë midis 2024 dhe 2027, ndërsa ndërtimi i planifikuar të fillojë në vitin 2028.	,
Ndërtimi i Anashkalimit të Prishtinës, 19 km	Anashkalimi i Prishtinës është i integruar pa probleme me korridoret ekzistuese R7, R7.1 dhe R6, duke formuar një anashkalim jetik që shkurton distancën e udhëtimit deri në Korridorin X. Anashkalimi i Prishtinës është një rrugë jetike transitore rajonale, që lidh korridoret kryesore dhe ka ndikime ndërkufitare. Ai rrit integrimin rajonal dhe lehtëson lidhjet e transportit me Shqipërinë, Serbinë dhe vendet e tjera fqinje. Kjo promovon tregtinë ndërkufitare, bashkëpunimin ekonomik dhe zhvillimin rajonal. Rëndësia e Anashkalimit shtrihet në iniciativat më të gjera të lidhjes rajonale, duke e bërë atë një komponent thelbësor të infrastrukturës rajonale të transportit.	386,050,000	Aspektet e mbetura teknike të projektit supozohet të përfundojnë midis 2025 dhe 2028, ndërsa ndërtimi i planifikuar të fillojë në vitin 2028.	Projekti i Anashkalimit të Prishtinës, i integruar me korridoret R7, R7.1 dhe R6, shkurton distancën e udhëtimit deri në Korridorin X, duke përmirësuar infrastrukturën e transportit të kryeqytetit të Kosovës dhe është në përputhje me objektivat e instrumentit të rritjes duke përmirësuar infrastrukturën e transportit të Kosovës, duke promovuar rritjen ekonomike, integrimin rajonal, qëndrueshmërinë, sigurinë, pajtueshmërinë me standardet e BE-së, përfshirjen sociale dhe synimet më të gjera të zhvillimit.
Ndërtimi i linjës së re hekurudhore (Ferizaj – Gjilan – Kufiri me Serbinë – Bujanoc) në gjatësi prej 59	Ndërtimi i linjës së re hekurudhore ndërmjet Stacionit Hekurudhor Ferizaj në Kosovë dhe Stacionit Hekurudhor Bujanoc në Serbi me qëllim që të lidhë Linjën Hekurudhore 10 dhe të integrojë ekonominë e Kosovës Juglindore me Korridorin X.	188,215,000	Pjesa teknike e projektit supozohet të përfundojë në periudhën 2028/2030, duke përfshirë edhe fillimin e ndërtimit.	Ndërtimi i linjës së re hekurudhore ndërmjet Ferizajt dhe Bujanocit mbështet rritjen ekonomike, integrimin rajonal dhe zhvillimin e infrastrukturës. Ai avancohet lehtësimin e tregtisë, lidhjen strategjike dhe lidhjen e Kosovës me rrjetet ndërkombëtare të transportit. Ky projekt forcon rolin e Kosovës si qendër tranziti, duke lehtësuar lëvizjen e

km në pjesën e Kosovës.				mallrave ndërmjet Evropës Juglindore dhe tregjeve të zhvilluara evropiane.
Ndërtimi i stacioneve të digjitalizuara të autobusëve dhe strehimoreve të autobusëve në rrugët nacionale dhe rajonale të Kosovës	Reduktimi i kohës dhe vonesave të udhëtimit, përmirësimi i kushteve të sipërfaqes së rrugës, i cili do të rezultojë në kursime të kostos së funksionimit të automjetit, kursim të kostos së aksidenteve, kursim të kostos së kohës së udhëtimit dhe rritje të sigurisë rrugore.	27,500,000	Pjesa teknike është planifikuar të përfundojë midis 2024 dhe 2026, duke përfshirë edhe fillimin e ndërtimit.	Ndërtimi i stacioneve dhe strehimoreve të digjitalizuara të autobusëve në rrugët nacionale dhe rajonale të Kosovës është në përputhje me objektivat e Agjendës së Reformave të Kosovës në kuadër të IRRrE duke përmirësuar infrastrukturën e transportit, duke promovuar praktikën e transportit të qëndrueshëm, duke rritur qasjen në shërbime dhe mundësi, duke integruar teknologjitë inteligjente, duke përmirësuar përvojën e pasagjerëve, duke mbështetur rritjen ekonomike dhe duke kontribuar në arritjen e objektivave të zhvillimit të qëndrueshëm.
Zgjerimi i rrugës rajonale R107 (Istog - Pejë - Deçan - Gjakovë - Prizren)	Ky projekt është përfshirë në Strategjinë e Transportit Multi-Modal 2023-2030 dhe është pjesë e Planit të Veprimit të Strategjisë së Transportit Multi-Modal 2023-2025.	225,000,000	Pjesa teknike e projektit është planifikuar të fillojë në vitin 2024 dhe të përfundojë në vitin 2025, në të cilën pikë do të fillojë edhe ndërtimi	Zgjerimi i Rrugës Rajonale R107 (Istog - Pejë - Deçan - Gjakovë - Prizren) është në përputhje me objektivat e Agjendës së Reformave të Kosovës në kuadër të IRRrE për disa arsye: duke përmirësuar lidhjen, nxitjen e zhvillimit ekonomik, promovimin e transportit multimodal, përmirësimin e infrastrukturës dhe rritjen e qasjes rajonale.
Ndërtimi i linjës së re hekurudhore Kramovik - Gjakovë 20 km	Linja hekurudhore jug/perëndim (Kramovik – Gjakovë) është shumë e rëndësishme për lidhjen e ardhshme të Korridorit X – Linja hekurudhore 10 dhe Korridorit VIII. Ky është një projekt rajonal që i paraprin lidhjes së Kosovës me një shtet fqinj (Shqipëri) në të ardhmen. Përveç lidhjes për jug/perëndim të Kosovës, kjo linjë do të kontribuojë në shkurtime të lidhjes hekurudhore ndërmjet Kosovës dhe Portit Detar të Durrësit në Shqipëri në të ardhmen.	63,802,000	Pjesa teknike pritet të përfundojë në vitin 2027, ndërsa ndërtimi është planifikuar të fillojë në vitin 2028.	Ndërtimi i linjës së re hekurudhore Kramovik - Gjakovë është në përputhje me objektivat e Agjendës së Reformave të Kosovës në kuadër të IRRrE duke rritur lidhjen, duke promovuar zhvillimin tregtar dhe ekonomik, duke mbështetur integrimin rajonal dhe duke fuqizuar infrastrukturën e transportit të Kosovës.
Energjia				
Masat e Efiçencës së Energjisë në Sektorin Rezidencial dhe Privat	Zbatimi i masave në sektorin e banimit dhe në sektorin e NVM-ve për të adresuar rritjen e konsumit të energjisë dhe për të kontribuar në objektivat e efiçencës energjetike të Kosovës.	51,000,000	Ideja konceptuale dhe studimi paraprak i fizibilitetit për projektin janë aktualisht në zhvillim e sipër dhe pritet të përfundojnë në vitin 2024. Ndërtimi dhe fazat pasuese janë planifikuar nga 2025 deri në 2030.	Zbatimi i masave të efiçencës së energjisë në sektorët e banimit dhe NVM-ve të Kosovës mbështet objektivat e instrumentit të rritjes duke ulur kostot e energjisë, duke rritur sigurinë energjetike, duke nxitur rritjen ekonomike lokale, duke krijuar vende pune, duke tërhequr investime, duke përmirësuar konkurrencën, duke mbështetur qëllimet e politikave dhe duke siguruar stabilitet afatgjatë ekonomik. Këto masa jo vetëm që adresojnë sfidat e menjëhershme të energjisë, por gjithashtu vendosin një themel për një zhvillim të qëndrueshëm ekonomik.
Projekti i ri i transisionit "Përforsimi i rrjetit të transisionit 400 kV dhe 110 kV"	“Projekti përfshin investime prioritare në rrjetin e transmetimit dhe do të kontribuojë në sigurimin e një funksionimi të besueshëm dhe të sigurt të sistemit të transmetimit duke arritur sigurinë e furnizimit, duke mbështetur integrimin e burimeve të ripërtëritshme të energjisë, duke rritur stabilitetin e rrjetit rajonal në lidhje me problemet e tensionit të lartë dhe rritjen e shkëmbimeve tregtare. Projekti përbehet nga: LOT 1: Rikonfigurimi i rrjetit 400 kV dhe linja e re e interkonjeksionit 400 kV NS Nashec (Prizren 2) - NS Fierza LOT 2: Ndërtimi i linjës së re të interkonjeksionit 110KV NS-Deçan - S.S. Bajram Curr	61,641,600	Për këtë projekt, puna është planifikuar të nisë në vitin 2025 dhe të vazhdojë deri në vitin 2031.	Projekti i ri i transmetimit kontribuon ndjeshëm në objektivat e instrumentit të rritjes duke siguruar një furnizim të besueshëm dhe të sigurt me energji, duke mbështetur integrimin e energjisë së ripërtëritshme, duke rritur stabilitetin e rrjetit rajonal, duke lehtësuar rritjen e shkëmbimeve tregtare, duke promovuar zhvillimin dhe stabilitetin ekonomik, duke nxitur praktikën e qëndrueshme të energjisë dhe duke nxitur bashkëpunimin rajonal. Këto kontribute janë thelbësore për zhvillimin e qëndrueshëm të Kosovës dhe integrimin e saj në tregun dhe komunitetin më të gjerë evropian të energjisë.

Rritja e pjesës së burimeve të ripërtëritshme të energjisë në sektorin e energjisë në Kosovë - ndërtimi i kapaciteteve gjeneruese të erës	Sigurimi i një furnizimi të besueshëm dhe të pastër me energji në Kosovë duke rritur pjesën e burimeve të ripërtëritshme të energjisë dhe duke lehtësuar tranzicionin drejt një sektori të energjisë të dekarbonizuar.	100,000,000	Aspektet teknike janë gati dhe të miratuara. Zgjidhja e tokës dhe nënshkrimi i kontratës janë planifikuar për vitin 2024, me fazat e ndërtimit dhe të tjera të përcaktuara për 2025-2030.	Rritja e pjesës së burimeve të ripërtëritshme të energjisë në sektorin energjetik të Kosovës përmes ndërtimit të kapaciteteve gjeneruese të erës përputhet me objektivat e instrumentit të rritjes duke promovuar qëndrueshmërinë, rritjen ekonomike, sigurinë energjetike, përputhshmërinë me standardet e BE-së, përfitimet sociale, avancimin teknologjik, integrimin rajonal dhe qëndrueshmërinë ekonomike.
Përmirësimi i Ngrohjes Qendrore në Kosovë me Implementimin e Sistemit të Ngrohjes Qendrore në Komunitet me potencial për ngrohje	Ndërtimi i sistemeve të ngrohjes bazuar në konceptet e gjenerimit dhe/ose të kogjenerimit për sistemet e ngrohjes qendrore në komunitet e Kosovës	150,000,000	Faza teknike filloi në tetor 2021, me disa punë të përfunduara deri në vitin 2024. Detyrat e mbetura janë planifikuar për t'u përfunduar, me zbatimin e planifikuar të fillojë diku pas vitit 2025 dhe të përfundojë deri në vitin 2031.	Duke zbatuar sistemet e ngrohjes qendrore në komunitet e Kosovës, vendi mund të arrijë përparim të konsiderueshëm në efikasitetin e energjisë, stabilitetin ekonomik, qëndrueshmërinë mjedisore dhe përfshirjen sociale, duke u përafëruar dhe duke kontribuar në objektivat gjithëpërfshirëse të instrumentit të rritjes.
Reduktimi i emetimeve të dioksidit të sulfurit (SO ₂) nga TC Kosova B (B1&B2)	Përmirësimi i cilësisë së ajrit duke reduktuar ndotjen nga Termocentrali Kosova B (njësia B1 dhe B2).	105,000,000	Shumica e aspekteve teknike janë gati. Projekti paraprak, projekti i detajuar, dokumentacioni i tenderit dhe nënshkrimi i kontratës së ndërtimit nuk kanë filluar. Lejet e ndërtimit janë aktualisht në proces.	Reduktimi i emetimeve të dioksidit të sulfurit (SO ₂) nga TC Kosova B (njësitë B1 dhe B2) përputhet me objektivat e instrumentit të rritjes duke promovuar qëndrueshmërinë mjedisore, pajtueshmërinë me standardet e BE-së, përmirësimet e shëndetit publik, rritjen ekonomike, avancimin teknologjik, sigurinë energjetike, përfitimet sociale, bashkëpunimin rajonal dhe qëndrueshmërinë ekonomike. 40
Dekomisionimi i pjesëve jo funksionale të TC Kosova A	Mbrojtja e mjedisit përmes dekomisionimit të tre objekteve në kompleksin e TC 'Kosova A' që nuk janë më në funksion dhe trajtimit të sigurt të mbeturinave të rrezikshme në përputhje me standardet dhe praktikën e mira të BE-së.	55,700,000	Pjesa teknike është e kryer. Çështjet e pronësisë së tokës janë duke u zgjidhur. Nënshkrimi i kontratës dhe ndërtimi janë planifikuar për 2025-2031.	Dekomisionimi i pjesëve jo funksionale të TC Kosova A dhe ruajtja e sigurt e mbeturinave të rrezikshme në përputhje me standardet e BE-së kontribuojnë në objektivat e instrumentit të rritjes duke promovuar mbrojtjen e mjedisit, pajtueshmërinë me rregulloret e BE-së, përmirësimet e shëndetit publik, rritjen ekonomike, rritjen e efikasitetit të energjisë, avancimin teknologjik, përfitimet sociale, bashkëpunimin rajonal dhe qëndrueshmërinë ekonomike.
Infrastruktura digjitale				
Investimet në lidhjen digjitale	Projekti synon të mbështesë zhvillimin e lidhjes digjitale të Kosovës përmes aktiviteteve të ndryshme: përmirësimin e infrastrukturës ekzistuese fikse në Rrjetet me kapacitet shumë të lartë (VHCN), zhvillimin e infrastrukturës për shërbimet e të dhënave dhe AI, marrja e Domenit të Nivelit të Lartë të Kodit të Shtetit të Kosovës (ccTLD), krijimi i një Qendra të Ndarjes dhe Analizës së Informacionit (ISAC) për sigurinë kibernetike, duke promovuar shtrirjen e infrastrukturës me brez të gjerë dhe duke vendosur infrastrukturën 5G përgjatë seksioneve kryesore të transportit që lidhin vendet fqinje.	40,000,000	Ideja konceptuale e projektit aktualisht është duke u punuar në vitin 2024. Detyrat e tjera janë planifikuar për periudhën midis 2025 dhe 2030.	Zhvillimi i lidhjes digjitale të Kosovës përmes këtyre iniciativave përputhet me objektivat e instrumentit të rritjes duke promovuar rritjen ekonomike, konkurrencën dhe inovacionin; rritjen e përfshirjes dhe qasjes digjitale; përmirësimin e sigurisë kibernetike; dhe nxitjen e integritetit dhe bashkëpunimit rajonal. Këto përpjekje kontribuojnë në një ekonomi digjitale më të fuqishme, gjithëpërfshirëse dhe më elastike në Kosovë, duke mbështetur zhvillimin e qëndrueshëm afatgjatë.

14. KONSULTIMET

Reformat brenda secilit sektor janë hartuar në partneritet me të gjithë aktorët përkatës. Reformat, treguesit dhe hapat janë negociuar me përfaqësues të secilës ministri të linjës përkatëse të përfshirë. Rendi i ditës është rënë dakord më tej me institucionet e tjera të linjës përgjegjëse për zbatimin dhe

vendimmarrësit për ata sektorë. Përveç kësaj, agjencitë e pavarura si dhe Këshilli Gjyqësor i Kosovës, Këshilli Prokurorial i Kosovës dhe Kuvendi i Kosovës janë konsultuar dhe të gjitha palët janë pajtuar për hapat sasiorë dhe cilësorë, duke përfshirë edhe afatin kohor. Për të diskutuar Agjendën e Reformave dhe për të kërkuar angazhim politik nga të gjitha palët e interesuara për 3-4 vitet e ardhshme, takimi i Këshillit Kombëtar për Integrimin Evropian u zhvillua më 2 maj 2024, ku Agjenda e Reformave u përqaftua edhe në një nivel të lartë politik.

Konsultimet me palët e interesuara jashtë institucioneve publike mbi përmbajtjen e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE janë bërë në gjysmën e parë të majit 2024, përkatësisht me Institucionet Financiare Ndërkombëtare (IFN), organizatat e shoqërisë civile (OSHC), shoqatat e biznesit dhe sindikatat kryesore të punëtorëve në vend.²⁵ Lista e hapave cilësor dhe sasior është ndarë dhe janë marrë komente me shkrim. Informatat kthye në disa fusha, edhe pse në një kohë shumë të shkurtër, kanë qenë shumë të rëndësishme dhe së bashku me Komisionin Evropian janë adresuar dhe reflektuar në agjendën e reformave. Për këtë qëllim, Qeveria e Kosovës mbajti një takim konsultativ me mbi pesëdhjetë palë të interesuara që janë aktive në të gjitha fushat e politikave në kuadër të Agjendës së Reformave: Integrimi evropian në përgjithësi, qeverisja (duke përfshirë reformën e administratës publike dhe menaxhimin e financave publike), sundimin e ligjit (duke përfshirë sigurinë dhe luftën kundër korrupsionit dhe krimin të organizuar), të drejtat themelore (përfshirë barazinë gjinore dhe mbrojtjen e pakicave), zhvillimin socio-ekonomik (përfshirë NVM-të, tregtinë, investimet e huaja direkte, tregun e brendshëm dhe mbrojtjen e konsumatorëve), punësimin dhe tregun e punës, mjedisin, energjinë, arsimin, inovacionin dhe digjitalizimin.

Përveç kësaj, një takim i veçantë konsultimi me komunitetin e biznesit u zhvillua përmes Këshillit Kombëtar për Ekonominë dhe Investimet (KKEI) më 7 maj 2024. KKEI është organi kryesor formal për konsultim me shoqatat e biznesit dhe palët e tjera të interesit mbi të gjithë legjislacionin dhe politikat publike që ndikojnë në ekonomi dhe mjedisin e biznesit. Është një forum i përshtatshëm për diskutime në lidhje me këto reforma të rëndësishme socio-ekonomike. Në takim morën pjesë kryeministri, zëvendëskryeministri për Integrim Evropian dhe ministrat kryesorë përgjegjës për reformat në katër vitet e ardhshme.

Drafti i konsoliduar i Agjendës së Reformave u është dërguar paraprakisht të gjithë këtyre akterëve. Ata morën pjesë në mënyrë aktive duke ndarë njohuritë e tyre analitike, si dhe përvojën e tyre të kaluar në reformat kyçe me implikime afatgjata në fushat e politikave ku janë aktive. Perspektivat, përvoja dhe ekspertiza e tyre janë të rëndësishme dhe të dobishme sa i përket përmbajtjes së këtyre reformave dhe zbatimit të tyre në katër vitet e ardhshme. Gjithashtu, u ritheksua përkushtimi i përbashkët për bashkëpunim në procesin e zbatimit.

Së fundmi, por jo më pak e rëndësishme, mekanizmat e institucionalizuar të pjesëmarrjes demokratike do të përdoren në procesin e zbatimit të reformave kyçe të parashikuara në Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE. Në këtë kuadër, në zbatim të legjislacionit në fuqi për pjesëmarrjen demokratike në politikëbërjen publike dhe praktikës përkatëse, reformat kyçe do të konsultohen me palët e interesit dhe publikun e gjerë nëpërmjet konsultimeve paraprake dhe publike. Të tilla konsultime për reforma specifike do të kryhen nga institucionet përkatëse përgjegjëse për zbatimin e tyre. Më konkretisht, në zbatim të legjislacionit dhe standardeve në fuqi për konsultimet, institucioni përgjegjës për çdo projektligj dhe legjislacion zbatues do të konsultojë çdo projektligj dhe projekt akti nënligjor, gjatë procesit të hartimit, me institucionet e tjera përkatëse, në konsultime paraprake, si dhe me aktorë të tjerë dhe publikun e gjerë, në konsultime publike (nëpërmjet Platformës së Konsultimeve Publike online). Përveç kësaj, për të siguruar përafrimin e duhur me *acquis*-in e BE-së, çdo projektligj dhe akt nënligjor që transpozon *acquis* do të konsultohet me Komisionin Evropian. Konsultimet e tilla do të zhvillohen gjatë konsultimeve publike, pasi dispozitat e *acquis*-it të jenë transpozuar, duke përdorur Tabelat e Përputhshmërisë.

15. MONITORIMI, RAPORTIMI DHE VLERËSIMI

Kosova ndër vite ka zhvilluar një strukturë të fuqishme institucionale, me përvojë të gjatë dhe praktikë operacionale të zhvilluar mirë dhe kapacitete për të koordinuar procesin e integritimit në Bashkimin

²⁵ Takimi me IFN-të u mbajt më 24 prill, ndërsa takimi me OSHC-të më 3 maj 2024.

Evropian në të gjitha nivelet, përfshirë sigurimin e mbikëqyrjes, monitorimit dhe raportimit efektiv mbi zbatimin e reformave që mbështesin anëtarësimin në BE dhe mbi përdorimin e fondeve të BE-së për këto reforma. Kjo kornizë e koordinimit ndërmjet dhe brenda të gjitha institucioneve përgjegjëse është dëshmuar të jetë e qëndrueshme në funksionimin e tij nga rezultatet e arritura nga Kosova në zbatimin e suksesshëm të reformave në të gjitha fushat, përmes kornizave dhe instrumenteve të ndryshme të vendosura deri më tani. Kosova do ta mobilizojë këtë strukturë për monitorim dhe raportim mbi zbatimin e Agjendës së saj të Reformave në kuadër të Instrumentit të BE-së për Reforma dhe Rritje Ekonomike për Ballkanin Perëndimor (Agjenda e Reformave në kuadër të IRRrE) në katër vitet e ardhshme. Struktura institucionale e përshkruar në këtë pjesë do të vendoset dhe do të funksionojë vetëm gjatë periudhës së zbatimit të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE. Kosova gjithashtu do të përdorë fondet nga Instrumenti i Asistencës së Para-anëtarësimit për të sjellë njohuri evropiane për përmirësimin e sistemit të raportimit dhe monitorimit dhe për të siguruar që të përmbushen të gjitha kërkesat e Rregullores për Instrumentin për Reforma dhe Rritje Ekonomike për Ballkanin Perëndimor (projekti në vazhdim e sipër IPA 2017 për përmirësimin e sistemeve të MFP). Ndryshimet e mëdha që mund të nevojiten në proces do të diskutohen me KE-në dhe do të bëhen përmes të njëjtave instrumente ligjore nëpërmjet të cilave janë krijuar. Komisioni Evropian do të informohet më pas për çdo ndryshim në kohën e duhur.

Procesi i monitorimit

Kosova do të përdorë strukturën dhe praktikën e saj institucionale të zhvilluar mirë për të koordinuar zbatimin, monitorimin dhe raportimin mbi Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE. Ajo gjithashtu do të përdorë këtë strukturë për vetë-vlerësim dhe për qëllime të raportimit në Komisionin Evropian, përfshirë për qëllimin e pakos financiare të paraparë për Kosovën (grante dhe kredi) që do të zbatohet në formë të mbështetjes direkte buxhetore dhe projekteve investuese të parapara. Për të siguruar qasje sistematike dhe konsistente gjatë zbatimit të çdo hapi të reformave, përcjellje efektive dhe llogaridhënie, me synimin për të siguruar zbatimin e duhur dhe në kohë të secilit prej tyre, ky proces do të drejtohet, në nivelin më të lartë politik, nga Qeveria si institucioni qendror kombëtar përgjegjës për zbatimin e reformave për aderim në BE. Në këtë nivel, reformat strategjike dhe investimet e parapara në Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE do të kenë prioritet për shqyrtim dhe miratim, përfshirë reformat ligjore me bazë në *acquis* përmes miratimit të projektligjeve të parapara në të, për t'u miratuar përfundimisht nga Kuvendi.

Kjo do të bëhet në bashkëpunim me Kuvendin, institucionet e sistemit të drejtësisë dhe institucionet e tjera të pavarura të përfshira në zbatimin e këtyre reformave gjatë katër viteve të ardhshme. Qeveria do ta koordinojë këtë proces përmes Zyrës së Kryeministrit (ZKM) si institucioni kryesor koordinues për integrim evropian, si në nivelin politik ashtu edhe në atë të politikave. Në nivelin politik, ZKM do ta bëjë këtë përmes Zëvendëskryeministrit të Parë, përgjegjës për integrim evropian, si i emëruari politik i nivelit më të lartë përgjegjës për këtë proces dhe konkretisht për Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE – në cilësinë e Koordinatorit Kombëtar të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE (shpjeguar në këtë pjesë më poshtë). Në nivelin e politikave, kjo do të bëhet nga departamentet e ZKM-së përgjegjëse për integrim evropian. Ashtu sikur me zbatimin e hapave të reformave, monitorimi dhe raportimi në nivelin më të lartë politik do të drejtohet dhe mbikëqyret nga kabineti qeveritar, në bashkëpunim me udhëheqësit e institucioneve të pavarura përgjegjëse për reforma të tilla në fushat e tyre përkatëse të politikave, si dhe nëpërmjet strukturave koordinuese të dedikuara për Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE që do të vendoset me vendim të Qeverisë pas miratimit të kësaj agjende (siç përshkruhet në këtë pjesë më poshtë).

Po kështu, llogaridhënia e duhur dhe konsistente në nivelin më të lartë politik do të sigurohet duke i dhënë asaj drejtim përmes seancave të rregullta të kabinetit qeveritar, i cili rregullisht do të diskutojë zbatimin e secilit hap të reformave, veçanërisht me fokus në gjendjen aktuale dhe boshllëqet e sfidat kryesore në këtë proces. Si dhe të diskutojë dhe miratojë raportet e monitorimit përpara finalizimit dhe dorëzimit të tyre për kërkesa për pagesa. Për më tepër, Zëvendëskryeministri i Parë, përgjegjës për integrim evropian, në cilësinë e Koordinatorit Kombëtar të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE, do të ketë takime pune, sipas nevojës, me ministra dhe drejtues të institucioneve të pavarura përgjegjëse për zbatimin e reformave specifike në Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE. Kjo qasje e harmonizuar nga niveli më i lartë politik do t'u mundësojë vendimmarrësve të identifikojnë në mënyrë

efektive sfidat në zbatim në fazë të hershme dhe të ndërmarrin masa korrigjuese për të parandaluar vonesat.

Zbatimi i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE-së gjithashtu do të drejtohet dhe monitorimi do të mbështetet nga strukturat koordinuese kombëtare për integrim evropian (si organe kolegjiale që veprojnë në nivel politik, të menaxhmentit të lartë dhe atë të politikave), përfshirë në punën e tyre të rregullt në reformat për aderim në BE në të gjitha fushat. Si struktura koordinuese e nivelit më të lartë, Këshilli Ministror për Integrimin Evropian (KMIE), i kryesuar nga Kryeministri, është struktura e përshtatshme ku vendimmarrësit politikë do të diskutojnë zbatimin e hapave të reformave të parapara në Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE-së dhe sfidat kryesore në këtë proces, me synimin për të siguruar llogaridhënie përmes drejtimit politik. Ai do ta bëjë këtë në cilësinë e Komitetit Drejtues të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE (përkthyer në këtë pjesë, më poshtë).

Në nivel sektorial, Grupet Punuese Sektoriale përkatëse për Integrim Evropian (GPSIE) do të shërbejnë si forume për diskutime në nivel të politikave ndërmjet nëpunësve civilë që merren me reformat për aderim në BE. Në baza ditore, dhe gjithashtu do të mbështesë raportimin e rregullt mbi zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE. Sipas nevojës, ky i fundit gjithashtu do të mbështesë vendimmarrjen e informuar nga Komiteti Punues për Integrim Evropian (KPIE). Si strukturë koordinuese në nivel të drejtuesve të lartë (Sekretarëve të Përgjithshëm dhe zyrtarëve ekuivalentë) të ministrive dhe institucioneve të tjera, KPIE do ta bëjë këtë përmes mobilizimit dhe menaxhimit të politikave, ekspertizës dhe resurseve të nevojshme për zbatimin efektiv dhe në kohë të reformave. GPSIE dhe KPIE do të mbështesin KMIE-në, si struktura më e lartë koordinuese për Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE-së, si dhe kabinetin qeveritar, dhe udhëheqësit e institucioneve të pavarura, gjatë gjithë procesit

Zbatimi i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE gjithashtu do të mbështetet institucionalisht përmes organeve të përbashkëta të stabilizim-asociimit BE-Kosovë të themeluara me MSA: Këshillit të Stabilizim-Asociimit (KSA), Komitetit të Stabilizim Asociimit dhe nënkomiteteve e grupeve të veçanta të stabilizim-asociimit. Si struktura zyrtare ku zhvillohet dialogu politik dhe ai i politikave ndërmjet Kosovës dhe BE-së për reformat për aderim në BE, ato luajnë rol kritik në shtyrjen përpara të zbatimit të këtyre reformave në të gjitha fushat. Si të tilla, ato do të lehtësojnë diskutimet në nivel ekspertësh dhe do të shërbejnë për të ofruar sqarime dhe këshilla për politikën, sipas nevojës, në procesin e zbatimit dhe monitorimit të reformave të parapara në Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE, veçanërisht përafrimin e ligjeve dhe akteve nënligjore me *acquis*-në e BE-së dhe standardet evropiane.

Procesi i raportimit

Qeveria e Kosovës do të raportojë mbi zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE gjatë gjithë zbatimit të saj në katër vitet e ardhshme në baza gjashtëmujore (çdo gjashtë muaj) dhe vjetore. Së pari, raportimi i rregullt do të sigurojë mbikëqyrje efektive, llogaridhënie dhe drejtim në zbatimin e reformave përmes monitorimit të rregullt, si dhe përmes identifikimit të sfidave dhe vonesave të pritura dhe identifikimit të veprimeve pasuese dhe masave korrigjuese për të adresuar sfidat e identifikuar dhe për të parandaluar vonesat e pritura në faza të hershme. Së dyti, raportimi i rregullt do të mbështesë ndërhyrjet institucionale dhe vendimmarrjen si nga institucionet e veçanta përgjegjëse për secilin hap të reformave ashtu edhe nëpërmjet sistemit të koordinimit për Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE (përkthyer në këtë pjesë, më poshtë). Së treti, raportimi i rregullt do t'u mundësojë institucioneve të Kosovës të kryejnë vetë-vlerësim të rregullt të përparimeve të bëra në zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE, për të ofruar të dhëna për raportim të rregullt tek KE, siç kërkohet për qëllimin e pranimin të pagesave me fonde të BE-së të parapara për secilin hap të reformave, si dhe për vlerësimin e rregullt nga KE të përparimeve të Kosovës drejt anëtarësimit në BE në raportin e saj vjetor për Kosovën. Së katërti, raportimi i rregullt do të lehtësojë shkëmbimin e informatave, si dhe konsultimet dhe format e tjera të bashkëpunimit me shoqërinë civile dhe palët e tjera të interesuara në procesin e zbatimit të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE, si dhe për informimin e publikut dhe transparencë në këtë proces.

Qeveria e Kosovës do të përgatisë raporte gjashtëmujore sipas afateve të hapave të reformave, përkatësisht K4 2024, K2 2025, K4 2025, K2 2026, K4 2026, K2 2027 dhe K4 2027. Në to do të ofrohen informata të hollësishme për zbatimin e hapave të reformave të planifikuar për t'u zbatuar brenda këtij

afati kohor. Ato do t'i dorëzohen KE-së si pjesë e pakove të kërkesave për pranimin e pagesave nga fondet, përfshirë dokumentacionin mbështetës të listuar në Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE-së si burime verifikimi. Do të përgatiten gjithsej shtatë (7) raporte gjashtëmujore dhe do t'i dorëzohen KE-së.

Qeveria e Kosovës gjithashtu do të përgatisë raporte vjetore në fund të çdo viti kalendarik, përkatësisht në K4 2025, K4 2026 dhe K4 2027. Ato do të ofrojnë një pasqyrë të gjendjes në zbatimin e hapave të reformave të planifikuar për të gjithë periudhën raportuese, si dhe çështjet e hapura dhe sfidat me të cilat përballen, veprimet e nevojshme për të adresuar ato dhe përgjegjësitë institucionale. Gjetjet do të përdoren edhe për të prezantuar gjendjen dhe përparimet e arritura në të gjitha nivelet e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE: hapat, sektorët/komponentët, fushat e politikave dhe dokumentin në tërësi, si dhe sipas institucioneve përgjegjëse. Një pasqyrë e tillë e përgjithshme do të tregojë qartësisht gjendjen e ecursisë së zbatimit dhe vonesat e mundshme për të cilat veçanërisht vendimmarrësit duhet rregullisht të jenë në dijeni. Do të përgatiten dhe publikohen gjithsej tre (3) raporte vjetore. Duke qenë se zbatimi i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE-së fillon në fillim të gjysmës së dytë të këtij viti, raporti i parë vjetor do të mbulojë 15 muaj (nga 1 korriku 2024 deri më 31 dhjetor 2025). Raporti i fundit vjetor (K4 2027) do të jetë raporti përfundimtar që mbulon të gjithë periudhën e zbatimit të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE (korrik 2024 – dhjetor 2027). Sa i përket kalendarit të raportimit, shihni tabelën në vijim.

Tabela 7: Kalendar i raportimit nga Qeveria e Kosovës për zbatimin e Agjendës së Reformave të Kosovës në kuadër të IRRrE

Titujt (preliminarë) të raporteve dhe periudhat raportuese	Afatet e hartimit të raporteve	Afatet e dorëzimit
<i>Raport mbi zbatimin e Agjendës së Reformave e Kosovës në kuadër të IRRrE gjatë periudhës korrik – dhjetor 2024 (raporti i parë gjashtëmujor)</i>	Janar – shkurt 2025	Mars 2025
<i>Raporti mbi zbatimin e Agjendës së Reformave e Kosovës në kuadër të IRRrE gjatë periudhës janar – qershor 2025 (raporti i dytë gjashtëmujor)</i>	Korrik - gusht 2025	Shtator 2025
<i>Raport mbi zbatimin e Agjendës së Reformave e Kosovës në kuadër të IRRrE gjatë periudhës korrik – dhjetor 2025 (raporti i tretë gjashtëmujor)</i>	Janar – shkurt 2025	Mars 2026
<i>Raporti mbi zbatimin e Agjendës së Reformave e Kosovës në kuadër të IRRrE gjatë periudhës janar – qershor 2026 (raporti i katërt gjashtëmujor)</i>	Korrik - gusht 2026	Shtator 2026
<i>Raport mbi zbatimin e Agjendës së Reformave e Kosovës në kuadër të IRRrE gjatë periudhës korrik – dhjetor 2026 (raporti i pestë gjashtëmujor)</i>	Janar – shkurt 2027	Mars 2027
<i>Raporti mbi zbatimin e Agjendës së Reformave e Kosovës në kuadër të IRRrE gjatë periudhës janar – qershor 2027 (raporti i gjashtë gjashtëmujor)</i>	Korrik - gusht 2026	Shtator 2026
<i>Raport mbi zbatimin e Agjendës së Reformave e Kosovës në kuadër të IRRrE gjatë periudhës korrik – dhjetor 2027 (raporti i shtatë gjashtëmujor)</i>	Janar – shkurt 2028	Mars 2028
Titujt (preliminarë) të raporteve dhe periudhat raportuese	Afatet e hartimit të raporteve	Afatet e dorëzimit
<i>Raport mbi zbatimin e Agjendës së Reformave e Kosovës në kuadër të IRRrE gjatë periudhës korrik 2024 – dhjetor 2025 (raporti i parë vjetor)</i>	Janar – shkurt 2026	Mars 2026
<i>Raporti mbi zbatimin e Agjendës së Reformave e Kosovës në kuadër të IRRrE gjatë vitit 2026 (raporti i dytë vjetor)</i>	Janar – shkurt 2027	Mars 2027
<i>Raporti mbi zbatimin e Agjendës së Reformave e Kosovës në kuadër të IRRrE (raporti përfundimtar, që mbulon të gjithë periudhën e zbatimit, 1 korrik 2024 – 31 dhjetor 2027)</i>	Janar – shkurt 2028	Mars 2028

Për të siguruar konsistencë dhe saktësi të të dhënave në procesin e raportimit gjatë tërë zbatimit të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE, gjatë çdo cikli të raportimit do të kryhen kontrole të cilësisë në dy nivele. Kontrolli i parë do të jetë në nivel të institucioneve të linjës, përkatësisht brenda institucioneve veç e veç që janë drejtpërsëdrejti përgjegjëse për zbatimin e secilit hap të reformave. Në këtë nivel, të dhënat mbi përparimet e arritura dhe gjendjen rreth secilit hap të reformave do të raportohen nga njësitë institucionale (departamentet/njësitë përgjegjëse për një fushë/sector specifik të politikave) tek njësia koordinuese e institucionit përgjegjëse për integrimin evropian dhe fondet e BE-së (Departamentet për Integrim Evropian dhe Koordinim të Politikave [DIEKP-të], për ministritë dhe njësitë ekuivalente, për institucionet e tjera). DIEKP-të / njësitë ekuivalente do të kontrollojnë të dhënat e raportuara nga departamentet / njësitë sektoriale të institucioneve të tyre kryesisht në raport me rëndësinë, saktësinë faktike, plotësinë e tyre, si dhe nëse ato mbulojnë të gjithë fushën e reformave dhe adresojnë rezultatet përfundimtare që synohen të arrihen dhe si. Ata gjithashtu do të identifikojnë dhe

nxjerrin një listë paraprake të sfidave me të cilat përballlet institucioni i tyre në zbatimin e hapave të reformave dhe çështjet e hapura. DIEKP-të / njësitë ekuivalente gjithashtu do të kontrollojnë dhe do të sigurohen që dokumentacioni mbështetës që dëshmon rezultatet e zbatimit (ato të listuara në mënyrë specifike si burime verifikimi dhe të tjera dokumente relevante) të mblidhet dhe mbahet në mënyrë të duhur prej tyre në mënyrë sistematike dhe të rregullt. Për të siguruar drejtimin nga vendimmarrësit politikë dhe drejtues të lartë brenda hierarkisë së secilit institucion të linjës, si dhe llogaridhënie dhe ndërmarrjen e masave pasuese dhe atyre korrigjuese, sipas nevojës, ata do të kryejnë kontrole të tilla në bashkëpunim të ngushtë me ministrat e tyre (nëpërmjet kabineteve të tyre) dhe Sekretarët e Përgjithshëm / autoritetet ekuivalente. Në përfundim të kësaj faze të raportimit, DIKE-të / njësitë ekuivalente do të dorëzojnë të dhënat e konsoliduara dhe dokumentacionin mbështetës për të gjitha hapat e reformave nën përgjegjësinë e institucionit të tyre.

Niveli i dytë ku do të kryhen kontrole të cilësisë është ZKM si institucioni kryesor koordinues kombëtar për integrim në BE dhe bashkëpunim për zhvillim/Zyra e NIPAC. Në këtë nivel, departamentet përgjegjëse do të kontrollojnë edhe një herë të gjitha të dhënat e raportuara nga DIEKP-të / njësitë ekuivalente të institucioneve të linjës kundrejt të njëjtave kritere me të cilat ato janë kontrolluar nga institucionet e linjës, me fokus në veçanti në atë nëse reformat e raportuara si të zbatuara vërtet janë zbatuar plotësisht dhe siç duhet. Kjo do të përfshijë kontrollimin edhe të dokumentacionit mbështetës të dorëzuar nga institucionet e linjës për t'u siguruar që ai është relevant dhe i plotë. Gjatë kryerjes së këtyre detyrave ata gjithashtu do të kërkojnë edhe nga institucionet e linjës të dhëna dhe dokumente shtesë që i konsiderojnë të nevojshme për përgatitjen e raportit. Ata gjithashtu do të plotësojnë listën paraprake të sfidave dhe çështjeve të hapura brenda hapit të reformave dhe do të finalizojnë raportet siç u shpjegua më sipër në këtë pjesë. Sa i përket ndarjes së mëtejshme të përgjegjësisë, aspekti i zbatimit të reformave do të mbulohet nga katër departamentet përgjegjëse për politikën për integrim evropian dhe ai që ka të bëjë me projektet investuese nga Zyra për Bashkëpunim për Zhvillim/Zyra e NIPAC. Këto njësi institucionale të ZKM-së do t'i kryejnë këto kontrole në bashkëpunim të ngushtë me kabinetin e Zëvendëskryeministrit të Parë, përgjegjës për integrim evropian.

Për qëllime të raportimit tel KE dhe pastaj për dorëzimin e kërkesave për pagesa, raportet gjashtëmujore dhe vjetore do të përmbledhin gjendjen dhe përparimet e arritura në secilin hap të reformave. Përveç kësaj, për hapat e reformave që janë zbatuar ata do të japin një përmbledhje të përparimeve të arritura dhe se si hapat e reformave të zbatuar me sukses, secili veç e veç dhe të gjithë së bashku, kontribuojnë në zbatimin e reformave përkatëse. Kjo përfshin përmbledhje analitike mbi hapat e reformave që janë zbatuar, si dhe të dhëna statistikore dhe të tjera empirike që dëshmojnë se përparimet e raportuara për secilën prej tyre vërtet janë arritur. Burimet zyrtare të verifikimit që dëshmojnë se përparimet e raportuara në secilin hap të reformave janë arritur në të vërtetë gjithashtu do të mblidhen dhe organizohen si dokumentacion mbështetës. Ato do të jenë pjesë e pakove raportuese që do t'i dorëzohen KE-së së bashku me kërkesat zyrtare për pranimin e pagesave nga fondet e mbështetjes buxhetore që ka paraparë për t'ia dhënë Kosovës për secilin hap të reformave si grante dhe mjete për t'i mundësuar Kosovës të aplikojë për projekte investuese.

Koordinimi i përgjithshëm i monitorimit dhe raportimit të rregullt të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE do të bëhet nga departamentet e ZKM-së për integritet evropian si institucioni kryesor koordinues përgjegjës për këtë proces, përkatësisht Zyra për Koordinimin e Procesit të Stabilizim Asociimit (ZKPSA) si koordinues horizontal i përgjithshëm dhe departamentet sektoriale përgjegjëse për koordinim në sektorët përkatës: Zyra për Kriteret Politike (ZKP), Zyra për Kriteret Ekonomike dhe Tregun e Brendshëm (ZKETB) dhe Zyra për Politikën Sektoriale (ZPoS). Në nivel të institucioneve përgjegjëse, monitorimi dhe raportimi do të koordinohen nga Departamentet për Integrim Evropian dhe Koordinim të Politikave (DIEKP-të), për ministritë, përkatësisht njësitë ekuivalente, për institucionet e pavarura. Ato gjithashtu do të mbledhin të dhëna dhe do t'i raportojë ato tek departamentet e ZKM-së përgjegjëse për integrim evropian dhe këto të fundit do të përgatisin raporte të rregullta për zbatimin e tërë Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE. Departamentet e ZKM-së përgjegjëse për integrim evropian (përfshirë ZBZh/Zyrën e NIPAC) gjithashtu do të mbështesin, në nivel ekspertësh/teknik, komunikimin zyrtar me KE-në në kuadër të Agjendës së Reformave, përmes Zëvendëskryeministrit të Parë përgjegjës për integrim evropian si një pikë e vetme e kontakti për KE-në – në cilësinë e Koordinatorit Kombëtar të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE.

Hapi tjetër është finalizimi i dokumenteve shitesë që do të shoqërojnë kërkesat për pranimin e pagesave nga fondet e BE-së të destinuara për secilin hap të reformave dhe mjetet për të aplikuar për projekte të investimeve. Kjo do të bëhet nga ZBZh e ZKM-së, në funksionin e saj si Zyrë e NIPAC. Për këtë qëllim, ZBZh gjithashtu do të mbledhë dhe kontrollojë informata dhe të dhëna të tjera të nevojshme për pranimin e këtyre pagesave, përfshirë kushtet e përgjithshme për pranimin e të gjitha pagesave nga fondet dhe Deklaratën e Garancisë, do të përgatisë kërkesat për pranimin e pagesave nga fondet dhe do të dorëzojë tërë pakon me dokumente tek Koordinatori Kombëtar. Përveç kësaj, ajo do të marrë pjesë në vlerësimet gjatë dhe në fund të zbatimit të reformave përkatëse që do të kryhen në Kosovë nga dhe/ose në emër të saj. Përveç kësaj, ajo do të marrë pjesë në vlerësimet gjatë dhe në fund të zbatimit të reformave përkatëse që do të kryhen në Kosovë nga dhe/ose në emër të KE-së në kuadër të Instrumentit për Reforma dhe Rritje Ekonomike për Ballkanin Perëndimor. ZBZh gjithashtu do të shërbejë si pikë kontakti për përgatitjen e Marrëveshjes për Instrumentin e cila do të lidhet ndërmjet Kosovës dhe BE-së – siç kërkohet nga rendi kushtetues dhe juridik kombëtar që rregullon marrëveshjet financiare ndërkombëtare – dhe do të ratifikohet nga Kuvendi. Si e tillë, ZBZh gjithashtu do të jetë përgjegjëse për procedurat dhe përgatitjet për ndryshimet eventuale të ardhshme. Në këtë kuadër, ZBZh do të punojë në bashkëpunim të ngushtë me Ministrinë e Financave, Punës dhe Transfereve (MFPT) si ministri kyçe përgjegjëse për zbatimin e marrëveshjeve financiare ndërkombëtare.

Për të standardizuar dhe lehtësuar monitorimin dhe raportimin në nivel teknik përmes udhëzimeve të qarta, ZKM si institucioni kryesor koordinues përgjegjës për integrim në BE do të përgatisë një udhëzues të hollësishëm në vitin 2024, para raportimit të parë gjashtëmuor mbi zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE. Në fillim të vitit 2025. Udhëzuesi për raportim i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE-së do të jetë dokument operacional për të udhëzuar të gjitha institucionet e përfshira gjatë tërë ciklit të raportimit. Ai do të vendosë kritere dhe procedura të qarta e uniforme për të raportuar mbi zbatimin e secilit hapi të reformave. Ai do të përbëhet nga tri pjesë: (1) Skanimit i gjendjes aktuale; (2) Analiza e të dhënave dhe vlerësimi i gjendjes dhe përparimeve të arritura; dhe (3) Hartimi i raportit. Në pjesën e parë do të ofrohen udhëzime për mbledhjen e të dhënave dhe përditësimeve për përparimet e arritura, identifikimin e çështjeve të hapura dhe propozimin e veprimeve për ndërhyrje, vlerësimin e statusit të ecurisë bazuar në kriteret e përcaktuara paraprakisht, si dhe dokumentacionin dhe verifikimin e zbatimit. Në pjesën e dytë do të ofrohen udhëzime për përpunimin e të dhënave substanciale dhe atyre statistikore në të gjitha nivelet e hierarkisë së Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE, si dhe për vlerësimin e gjendjes dhe statusit të ecurisë për secilin hap të reformave. Në pjesën e tretë do të ofrohen udhëzime për hartimin e raportit, përfshirë strukturën dhe përmbajtjen e tij. Ky udhëzues mund të modifikohet, sipas nevojës, gjatë gjithë periudhës së zbatimit të kësaj agjende.

Raportet mbi zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE do të konsultohen gjatë përgatitjes së tyre me KE-në. Përparimet në zbatimin e masave të reformave të përfshira në Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE do të raportohen edhe në kontributet zyrtare të Kosovës për Raportin e KE-së për Kosovën. Qeveria gjithashtu do të bashkëpunojë me organizatat e shoqërisë civile, shoqatat afariste dhe palët e tjera të interesuara në zbatimin e reformave dhe monitorimin e zbatimit të tyre. Kjo do të realizohet nëpërmjet formave dhe strukturave të zhvilluara mirë dhe të institucionalizuara të bashkëpunimit, me fokus në konsultime, shkëmbimin e ekspertizës dhe forma të tjera të bashkëpunimit.

E fundit, por jo më pak e rëndësishme, të gjitha raportet për zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE do të publikohen në ueb-faqen zyrtare të ZKM-së dedikuar procesit të integritetit në BE. Ato do të publikohen në format narrativ, pa të gjitha dokumentet mbështetëse të dorëzuara në KE. Këto dokumente të fundit do të jenë në dispozicion për t'u qasur me kërkesë, në përputhje me Ligjin për Qasje në Dokumente Publike.

Korniza institucionale dhe hapat proceduralë

Korniza institucionale e dedikuar për koordinimin e zbatimit dhe monitorimit të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE do të organizohet dhe funksionojë siç përshkruhet në këtë pjesë.

Për t'i **dhënë drejtim** procesit të kësaj agjende, siç u shpjegua më lart, Qeveria do të miratojë një vendim për sistemin e koordinimit të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE. Me anë të këtij vendim do:

- *Të themelohet Komiteti Drejtues të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE* – duke ia caktuar këtë funksion Këshillit Ministror për Integrim Evropian (KKIE), tashmë funksional, të kryesuar nga Kryeministri – si struktura më e lartë institucionale përgjegjëse për t'i dhënë drejtim politik Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE. Takimet e tij do të bashkë-kryesohen nga Zëvendëskryeministri i Parë, përgjegjës për integrim evropian, në cilësinë e Koordinatorit Kombëtar të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE. Anëtarët e tjerë do të jenë ministra dhe udhëheqës të të gjitha institucioneve të tjera përgjegjëse për zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE. Udhëheqësit e institucioneve të tjera të përfshira gjithashtu do të ftohen të marrin pjesë në mbledhjet e tij, sipas nevojës.
- *Të emërohet Zëvendëskryeministri i Parë, përgjegjës për integrim evropian, në funksionin e Koordinatorit Kombëtar të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE.* Koordinatori Kombëtar do të jetë autoriteti më i lartë përgjegjës për zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE, me përgjegjësinë e përgjithshme për të koordinuar dhe monitoruar zbatimin e saj, dhe pika e vetme e kontaktit për KE-në për këtë qëllim.
- *Të themelohet Komiteti për Zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE-së si strukturë institucionale në nivelin e politikave përgjegjëse për koordinimin e zbatimit dhe monitorimit të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE.* Ai do të udhëhiqet nga Sekretari i Përgjithshëm i Zyrës së Kryeministrit, ndërsa Sekretari i Përgjithshëm i Ministrisë së Financave, Punës dhe Transfereve do të jetë zëvendës-kryesues i tij. Anëtarësia e tij do të përbëhet nga përfaqësues të caktuar nga Koordinatori Kombëtar, drejtorët e departamenteve përgjegjëse për integrim evropian dhe bashkëpunim për zhvillim në ZKM si institucioni kryesor koordinues kombëtar, si dhe përfaqësues të caktuar nga ministrat dhe udhëheqësit e institucioneve të tjera përgjegjëse për zbatimin e secilit hap të reformave dhe drejtorët e Departamenteve për Integrim Evropian dhe Koordinim të Politikave (DIEKP) / njëjseve ekuivalente. Në mbledhjet e tij do të ftohen edhe zyrtarë të tjerë, sipas nevojës. Komiteti për Zbatim do të mbulojë zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE në mënyrë sistematike, me fokus në të gjitha masat e reformave që kërkojnë punë dhe vendime në nivel të njëjseve institucionale që kanë të bëjnë drejtpërsëdrejti me masa të veçanta reformash, ndërsa çështjet që kërkojnë ndërhyrje dhe vendime në nivele më të larta do t'i përcillen Komitetit Drejtues/KMIE-së.
- T'i jepet Komitetit Punues për Integrim Evropian (KPIE) funksioni i *mbikëqyrjes së zbatimit të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE*. Edhe ai do të kryesohet nga Sekretari i Përgjithshëm i Zyrës së Kryeministrit dhe Sekretari i Përgjithshëm i Ministrisë së Financave, Punës dhe Transfereve do të jetë zëvendës-kryesues i tij. KPIE do të fokusohet në ndërhyrjet kritike të nevojshme gjatë procesit të zbatimit që kërkojnë vendime në nivelin e menaxhmentit të lartë në institucionet e linjës, përfshirë çështjet e bashkëpunimit institucional në zbatimin e masave specifike të reformave, shpërndarjen dhe rishpërndarjen e burimeve njerëzore e financiare.
- Të përcaktohen funksionet, përgjegjësitë dhe detyrat e Komitetit Drejtues/KMIE-së dhe Komitetit për Zbatim, si dhe rregullat e funksionimit të tyre dhe strukturat e mekanizmat mbështetës për këtë qëllim.
- Të përcaktohet shpeshtësia e mbledhjeve të strukturave koordinuese: të Komitetit Drejtues (të paktën çdo tre muaj) dhe të Komitetit të Zbatimit (të paktën çdo muaj).

Monitorimi i rregullt i zbatimit të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE do të bëhet përmes mbledhjeve punuese të Komitetit Drejtues të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE/KMIE-së dhe Komitetit të Zbatimit të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE (çdo tre muaj):

- Pas themelimit të tyre me vendim të Qeverisë, Komiteti për Zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE do të shqyrtojë dhe miratojë formatin dhe udhëzimet e detyrueshme për monitorim dhe raportim mbi zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE dhe Komiteti Drejtues/KMIE do ta shqyrtojë dhe do ta miratojë atë. Formatin do të përmbajë hapat e reformave, vlerat bazë, treguesit, afatet kohore, si dhe përgjegjësitë institucionale dhe rezultatet specifike dhe burimet e verifikimit (që do të ofrohen gjatë raportimit si dokumente që dëshmojnë zbatimin e hapave të reformave); kjo do të specifikohet edhe në konkluzionet e mbledhjes.

- Komiteti për Zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE do të shqyrtojë se si po ec zbatimi i secilit hap të reformave, do të vlerësojë përparimet e arritura, si dhe do të identifikojë sfidat dhe vonesat e mundshme dhe rekomandojë masa korrigjuese. Punimet e tij do të zyrtarizohen në konkluzionet e mbledhjeve që do të miratohen nga vet Komiteti për Zbatim dhe do të miratohen nga Bordi Drejtues/KMIE.
- Koordinator i Kombëtar i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE do të nënshkruajë një letër zyrtare për nisjen e ciklit të raportimit, e cila do të dërgohet së bashku me udhëzuesin për raportim.

Raportimi i rregullt mbi zbatimin e Agjendës së Reformave, që do të bëhet çdo gjashtë muaj sipas afateve të zbatimit të hapave të reformave të treguar në Aneksin I, do të organizohet si në vijim:

- Komiteti për Zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE do të shqyrtojë dhe miratojë formatin dhe udhëzimet e detyrueshme për monitorim dhe raportim mbi zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE, dhe Komiteti Drejtues i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE/KMIE do ta shqyrtojë dhe miratojë atë. Formatin do të përmbajë hapat e reformave, vlerat bazë, treguesit, afatet kohore, si dhe përgjegjësitë institucionale dhe rezultatet specifike dhe burimet e verifikimit (që do të jepen në raporte si dokumente që dëshmojnë zbatimin e hapave të reformave).
- Komiteti Drejtues i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE/KMIE, në mbledhjen e tij të rregullt, do të miratojë një vendim për fillimin e ciklit të raportimit, duke specifikuar të gjithë hapat gjatë gjithë ciklit, afatet dhe përgjegjësitë institucionale për mbledhjen, përpunimin, verifikimin dhe përgatitjen e raportit përfundimtar.
- Në përputhje me vendimin e Komitetit Drejtues të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE/KMIE për fillimin e ciklit të raportimit, Koordinator i Kombëtar i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE do të nënshkruajë një letër zyrtare për nisjen e ciklit të raportimit. Ai do të jetë dokument zyrtar që përcakton detyrat dhe përgjegjësitë e institucioneve përkatëse gjatë gjithë ciklit raportues dhe si i tillë do të jetë i detyrueshëm për të gjitha institucionet e përfshira, në të gjitha nivelet, gjatë gjithë atij cikli të raportimit.
- Kjo letër e nënshkruar nga Koordinator i Kombëtar i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE – së bashku me Agjendën e Reformës në kuadër të IRRrE, formatin e raportimit, udhëzimet dhe dokumentet e tjera përkatëse – do t'u dërgohet institucioneve përgjegjëse për zbatimin e secilit hap të reformave të paraparë në këtë Agjendë si pjesë e kërkesës për raportim të rregullt për zbatimin e tyre.

Sa u përket **kapaciteteve administrative**, Koordinator i Kombëtar do të mbështetet nga personeli i kabinetit të tij politik dhe departamentet përgjegjëse për integrim evropian dhe fondet e BE-së në Zyrën e Kryeministrit si institucioni kryesor koordinues për këtë proces: Zyra për Koordinimin e Procesit të Stabilizim-Asociimit (ZKPSA), Zyra për Kriteret Politike (ZKP), Zyra për Kriteret Ekonomike dhe Tregun e Brendshëm (ZKETB), Zyra për Politikat Sektoriale (ZPoS) dhe Zyra për Bashkëpunim për Zhvillim (ZBZh) / Zyra e NIPAC. ZKPSA do të mbulojë koordinimin e përgjithshëm të monitorimit dhe raportimit, përfshirë përgatitjen e udhëzuesit dhe formatit për monitorim dhe raportim. Ajo gjithashtu do t'u ofrojë udhëzime dhe mbështetje metodologjike institucioneve të linjës gjatë periudhave të raportimit, si dhe do të mbështesë punën e strukturave koordinuese institucionale dhe konsultimet me palët e interesuara mbi Agjendën e Reformës në kuadër të IRRrE në përgjithësi. Të tri zyrat sektoriale (ZKP, ZKETB dhe ZPoS) do të jenë përgjegjëse për koordinimin e monitorimit dhe raportimit për sa i përket përmbajtjes së reformave në fushat përkatëse të politikave. Ato gjithashtu do të përfshihen në punën e strukturave koordinuese, do të kryejnë kontrole cilësore të të dhënave për zbatimin e hapave të reformave të raportuara nga institucionet e linjës gjatë periudhave raportuese, si dhe do të punojnë drejtpërsëdrejti me institucionet e linjës për të lehtësuar punën dhe mbështetur ato në zbatimin e hapave të reformave në fushat e politikave që mbulojnë. ZBZh/Zyra e NIPAC do të koordinojë punën në lidhje me komponentin financiar (grantet dhe projektet) të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE, përfshirë punën përgatitore në lidhje me kërkesat për pagesa, dhe do të mbështesë punën e strukturave koordinuese institucionale në këtë drejtim.

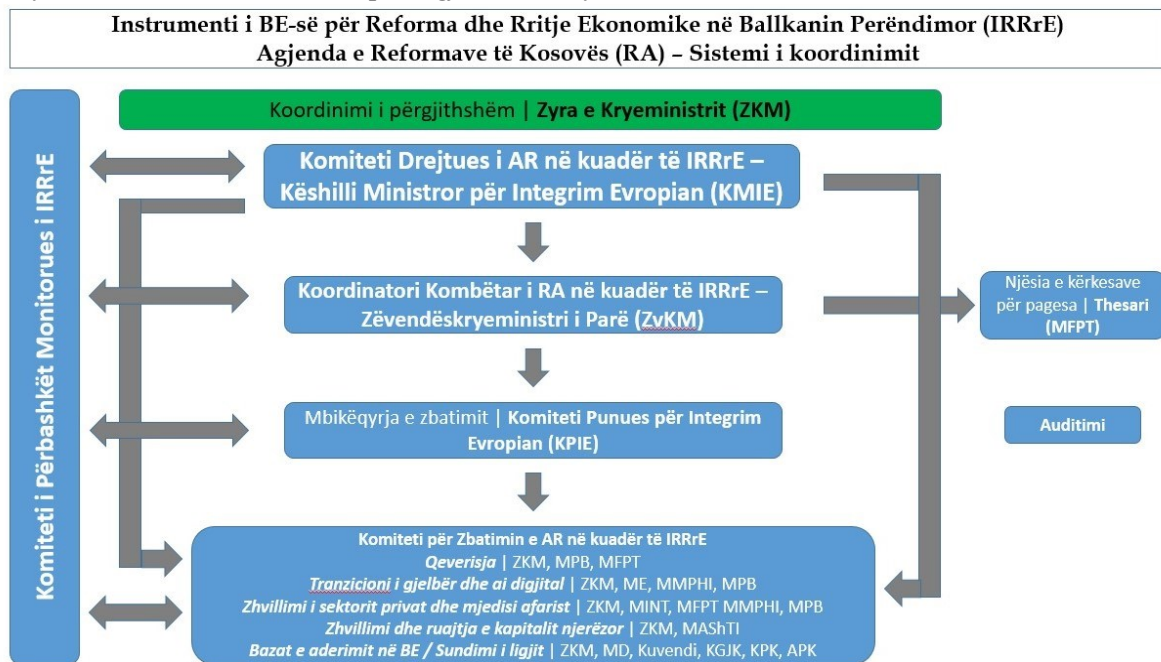
Pas përgatitjes së draftit të raportit gjashtëmuor për zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE-së, ai do t'i nënshtrohet hapave si në vijim të rishikimit, kontrollit të cilësisë dhe miratimit gjatë gjithë procesit, në përputhje me parimet 'në katër sy' dhe standardet e kontrollit të cilësisë:

- Së pari, draftet fillestare të pjesëve të raportit mbi zbatimin e secilit hap të reformës, të dorëzuar nga departamentet e institucioneve të linjës që janë drejtpërsëdrejti përgjegjëse për zbatimin e tyre tek Departamentet për Integrim Evropian dhe Koordinim të Politikave (DIEKP-të) / njësitë ekuivalente të institucioneve të linjës – që përmbajnë të dhëna të hollësishme mbi zbatimin e tyre dhe dokumente të listuara si burime verifikimi – do të rishikohen nga DIEKP-të / njësitë ekuivalente për sa i përket saktësisë, relevancës dhe cilësisë së të dhënave. Në këtë fazë të procesit të brendshëm brenda secilit institucion zbatues, DIEKP-të / njësitë ekuivalente do të korrigojnë dhe plotësojnë këto draft-raporte fillestare në aspektin e përmbajtjes, si dhe do të mbledhin nga departamentet raportuese të dhëna dhe dokumente shtesë relevante, sipas nevojës.
- Së dyti, DIEKP-të / njësitë ekuivalente do të kryejnë kontrole shtesë të cilësisë së këtyre draft-raporteve fillestare për zbatimin e secilit hap të reformave, së bashku me Sekretarët e Përgjithshëm dhe Ministrat (për ministritë) / njësitë ekuivalente (për institucionet e tjera). Në vijim, Sekretarët e Përgjithshëm dhe Ministrat / autoritetet ekuivalente – si nivelet më të larta të hierarkisë së institucionit – do të miratojnë këto draft-raporte për zbatimin e secilit hap të reformave. Si hap i fundit i kësaj faze, këto draft-raporte do të dorëzohen nga ana e DIEKP-ve / njësive ekuivalente tek departamentet e ZKM-së përgjegjëse për integrim evropian si institucioni kryesor koordinues përgjegjës për monitorim dhe raportim mbi zbatimin e kësaj agjende.
- Së treti, departamentet e ZKM-së përgjegjëse për integrim evropian do të kryejnë një tjetër kontroll cilësor të raporteve për zbatimin e secilit hap të reformës të dorëzuar nga DIEKP-të / njësitë ekuivalente të institucioneve zbatuese për sa i përket saktësisë, rëndësisë dhe cilësisë së të dhënave, si dhe për sa i përket përputhshmërisë me kërkesat për monitorim dhe raportim. Në këtë fazë ndërinstitucionale të kontrollit të cilësisë ato gjithashtu do të korrigojnë dhe plotësojnë raportimin, si dhe do të mbledhin nga institucionet zbatuese (nëpërmjet DIEKP-ve / njësive ekuivalente) të dhëna dhe dokumente shtesë për zbatimin e secilit hap të reformave, sipas nevojës. Kontrollat e cilësisë në këtë hap të procesit do të sigurojnë që raportet për zbatimin e secilit hap të reformave të jenë të sakta, objektive dhe të mbështetura nga dokumente që dëshmojnë zbatimin e hapave përkatës të reformave, si dhe në përputhje me kërkesat për monitorim dhe raportim të përfshira në udhëzimet e ofruara nga KE për këtë qëllim dhe standardet dhe praktikatat e aplikueshme. Si hap i fundit në këtë fazë, departamentet e ZKM-së përgjegjëse për integrim evropian do të përpilojnë të dhëna të veçanta për zbatimin e hapave të reformave të marra nga DIEKP-të / njësitë ekuivalente në raportin gjashtëmuor për zbatimin e Agjendës së Reformave. Këto raporte do të ofrojnë një pasqyrë gjithëpërfshirëse të zbatimit të secilit hap të reformave të planifikuar për t'u zbatuar plotësisht brenda atij afati kohor, duke përshkruar hollësisht masat dhe aktivitetet e reformave të ndërmarra për zbatimin e secilit hap të reformave dhe rezultatet e arritura brenda fushëveprimit të tij, së bashku me dokumentet e listuara si burime të verifikimi dhe dokumente të tjera, sipas nevojës, që dëshmojnë se vërtet janë ndërmarrë masa dhe aktivitete të tilla dhe janë arritur rezultatet.
- Së katërti, secili raport gjashtëmuor do të shqyrtohet nga Komiteti për Zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE, duke ofruar një shqyrtim të hollësishëm dhe kontroll të cilësisë së përparimeve të raportuara dhe dokumenteve të ofruara gjatë raportimit si burime verifikimi që dëshmojnë zbatimin e hapave të reformave, dhe më pas miratohet prej tij dhe procedohet tek Komiteti Drejtues i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE/KMIE për miratim. Kjo do të specifikohet edhe në konkluzionet e mbledhjes.
- Së pesti, secili raport gjashtëmuor do t'i nënshtrohet kontrollit të cilësisë nga Komiteti Drejtues i Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE/MCEI, dhe më pas do të miratohet përfundimisht prej tij (kjo do të specifikohet edhe në konkluzionet e mbledhjes). Raportet gjashtëmuore për zbatimin e Agjendës së Reformave gjithashtu do të diskutohen në mbledhjet e Qeverisë dhe do të miratohen

- Në fazën tjetër, pasi që secili raporti gjashtëmujor i përshkruar më sipër në këtë pjesë të përgatitet dhe pasi të kryhen kontrollat e cilësisë siç përshkruhet këtu, do të përgatiten kërkesat për pagesën e kësteve të paraparë në hapat e reformave (siç shpjegohet në tabelën 7 më sipër).
- Përfundimisht, secila kërkesë për pagesa do t'i dorëzohet zyrtarisht KE-së nga Koordinatori Kombëtar, shoqëruar me Deklaratën e Garancisë, gjithashtu të nënshkruar nga Koordinatori Kombëtar.

Secili cikël gjashtëmujor i raportimit mbi zbatimin e Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE do të nisët zyrtarisht nga Koordinatori Kombëtar, përmes një letre zyrtare drejtuar të gjitha institucioneve përgjegjëse për zbatimin e hapave të reformave, përmes ministrave dhe drejtuesve të institucioneve të tjera.

Grafiku 1: Sistemi i koordinimit për Agjendën e Reformave të Kosovës në kuadër të IRRrE

Për të siguruar *respektimin e parimit 'në katër sy'*, Ligji për Kontrollin e Brendshëm të Financave Publike ka vendosur një sistem të llogaridhënies menaxheriale që përbëhet nga Udhëheqësi i Subjektit të Sektorit Publik për menaxhimin dhe kontrollin e financave, Zyrtari Kryesor Administrativ, udhëheqësit e niveleve vartëse të njësive të sektorit publik dhe Zyrtari Kryesor Financiar i subjektit publik, dhe secili prej tyre ka përgjegjësitë përkatëse menaxheriale dhe/ose financiare për menaxhimin dhe kontrollin e financave të subjektit publik.

Sistemi i ekzekutimit të buxhetit është digjital dhe çdo transaksion i secilës organizate buxhetore kalon përmes llogarisë së vetme të thesarit. Procesi i ekzekutimit të një pagese nga një organizatë buxhetore kalon nëpër një proces shumë të rreptë i cili siguron që paratë publike të shpenzohen sipas ligjeve në fuqi dhe për qëllimin e synuar. Çdo organizatë buxhetore ka atë që e quajmë "zinxhir financiar". Zinxhiri financiar përfshin zyrtarin për ndarje të buxhetit, zyrtarin për zotim të buxhetit, zyrtarin për pagesë të buxhetit dhe zyrtarin buxhetor për certifikim të pagesave. Secila prej këtyre pozitave mbahet nga persona të ndryshëm në organizatën buxhetore dhe çdo pagesë duhet të bëhet në secilën prej tyre. Kjo krijon një sistem kontrollesh dhe balancash ku çdo zyrtar kontrollon pagesën, për t'u siguruar që ajo është shpenzuar sipas ligjeve në fuqi dhe për qëllimin e synuar. Të gjithë këta zyrtarë duhet të nënshkruajnë për të dëshmuar se një pagesë është e saktë dhe mund të kalojë në fazën tjetër, dhe kjo fushë e përgjegjësisë personale bën që sistemi i kontrolleve dhe balancave të funksionojë. Për më tepër, siç u tha në fillim, të gjithë këta zyrtarë ndërmarrin të gjitha veprimet që kanë të bëjnë me një pagesë në një sistem online – Sistemin Informativ për Menaxhimin e Financave të Kosovës (SIMFK) – i administruar nga Thesari. Secilit zyrtari i jepet qasje specifike në SIMFK për rolin që ka dhe nuk mund të kryejë detyrat e një zyrtari tjetër, sepse sistemi nuk i lejon qasje në detyra të tjera.

Së fundi, pasi çdo zyrtar të ketë nënshkruar për pagesën, ajo pagesë shkon në Thesar për ekzekutim. Ky është një tjetër nivel i kontrollit, ku Thesari ri-kontrollon nëse pagesa është e saktë, në përputhje me ligjet në fuqi dhe për qëllimin e synuar. Vetëm pasi një kontroll i tillë të jetë kryer nga zyrtarët e Thesarit – të cilët janë të ndryshëm nga zyrtarët e “zinxhirit financiar” të organizatës buxhetore – pagesa kalon përmes sistemit bankar dhe deri tek përfituesi përfundimtar. Gjithashtu, Thesari kryen aktivitete monitoruese të pagesave të bëra nga organizata të ndryshme buxhetore, si një nivel tjetër kontrolli. Personeli që kryen aktivitete monitoruese është i ndryshëm nga personeli i Thesarit që kontrollon pagesat dhe zyrtarët e “zinxhirit financiar” të organizatës buxhetore. Për më tepër, çdo organizatë buxhetore ka edhe njësinë e saj të auditimit të brendshëm që kryen auditime, dhe auditimet e jashtme kryhen nga Zyra Kombëtare e Auditimit (ZKA).

Nëse nuk do të ketë vlerësim përfundimtar të organizuar nga Komisioni Evropian, Kosova mund të kryejë një vlerësim përfundimtar, me qëllimin për të ofruar një vlerësim të pavarur të arritjeve në zbatimin e kësaj Agjende të Reformave. Në këtë rast, shërbimet e vlerësimit do t'i kontraktohen një kompanie të përgatitur mirë me reputacion dhe ekspertizë të shkëlqyer në vlerësim dhe raporti i vlerësimit do të ndahet me Komisionin Evropian dhe palët e tjera të interesuara.

16. KONTROLLI DHE AUDITIMI

Raporti i Komisionit Evropian për Kosovën, i publikuar në vitin 2023, thekson se korniza ligjore për kontrollin e brendshëm është kryesisht e harmonizuar me standardet ndërkombëtare, por zbatimi i saj duhet të forcohet më tej. Menaxhimi i financave dhe kontrolli e mbikëqyrja e buxhetit duhet të përmirësohen duke ndjekur praktikën më të mira të BE-së. Raporti mirëpret miratimin e strategjisë së re për MFP 2022-2026 dhe rekomandon që autoritetet e Kosovës t'i përqendrojnë përpjekjet e tyre në i) zbatimin efikas të strategjisë, ii) miratimin e ligjit të ri për menaxhimin e financave publike dhe llogaridhënien bazuar në praktikën më të mira të BE-së, iii) përmirësimin e llogaridhënies menaxheriale të përdoruesve të buxhetit, dhe iv) përmirësimin e bashkëpunimit ndërmjet Zyrës Kombëtare të Auditimit të Kosovës (ZKA(K)) dhe Parlamentit për të përmirësuar kontrollin parlamentar të zbatimit të buxhetit dhe zbatimin dhe përcjelljen e vazhdueshme e efikase të rekomandimeve të auditimit të nxjerra nga ZKA(K).

Kosova aktualisht është duke i zbatuar këto rekomandime. Ligji i ri për menaxhimin e financave publike dhe llogaridhënien është duke u hartuar dhe është planifikuar të miratohet nga Parlamenti në fund të tremujorit të dytë të vitit 2025. Një Plan Veprimi për Strategjinë e Menaxhimit të Financave Publike është në zbatim e sipër. Aktualisht është duke u hartuar një udhëzim i ri administrativ (akt nënligjor) për trajnimin e auditorëve të rinj të brendshëm. Në përgjithësi, tashmë janë evidentuar përparime të mira në sistemin e kontrollit të brendshëm në lidhje me zbatimin e menaxhimit të rrezikut në organizatat buxhetore, trajnimet për zbatimin e doracakut të MFP-së dhe shpalosjen e detyrimeve të papaguara të shpenzimeve në raportet e zbatimit të buxhetit. Zbatimi i proceseve të menaxhimit, monitorimit dhe vlerësimit të rrezikut, si dhe iniciativat e vazhdueshme për trajnime, tregojnë një qasje proaktive për rritjen e mekanizmave të kontrollit të brendshëm. Kosova, përmes Agjendës së Reformave, zotohet të përmirësojë më tej menaxhimin e prokurimit publik dhe investimeve publike, si fusha me rrezikun më të lartë potencial nga korrupsioni.

Përveç këtyre, Kosova do të vazhdojë të përmirësojë kornizën ligjore dhe metodologjike për kontrollin e brendshëm efektiv dhe parandalimin e parregullsive, korrupsionit dhe mashtrimit, në mënyrë që të forcojë kapacitetet e njësive qendrore të harmonizimit dhe të përdoruesve buxhetorë në nivelin qendror dhe lokal në MFK/AB, për të rritur llogaridhënien menaxheriale, për të forcuar menaxhimin e rrezikut dhe për të ngritur një sistem efektiv për raportimin dhe përcjelljen e parregullsive dhe mashtrimeve. Kosova gjithashtu do të vazhdojë të përmirësojë proceset buxhetore për të siguruar MFP të shëndoshë dhe transparente në përputhje me standardet e BE-së. Auditimi i jashtëm gjithashtu do të forcohet më tej përmes përmirësimit të auditimit të performancës, përmirësimit të politikave, sistemeve dhe procedurave të monitorimit dhe përcjelljes, si dhe zbatimit më efektiv të rekomandimeve të ZKA-së. Do të bëhet një vlerësim ex-post i zbatimit të Ligjit për Kontrollin e Brendshëm të Financave Publike. Gjetjet dhe rekomandimet e këtij vlerësimi do të përdoren për të udhëhequr vendimin për nevojën e rishikimit të këtij ligji. Për të përparuar në reformat e MFP-së, Kosova do të vazhdojë të përdorë fondet e BE-së përmes IPA.

Strategjia për Menaxhimin e Financave Publike është dokumenti kryesor i politikave të Qeverisë së Kosovës për të adresuar Reformën e Administratës Publike dhe veçanërisht sistemin e Menaxhimit të Financave Publike të Kosovës. Qëllimi kryesor i SMFP-së është të zhvillojë më tej menaxhimin e shëndoshë financiar dhe të përmirësojë ofrimin e shërbimeve përmes disiplinës fiskale të zgjeruar dhe alokimit strategjik të burimeve. Për më tepër, SMFP synon të mbështesë dhe të kontribuojë në zhvillimin e përgjithshëm të Kosovës përmes agjendave përkatëse zhvillimore. Në SMFP janë identifikuar katër (4) objektiva strategjike për arritjen e politikave të MFP-së. Ajo fokusohet në objektiva specifike në prokurimin publik, kontrollin e brendshëm, auditimin dhe mbikëqyrjen e jashtme dhe auditimin e brendshëm. Qëllimi është të përmirësohet më tej efikasiteti dhe efektiviteti i proceseve të prokurimit publik, të forcohen kontrollet e brendshme, të avancohet me funksionin e pavarur dhe efektiv të auditimit të jashtëm në përputhje me zhvillimin e kornizës INTOSAI, duke siguruar auditime me cilësi të lartë në përputhje me IFPP dhe praktikat më të mira ndërkombëtare për të kontribuar në përmirësimin e MFP, dhe zgjerimin dhe profesionalizimin e Auditimit të Brendshëm.

Reformat në MFP janë të ndërlidhura: zhvillimet pozitive në disa funksione thelbësore inkurajojnë ndryshimin në funksione të tjera. Agjenda e Reformave përfshin një numër hapash që do të përmirësojnë menaxhimin e buxhetit në anën e shpenzimeve dhe do të kontribuojnë në më shumë transparencë, kontroll më të mirë të brendshëm dhe parandalimin e korrupsionit në Kosovë. Disa nga këto reforma janë planifikuar në vitin 2025 dhe fillim të vitit 2026. Ato përfshijnë si në vijim:

- Sistemi i prokurimit elektronik dhe Sistemi Informativ për Menaxhimin e Financave të Kosovës (SIMFK) të jenë plotësisht të ndërveprueshëm. Të ofrohen të dhëna për zotimet kontraktuale shumëvjeçare (deri në qershor 2025);
- Auditimi vjetor i performancës për aktivitetet e prokurimit në ministritë e linjës në fushat me rrezik të lartë për të zbuluar dhe parandalimi i korrupsionit dhe parregullsive (deri në qershor 20127);
- Të sigurohet që regjistri i të gjitha NP-ve të jetë i disponueshëm për publikun dhe i përditësuar, duke përfshirë informatat mbi pronësinë; 100% e NP-ve të kenë themeluar komitetet e pavarur të auditimit për të adresuar të gjeturat nga auditimet e brendshme dhe të jashtme, përfshirë gjetjet rreth menaxhimit të rrezikut fiskal; njësia përgjegjëse për monitorimin e NP-ve si mekanizëm monitorues kërkon një raport për eliminimin e gjetjeve të auditorit dhe menaxhimin e rrezikut fiskal brenda afatit të caktuar nga Bordi i Drejtorëve, duke analizuar dhe kërkuar llogaridhënie bazuar në rekomandimet e auditimit dhe elementet e rrezikut fiskal (deri në dhjetor 2025);
- Organizimi dhe përbërja e Organit Shqyrtues të Prokurimit Publik të përputhet plotësisht me ligjin e ri për PP; të gjitha procedurat e prokurimit do të kryhen përpunuara përmes platformës së përmirësuar të e-prokurimit sipas ligjit të ri për PP (deri në qershor 2026);
- 50% e rekomandimeve të auditimit të jashtëm të pavarur për vitin 2023 të jenë zbatuar plotësisht nga NP-të qendrore (deri në qershor 2026);
- Miratimi nga Kuvendi i ligjit të ri për prokurimin publik dhe atij për partneritetin publiko-privat në përputhje me acquis më të fundit të BE-së dhe standardet e BE-së (dhjetor 2025);
- 10% e kontratave të mëdha të prokurimit publik të jepen me përdorimin e raportit më të mirë çmim-cilësi si kriter për dhënien e kontratës (deri në dhjetor 2027).

Zbatimi i këtyre reformave do të përmirësojë kontrollet, do të forcojë sistemet e MFP dhe do të sigurojë integritet në tërë administratën.

Korniza ligjore për **Kontrollin e Brendshëm të Financave Publike** është krijuar përmes legjislacionit primar, Ligjit nr. 06/L-021 për Kontrollin e Brendshëm Financiar Publik të vitit 2018, i cili rregullon sistemin e kontrollit të brendshëm të financave publike, përfshirë menaxhimin dhe kontrollin e financave, auditimin e brendshëm, duke vendosur linja të qarta të llogaridhënies menaxheriale (nenet 4-10 të ligjit), përgjegjësi të kontrollit të brendshëm (nenet 1-11), kontrollin e menaxhimit të rrezikut (neni 12), dhe procedurat e kontrollit për autorizimin dhe miratimin, ndarjen e detyrave për miratimin, ekzekutimin, kontabilitetin dhe kontrollin, sistemin e nënshkrimit të dyfishtë, rregullat për qasje në asete, rishikimin ex-ante të përputhshmërisë, kontrollet ex-post, procedurat për plotësinë, besueshmërinë, saktësinë dhe afatin kohor të operacioneve të kontabilitetit dhe rregullat për dokumentimin e të gjitha transaksioneve dhe aktiviteteve të subjektit (neni 13). Legjislacioni sekondar

përbëhet nga rregullore dhe udhëzime administrative që përcaktojnë rregullat bazë të Menaxhimit të Financave, Kontrollit dhe Auditimit të Brendshëm në të gjitha entitetet e sektorit publik, si Rregulli financiar nr. 01/2013/MF, i cili ka konsoliduar disa udhëzime administrative që trajtojnë aspekte të shpenzimeve dhe kontrollin e brendshëm të nxjerra nga Thesari në një dokument të vetëm dhe dokumentin që adreson decentralizimin e menaxhimit të shpenzimeve tek organizatat buxhetore, Rregullorja MF-nr. 01/2019 për Menaxhimin Financiar dhe Kontrollin, Rregullorja QRK-nr. 01/2019 për Themelimin dhe Zbatimin e Funksionit të Auditimit të Brendshëm në Subjektin e Sektorit Publik dhe Udhëzimi Administrativ MF-nr. 01/2019 për Themelimin dhe Funksionimin e Komitetit të Auditimit në Subjektin e Sektorit Publik. Legjislacioni tjetër përbëhet nga manuale dhe udhëzues metodologjikë për menaxhimin financiar dhe kontrollin e brendshëm dhe auditimin.

Sistemi i kontrollit të brendshëm përfshin masa parandaluese si ndarja e detyrave, kontrollet e qasje dhe proceset e duhura të dokumentimit për të parandaluar parregullsitë, mashtrimet, korrupsionin dhe konfliktin e interesit. Linjat e qarta të llogaridhënies, kompetencave dhe ndarjes së detyrave e përgjegjësi për zbatimin e përgjithshëm të politikave, përfshirë menaxhimin dhe kontrollin e ligjshëm të buxhetit, janë përcaktuar nga korniza ligjore: Ligji për Organizimin dhe Funksionimin e Administratës Shtetërore dhe Agjencive të Pavarura, Ligji për Zyrtarët Publikë, Ligji për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë dhe Ligji për Kontrollin e Brendshëm të Financave Publike. Ligji për KBFP kërkon që të gjithë drejtuesit e strukturave të brendshme të njësisë së sektorit publik, si drejtues të programeve, nënprogrameve apo aktiviteteve, të jenë përgjegjës dhe të japin llogari ndaj eprorit të tyre të drejtpërdrejtë sipas nivelit hierarkik, ndër të tjera për menaxhimin dhe kontrollin. aktivitetet dhe buxhetin për të cilat janë deleguar përgjegjësitë dhe raportimin tek mbikëqyrësi përkatës për çdo mangësi që duhet të adresohet. Këto rregulla krijojnë një sistem kontrollesh dhe autorizimesh me linja të qarta llogaridhënieje dhe raportimi në të gjitha organizatat buxhetore. Veprimtaria e njësisë së shërbimit publik drejtohet dhe koordinohet nga ministria ose një agjenci ekzekutive përgjegjëse. Operacionet organizohen në një sistem hierarkik që përfshin Sekretarin e Përgjithshëm, Departamentet Sektoriale dhe Divizionet. Kosova gjithashtu zotohet të përfshijë kontrollet në vend si pjesë e sistemeve të kontrollit. Ky zinxhir mbart detyrat e zbatimit të politikave dhe detyrave në mënyrë të ligjshme dhe është linja e parë e raportimit për ekzekutimin e përgjithshëm të detyrave dhe kontrolleve të tyre ligjore.

Sa i përket kontrollit financiar, zinxhiri i autorizimit dhe verifikimit të shpenzimeve buxhetore fillon me Sekretarin e Përgjithshëm, i cili sipas ligjit është Zyrtari Kryesor Administrativ përgjegjës, me përgjegjësinë kryesore ligjore për të siguruar që organizata e tij/saj buxhetore, agjencia ekzekutive autonome apo publiku, ndërmarrja dhe personeli i saj të respektojnë dhe zbatojnë plotësisht dhe në mënyrë adekuate të gjitha dispozitat e ligjit në fuqi dhe rregullat e menaxhimit financiar dhe kontrollit. Niveli tjetër në zinxhirin e kontrollit financiar është Zyrtari Kryesor Financiar, i cili është përgjegjës për operacionet e duhura dhe të ligjshme financiare të organizatës përkatëse buxhetore, agjencisë ekzekutive autonome ose ndërmarrjes publike. Çdo institucion ka një ZKF.

Sa i përket **auditimit të brendshëm**, Ligji për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë ka përcaktuar detyrimin për secilën organizatë buxhetore që të krijojë një Njësi të Auditimit të Brendshëm (NJAB) ose të paktën një auditor të brendshëm. Funksioni i auditimit të brendshëm mbështet llogaridhënien e menaxhmentit duke i ofruar siguri të pavarur dhe objektive Drejtuesit të një subjekti të sektorit publik për përshtatshmërinë dhe efektivitetin e sistemit të menaxhimit të financave dhe kontrollit dhe këshilla për përmirësimin e tij.

Njësia Qendrore e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm në kuadër të Ministrisë së Financave, Punës dhe Transfereve mbikëqyr dhe mbështet përmirësimin e funksionit të auditimit të brendshëm në mbarë Kosovën. Kapacitetet e auditorëve të brendshëm për të ofruar këshilla për menaxhmentin e përdoruesve buxhetorë për përmirësimin e sistemit të MFK-së duhet të përmirësohen më tej.

Kështu është vendosur pavarësia operationale e auditorit të brendshëm, ku auditorët e brendshëm raportojnë drejtpërdrejt vetëm te titullari i entit të sektorit publik dhe informojnë Komitetin e Auditimit. Kosova tashmë ka krijuar gjurmët e auditimit si pjesë e standardeve të auditimit të brendshëm, ku një klasifikim funksional i dedikohet auditorëve të brendshëm dhe të jashtëm në SIMFK duke u dhënë atyre qasje në çdo modul të sistemit financiar. Kjo strukturë siguron gjurmueshmërinë e çdo transaksioni në çdo kohë për qëllime auditimi. Gjurmët e auditimit të brendshëm janë të dokumentuara me një sërë

dokumentesh pune duke përfshirë: Listën kontrolluese, Kërkesën për Takimin Fillestar, Draft Agjendën e Takimit, Pyetësin e Auditimit të Brendshëm, Ditarin e Rishikimit të Informacionit, Listën e Kontrollit për vlerësimin e mjedisit të kontrollit, Listën kontrolluese për vlerësimin e rrezikut, Shënime nga mbledhja e informacionit, Analizën e rreziqeve të sistemit, Procedurat për testim, Programin e auditimit, Planifikimin dhe përcjelljen e burimeve njerëzore, Deklaratën e Auditorit, Procedurat e testimit, Hartimin e raportit, takimin përmbyllës, raportin përfundimtar të auditimit dhe përcjelljen deri në zbatimin e rekomandimeve. Kosova do të forcojë komitetin e auditimit.

Në rast të parregullsive, konfliktit të interesit ose dyshimeve për mashtrim, auditori i brendshëm është i detyruar të njoftojë me shkrim drejtorin e njësisë ose zyrtarin përgjegjës në institucion. Kur auditori i brendshëm ka arsye për t'i konsideruar shkeljet si shkelje penale, ai/ajo e raporton rastin tek autoritetet hetimore (prokuroria dhe policia). Sipas Ligjit për Auditimin e Brendshëm, Kryesuesi i Subjektit të Sektorit Publik që ka pranuar raportin e auditimit e ka gjithashtu obligim që t'i raportojë parregullsitë autoriteteve hetuese dhe t'ua ndajë raportin e auditimit të brendshëm. Në rastet kur gjetjet e auditimit të brendshëm bien në mandatin e një organi tjetër administrativ, si p.sh. konflikti i interesit, auditori i brendshëm raporton gjetjet tek ato institucione administrative ose hetuese. Gjetjet e auditimit të brendshëm për konfliktin e interesit ndahen me Agjencinë për Parandalimin e Korrupsionit, e cila është organi kryesor administrativ përgjegjës për konfliktin e interesit. Më pas APK mund të nisë hetimin e vet administrativ dhe/ose iniciativën e një procedure ex-officio me autoritetet hetimore. Ky mekanizëm zbatohet edhe lidhur me Instrumentin për Reforma dhe Rritje Ekonomike. Megjithatë, në parim, monitorimi dhe raportimi efikas për parregullsitë, rastet e korrupsionit dhe konfliktet e interesit në administratën publike (përfshirë në mënyrë elektronike) duhet të përmirësohet më tej.

Vitet e fundit është bërë progres i lavdërueshëm në sistemin e auditimit të brendshëm. Kjo përfshin përmirësime në kornizën metodologjike për auditorët e brendshëm, auditimet e performancës, masat e sigurimit të cilësisë për Njësinë e Auditimit të Brendshëm (NJAB), kapacitetin e organizatave të vogla buxhetore për të ndarë një NJAB në mënyrë që të sigurohet që mekanizmat e kontrollit të jenë vendosur në çdo organizatë buxhetore dhe bashkëpunim me subjektet e auditimit të jashtëm. Megjithatë, duhet përmirësuar më tej kapacitetet për auditim të brendshëm, përfshirë mbulimin e shpejtë me auditorë të rinj të brendshëm të të gjitha institucioneve buxhetore, kryesisht për shkak të daljes në pension të auditorëve të brendshëm me përvojë. Në përgjigje të kësaj, është duke u përgatitur një udhëzim i ri administrativ (akt nënligjor) për trajnimin e auditorëve të rinj, i cili do të miratohet deri në fund të vitit 2024. Pasi të miratohet, ky UA do të mundësojë një program trajnimi efikas të auditorëve të brendshëm të sapo-rekrutuar dhe furnizim të qëndrueshëm të auditorëve për organizatat buxhetore. Është duke u propozuar financim nga IPA për forcimin e kapaciteteve për auditim dhe të aspekteve metodologjike.

Më tej, **sistemi i ekzekutimit të buxhetit** është digjital dhe çdo transaksion i çdo organizate buxhetore kalon përmes Llogarisë së Vetme të Thesarit. Procesi i ekzekutimit të një pagese nga një organizatë buxhetore kalon nëpër një proces shumë të rreptë i cili siguron që paratë publike të shpenzohen sipas ligjeve në fuqi dhe për qëllimin e synuar. Çdo organizatë buxhetore ka atë që e quajmë "zinxhiri financiar". Zinxhiri financiar përfshin zyrtarin për ndarjen e buxhetit, zyrtarin për zotimin e buxhetit, zyrtarin për pagesën e buxhetit dhe zyrtarin për certifikimin e buxhetit dhe të pagesave. Secila prej këtyre pozitave mbahet nga persona të ndryshëm në organizatën buxhetore dhe çdo pagesë duhet të bëhet përmes secilit prej tyre. Kjo krijon një sistem kontrollesh dhe balancash ku çdo zyrtar do kontrollojë një pagesë për t'u siguruar që ajo është shpenzuar për ligjet në fuqi dhe për qëllimin e synuar. Të gjithë këta zyrtarë duhet të nënshkruajnë për të dëshmuar se një pagesë është e saktë dhe mund të kalojë në fazën tjetër, dhe kjo fushë e përgjegjësisë personale bën që sistemi i kontrolleve dhe balancave të funksionojë. Për më tepër, të gjithë këta zyrtarë ndërmarrin të gjitha veprimet që kanë të bëjnë me një pagesë përmes një sistemi online, Sistemin Informativ për Menaxhimin e Financave të Kosovës, i cili administrohet nga Thesari. Çdo zyrtari i jepet qasje specifike në sistem për rolin që ka dhe nuk mund të kryejë detyrat e zyrtarit tjetër, pasi që sistemi nuk i lejon qasje në detyrat e tjera. Së fundi, pasi çdo zyrtar të ketë ka nënshkruar për pagesën, ajo pagesë vjen në Thesar për ekzekutim. Ky është një tjetër nivel i kontrollit, ku Thesari ri-kontrollon nëse pagesa është e saktë, në përputhje me ligjet në fuqi dhe për qëllimin e synuar. Vetëm pasi të jetë kryer një kontroll i tillë nga zyrtarët e Thesarit, të cilët janë të ndryshëm nga zyrtarët e "zinxhirit financiar" të organizatës buxhetore, pagesa kalon përmes sistemit bankar dhe deri tek përfituesi përfundimtar. Si një nivel tjetër kontrolli, Thesari gjithashtu kryen

aktivitete të monitorimit të pagesave të bëra nga organizata të ndryshme buxhetore. Personeli që kryen aktivitetet e monitorimit është i ndryshëm nga personeli i Thesarit që kontrollon pagesat dhe zyrtarët e “zinxhirit financiar” të organizatës buxhetore.

Menaxhimi i rrezikut është një aspekt tjetër i kontrollit të brendshëm. Ligji kërkon që Drejtuesit e Njësive të Sektorit Publik të jenë përgjegjës për menaxhimin e rreziqeve në institucionet e tyre. Kjo përfshin identifikimin e ngjarjeve që mund të ndikojnë në arritjen e objektivave dhe veprimet për të zbutur, shmangur ose minimizuar rreziqet. Procedura për zbatimin e kësaj në praktikë konsiston në vlerësimin e rrezikut nga institucionet çdo vit në kuadër të bërjes së pyetësorëve të vetëvlerësimit nga Njësia Qendrore e Harmonizimit, ku institucionet identifikojnë rreziqet dhe veprimet korrigjuese në lidhje me planet e tyre vjetore.

Struktura dhe procedurat për parandalimin e mashtrimit në kontekstin e përdorimit të fondeve të BE-së janë në proces të krijimit. Pas konsultimeve me partnerët përkatës të BE-së, Kosova është zotuar të themelojë Shërbimin Koordinues Kundër Mashtrimit (AFCOS) në vitin 2025. AFCOS do të themelohet si një divizion specifik që i raporton drejtpërsëdrejti Drejtorit të Thesarit, me mandatin për të koordinuar bashkëpunimin ligjor, operacional dhe teknik dhe shkëmbimin e informatave lidhur me parregullsitë dhe rastet e dyshuara të mashtrimit me institucionet kompetente në Kosovë, me Zyrën Evropiane Kundër Mashtrimit (OLAF) dhe institucione të tjera relevante të Komisionit Evropian. Detyrat dhe përgjegjësitë e Divizionit Koordinues Kundër Mashtrimit janë përshkruar qartë në legjislacion.

Rregullorja e brendshme e Thesarit për themelimin e AFCOS do të miratohet deri në fund të vitit 2024. Korniza institucionale e sistemit për ndalimin e parregullsive dhe mashtrimit (sistemi AFCOS) do të vendoset nëpërmjet një rregulloreje të veçantë e cila do të miratohet më së voni në fund të tremujorit të dytë të vitit 2025. Kjo rregullore do të mbulojë të gjitha institucionet përkatëse që kërkohen nga udhëzimet e OLAF për rrjetin AFCOS.

Aktualisht ekziston një kontakt i Policisë së Kosovës që shërben si pikë kontakti për OLAF-in për të lehtësuar shkëmbimin e informatave dhe për të koordinuar përpjekjet e përbashkëta dhe bashkëpunimin e përgjithshëm. Përveç kornizës ligjore dhe institucionale ekzistuese për zbulimin e hershëm të mashtrimit, korrupsionit dhe konfliktit të interesit, Njësia Qendrore e Harmonizimit ka hartuar një Rregullore për Raportimin e Mashtrimeve dhe Parregullsive brenda sistemit të kontrollit të brendshëm të institucioneve. Fushëveprimi i saj përfshin monitorimin e rregullt të financave, auditimet dhe sistemet e vendosura të raportimit për komunikimin e brendshëm dhe të jashtëm, me synimin për të përmirësuar më tej mekanizmat ekzistues të raportimit. Me zbulimin e ndonjë parregullsie, rregullorja parasheh veprime korrigjuese të menjëhershme nga zinxhiri i njësive në sistem. Kjo mund të përfshijë masa disiplinore, rikuperimin e fondeve të keqpërdorura dhe menaxhimin e rrezikut për të parandaluar rreziqet e ardhshme. Kjo rregullore do të miratohet në fund të tremujorit të parë të vitit 2025. Kosova do ta harmonizojë këtë rregullore me rregulloren për AFCOS dhe rrjetin AFCOS, duke marrë parasysh funksionet dhe detyrat specifike të këtyre organeve.

Janë krijuar mekanizma për parandalimin dhe kontrollin e financimit të dyfishtë për përdorimin e fondeve në buxhetin kombëtar pa lidhje me burimin e financimit bazuar në parimin e përdorimit të fondeve buxhetore për një qëllim të caktuar. Ligji për Buxhetin kërkon që buxheti të ndahet si shuma e lejuar me ligj e cila është në dispozicion për shpenzime nga Fondi i Kosovës për një nën-program, qëllim specifik, për një kategori të shpenzimeve të një organizate buxhetore, siç parashihet me këtë ligj. Ky parim i ndarjes së fondeve parandalon përdorimin e fondeve për të njëjtat qëllime veçse të financuara nga burime të tjera publike.

Parandalimi i financimit të dyfishtë bëhet përmes planifikimit dhe realizimit të mjeteve nga buxheti shtetëror i Republikës së Kosovës. Në buxhetin e shtetit janë planifikuar fonde për zbatimin e politikave publike në përputhje me kompetencën sektoriale dhe institucionale. Kjo është paraqitur në tabelën e buxhetit 3.1 në ligjin e buxhetit, ku fondet janë paraqitur sipas institucioneve, programeve, nën-programeve dhe burimeve të financimit. Fondet planifikohen sipas burimeve të financimit dhe qëllimeve të kategorizuara sipas klasifikimit ekonomik të investimeve kapitale, mallrave e shërbimeve, pagave, subvencioneve e transfereve, dhe komunalive. Për çdo shpenzim buxhetor (program, nën-program, projekt) është caktuar një kod specifik dhe i veçantë i cili mundëson përdorimin e informatave për qëllime të auditimit, monitorimit dhe raportimi për çdo pagesë të caktuar. Kjo bëhet e mundur nga

Sistemi i Menaxhimit Informativ të Financave të Kosovës – sistem ky pagesash online. Thesari gjeneron raporte periodike mbi ekzekutimin e shpenzimeve nga buxheti i shtetit, duke ofruar informata të hollësishme mbi përdorimin e fondeve sipas burimeve të financimit dhe përfituesve të projekteve. Për planifikimin e duhur të fondeve në buxhetin e shtetit dhe shmangien e planifikimit të dyfishtë të fondeve për të njëjtat qëllime janë institucionet përgjegjëse për zbatimin e hapave sasiorë/cilësorë të Agjendës së Reformave në kuadër të IRRrE. Gjatë hartimit të buxhetit të shtetit, Departamenti i Thesarit të Shtetit dhe ai i Buxhetit kontrollojnë shumën e planifikuar dhe financimin e mundshëm të dyfishtë për të gjitha kostot e financuara nga buxheti i shtetit.

Kontrollet lidhur me financimin e dyfishtë kryhen përmes këtyre proceseve kryesore: a) përcaktimit të nevojave dhe programimit të asistencës IPA përmes komiteteve të përbashkëta punuese BE-Kosovë, b) përcaktimit të nevojave dhe projekteve investuese të financuara nga burimet kombëtare të financimit dhe ato të jashtme (Korniza e Investimeve për Ballkanin Perëndimor, marrëveshjet dypalëshe të kredive dhe ato të financimit), dhe c) përcaktimit të marrëveshjeve dypalëshe të programeve/projekteve/partneritetit.

Në këtë mënyrë përdoruesit informohen paraprakisht për pamundësinë e financimit të dyfishtë. Në fazën e programimit për financim nga burime të jashtme dhe në fazën e planifikimit të buxhetit për burimet e brendshme të financimit, institucioni përgjegjës kontrollon nëse ka dyfishim apo financim të kryqëzuar me burime të tjera financimi që tashmë janë miratuar ose përdoren për të njëjtin qëllim. Në këtë fazë bëhet edhe identifikimi për bashkëfinancim. Kontrollet kryhen bazuar në të dhënat e disponueshme nga sistemet kombëtare të pagesave të TI-së përmes të cilave realizohet buxheti, informatat buxhetore për kreditë dhe nëpërmjet të dhënave të disponueshme për asistencën dypalëshe dhe atë shumëpalëshe. Koordinatori Kombëtar dhe organet përkatëse zbatuese për Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE mund të kryejnë kontrolle të hollësishme në kontekstin e përgatitjes së kërkesave për pagesa. Këto kontrolle mund të përfshijnë kontrolle lidhur me financimin e dyfishtë, bashkëfinancim dhe komplementaritet, ose financim të mbipopulluar nga institucionet përgjegjëse drejtpërsëdrejti ose pjesërisht për hapat sasiorë/cilësorë.

Sistemi i brendshëm i raportimit të **parregullsive, mashtrimit dhe korrupsionit** lidhet ngushtë me kornizën ligjore për **sinjalizim**. Ligji për mbrojtjen e sinjalizuesve ka hyrë në fuqi në janar 2019, si hapi i parë drejt krijimit të një kornize ligjore të konsoliduar në lidhje me mbrojtjen e sinjalizuesve, që rregullon procedurën e sinjalizimit, të drejtat dhe mbrojtjen e sinjalizuesve, si dhe detyrimet e institucioneve publike dhe subjekteve private në lidhje me sinjalizimin.

Si detyrim nga ky ligj, Ministria e Drejtësisë (MD) në 2021 ka miratuar Rregulloren nr. 03/2021 për Përcaktimin e Procedurës për Pranimin dhe Trajtimin e Rasteve të Sinjalizimit (Rregulloren), e cila synon të përcaktojë rregullat dhe procedurat për pranimin dhe trajtimin e rasteve të sinjalizimit, si dhe të drejtat dhe përgjegjësitë për zyrtarët sinjalizues. Kjo rregullore ka përcaktuar më hollësisht detyrimet e institucioneve për emërimin e zyrtarëve përgjegjës për sinjalizim, si dhe detyrimet lidhur me sigurimin e burimeve të mjaftueshme që zyrtari të përmbushë detyrat e tij, si hapësira dhe pajisje për punë, vend për ruajtjen e sigurt të dokumenteve, etj.

Sinjalizimi nënkupton raportimin ose zbulimin e informatave mbi veprimet e mosveprimet që përbëjnë kërcënim për dëmtim të interesit publik ose dëmtimin e tij. Raportimi përfshin raportimin brenda një institucioni publik ose subjektit privat ose autoritetit kompetent, ndërsa zbulimi nënkupton bërjen publike të informatave. Sipas ligjit, sinjalizues është çdo person që raporton ose zbulon informata mbi kërcënimin për dëmtim të interesit publik ose dëmtimin e tij në kontekstin e marrëdhënies së tij të punës në sektorin publik ose privat. Llojet e keq-bërjeve gjithashtu janë specifikuar së bashku me tre llojet e sinjalizimeve: të brendshme (për punëdhënësin); të jashtme (për autoritetin kompetent) ose publike (mediat, OJQ-të, interneti etj.). Një sinjalizues që raporton informata në përputhje me ligjin mbrohet nga veprimet penale, civile ose disiplinore. Ata kanë të drejtën e mbrojtjes nëse raportojnë ose zbulojnë informata që në mënyrë të arsyeshme besojnë se janë të vërteta. Për më tepër, sinjalizuesit nuk i kërkohet të dëshmojnë mirëbesimin ose vërtetësinë e raportit të tij/saj.

Sinjalizimi mund të bëhet me shkrim, me postë ose e-mail, ose gojarisht. Nëse paraqitet gojarisht, zyrtari përgjegjës duhet të hartojë një procesverbal me shkrim të informatave, i cili më pas nënshkruhet nga sinjalizuesi dhe nga zyrtari.

a i përket mbrojtjes gjqësore, neni 24.5 i LMS përcakton se “të gjitha rastet që kanë të bëjnë me sinjalizimin trajtohen me prioritet nga Gjykata”.

Sinjalizimi mbrohet me dispozita të kundërvajtjes dhe ato penale. Neni 27 i LMS përcakton ashpërsinë e sanksioneve kundërvajtëse në rastet e shkeljeve në raportimin e sinjalizuesve dhe vet procesin e sinjalizimit, me ç'rast gjoba arrin në 20,000 euro.

Dispozitat për mbrojtjen e sinjalizuesve janë inkorporuar edhe në Kodin Penal nr. 06/L074 të Republikës së Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi më 14 prill 2019. Në kapitullin 31 të këtij Kodi renditen veprat penale kundër administrative, drejtësisë dhe administratës publike, ku ndër to është “Hakmarrja”, vepër penale e sanksionuar nga neni 388 i këtij Kodi. Në paragrafin 2 të këtij neni përcaktohet se “Kushdo që ndërmerr ndonjë veprim të dëmshëm ndaj një personi me qëllim hakmarrjeje për raportim ose zbulim informatash për veprime dhe misione që paraqesin kërcënim ose cenim të interesit publik, dënohet me gjobë ose me burgim deri në dy (2) vjet.”

Mashtrimi është vepër penale dhe e dënueshme sipas Kodit Penal të Republikës së Kosovës. Neni 323 i Kodit Penal parasheh se “Kur objekti i mashtrimit është përfitimi i kundërligjshëm nga fondet publike ose institucionet publike, kryesi dënohet me gjobë dhe me burgim nga dy (2) deri në tetë (8) vjet”. Neni 324 dhe 325 gjithashtu rregullojnë mashtrimin në përdorimin e granteve dhe mashtrimin në lidhje me marrjen e fondeve nga bashkësia ndërkombëtare. Këto vepra dënohen me gjobë ose me burgim deri në tetë (8) vjet. Korniza e re ligjore kundër korrupsionit është miratuar në vitin 2022. Ajo parasheh ndër të tjera pezullimin nga detyra të zyrtarëve si masë parandaluese në rast të pengimit të procedurave.

Ligji i ri për Agjencinë për Parandalimin e Korrupsionit forcon mandatin e Agjencisë lidhur me parandalimin e korrupsionit dhe në zbatimin e Ligjit për Deklarimin e Pasurisë, Ligjin për Mbrojtjen e Sinjalizuesve dhe Ligjin për Parandalimin e Konfliktit të Interesit. Agjencia tani mund të përdorë mjete të reja si rreziku i korrupsionit në legjislacion, vlerësimi i rrezikut të korrupsionit dhe monitorimi i planeve të integritetit në institucione. Kosova do të vazhdojë përpjekjet e saj për të siguruar zbatimin efikas të këtyre planeve të integritetit dhe raportimin përkatës. Ligji i ri për deklarimin e pasurisë shton kategori të reja të zyrtarëve publikë që janë të detyruar të deklarojnë pasurinë. Sistemi online i deklarimit është futur në përdorim nga Agjencia në vitin 2023. Qëllimi i Ligjit për Parandalimin e Konfliktit të Interesit në kryerjen e një funksioni publik është të forcojë integritetin e sektorit publik si dhe të garantojë kryerjen e detyrave publike në një mënyrë objektive, të paanshme dhe transparente në shërbim të interesit publik nëpërmjet identifikimit, parandalimit, menaxhimit dhe zgjidhjes së konfliktit të interesit të zyrtarëve.

Agjencia për Parandalimin e Korrupsionit (APK) ka një platformë elektronike plotësisht funksionale për deklarimin e pasurisë. APK është në fazat përfundimtare të zhvillimit të platformës së re për raportimin e rasteve për parandalimin e konfliktit të interesit, sinjalizimin dhe deklarimin e dhuratave. Kjo platformë do të ketë një rubrikë për menaxhimin elektronik të rasteve. Një veçori tjetër e platformës është mundësia e përfshirjes aktive të zyrtarëve raportues në hetime përmes ofrimit të informatave shitesë për raportet fillestare përmes platformës.

Konflikti i interesit është vepër penale e paraparë me nenin 417 të Kodit Penal të Republikës së Kosovës. Personi zyrtar i cili merr pjesë personalisht në ndonjë çështje zyrtare për të cilën ai ose ajo e dinte ose në mënyrë të arsyeshme duhet ta dinte se ai ose ajo, një anëtar i familjes së tij/saj ose i ndonjë personi juridik të lidhur, ka interes financiar, dënohet me gjobë dhe me burgim deri në tre (3) vjet.

Korniza ligjore kundër korrupsionit përcakton parimet, rregullat dhe procedurat lidhur me veprimet e lejuara dhe të ndaluara të zyrtarëve publikë në kryerjen e detyrave publike. Bazuar në Ligjin për Konfliktin e Interesit (nenin 5), zyrtarët publikë obligohen të kryejnë detyrat e tyre në përputhje me ligjin, duke respektuar ndershmërinë, zellin dhe paanshmërinë për të ruajtur autoritetin institucional dhe për të rritur besimin e publikut. Ata duhet të kenë prioritet interesin publik mbi përfitimin personal, të sigurojnë transparencë dhe të respektojnë të drejtën e publikut për t'u informuar për aktivitetet e tyre. Zyrtarët janë përgjegjës për veprimet e tyre dhe nuk duhet të përfshihen në aktivitete të paligjshme ose të neglizhojnë detyrat e tyre për përfitime personale. Atyre u ndalohej të pranojnë ose të kërkojnë shpërblime të paautorizuara dhe duhet të shmangin çfarëdo konflikti interesi, qoftë real, potencial apo

të dukshëm. Për më tepër, zyrtarët nuk mund të përdorin pozitat e tyre për të avancuar interesat e tyre ose të të afërmeve të tyre.

Një zyrtar publik i cili është në konflikt të mundshëm interesi duhet të konsultohet dhe të informojë menjëherë eprorin e tij ose organin drejtues, dhe të pezullojë çdo veprim të ndërlidhur derisa të merret një vendim për këtë çështje (neni 8). Drejtuesi ose organi drejtues duhet të marrë të gjitha masat e nevojshme për parandalimin dhe zgjidhjen e rasteve të konfliktit të interesit, por në rastet kur drejtuesi ose organi drejtues nuk janë të bindur për ekzistimin e konfliktit të interesit ose nëse konsiderojnë se kanë ose mund të kanë edhe konflikt interesi, rastin ia adresojnë Agjencisë për Parandalimin e Korrupsionit, e cila merr vendim për rastin.

Agjencia për Parandalimi i Korrupsionit është organ i pavarur dhe i specializuar për zbatimin e politikave kombëtare për parandalimin e korrupsionit në Kosovë. Agjencia është përgjegjëse për zbatimin e ligjeve në lidhje me konfliktin e interesit, deklarimin e pasurisë dhe mbrojtjen e sinjalizuesve. Detyrat e tij përfshijnë mbikëqyrjen, parandalimin dhe trajtimin e rasteve të konfliktit të interesit, monitorimin e deklarimeve të pasurisë, mbikëqyrjen e marrjes së dhuratave, dhënien e udhëzimeve për këto çështje dhe mbikëqyrjen dhe ndërmarrjen e masave të nevojshme për mbrojtjen e sinjalizuesve.

Procedura administrative në Agjenci mund të fillojë:

- Ex officio;
- Me kërkesë të një zyrtari të lartë;
- Me kërkesë të zyrtarit dhe pas miratimit nga institucioni punëdhënës;
- Me kërkesë të institucionit; dhe
- Në bazë të raportimit nga një person tjetër ose në bazë të informatave anonime.

Në rast të dyshimit të bazuar për ekzistimin e konfliktit të interesit, Agjencia menjëherë fillon procedurën për të vërtetuar nëse ka konflikt interesi dhe pasojat e tij.

Nëse pas përzgjedhjes, emërimit ose pas konfirmimit të mandatit, zyrtari vazhdon të ushtrojë një veprimtari ose një funksion që në përputhje me këtë ligj nuk është në përputhje me funksionin e ri, Agjencia do ta njoftojë zyrtarin dhe institucionin punëdhënës se ai ose duhet të largohet nga kjo veprimtari ose të largohet nga funksioni në afat prej shtatë (7) ditësh. Në rast se zyrtari vazhdon të ushtrojë veprimtari apo funksione që janë të papajtueshme në përputhje me këtë ligj, përkundër paralajmërimit nga Agjencia, Agjencia kërkon nga institucioni punëdhënës që të fillojë procedurën për shkarkimin e zyrtarit.

Të gjitha vendimet e nxjerra nga Agjencia në lidhje me konfliktin e interesit në kryerjen e funksioneve publike dhe shkelje të dispozitave të këtij ligji, përfshirë aktet e ndaluara ose të kufizuara gjatë ushtrimit të funksioneve publike, ushtrimit të veprimtarive të tjera, papajtueshmërisë në ushtrimin e funksionit publik, duhet të respektohen nga zyrtarët dhe institucionet përkatëse. Agjencia kërkon nga organi i cili ka nxjerrë një vendim që është në konflikt interesi të shqyrtojë, revokojë dhe/ose anulojë aktin juridik të nxjerrë gjatë konfliktit të interesit. Nga momenti kur Agjencia kërkon rishikimin e një vendimi, çdo veprim në drejtim të zbatimit të tij pezullohet deri në momentin kur ky organ vendos për vlefshmërinë e vendimit. Vendimet e Agjencisë lidhur me konfliktin e interesit janë përfundimtare në procedurë administrative. Sanksionet për shkeljen e detyrimeve të parapara me Ligjin për Konfliktin e Interesit janë të parapara në nenin 23 të ligjit.

Rregullat e ndihmës shtetërore janë vënë në fuqi në Kosovë për të siguruar transparencë, drejtësi dhe pajtueshmëri me standardet ndërkombëtare të tregtisë dhe konkurrencës. Ligji nr. 05/L-100 për Ndhmën Shtetërore përcakton parimet dhe procedurat, kushtet e përgjithshme dhe rregullat e autorizimit, monitorimin dhe revokimin e ndihmës shtetërore. Ligji themelon një Komision të pavarur për Ndhmë Shtetërore dhe Departamentin e Ndhmës Shtetërore në kuadër të Ministrisë së Financave, Punës dhe Transfereve si organe rregullatore. Këto subjekte kanë për detyrë të vlerësojnë propozimet për ndihmë shtetërore, të monitorojnë zbatimin e tyre dhe të sigurojnë që masat e ndihmës të mos shtrembërojnë në mënyrë të padrejtë konkurrencën ose tregtinë. Rregulloret për ndihmën shtetërore krijojnë një kuadër të strukturuar ku mbështetja e shtetit për aktivitetet ekonomike, në formën e subvencioneve, lehtësimit të taksave ose ndihmës tjetër, i nënshtrohet shqyrtimit dhe miratimit. Ky

proces siguron që masat e ndihmës janë të nevojshme, proporcionale dhe nuk dëmtojnë konkurrencën e ndershme apo marrëdhëniet tregtare. Procesi i plotësimit të kornizës së nevojshme ligjor dhe institucionale, si dhe forcimi i kapaciteteve të tyre është në vazhdim e sipër.

Masat e reformave për ndihmën shtetërore janë pjesë e Fushës së politikave 3: Mjedisi afarist. Republika e Kosovës synon të ketë një sistem plotësisht funksional të ndihmës shtetërore, duke garantuar hapësirë për konkurrencë të barabartë dhe duke parandaluar shtrembërimin e konkurrencës.

Auditimi i jashtëm dhe bashkëpunimi me OLAF dhe autoritetet e tjera të BE-së

Ligji për Auditorin e Përgjithshëm dhe Zyrën Kombëtare të Auditimit, siç theksohet në Raportin e Monitorimit të SIGMA, të vitit 2021, për RAP, rregullon pavarësinë e Auditorit të Përgjithshëm dhe Zyrës Kombëtare të Auditimit në përputhje me Kornizën e INTOSAI. Megjithatë, vlerësimet e fundit ndërkombëtare dhe dokumentet strategjike të Zyrës Kombëtare të Auditimit kanë identifikuar disa dobësi të mbetura në kapacitetet e institucionit për të kryer auditime të performancës ose auditime bazuar në një vlerësim të rrezikut. Më konkretisht, këto përfshijnë detyrimin ligjor për t'u fokusuar kryesisht në auditimin e pajtueshmërisë, duke kufizuar mundësitë për lloje të tjera të auditimeve, siç janë auditimet e performancës dhe auditimet e Ndërmarrjeve Publike. Të gjitha këto çështje janë trajtuar në projektligjin e ri për Zyrën Kombëtare të Auditimit, i cili tashmë është përfshirë në agjendën legjislative të Qeverisë. Projektligji është në fazat fillestare, pra është përgatitur vetëm drafti i parë preliminar, megjithatë, pritet që projektligji të miratohet në Qeveri brenda vitit 2024.

Ndarja ndërmjet funksioneve të zbatimit, auditimit dhe hetimit në Kosovë sigurohet nga një kornizë e qartë ligjore dhe institucionale. Konkretisht, Ligji nr. 03/L-048 për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë, Ligji nr. 05/L-055 për Auditorin e Përgjithshëm dhe Zyrën Kombëtare të Auditimit dhe Ligji nr. 06/L-021 për Kontrollin e Brendshëm të Financave Publike përcaktojnë qartë detyrat dhe përgjegjësitë për secilin prej funksioneve. Përgjegjësitë dhe kompetencat e secilit funksion janë të përcaktuara qartë në ligjet specifike, duke paraparë kështu llogaridhënien menaxheriale dhe respektimin e ligjit që rregullon menaxhimin e financave publike dhe administratën publike në përgjithësi. Ky ndarje e qartë garanton që secili funksion të funksionojë në mënyrë të pavarur dhe efektive, duke mbështetur kështu transparencën dhe llogaridhënien në sektorin publik.

Funksioni i zbatimit menaxhohet nga njësitë operative të organizatës buxhetore, funksioni i auditimit të jashtëm është përgjegjësi e Zyrës Kombëtare të Auditimit, ndërsa auditimi i brendshëm është përgjegjësi e organizatave sipas kornizës ligjore. Funksioni i hetimit është përgjegjësi e institucioneve të specializuara, siç është Prokuroria.

Funksioni i zbatimit është përgjegjësi e njësive operative të organizatave buxhetore, të cilat menaxhojnë aktivitetet ditore dhe administrimin e fondeve në përputhje me Ligjin nr. 03/L-048 për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë.

Funksioni i auditimit kryhet nga Zyra Kombëtare e Auditimit (ZKA), e cila është e pavarur dhe përgjegjëse për vlerësimin e efikasitetit dhe përputhshmërisë së operacioneve publike me politikën dhe ligjet.

Hetimet për shkeljet ligjore dhe rastet e korrupsionit bien në kompetencën e institucioneve të specializuara, të cilat janë të ndara nga funksionet e zbatimit dhe auditimit. Hetimet kryhen nga institucione të specializuara, si Prokuroria dhe agjencitë përkatëse të zbatimit të ligjit dhe janë të ndara nga funksionet zbatuese dhe ato të auditimit.

Llogaridhënia menaxheriale është integruar në strukturën e organizatave buxhetore dhe është theksuar në ligjet dhe rregulloret përkatëse. Sipas kërkesave ligjore, menaxherët janë të detyruar të raportojnë për përmbushjen e detyrave dhe përfitimet e aktiviteteve dhe të sigurojnë që procedurat dhe politikën e brendshme të jenë në përputhje me ligjin.

Në përgjithësi, ky sistem siguron kryerjen në mënyrë të pavarur dhe efektive të funksioneve të zbatimit, auditimit dhe hetimit, duke mbështetur kështu integritetin dhe llogaridhënien në administratën publike të Kosovës.

Sa i përket auditimit të jashtëm, Zyra Kombëtare e Auditimit (ZKA), në përputhje me Ligjin nr. 05/L-055 për Auditorin e Përgjithshëm dhe ZKA, është përgjegjëse për kryerjen e auditimeve vjetore të rregullsisë, duke kryer ekzaminimin e pasqyrave financiare dhe llogarive kryesore të subjekteve të audituar. Ky proces përfshin rishikimin e besueshmërisë së raporteve financiare, respektimin e akteve ligjore dhe nënligjore dhe analizën e funksionimit të sistemit të menaxhimit financiar, auditimit të brendshëm dhe kontrollit të brendshëm. Për më tepër, ZKA kryen auditime të veçanta të sistemeve të bazuara në rrezik, si dhe auditime të performancës dhe pajtueshmërisë.

Zyra Kombëtare e Auditimit ka gjithsej 163 të punësuar, nga të cilët 111 janë auditorë të certifikuar, të kualifikuar dhe të specializuar në auditim, përfshirë auditimet financiare dhe të pajtueshmërisë, sistemet dhe auditimet e performancës. Personeli ka fituar përvojë të konsiderueshme në fushën e auditimit dhe është në gjendje të kryejë auditime të hollësishme dhe të besueshme. Burimet e nevojshme financiare për këto institucione sigurohen përmes Ligjit vjetor të Buxhetit.

Vlen të theksohet se gjatë kryerjes së auditimit të jashtëm bëhet edhe një vlerësim për pajisjen me burime të njëjse të auditimit të brendshëm dhe mënyrën e funksionimit të tyre. Këto vlerësime janë paraqitur në kapituj të veçantë në raportet e publikuara në faqen e ZKA-së.

Pavarësia operationale e ZKA-së garantohet me Kushtetutën e Republikës së Kosovës dhe Ligjin nr. 05/L-055, i cili përcakton qartë mandatin dhe strukturën, duke siguruar që NAO të funksionojë në mënyrë të pavarur dhe të paanshme. Ky mandat garanton që auditimet të kryhen në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe me interesin publik.

Përmbledhja e auditimeve dhe kontrolleve të kryera mirëmbahet përmes një sistemi të krijuar nga Zyra Kombëtare e Auditimit (ZKA), i cili siguron ruajtjen e të gjithë informatave themelore të nevojshëm për gjurmët e auditimit. ZKA kryen auditime vjetore dhe i kategorizon rekomandimet si të reja, të përsëritura dhe pjesërisht të përsëritura, lidhur me të cilat kryen vlerësime të vazhdueshme për nivelin e zbatimit të tyre.

Për të siguruar zbatimin e rekomandimeve, ZKA kërkon nga çdo organizatë buxhetore që të përgatisë një plan veprimi për zbatimin e rekomandimeve brenda 30 ditëve nga pranimi i raportit përfundimtar të auditimit. Rekomandimet e dhëna në auditimet financiare dhe të pajtueshmërisë të pasqyrave financiare vjetore të organizatave buxhetore përcillen në baza vjetore, ndërsa ato të auditimit të performancës pas dy ose tre vjetësh.

Për më tepër, Njësia e Auditimit të Brendshëm (NJAB) obligohet të monitorojë shkallën e zbatimit të rekomandimeve dhe t'u raportojë NjQH-AB në kuadër të Ministrisë së Financa, Puna dhe Transfereve. Ky sistem siguron që të gjitha auditimet dhe rekomandimet e dhëna aty të përcillen dhe të monitorohen vazhdimisht, duke mbështetur kështu pavarësinë dhe efektivitetin e procesit të auditimit.

Zyra Kombëtare e Auditimit (ZKA) trajton çështjet e mashtrimit dhe korrupsionit në përputhje me standardet ndërkombëtare të auditimit, përfshirë standardin 240. ZKA gjithashtu ka procedura të miratuara dhe efektive për të adresuar rrezikun e mashtrimit, korrupsionit, konfliktit të interesit dhe financimit të dyfishtë.

ZKA kryen auditime sistematike për të vlerësuar efikasitetin dhe respektimin e rregullave të sistemeve të menaxhimit dhe kontrollit të financave në institucionet publike. Këto auditime ndihmojnë në identifikimin e mangësive dhe rreziqeve të mundshme që mund të çojnë në mashtrim ose korrupsion. ZKA gjithashtu kryen auditime të hollësishme të mbështetjes për investime dhe reforma për të siguruar që fondet të përdoren në mënyrë efektive, efikase dhe ekonomike.

Departamenti për Çështjet Ligjore në Auditim (Njësia Kundër Mashtrimit), që është funksion i veçantë në kuadër të ZKA-së, është përgjegjës për shqyrtimin dhe konfirmimin e rasteve të dyshuara të mashtrimit gjatë punës së auditimit. Ai shqyrton informatat dhe provat e mbledhura nga auditimet për të përcaktuar nëse ka dyshime të arsyeshme për mashtrim. Kur auditorët konstatojnë elemente mashtrimi ose korrupsioni gjatë auditimeve, ata duhet t'i referojnë rastet për shqyrtim tek Njësia Kundër Mashtrimit në ZKA. Kjo njësi analizon raportet e auditimit dhe i referon rastet indikative të mashtrimit në Prokurorinë e Shtetit për procedura të mëtejshme ligjore.

Kur gjatë kontrolleve identifikohen elementet e mashtrimit apo korrupsionit, Njësia Kundër Mashtrimit në ZKA i shqyrton këto raste dhe nëse është e nevojshme ia referon Prokurorisë së Shtetit për procedura të mëtejshme ligjore. Ky proces siguron që çdo rast i dyshuar mashtrimi ose korrupsioni të trajtohet në përputhje me legjislacionin dhe standardet ndërkombëtare.

Njësia Kundër Mashtrimit dhe ekipet e auditimit të ZKA-së nuk kanë kompetencë për të hetuar rastet e dyshuara të mashtrimit. Roli i tyre është të vlerësojnë dhe konfirmojnë dyshimet në vend që të kryejnë hetime të thelluara.

Në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe me qëllim të forcimit të sundimit të ligjit në Republikën e Kosovës, Zyra Kombëtare e Auditimit (ZKA) dhe Kryeprokurori i Shtetit kanë lidhur një marrëveshje bashkëpunimi. Kjo marrëveshje përcakton mënyrën e bashkëpunimit dhe koordinimit të aktiviteteve ndërinstitucionale, përfshirë procedurat standarde për shkëmbimin e informatave për rastet që në bazë të Kodit Penal të Republikës së Kosovës përbëjnë vepra penale. Ky bashkëpunim siguron trajtimin më efektiv të rasteve të mashtrimit dhe korrupsionit dhe kontribuon në forcimin e integritetit të menaxhimit të financave.

Të gjitha raportet e auditimit publikohen në faqen zyrtare të ZKA-së, duke ofruar kështu transparencë dhe qasje për publikun dhe subjektet përkatëse të audituara. Ndërkohë, NJAB mund të raportojë rastet e mashtrimit dhe korrupsionit në komitetin e auditimit dhe drejtpërsëdrejti në Prokurorinë e Shtetit.

Vlerësimi homolog i vitit 2023 nga SIGMA 2023 ka treguar se ZKA(K) ka ndërmarrë aktivitete për të zhvilluar praktikatat e saj për të përmbushur pritshmëritë e IFPP dhe për të ndërtuar një institucion të pavarur dhe të besueshëm. Megjithatë, ka disa boshllëqe dhe çështje që duhen adresuar, dhe ka ende mundësi të konsiderueshme për të zhvilluar dhe integruar më tej praktikatat brenda institucionit, zhvilluar më tej praktikatat e auditimit të performancës, përfshirë përcjelljen e rekomandimeve, politika dhe procese më të gjera të menaxhimit të cilësisë, më tepër mundësi për t'u shqyrtuar për rritjen e vlerës dhe ndikimit të punës së auditimit si dhe qartësimin e rolit dhe funksioneve të ZKA(K) në rast të mashtrimeve dhe parregullsive dhe për përafrim me rregulloren e re për krijimin e rrjetit të AFCO-ve dhe AFCO-të. Është rënë dakord për financimin nga WU përmes IPA.

Korniza ligjore në kontekstin e financimit të BE-së për Kosovën (Ligji për ratifikimin e marrëveshjes kornizë IPA III dhe marrëveshja e ardhshme e Instrumentit në kontekstin e WBFR), siguron bazën ligjore për mbikëqyrjen, kontrollin dhe auditimin nga Komisioni Evropian, Zyra Evropiane Kundër Mashtrimit (OLAF) dhe Gjykata Evropiane e Audituesve mbi fondet dhe sistemet e BE-së.

Për të siguruar që Komisioni, OLAF (Zyra Evropiane Kundër Mashtrimit), ECA (Gjykata Evropiane e Auditimit) dhe EPPO (Zyra e Prokurorit Publik Evropian) kanë qasje të plotë dhe të drejtpërdrejtë në të dhënat për marrësit përfundimtarë, ata mund të kenë qasje në të dhëna për qëllime të auditimit dhe kontrollit vetëm në përputhje me procedurat e përcaktuara, siç janë marrëveshjet e bashkëpunimit. Këto marrëveshje përcaktojnë detajet e qasjes në të dhëna për qëllime të auditimit dhe kontrollit.

Ndonëse Ligji për ZKA-në nuk e përmend në mënyrë specifike detyrimin për dhënie të informacionit institucioneve ndërkombëtare, ZKA vazhdimisht siguron bashkëpunim sipas ligjeve të tjera në fuqi për marrëveshjet ndërkombëtare dhe rregulloret ndërkombëtare, për ta ruajtur një nivel të lartë të llogaridhënies, dhe për të zbatuar zotimet ndërkombëtare që zbatohen lidhur me auditimin dhe hetimet.

17. KOMUNIKIMI

Objektivi: Plani i komunikimit dhe dukshmërisë synon të rrisë vetëdijesimin dhe mirëkuptimin e publikut mbi Instrumentin e BE-së për Reforma dhe Rritje Ekonomike për Ballkanin Perëndimor në përgjithësi dhe Agjendën e Reformave në kuadër të IRRrE të Kosovës në veçanti. Ai do të shërbejë si urë lidhëse mes qytetarëve dhe institucioneve dhe do të informojë se çfarë pritet nga reformat dhe zbatimi i tyre. Një udhërrëfyes për fokus më të madh në reformat e lidhura me BE-në dhe përsheptimin e konvergjencës socio-ekonomike me BE-në, e pajisur me mesazhe kyçe të përafruara gjithashtu me objektivat e përgjithshme të Instrumentit të BE-së për Reforma dhe Rritje Ekonomike për Ballkanin Perëndimor.

Audienca e synuar: Audienca kryesore janë qytetarët e Kosovës, të cilët më pas do të synohen edhe sipas asaj që është me interes për nivele të ndryshme, përkatësisht bujqësia (për fermerët), energjia (për

qytetarët dhe bizneset), administrata publike (për punonjësit e institucioneve publike), mjedisi afarist (për ndërmarrjet e vogla, të mesme dhe të mëdha). Qëllimi dhe mesazhet kryesore do të drejtohen drejt shpjegimit se si Kosova do të përfitojë nga Instrumenti i BE-së për Reforma dhe Rritje Ekonomike në Ballkanin Perëndimor, dhe se si kjo do t'u shpërndahe qytetarëve për të ndikuar pozitivisht në jetën e tyre. Një përpunim i qartë dhe i kujdesshëm i projekteve dhe reformave, synimeve dhe mënyrave se si qytetarët e ndikuar mund të përfitojnë dhe gjithashtu ta përdorin atë si një mundësi për të shtyrë më tej ndryshimin dinamik në perspektivën evropiane të vendit tonë.

Aktivitetet/Kanalet e Komunikimit: Mediat sociale do të jenë një faktor i rëndësishëm i strategjisë së komunikimit dhe shikueshmërisë, pasi ne përdorim shumë platforma për t'iu afruar qytetarëve. Së fundmi edhe nga fushata për liberalizimin e vizave, ne kemi mundur të zhvillojmë dhe strukturojmë kapacitetet tona në këtë drejtim. Në këtë drejtim do të përdoren video, infografikë dhe shumë mjete të tjera, për një qasje të pasur dhe të larmishme të qasjes në informacion. Media do të luajë rol kyç për zgjerimin e mëtejshëm të mesazheve, nga televizionet kombëtare dhe private, radiot dhe mediat online. Përmes intervistave, përgjigjeve ndaj pyetjeve të gazetarëve, por edhe mbulimit dhe transmetimit të ngjarjeve të organizuara në lidhje me Instrumentin e BE-së për Reforma dhe Rritje Ekonomike për Ballkanin Perëndimor dhe punën e Kosovës në këtë drejtim. Aktivitetet e planifikuara do të jenë tryeza të rrumbullakëta, takime komunale, konferenca, organizata lokale, takime dhe bashkëpunim me sektorë të ndryshëm dhe organizata të shoqërisë civile, në një periudhë kohore fillimisht 1-vjeçare.

Buxheti i planifikuar: Zyra e Kryeministrit ka një kontratë të vazhdueshme kornizë me një kompani private që do të përdoret për gjenerimin dhe shpërndarjen e përmbajtjes.

Projektet kyçe të zgjedhura: Qeveria e Kosovës do të nxjerrë në pah 5-6 projektet kyçe të investimeve dhe 5-10 reformat kyçe në kuadër të Agjendës së Reformave që demonstrojnë ndikimin e saj në qeverisje, digjitalizim dhe zhvillimin ekonomik, përfshirjen sociale, reformën në drejtësi dhe qëndrueshmërinë mjedisore. Plani parashikon ofrimin e materialeve të qasshme dhe tërheqëse që shpjegojnë objektivat, rezultatet e pritura dhe afatet kohore të reformave dhe projekteve të investimeve.

Marrëveshjet e koordinimit me Komisionin: Kanalet e komunikimit të drejtpërdrejtë tashmë ekzistojnë në fushën e komunikimit me Zyrën e BE-së në Kosovë, por ne duhet të rrisim bashkëpunimin ndërmjet komunikuesve nga zyra jonë dhe Komisionit. Ai do të jetë i nevojshëm për shkëmbimin e shpejtë dhe efektiv të informacionit, koordinimin e aktiviteteve dhe përafrimin e mesazheve. Më tej, bazuar në udhëzimet e komunikimit dhe dukshmërisë së BE-së, një tjetër synim është të sigurohet transparencë dhe përshtatshmëri e plotë në komunikim.

Monitorimi dhe vlerësimi: Njëpërmjet mediave tona sociale dhe reklamave të sponsorizuara për më shumë mbulim, ne do të jemi në gjendje të arrijmë pjesën më të madhe të qytetarëve dhe kjo do të na lejojë gjithashtu të kemi një pamje të qartë të shtrirjes, angazhimit dhe njohurive. Gjithashtu, në mbulimin nga TV, radio dhe publikimet e mediave online, do të jetë më e lehtë për të monitoruar shikueshmërinë dhe mënyrën se si informacioni perceptohet nga qytetarët. Në varësi të rezultateve dhe vazhdimësisë së planit të komunikimit dhe dukshmërisë, do të bëhen analiza të mëtejshme për të vlerësuar më tej procesin në vazhdim. Për ta përmbledhur, vlerësimi dhe vazhdimësia do të bazohen në të dhënat.

Me zbatimin e këtij plani gjithëpërfshirës të komunikimit dhe dukshmërisë, Kosova synon të rrisë vetëdijesimin dhe mbështetjen e publikut për Agjendën e Reformave, të nxjerrë në pah vlerën e shtuar të BE-së si donator dhe partner, duke siguruar zbatimin e suksesshëm të tij dhe duke kontribuar në avancimin e Kosovës në standardet dhe vlerat e BE-së si dhe në konvergencë me ekonominë e BE-së.

18. SHTOJCA 1: HAPAT DHE KUSHTET E PAGESËS SIPAS FUSHAVE TË POLITIKAVE

Për çdo nënfushë:

- lista e reformave synon të pasqyrojë një prioritet; ato nuk synojnë të përfshijnë të gjitha reformat që do të ndërmerren nga përfituesi i BP-së;
- çdo reformë mund të ketë një ose disa tregues, ku secili tregues shoqërohet nga një ose disa hapa;
- lista e treguesve synon të pasqyrojë një prioritet; ai nuk synon të përfshijë të gjithë treguesit që janë pjesë e reformave përkatëse.

Fusha e politikave 1. Qeverisja, RAP dhe MFP

Nivësi	Titulli i reformës (Përse po e bëjmë?)	Mëdhasia financiare e BE-së (EUR)	Treguesi i raportimit	Nivësi matëse	Emërtet e pagimit (Raport vjetor dhe cilësori dhe pagimet përkatëse)								Burimi i vlerifikimit për secilin hap	Sbjekti/et përgjegjësi për monitorimin dhe raportimin mbi arritjen e hapave
					Vlera bazë	Hapi i ndërmjetmë 1 (opsional)	Hapi i ndërmjetmë 2 (opsional)	Hapi i ndërmjetmë 3 (opsional)	Hapi i ndërmjetmë 4 (opsional)	Hapi i ndërmjetmë 5 (opsional)	Hapi i ndërmjetmë 6 (opsional)	Hapi i ndërmjetmë 7 (opsional)		
					Të përcaktohet për çdo hap specifik	Deri në dhjetor 2024	Deri në qershor 2025	Deri në dhjetor 2025	Deri në qershor 2026	Deri në dhjetor 2026	Deri në qershor 2027	Deri në dhjetor 2027		
1.1 Reforma e administratës publike	1.1.1 Forcimi i kapaciteteve administrative duke plotësuar rregullisht vendet e lira të punës në administratën publike dhe duke zgjidhur numrin e pozitave të hapura dhe otyre uleturave, dhe/ përmbledimi të menaxhimit dhe monitorimi të burimeve njerëzore bazuar në faktet.	6,259,638.36 €	Shkallë e zbatimit të rregulloreve të organizimit të brendshëm në përputhje me LOFADAP	Shkallë e	Nuk ka plan vjetor për MBNU (2024). 35% (2024 -15 Ministri dhe 40 Agjenci Ekzekutive)	-	-	Ministritë e raportit vjetor monitorues për menaxhimin e burimeve njerëzore bazuar në metodologjinë e re dhe vleratimi i miratimit dhe publikimit të këtij raporti në bazë të rregullatave sipërore, 95 % e ministritë dhe agjencive brenda administratës shprehore kanë miratuar dhe zbatuar rregullimet për një organizim të ri të brendshëm në përputhje me LOFADAP (Referenca Referencë 2024: 15%). Secili departament përkatës i Ministrisë së Punëve të Brendshme dhe raportet e MBNU në ministritë e ligjshme janë themeluar dhe pajtur me udhë të ligjshme në mënyrë adekuate për të kryer detyrat kryesore, duke përfshirë MBNU në sipas nevojës.	-	-	-	-	Uedraja e MFB-së, Gazeta Zyrtare, Raport për Menaxhimin e Burimeve Njerëzore	MFB
Dispozitat e pagesave për hapat e përmbytur						n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.		
1.1 Reforma e administratës publike	1.1.1 Forcimi i kapaciteteve administrative duke plotësuar rregullisht vendet e lira të punës në administratën publike dhe duke zgjidhur numrin e pozitave të hapura dhe otyre uleturave, dhe/ përmbledimi të menaxhimit dhe monitorimi të burimeve njerëzore bazuar në faktet.	9,389,457.54 €	Shkallë e zbatimit të rregulloreve të organizimit të brendshëm në përputhje me LOFADAP	Shkallë e	30% (2024)	-	-	95% e vendosje të punës korrespondojnë me klasifikimin e ri të vendosje të punës në shërbimin civil dhe 95% e kësaj pozicionesh janë sistemuar plotësisht në përputhje me organizimin e ri të brendshëm të ministritë të ligjshme.	-	-	-	-	Raport mbi Menaxhimin e Burimeve Njerëzore	MFB
Dispozitat e pagesave për hapat e përmbytur						n.a.	n.a.	n.a.	9,389,457.54 €	n.a.	n.a.	n.a.		
1.1 Reforma e administratës publike	1.1.1 Forcimi i kapaciteteve administrative duke plotësuar rregullisht vendet e lira të punës në administratën publike dhe duke zgjidhur numrin e pozitave të hapura dhe otyre uleturave, dhe/ përmbledimi të menaxhimit dhe monitorimi të burimeve njerëzore bazuar në faktet.	12,519,276.72 €	Shkallë e zbatimit të rregulloreve të organizimit të brendshëm në përputhje me LOFADAP	Shkallë e	Nuk ka plan rekrutimi në fuqi (2023)	-	-	80% e vendosje të lira të hapura të planifikuara në planin vjetor të rekrutimit për institucionet e administratës shprehore plotësisht me sukses ndërmjet organizimit të rekrutimit të kontraktuar dhe postave uleturave të detyrës të reduktuara në 20%.	-	-	-	-	Raport mbi Menaxhimin e Burimeve Njerëzore	MFB
Dispozitat e pagesave për hapat e përmbytur						n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	12,519,276.72 €	n.a.	n.a.		
1.1 Reforma e administratës publike	1.1.2 Krijimi i një sistemi kompensimi transparent dhe organizimi i detyrës i ministritë të ligjshme dhe organeve varësive për një administratë të përgjegjshme.	9,389,457.54 €	Pjesa e automatizimit të pagave për shërbimin civil të lidhur me SMMN	Pjesa (%)	0% (2024)	-	-	70% e automatizimit të pagave të pagave për shërbimin civil duke e futur SMMN me sistemin informata për Menaxhimin e Financave të Kështjës.	-	-	-	-	Raport mbi Menaxhimin e Burimeve Njerëzore	MFB MFFT
Dispozitat e pagesave për hapat e përmbytur						n.a.	n.a.	9,389,457.54 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.		
1.1 Reforma e administratës publike	1.1.2 Krijimi i një sistemi kompensimi transparent dhe organizimi i detyrës i ministritë të ligjshme dhe organeve varësive për një administratë të përgjegjshme.	3,129,819.18 €	Shkallë në të cilën të dhënat për pagat e shërbimit civil janë transparente dhe të përfunduar me rregullat e re të klasifikimit të vendosje të punës	Shkallë në të cilën	0% (2024)	-	-	Të dhënat për pagat në shërbimin civil sipas rregulloreve të re të klasifikimit të vendosje të punës publikohen çdo vit, janë lehtësisht të qasshme dhe të ndara në kategoritë, klasa dhe postet.	-	-	-	-	Raport mbi Menaxhimin e Burimeve Njerëzore	MFB MFFT
Dispozitat e pagesave për hapat e përmbytur						n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	3,129,819.18 €	n.a.	n.a.		
1.1 Reforma e administratës publike	1.1.2 Krijimi i një sistemi kompensimi transparent dhe organizimi i detyrës i ministritë të ligjshme dhe organeve varësive për një administratë të përgjegjshme.	6,259,638.36 €	Shkallë në të cilën shprehjet metodologjike e re e menaxhimit të performancës	Shkallë në të cilën	33.96% (2024)	-	-	Të gjitha ministritë e ligjshme dhe agjencitë varësive funksionojnë në mënyrë efektive bazuar në metodologjinë e re të menaxhimit të performancës.	-	-	-	-	Strategjia e Reformës së Administratës Publike - SRAP 2022-2027, dhe Plani i Veprimit 2022-2024	MFB
Dispozitat e pagesave për hapat e përmbytur						n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.	n.a.		
1.1 Reforma e administratës publike	1.1.2 Krijimi i një sistemi kompensimi transparent dhe organizimi i detyrës i ministritë të ligjshme dhe organeve varësive për një administratë të përgjegjshme.	9,389,457.54 €	Shkallë në të cilën elementet e pagave janë në përputhje me analizin e punës, kualifikimin dhe organizimin e ri të brendshëm të ministritë të ligjshme.	Shkallë në të cilën	35% (2024)	-	-	Të gjitha elementet e pagave përputhen me analizën e punës, kualifikimin dhe korrespondojnë me përshkrimin e punës dhe klasifikimin e vendosje të punës për postet e rishpallura në shërbimin civil sipas organizimit të ri të brendshëm të ministritë të ligjshme.	-	-	-	-	Raport mbi Menaxhimin e Burimeve Njerëzore	MFB
Dispozitat e pagesave për hapat e përmbytur						n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	9,389,457.54 €	n.a.		

1.1 Reforma e administratës publike	1.1.2 Krijimi i një sistemi kompensimi transparent dhe angazimi i theksuar i ministereve të tjera dhe organeve vartës për një administratë të përgjegjshme.	6,259,638.36 €	Shkalla e zbatimit të rregullorave të organizimit të brendshëm në përputhje me LOFADAP	Shkalla e	30% (2024)	-	-	-	-	-	-	Sipas Strategjisë Kombëtare të Zhvillimit, të gjithë sektorët e politikave rishikohen në përputhje me LOFADAP dhe metodologjinë për racionalizim, duke qatur në veprime specifike sektoriale të racionalizimit të organizatës (d.m.th. Planin e Veprimit). Planet e përcaktuara të veprimit të racionalizimit, rregulloren përkatëse dhe hapat operativë zbatohen pjesërisht dhe në mënyrë gjithëpërfshirëse.	Strategjia e Reformës së Administratës Publike - SAP 2022-2027, dhe Planin e Veprimit 2022-2024	MPB
						Dispozitat e pagaveve për hapat e përmirësuar	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €		
Nëntësia 1 - GITHSEJ		62,596,383.62 €				0.00 €	0.00 €	15,449,095.90 €	12,519,276.72 €	18,778,915.09 €	9,389,457.54 €	6,259,638.36 €		
Menaxhimi i Financave Publike	1.2.1 Përfundimi i kornizës ligjore dhe institucionale për sistemin e prokurimit publik	9,389,457.54 €	Shkalla e përfundimit të kornizës ligjore për Prokurimin Publik dhe për Partneritetin Publik-Privat me standardet e BE-së	Shkalla e	Nuk janë miratuar ende ligjet e reja për Prokurimin Publik dhe Partneritetin Publik-Privat	-	-	Miratimi nga Kuvendi i ligjeve të reja për Prokurimin Publik dhe Partneritetin Publik-Privat të përfshirur me Anxën më të fundit të BE-së dhe standardet e BE-së.	-	-	-	-	Gazeta Zyrtare, Sistemi i prokurimit elektronik, Raportet e KPP-së	MPPT KPP OSIP Kuvendi
						Dispozitat e pagaveve për hapat e përmirësuar	n.a.	n.a.	9,389,457.54 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	
Menaxhimi i Financave Publike	1.2.2 Përfundimi i kornizës ligjore dhe institucionale për sistemin e prokurimit publik	9,389,457.54 €	Shkalla në të cilën korniza ligjore dhe institucionale për prokurimin publik është e plotësuar	Shkalla e	Organizimi dhe përbërja e Organeve Shërbësues të Prokurimit Publik dhe procedurat e prokurimit të rregulluara aktualisht me ligjin e vjetër; O-procedurat e prokurimit të përpunuara përmes platformës së përmirësuar të e-prokurimit sipas ligjit të ri të PP-së	-	-	Organizimi dhe përbërja e Organeve Shërbësues të Prokurimit Publik është në harmoni të plotë me ligjin e ri të PP. Të gjitha procedurat e prokurimit të përpunuara përmes platformës së përmirësuar të e-prokurimit sipas ligjit të ri të PP-së	-	-	-	-	Gazeta Zyrtare, Sistemi i prokurimit elektronik, Raportet e KPP-së	Kuvendi MPPT OSIP KPP
						Dispozitat e pagaveve për hapat e përmirësuar	n.a.	n.a.	n.a.	9,389,457.54 €	n.a.	n.a.	n.a.	
Menaxhimi i Financave Publike	1.2.1 Përfundimi i kornizës ligjore dhe institucionale për sistemin e prokurimit publik	6,259,638.36 €	Shkalla në të cilën korniza ligjore dhe institucionale për prokurimin publik është e plotësuar	Shkalla e	Nuk ka auditime specifike që synojnë prokurimin	-	-	Auditimi vjetër i performancës për aktivitetet e prokurimit në ministrinë e tjerë në krahun me rrezik të lartë për zhblatim dhe parandalimin e korrupsionit dhe pengësive.	-	-	-	-	Raportet e Vjetra të Auditimit të ZSA-së	ZSA
						Dispozitat e pagaveve për hapat e përmirësuar	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.	
Menaxhimi i Financave Publike	1.2.2 Përfundimi i kornizës ligjore dhe institucionale për sistemin e prokurimit publik	12,519,276.72 €	Shkalla në të cilën korniza ligjore dhe institucionale për prokurimin publik është e plotësuar	Shkalla e	3.5% e kontratave me vlerë të madhe janë dhënë duke përdorur kriterin MSAT të shërbësve të kontratave të miratuar në prokurimin publik (2022)	-	-	50% e kontratave të mëdha të prokurimit publik, sipas ne përdorimit e raportit më të mirë çmimi-calo i kriterit për dhënien e kontratës.	-	-	-	-	Raportet e KPP-së	MPPT KPP
						Dispozitat e pagaveve për hapat e përmirësuar	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	12,519,276.72 €		
Menaxhimi i Financave Publike	1.2.2 Reforma në menaxhimin e investimeve publike, duke përfshirë kornizën rregullatore për investimet publike, strukturën administrative dhe qasjen e vlefshme metodologjike për të garantuar përputhjen me standardet më të mira ndërkombëtare dhe për të bërë një sistem më transparent dhe efikas të projekteve kapitale.	6,259,638.36 €	Shkalla e zbatimit të procedurave të prokurimit në përputhje me ligjin e ri të Prokurimit	Shkalla e	Sistemi i prokurimit elektronik dhe Sistemi Informativ për Menaxhimin e Financave të Kombeve (SIFM) janë plotësuar të ndërpërshtatshëm. Ofrohen regjistrime shumëpalëshe të angazimeve kontraktuale.	-	-	Sistemi i prokurimit elektronik dhe Sistemi Informativ për Menaxhimin e Financave të Kombeve (SIFM) janë plotësuar të ndërpërshtatshëm. Ofrohen regjistrime shumëpalëshe të angazimeve kontraktuale.	-	-	-	-	Raportet e thesarit, sistemi i prokurimit elektronik	KPP MPPT
Menaxhimi i Financave Publike	1.2.2 Reforma në menaxhimin e investimeve publike, duke përfshirë kornizën rregullatore për investimet publike, strukturën administrative dhe qasjen e vlefshme metodologjike për të garantuar përputhjen me standardet më të mira ndërkombëtare dhe për të bërë një sistem më transparent dhe efikas të projekteve kapitale.	6,259,638.36 €	Shkalla e zbatimit të procedurave të prokurimit në përputhje me ligjin e ri të Prokurimit	Shkalla e	Nuk ka mekanizëm qendror i riskimit të projekteve në MPPT	-	-	Të paktën 75% e vlerësimeve të projekteve në shkallë të gjerë rishikohen nga funksionet qendrore / riskimit të projekteve vendore në Ministrinë e Financave, Punëve dhe Transfereve (MPPT) për shqyrtimin e aplikimit të metodologjive dhe vlerësimeve nga ministria e tjerë - duke krijuar një divizion të ri ose duke ngarkuar stafin ekzistues, për projektet kryesore që mbulojnë të gjitha burimet e financimit.	-	-	-	-	MPPT/Raportet e Departamentit Buxhetare	MPPT
						Dispozitat e pagaveve për hapat e përmirësuar	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.

Mënyshimi i Financave Publike	1.2.2 Reforma në menaxhimin e investimeve publike, duke përfshirë kornizën rregullatore për investimet publike, strukturën administrative dhe qasjen e anëtarëve metodologjikë për të garantuar përputhjen me standartet në të mirë ndërkombëtare dhe për të sigur një zbatim në transparent dhe efikas të projekteve kapitale.	9,389,457.54 €	Shkalla e zbatimit të procedurave të pranuara në përputhje me ligjin e ri të Prokurimit	Shkalla e	Norma e ekszekutimit 68% e shpenzimeve kapitale (2023)						Udhëzimet dhe metodologjitë e vlerësimit dhe përcaktimit të projekteve, të cilat janë në përputhje me standartet në të mirë ndërkombëtare, zbatohen sistematikisht për të gjitha projektet kapitale nga të gjitha organizatat buxhetare. Treguesi: 111% e shkallës së ekszekutimit të shpenzimeve kapitale me të paktën 80%.	Programi i Investimeve Publike, Raportet Vjetore Financiare të Buxhetit	MPPT
					Dispozitat e pagesave për hapat e përmbledhur	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.			
Nënshkrua 2 - GJITHSEI		62,596,383.62 €			0.00 €	0.00 €	15,648,095.90 €	12,515,276.72 €	18,778,915.09 €	9,389,457.54 €	6,259,638.36 €		

Fusha e politikave 2a. Tranzicioni digital

Nënfisha	Titulli i reformës (Përveç e nënfishës)	Mëbushësitë financiare e BE-së (EUR)	Treguesi i raportimit	Ngjashmësi matëse	Kualiteti e pagësit (hapet sipas shtetit dhe cilësia dhe përgjithësi)								Burimi i verifikimit për secilin hap	Shtjellimi i përgjithshëm për monitorimin dhe raportimin mbi arsyet e hapave						
					Hapi 1 Hapi 1 ndërmjetimi 1 (opsional)		Hapi 2 Hapi 2 ndërmjetimi 2 (opsional)		Hapi 3 Hapi 3 ndërmjetimi 3 (opsional)		Hapi 4 Hapi 4 ndërmjetimi 4 (opsional)				Hapi 5 Hapi 5 ndërmjetimi 5 (opsional)		Hapi 6 Hapi 6 ndërmjetimi 6 (opsional)		Hapi 7 Hapi 7 ndërmjetimi 7 (opsional)	
					Të përbërësit për çdo hap specifik		Deri në dhjetor 2024		Deri në qershor 2025		Deri në dhjetor 2025				Deri në qershor 2026		Deri në dhjetor 2026		Deri në qershor 2027	
Nënfisha 1: Digjitalimi i shërbimeve dhe infrastrukturave publike	2.1.1 Sigurimi i ofrimit të shërbimeve publike digjitale mëshpër për përdoruesit përmes reduktimit të barrës administrative dhe përmirësimit të cilësisë dhe rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme në internet.	9,389,457.54 €	Shkalla në të cilën ofrohen në mënyrë ofrues shërbime publike digjitale të lehta për përdoruesit	Shkalla në të cilën	0%	-	100% e figureve të reja që krijojnë barrë administrative rishikohen në kuadër të parandalimit të barrës administrative sipas metodologjisë së Ruedakimit të Barës Administrative.									Raporti i Zhvillimit të Programit RBA	ZRM			
Nënfisha 1: Digjitalimi i shërbimeve dhe infrastrukturave publike	2.1.1 Sigurimi i ofrimit të shërbimeve publike digjitale mëshpër për përdoruesit përmes reduktimit të barrës administrative dhe përmirësimit të cilësisë dhe rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme në internet.	6,259,638.36 €	Shkalla në të cilën ofrohen në mënyrë ofrues shërbime publike digjitale të lehta për përdoruesit	Shkalla në të cilën	Ekspozitë 57,440 regjistra fiskalë aktivë të bazuar në hartat		Eliminimi i arkave fiskale dhe zëvendësimi i tyre me platformë softwerike plotësisht funksionale									Faqe publike që ofron shërbime për kompanitë për shërbime të regjistrave fiskalë të bazuar në softwarë	MPFT			
Nënfisha 1: Digjitalimi i shërbimeve dhe infrastrukturave publike	2.1.1 Sigurimi i ofrimit të shërbimeve publike digjitale mëshpër për përdoruesit përmes reduktimit të barrës administrative dhe përmirësimit të cilësisë dhe rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme në internet.	6,259,638.36 €	Shkalla në të cilën ofrohen në mënyrë ofrues shërbime publike digjitale të lehta për përdoruesit	Shkalla në të cilën	Ndërfetëqje e fuqizuar ndërmjet regjistrave përmes platformës së ndërrregjistrave. Sistemet e administratës tashmë nuk janë të lësura me regjistrin e biznesit dhe regjistrin e tyre përmes platformës së ndërrregjistrave. Regjistrin i gjendës kanë nuk është i shtuar me regjistrin e adresave.	-	Fusconi i ndërfetëqjes së regjistrave civil me regjistrat e Spetit të qeverisë të Agjencisë për Regjistrimin e Biznesitve (ABR), Administratës Tatimore të Kosovës, Sistemit e Adresave (ARS)									Raporti i Progresit i Strategjisë së Qeverisë elektronike, shërbime publike platforme e ndërrregjistrave	MPB (Agjencia për Regjistrim Civil, Agjencia për Shqiptari të Informacionit) MMT (Agjencia për Regjistrimin e Biznesitve në Kosovë) MPFT (Administrata Tatimore e Kosovës) MMAPH (Agjencia Kadastrore e Kosovës)			
Nënfisha 1: Digjitalimi i shërbimeve dhe infrastrukturave publike	2.1.1 Sigurimi i ofrimit të shërbimeve publike digjitale mëshpër për përdoruesit përmes reduktimit të barrës administrative dhe përmirësimit të cilësisë dhe rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme në internet.	6,259,638.36 €	Shkalla në të cilën ofrohen në mënyrë ofrues shërbime publike digjitale të lehta për përdoruesit	Shkalla në të cilën	Nuk ekziston një komitë e qeverisë së të shërbimeve	-	10 regjistra publikë të standardizuar dhe digitalizuar nga administrata për të përmirësuar punën "vetëm një herë".										Raporti i Progresit të Strategjisë të e Qeverisë	MPB (Agjencia për Shqiptari të Informacionit)		
Nënfisha 1: Digjitalimi i shërbimeve dhe infrastrukturave publike	2.1.1 Sigurimi i ofrimit të shërbimeve publike digjitale mëshpër për përdoruesit përmes reduktimit të barrës administrative dhe përmirësimit të cilësisë dhe rritjes së numrit të shërbimeve të disponueshme në internet.	9,389,457.54 €	Shkalla në të cilën ofrohen në mënyrë ofrues shërbime publike digjitale të lehta për përdoruesit	Shkalla në të cilën	14% e 700 shërbimeve në katalogun e shërbimeve të ofruesve online përmes portallit e Kosova	-	50% e shërbimeve publike për qytetet dhe bizneset ofrohen online përmes portallit on-line e Kosova.										Raporti i Progresit të Strategjisë të e Qeverisë	MPB (Agjencia për Shqiptari të Informacionit)		
Nënfisha 1: Digjitalimi i shërbimeve dhe infrastrukturave publike	2.1.2 Niveli i shërbimeve elektronike dhe implementimi i kushteve të identitetit digjital	6,259,638.36 €	Shkalla e zhvillimit të kushteve të Portofolit të Identitetit Digjital	Shkalla e	Nuk ka rregullorë për identitetin digjital		Pajëshmëria me Rregullorën e BE-së për Identitetin Digjital										Faqja e Internetit e Ministrisë së Ekonomisë	ME		
Nënfisha 1: Digjitalimi i shërbimeve dhe infrastrukturave publike	2.1.2 Niveli i shërbimeve elektronike dhe implementimi i kushteve të identitetit digjital	9,389,457.54 €	Shkalla e zhvillimit të kushteve të Portofolit të Identitetit Digjital	Shkalla e	Niveli i shërbimeve është 100% me Rregullorën (EU) Nr. 910/2014 ndërsa përfitimi me ndërrregjistrat sipas Rregullorës (EU) 2024/1181 janë 0%	-	Pajëshmëria me Aktin e Infrastrukturave Digjitale										Faqja e Internetit e Ministrisë së Ekonomisë	ME		
Nënfisha 1: Digjitalimi i shërbimeve dhe infrastrukturave publike	2.1.2 Niveli i shërbimeve elektronike dhe implementimi i kushteve të identitetit digjital	6,259,638.36 €	Shkalla e shërbimeve të regjistrave të sigurt brezojnë, duke përfshirë regjistrat e sigurt të regjistrave																	

Nënfisha 2: Siguria kibernetike	2.2.1 Komiza githëpërfaqësive për elasticitetin kibernetik (prezantimi i kërkesave të Drejtshës NIS2 dhe forcimi i institucioneve përkatëse)	6,259,638.36 €	Shkalla në të cilën është ngritur dhe është funksionale një kornizë githëpërfaqësive për elasticitetin kibernetik në përputhje me kërkesat e Drejtshës NIS2	Shkalla në të cilën	Bazuar në Ligjin për Sigurinë Kibernetike të miratuar nga Kuvendi i Kosovës vitin e kaluar, Agjencia e Sigurisë Kibernetike ASK (si Autoriteti kompetent) kombëtar për Sigurinë Kibernetike e përcaktuar në NIS2 kanë në proces të themelimit (thirrja e parë për ofrime do të publikohet në qershor 2024). CERT Kombëtar do të integrohet në ASK si departamenti i Qendrës Kombëtare për Perandamimi dhe Reagimeve ndaj Incidencave Kibernetike (NCPRCI). Bazuar në organizimin e miratuar nga Kryeministria, departamenti i NCPRCI-së do të ketë 12 punonjës. CERT qeveritar do të jetë pjesë e Agjencisë për Shërbime të Informacionit (ASHI). Organizimi i ASK-së është duke u hartuar dhe do të miratohet në fund të TM3-2024.	-	-	-	CERT kombëtar dhe ai qeveritar janë funksionale dhe arrijnë të paktën statusin e "akredituar" në TF CSIRT Trustee Introduction	Legjislacioni dyfishor për strukturën organizative të ASK-së, Dëshmimi për punësim nga MPB (si: Faqja e Internetit e Prezantimit të Bësuar (Trustee Introduction))	MPB (Agjencia për Siguri Kibernetike, Agjencia për Shëqerje të Informacionit)
Nënfisha 2: Siguria kibernetike	2.2.1 Komiza githëpërfaqësive për elasticitetin kibernetik (prezantimi i kërkesave të Drejtshës NIS2 dhe forcimi i institucioneve përkatëse)	6,259,638.36 €	Shkalla në të cilën është ngritur dhe është funksionale një kornizë githëpërfaqësive për elasticitetin kibernetik në përputhje me kërkesat e Drejtshës NIS2	Shkalla në të cilën	Ligji aktual për sigurinë kibernetike i miratuar vitin e kaluar transponon NIS2. Hartimi i ligjit të ri për sigurinë kibernetike të përputhje me NIS2 është pjesë e Strategjisë Kombëtare të Sigurisë Kibernetike. Trupërdorimi i ligjit ri për sigurinë kibernetike në harmoni të plotë me drejtshën NIS2 i rrituruar në Kuvendin e Kosovës.	-	-	-	Miratimi i ligjit të ri për sigurinë kibernetike nga Kuvendi në përputhje të plotë me drejtshën NIS2	Udhëfajja e Kuvendit të Kosovës	MPB (Kuvendi)
Nënfisha 2: Siguria kibernetike	2.2.1 Komiza githëpërfaqësive për elasticitetin kibernetik (prezantimi i kërkesave të Drejtshës NIS2 dhe forcimi i institucioneve përkatëse)	3,129,819.18 €	Shkalla në të cilën është ngritur dhe është funksionale një kornizë githëpërfaqësive për elasticitetin kibernetik në përputhje me kërkesat e Drejtshës NIS2	Shkalla në të cilën	Nuk ka komiza të prezantuar nga atëherë e NIS2	-	-	-	Kornizat e prezantuara nga atëherë NIS2 (Strategjia kombëtare për sigurinë e ri-jetët dhe sistemeve të informacionit në përputhje me kërkesat e NIS2, gjuha e vetme e kontaktit, korniza e bashkëpunimit për menaxhimin e krizave në nivel kombëtar, korniza CIVD, joni vendor dhe në përdojm	Reporti i progresit i Strategjisë Kombëtare të Sigurisë Kibernetike; Reporti(ut) e ASK-së	MPB (Agjencia për Siguri Kibernetike)
Nënfisha 2: Siguria kibernetike	2.2.1 Komiza githëpërfaqësive për elasticitetin kibernetik (prezantimi i kërkesave të Drejtshës NIS2 dhe forcimi i institucioneve përkatëse)	3,129,819.18 €	Shkalla në të cilën është ngritur dhe është funksionale një kornizë githëpërfaqësive për elasticitetin kibernetik në përputhje me kërkesat e Drejtshës NIS2	Shkalla në të cilën	Është në proces themelimi i Agjencisë së Sigurisë Kibernetike (ASK) bazuar në Ligjin aktual të Sigurisë Kibernetike të përputhje me drejtshën NIS1. Bazuar në ligjin aktual dhe aktet nënligjore të tij, ASK-ja do të ketë tre departamente dhe 38 punonjës. Bazuar në ligjin e ri për sigurinë kibernetike të përfshirë me NIS2 (që do të miratohet deri në TA-2026), ASK-ja do të ketë mendat më të gjerë dhe rritje të numrit të stafit.	-	-	-	Krijimi i një autoriteti kompetent dhe lista e subjekteve (Agjencia e Sigurisë Kibernetike që jepet si autoritet kompetent iç përcaktatsh në NIS2) kanë funksionale me staf të mjaftueshëm, të pajisur me kompetenca mbikëqyrëse, duke kryer kontrolle mbikëqyrëse, tërësi finaluar lista e subjekteve në objektin e ligjit kombëtar që korrespondon me Drejtshën NIS2)	Legjislacioni dyfishor për strukturën organizative të ASK-së; Dëshmi për punësim nga MPB (si: Reporti i statusit të ASK-ja në kornizat mbikëqyrëse	MPB (Agjencia për Siguri Kibernetike)

Fusha e politikave 2b. Tranzicioni i gjelbër

Nërfusha	Thufi i referimit (Përse ju e bëjmë?)	Mblidhja financiare e RE në (EUR)	Treguesi i raportimit	Nivëu matës	Kushtet e pagës (shprehur në euro dhe pagues për person)								Burimi i verifikimit për secilin hap	Subjekti/et përfshirë për monitorimin dhe raportimin mbi antërrim e hapave
					Vlera bazë	Hapi 1 Hapi i ndërmjetëm 1 (opsional)	Hapi 1 Hapi i ndërmjetëm 2 (opsional)	Hapi 1 Hapi i ndërmjetëm 3 (opsional)	Hapi 1 Hapi i ndërmjetëm 4 (opsional)	Hapi 1 Hapi i ndërmjetëm 5 (opsional)	Hapi 1 Hapi i ndërmjetëm 6 (opsional)	Hapi 1 Hapi i ndërmjetëm 7 (opsional)		
					Të përcaktuara për çdo hap specifik	Deri në qershor 2024	Deri në qershor 2025	Deri në dhjetor 2025	Deri në qershor 2026	Deri në dhjetor 2026	Deri në qershor 2027	Deri në dhjetor 2027		
Nërfusha 1: Reformat e tregut	2.3.1 Transpozimi dhe zbatimi i Paketës së Energjisë së Pastër.	9,389,457.54 €	Shërbimi e transpozimit dhe zbatimit të Pekës së Energjisë së Pastër	Shkalla në të cilën	Transpozimi i Paketës së Integritetit të Energjisë Elektrike në një fazë të hershme	-	Parafini i ligjvënësimit me paketën e integritetit të energjisë elektrike në përputhje me kërkesat e Komitetit të Energjisë Elektrike Ligjor për Energjinë dhe Ligjin për Energjinë Elektrike dhe aktet nëligjore.	-	-	-	-	-	Gazeta Zyrtare	ME ZEM MMPH MFFT MINT ZHE KOSTT KESCO KEDS KEK
					Dispozitat e paguesve për hapet e përmëbuer	n.a.	9,389,457.54 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.		
Nërfusha 1: Reformat e tregut	2.3.1 Transpozimi dhe zbatimi i Paketës së Energjisë së Pastër.	6,259,638.36 €	Shërbimi e transpozimit dhe zbatimit të Pekës së Energjisë së Pastër	Shkalla në të cilën	Transpozimi i Paketës së Integritetit të Energjisë Elektrike në një fazë të hershme	-	Miratimi i Ligjit për Rregullimin të Energjisë dhe aktetve nëligjore	-	-	-	-	-	Gazeta Zyrtare	ME ZEM MMPH MFFT MINT ZHE KOSTT KESCO KEDS KEK
					Dispozitat e paguesve për hapet e përmëbuer	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.		
Nërfusha 1: Reformat e tregut	2.3.1 Transpozimi dhe zbatimi i Paketës së Energjisë së Pastër.	6,259,638.36 €	Shërbimi e transpozimit dhe zbatimit të Pekës së Energjisë së Pastër	Shkalla në të cilën	Transpozimi i Paketës së Integritetit të Energjisë Elektrike në një fazë të hershme	-	Hapja e mblidhjes së tregut me pakët të energjisë elektrike parafalim me ndërmjetësitë e Ministrisë së Fëmijëve dhe Shëndetit për të rregulluar çmimet me pakët të energjisë elektrike në përputhje me kërkesat e Paketës së Integritetit të Energjisë Elektrike, me anë të cilës ndërhyrjet publike në përcaktimin e çmimit për përdoruesit tander mund të jetë vetëm e përkohshme dhe e kufizuar për funksionet dhe Nën-Kë, KOSTT dhe Burat Shërbimi të Energjisë (AUPK) do t'i bashkohet tregut me BE-në bazuar në planin e operacionit të shërbimit të tregut, të miratuar nga Agjencia e Rregullatorive të Energjisë të Bashkimit Evropian (ACER).	-	-	-	-	Faqja zyrtare e ZHE-së dhe KOSTT-it	ZHE KOSTT ME	
					Dispozitat e paguesve për hapet e përmëbuer	n.a.	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.	n.a.	n.a.		
Nërfusha 1: Reformat e tregut	2.3.1 Transpozimi dhe zbatimi i Paketës së Energjisë së Pastër.	6,259,638.36 €	Shërbimi e transpozimit dhe zbatimit të Pekës së Energjisë së Pastër	Shkalla në të cilën	Blerja e humbjeve të OSH-së nga KEK-u 47 % dhe 53 % nga exporti (2023)	-	Prokurimi i energjisë elektrike për të mbuluar humbjet e OSH-së të bashkësive të tregut dhe me çmim tregu të krahasueshme me çmimet e vendosura në tregut e dritës në vijim të operatit nga ALPK. Vëllimet e anëtarëve të humbjeve të OSH-së me çmimet e tregut të rregullit të licencave Rregullatorit ZHE në rishikimin çështur të tarifave të OSH-së	-	-	-	-	Udhëzimi zyrtar e ZHE-së	ZHE	
					Dispozitat e paguesve për hapet e përmëbuer	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.	n.a.		
Nërfusha 1 TOTAL		28,568,372.63 €				0.00 €	9,389,457.54 €	6,259,638.36 €	6,259,638.36 €	6,259,638.36 €	0.00 €	0.00 €		
Nërfusha 2: Politika e dekarbonizimit	2.4.1 Zbatimi i veprimave për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës (NECP)	1,564,909.59 €	Shërbimi e zbatimit të veprimave për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës (KEK)	Shkalla në të cilën	Nuk ka Lidhëshmëri për Transicionin e Dëgjës (2024)	-	Miratimi i një Lidhëshmëri për Transicionin të Dëgjës me një afat kohor zbatimi dhe tregues	-	-	-	-	-	Faqja e internetit e Ministrisë së Ekonomisë	ME
					Dispozitat e paguesve për hapet e përmëbuer	n.a.	1,564,909.59 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.		
Nërfusha 2: Politika e dekarbonizimit	2.4.1 Zbatimi i veprimave për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës (NECP)	6,259,638.36 €	Shërbimi e zbatimit të veprimave për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës (KEK)	Shkalla në të cilën	Ekziston legjislacioni primar	-	Ndërtimi dhe miratimi i paketës së aktetve nëligjore për zbatimin e ligjit për ndërtimin klimës, dhe përfaqësimin karnalim legjislativ për të monitoruar vijimin e MRV-së.	-	-	-	-	-	Gazeta Zyrtare	MMPH
					Dispozitat e paguesve për hapet e përmëbuer	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.		
Nërfusha 2: Politika e dekarbonizimit	2.4.1 Zbatimi i veprimave për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës (NECP)	9,389,457.54 €	Shërbimi e zbatimit të veprimave për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës (KEK)	Shkalla në të cilën	Nuk ka MRV	-	Zbatimi i planit Monitorimi, Raportimi, Verifikimi dhe Akreditimi (MRV)	-	-	-	-	-	Udhëzimi e MMPH-së - Planet e Monitorimit	MMPH
					Dispozitat e paguesve për hapet e përmëbuer	n.a.	n.a.	n.a.	9,389,457.54 €	n.a.	n.a.	n.a.		

Nënfisha 2: Politika e dekarbonizimit	2.4.1 Zbatimi i veprimeve për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjitik dhe Klimës (NECP)	6,259,638.36 €	Shërbija e zbatimit të veprimeve për klimën dhe energjinë sipas Planit Kombëtar të Energjitik dhe Klimës (PKER)	Shikohet në të cilën	Një program plotë rrymëvargës do të ndërtonte për të mbledhur 60,000 ton/mbledhës/konsumatorë në nevojë							Krijimi i një regjistri gjithëpërfshirës të konsumatorëve të cenuar dhe përçarshmi i një objekti kombëtar për të mbledhur famuljet e varfëra me energji dhe konsumatorët e cenuar në përputhje me ligjin për energjinë dhe objektivat e PKEE-së	-	-	Raportet nga MFFT	ME MFFT	
Nënfisha 2 - GJITHSHË					29,879,643.86 €	0.00 €	1,564,909.59 €	6,259,638.36 €	9,389,457.54 €	6,259,638.36 €	0.00 €	0.00 €					
Nënfisha 3: Shpërndarja e burimeve të ripërtëritshme	2.5.1 Zhvillimi i procedurave transparente dhe konkurruese për vendosjen e energjisë së ripërtëritshme dhe garancitë e origjinës.	3,129,819.18 €	MW të kapaciteteve të reja të energjisë së ripërtëritshme të instaluar	MW	Shpallja e planit 3-ujor të arkandit dhe lartësi i arkandit për vendosjen e 150 MW të energjisë së erës.							Faqja e internetit e Ministrisë së Ekonomisë Faqja e internetit e ZRE-së	ME				
Nënfisha 3 - GJITHSHË					9,389,457.54 €	3,197,858.73 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					
Nënfisha 3: Shpërndarja e burimeve të ripërtëritshme	2.5.2 Zhvillimi i procedurave transparente dhe konkurruese për vendosjen e energjisë së ripërtëritshme dhe garancitë e origjinës.	9,389,457.54 €	MW të kapaciteteve të reja të energjisë së ripërtëritshme të instaluar	MW	Nuk ekziston legjislacion i favorshëm							Gazeta Zyrtare	MMPH ZRE KEDS Komunit				
Nënfisha 3 - GJITHSHË					12,519,276.72 €	n.a.	n.a.	9,389,457.54 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.					
Nënfisha 3: Shpërndarja e burimeve të ripërtëritshme	2.5.2 Zhvillimi i procedurave transparente dhe konkurruese për vendosjen e energjisë së ripërtëritshme dhe garancitë e origjinës.	12,519,276.72 €	MW të kapaciteteve të reja të energjisë së ripërtëritshme të instaluar	MW	Kapaciteti i instaluar i erës 137.16 MW dhe PV dhe 10 MW							Faqja e internetit e Ministrisë së Ekonomisë Faqja e internetit e ZRE-së	ME				
Nënfisha 3 - GJITHSHË					25,898,563.45 €	3,129,819.18 €	0.00 €	9,389,457.54 €	0.00 €	0.00 €	0.00 €	12,519,276.72 €					
Nënfisha 4: Efienca e energjisë	2.6.1 Zbatimi i Direktivës së Efiençës së Energjisë dhe Direktivës për Performancën Energetike të Ndërtësive	6,259,638.36 €	Numri i metrave katrorë të rinovuar sipas Direktivës së Efiençës së Energjisë dhe Direktivës për Performancën e Energjisë në Ndërtësia	Numri i	935 ndërtesa janë rinovuar							Gazeta Zyrtare	MMPH ME FKEE Komunit				
Nënfisha 4 - GJITHSHË					9,389,457.54 €	n.a.	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.	n.a.	n.a.					
Nënfisha 4: Efienca e energjisë	2.6.1 Zbatimi i Direktivës së Efiençës së Energjisë dhe Direktivës për Performancën Energetike të Ndërtësive	9,389,457.54 €	Numri i metrave katrorë të rinovuar sipas Direktivës së Efiençës së Energjisë dhe Direktivës për Performancën e Energjisë në Ndërtësia	Shikohet në të cilën	Nuk ekziston sistemi i certifikimit							Një link në regjistrin kombëtar	MMPH Ternakus ZRE FKEE ME Komunit				
Nënfisha 4 - GJITHSHË					12,519,276.72 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	9,389,457.54 €	n.a.	n.a.					
Nënfisha 4: Efienca e energjisë	2.6.1 Zbatimi i Direktivës së Efiençës së Energjisë dhe Direktivës për Performancën Energetike të Ndërtësive	12,519,276.72 €	Numri i metrave katrorë të rinovuar sipas Direktivës së Efiençës së Energjisë dhe Direktivës për Performancën e Energjisë në Ndërtësia	Shikohet në të cilën	0.4 milionë metra katrorë ndërtesa barinim të rinovuar							Fondi i Kësaj për Efiençën të Energjisë Komunit e Kësaj	FKEE Komunit ME				
Nënfisha 4 - GJITHSHË					28,168,372.63 €	0.00 €	0.00 €	0.00 €	6,259,638.36 €	9,389,457.54 €	12,519,276.72 €	0.00 €					
Fasha e politikave - GJITHSHË					104,846,542.56 €	3,129,819.18 €	10,914,367.13 €	21,908,734.27 €	21,908,734.27 €	21,908,734.27 €	12,519,276.72 €	12,519,276.72 €					

Fusha e politikave 3. Zhvillimi i sektorit privat dhe mjedisit afarist

Nënfusha	Titulli i reformës (Përveç po e bëjnë)	Mblidhjetja financiare e BE-së (EUR)	Treguesi i raportimit	Nënjësi matëse	Kushtet e pagesave (hapet shtesë dhe cilësitë dhe paguesit përkatës)										Burimet i verifikimit për secilin hap	Shtjelluesit dhe raportuesit për monitorimin dhe raportimin mbi arritjen e hapave
					Vlera bazë		Hapi i ndërmjetëm 1 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 2 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 3 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 4 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 5 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 6 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 7 (opsional)			
					Të përcaktohet për çdo hap shtesë	Deri në dhjetor 2024	Deri në qershor 2025	Deri në dhjetor 2025	Deri në qershor 2026	Deri në dhjetor 2026	Deri në qershor 2027	Deri në dhjetor 2027				
3.1 Mjedisit afarist	3.1.1 Lëvizshmëria e investimeve të sektorit privat dhe përmirësimi i mekanizmeve për tërheqjen e IDH-ve në sektorët strategjikë duke përmirësuar adoptimin e produkteve dhe shërbimeve me vlerë më të lartë të situatave dhe inovacionit.	3,129,819.18 €	Statusi i sistemit të kontrollit të ndihmës shtetërore	Statusi i	Komisioni i Ndihmës Shtetërore nuk është emëruar (2022)	Komisioni i Ndihmës Shtetërore i krijuar	-	-	-	-	-	-	Gazeta Zyrtare - vendimi i Kuvendit	Kuvendi KNSH		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.1 Lëvizshmëria e investimeve të sektorit privat dhe përmirësimi i mekanizmeve për tërheqjen e IDH-ve në sektorët strategjikë duke përmirësuar adoptimin e produkteve dhe shërbimeve me vlerë më të lartë të situatave dhe inovacionit.	9,389,457.54 €	Statusi i sistemit të kontrollit të ndihmës shtetërore	Statusi i	Kontrolli i ndihmës shtetërore nuk ekziston.	Sistemi i kontrollit të ndihmës shtetërore funksional	-	-	-	-	-	-	Raportet e ASK-ut	MSPT KNSH		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.1 Lëvizshmëria e investimeve të sektorit privat dhe përmirësimi i mekanizmeve për tërheqjen e IDH-ve në sektorët strategjikë duke përmirësuar adoptimin e produkteve dhe shërbimeve me vlerë më të lartë të situatave dhe inovacionit.	3,129,819.18 €	Shkalla e pajtimtarisë së IDH-ve në sektorët strategjikë	Proportioni (%)	Agjencia Kosovare për Investime dhe Përkrahje të Ndërmarrjeve është aktualisht përgjegjëse për promovimin e investimeve dhe ekspertit funksionale.	Agjencia e Investimeve dhe Ekspertit dhe Agjencia për Përkrahje e Ndërmarrjeve të themeluara dhe plotësisht funksionale.	-	-	-	-	-	-	Vendimi i Qeverisë për miratimin e Rregullores së Brendshme, Ligji për Buxhetin, raportet Agjencia	ZRM MINT		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.1 Lëvizshmëria e investimeve të sektorit privat dhe përmirësimi i mekanizmeve për tërheqjen e IDH-ve në sektorët strategjikë duke përmirësuar adoptimin e produkteve dhe shërbimeve me vlerë më të lartë të situatave dhe inovacionit.	6,259,638.36 €	Shkalla e pajtimtarisë së IDH-ve në sektorët strategjikë	Proportioni (%)	Agjencia Kosovare për Investime dhe Përkrahje të Ndërmarrjeve është aktualisht përgjegjëse për promovimin e investimeve dhe ekspertit funksionale.	Agjencia e Investimeve dhe Ekspertit dhe Agjencia për Përkrahje e Ndërmarrjeve të themeluara dhe plotësisht funksionale.	-	-	-	-	-	-	Rregullorja e Organizatës së Brendshme të Agjencisë së Promovimit të Investimeve, Raportet e Agjencisë dhe Fuga e internetit	MINT		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.1 Lëvizshmëria e investimeve të sektorit privat dhe përmirësimi i mekanizmeve për tërheqjen e IDH-ve në sektorët strategjikë duke përmirësuar adoptimin e produkteve dhe shërbimeve me vlerë më të lartë të situatave dhe inovacionit.	6,259,638.36 €	Shkalla e pajtimtarisë së IDH-ve në sektorët strategjikë	Proportioni (%)	Strujat janë të kufizuara dhe jo të synuara posaçërisht për tërheqjen e IDH-ve në sektorët strategjikë.	Strujat janë të kufizuara dhe jo të synuara posaçërisht për tërheqjen e IDH-ve në sektorët strategjikë.	-	-	-	-	-	-	Gazeta Zyrtare	MINT		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.1 Lëvizshmëria e investimeve të sektorit privat dhe përmirësimi i mekanizmeve për tërheqjen e IDH-ve në sektorët strategjikë duke përmirësuar adoptimin e produkteve dhe shërbimeve me vlerë më të lartë të situatave dhe inovacionit.	12,519,276.72 €	Shkalla e pajtimtarisë së IDH-ve në sektorët strategjikë	Proportioni (%)	EUR 48,319,186.52 (2023)	-	-	-	-	-	-	-	Të dhënat dhe / raportet e Bankës Qendrore	MINT ZRM MPSD		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.2 Mblidhjetja e krijimit dhe rritjes së biznesve filiare dhe NIMM-ve të specializuara në TIK dhe ekonomitë e gjelbra dhe qytetore, si dhe përvetësimin e teknologjive të gjelbra, ndërmjet Fondit të Inovacionit dhe inkubatorëve të biznesit.	6,259,638.36 €	Shkalla në të cilën shërbimet mosat e inovacionit dhe ndërmarrjes	Shkalla e	Nuk ka ligj për inovacionin dhe ndërmarrjen	Mirësimi i Ligjit për Inovacion dhe Ndërmarrje	-	-	-	-	-	-	Gazeta Zyrtare	MINT Kuvendi		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.2 Mblidhjetja e krijimit dhe rritjes së biznesve filiare dhe NIMM-ve të specializuara në TIK dhe ekonomitë e gjelbra dhe qytetore, si dhe përvetësimin e teknologjive të gjelbra, ndërmjet Fondit të Inovacionit dhe inkubatorëve të biznesit.	3,129,819.18 €	Shkalla në të cilën shërbimet mosat e inovacionit dhe ndërmarrjes	Shkalla e	Fondi i Inovacionit nuk është krijuar	Kërkimi kombëtar për Inovacion dhe themeluar dhe plotësisht funksional	-	-	-	-	-	-	Acti për themelimin e Fondit të Inovacionit, Buxheti Kombëtar i dedikuar Fondit të Inovacionit	MINT		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.2 Mblidhjetja e krijimit dhe rritjes së biznesve filiare dhe NIMM-ve të specializuara në TIK dhe ekonomitë e gjelbra dhe qytetore, si dhe përvetësimin e teknologjive të gjelbra, ndërmjet Fondit të Inovacionit dhe inkubatorëve të biznesit.	9,389,457.54 €	Shkalla në të cilën shërbimet mosat e inovacionit dhe ndërmarrjes	Shkalla e	Nuk ofrohet asnjë mblidhjetje financiare për inkubatorët	Vendosja e një komiteti të qëndrueshëm për mbledhjet e inkubatorëve ekspertë të biznesit që adresojnë bizneset filiare të rinj dhe ekonomitë e gjelbra dhe qytetore dhe TIK (minimum 30% do të mbahet nga qyteti)	-	-	-	-	-	-	Raportet e brendshme të MINT-it	MINT		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.2 Mblidhjetja e krijimit dhe rritjes së biznesve filiare dhe NIMM-ve të specializuara në TIK dhe ekonomitë e gjelbra dhe qytetore, si dhe përvetësimin e teknologjive të gjelbra, ndërmjet Fondit të Inovacionit dhe inkubatorëve të biznesit.	12,519,276.72 €	Shkalla në të cilën shërbimet mosat e inovacionit dhe ndërmarrjes	Shkalla e	Nuk ka fond dhe rregjistrimist nuk ka dritare për inovacion	Krijimi i një dritareje për inovacionin dhe ndërmarrjen të teknologjive të gjelbra brenda Fondit të Inovacionit me një numër të konsiderueshëm përfituesish (të paktën 40 kompani)	-	-	-	-	-	-	Dokumentet e brendshme të MINT-it, buxheti i Fondit të Inovacionit dhe dokumentet operacionale	MINT		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.3 Rritja e profilit të eksportit të sektorëve strategjikë, duke përfshirë auditimin e Strategjisë për Zhvillim Industrial dhe Mblidhjetje të Biznesit 2030.	3,129,819.18 €	Shkalla në të cilën shërbimet mosat e inovacionit dhe ndërmarrjes	Shkalla e	Nuk ka Qendër Informacioni për Tregun e Eksportit	Qendra Informative e Tregut të Eksportit themeluar dhe plotësisht funksionale	-	-	-	-	-	-	Acti për themelimin e Qendrës, dokumentet e brendshme të MINT-it, duke përfshirë buxhetin e internetit me informacione nga Qendra	MINT ZRM		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.3 Rritja e profilit të eksportit të sektorëve strategjikë, duke përfshirë auditimin e Strategjisë për Zhvillim Industrial dhe Mblidhjetje të Biznesit 2030.	9,389,457.54 €	Shkalla në të cilën shërbimet mosat e inovacionit dhe ndërmarrjes	Shkalla e	Arsyja mblidhjetje nuk ofrohet për laboratorët dhe organizatat certifikues në 2023	6 laboratorë testimi të mbledhësve dhe katër (4) organe certifikues të mbledhësve dhe të grupimit për të ofruar shërbimet të mbledhësve	-	-	-	-	-	-	Raportet i KIESA	MINT		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.3 Rritja e profilit të eksportit të sektorëve strategjikë, duke përfshirë auditimin e Strategjisë për Zhvillim Industrial dhe Mblidhjetje të Biznesit 2030.	9,389,457.54 €	Norma e rritjes së eksportit në sektorët strategjikë	Proportioni (%)	10 NIMM të mbledhësve në 2023	-	-	-	-	-	-	-	Raportet i KIESA	MINT		
3.1 Mjedisit afarist	3.1.3 Rritja e profilit të eksportit të sektorëve strategjikë, duke përfshirë auditimin e Strategjisë për Zhvillim Industrial dhe Mblidhjetje të Biznesit 2030.	12,519,276.72 €	Norma e rritjes së eksportit në sektorët strategjikë	Proportioni (%)	EUR 130,564,000.00 (2023)	-	-	-	-	-	-	-	Ritja e eksportit në sektorët strategjikë (10% krahasuar me referencën filiare në 2024)	MINT ZRM		

Fusha e politikave 4. Zhvillimi dhe ruajtja e kapitalit njerëzor

Nivënia	Titulli i reformës (Përveç po e bëjnë?)	Mbledhëzja financiare e BE-së (EUR)	Treguesit / raportimet	Ngjësia matëse	Kushtet e pagës (duplet secorë dhe cilësori dhe pagues përkatës)										Burimet / verifikimi për secilin hap	Subjekti/et përparësive për monitorimin dhe raportimin mbi arsyën e hapave
					Vitet bazë		Hapi i ndërmjetëm 1 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm/parafundimtar 2 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm/parafundimtar 3 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm/parafundimtar 4 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm/parafundimtar 5 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm/parafundimtar 6 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm/parafundimtar 7 (opsional)			
					Të përcaktuara për çdo hap specifik	Deri në dhjetor 2024	Deri në qershor 2025	Deri në dhjetor 2025	Deri në qershor 2026	Deri në dhjetor 2026	Deri në qershor 2027	Deri në dhjetor 2027				
Nivënia 1 - Arsimi	4.1.1. Bazuar në Strategjinë e Arsimit 2022 – 2026, të prezençat në sistemin arsimor digjitalizuar duke zbatuar infrastrukturën digjitale në shkollë, duke ofruar materiale mësimore digjitale dhe duke zhvilluar shkëlqësoritë digjitale të mësueshërisë.	6,259,638.36 €	Shkalla e digjitalizimit të sistemit arsimor	Shkalla e	1 konjunkturë për rreth 35 mësues	-	-	Pajisjet e reja teknologjike të blera nga institucionet Arsimore dhe Tregtare dhe institucionet e Arsimit të Lartë (PSAK 5.3.4)	-	-	-	-	-	Të dhënat nga MASHTI dhe MAZHE	MASHTI Komunitar	
Nivënia 1 - Arsimi	4.1.1. Bazuar në Strategjinë e Arsimit 2022 – 2026, të prezençat në sistemin arsimor digjitalizuar duke zbatuar infrastrukturën digjitale në shkollë, duke ofruar materiale mësimore digjitale dhe duke zhvilluar shkëlqësoritë digjitale të mësueshërisë.	9,389,457.54 €	Shkalla e digjitalizimit të sistemit arsimor	Shkalla e	Kompetencat aktuale digjitale të mësueshërisë nuk bazohen në DigCompEd	-	-	-	-	Të paktën 40% e mësueshërisë demonstron një nivel bazë të njohurive të kompetencës digjitale për mësueshëritë (bazuar në DigCompEd dhe PSAK 5.4), të ndara sipas gjinisë.	-	-	-	Shënimet dhe raportet e vlerësimit	MASHTI Komunitar	
Nivënia 1 - Arsimi	4.1.1. Bazuar në Strategjinë e Arsimit 2022 – 2026, të prezençat në sistemin arsimor digjitalizuar duke zbatuar infrastrukturën digjitale në shkollë, duke ofruar materiale mësimore digjitale dhe duke zhvilluar shkëlqësoritë digjitale të mësueshërisë.	9,389,457.54 €	Shkalla e digjitalizimit të sistemit arsimor	Shkalla e	Kompetencat aktuale digjitale të mësueshërisë arsimore nuk bazohen në DigCompEd	-	-	-	-	Të paktën 60% e institucionëve arsimorë (ETL, IAL, OSA, MASHTI, Agjencitë, Institutet) plotësojnë kërkesat bazë të kompetencave digjitale për organizatat arsimore, sipas përshkrimit në karnelën e DigCompEd, vlerësojnë në lëvizje me përshkrimet që kanë të bëjnë me burimet dhe standardet krahasuese (d.m.th. përshkruesit 12 dhe 15 të karnelës DigCompEd të 2015) (PSAK 5.4.4)	-	-	-	Shënimet dhe raportet e vlerësimit	MASHTI Komunitar	
Nivënia 1 - Arsimi	4.1.1. Bazuar në Strategjinë e Arsimit 2022 – 2026, të prezençat në sistemin arsimor digjitalizuar duke zbatuar infrastrukturën digjitale në shkollë, duke ofruar materiale mësimore digjitale dhe duke zhvilluar shkëlqësoritë digjitale të mësueshërisë.	6,259,638.36 €	Shkalla e digjitalizimit të sistemit arsimor	Shkalla e	Nuk ka materiale mësimore digjitale	-	-	-	-	Materiali mësimor digjitalë të ofruar dhe preftuarë për tërësinë bazë të nivelit e mesdijit dhe të lartë me të gjitha shkollat (27) (PSAK 5.2.2)	-	-	-	Të dhëna nga platforma gjithëpërfshirëse e vlerësimit digjital, ku publikohen materialat mësimore digjitale.	MASHTI Komunitar	
Nivënia 1 - Arsimi	4.1.2. Rrëzja e regjistrimit dhe cilësisë së arsimit të fëmijëve të hershme duke përmirësuar qasjen dhe cilësinë e sistemit dhe shkëlqësoritë të lëndës, duke përmirësuar zhvillimin gjithëpërfshirës të fëmijëve dhe si rezultat gjithashtu të lëndës gjatë përmirësimit e grave në tregun e punës.	12,519,276.72 €	Shkalla e përputhshmërisë me kornizën e sigurimit të cilësisë në edukimin në fëmijëri dhe herëshe	Shkalla e	Nuk ka vlerësim të pajtueshmërisë për EKKF me kornizën e sigurimit të cilësisë	-	-	Të paktën 80% e të gjitha institucioneve të AKFV përputhen me të paktën 40% të karnelës për sigurimin e cilësisë	-	-	-	-	-	Raportimi nga inspektoratit i Arsimit	MASHTI Komunitar	
Nivënia 1 - Arsimi	4.1.2. Rrëzja e regjistrimit dhe cilësisë së arsimit të fëmijëve të hershme duke përmirësuar qasjen dhe cilësinë e sistemit dhe shkëlqësoritë të lëndës, duke përmirësuar zhvillimin gjithëpërfshirës të fëmijëve dhe si rezultat gjithashtu të lëndës gjatë përmirësimit e grave në tregun e punës.	9,389,457.54 €	Proportioni i përdoruesve të fëmijëve të regjistruar në arsimin e fëmijërisë së hershme	Shprehje (%)	3.90%	-	-	Të paktën 8% e fëmijëve të moshës 0-5 vjeçare janë regjistruar në arsimin parashkollor (PSAK 1.1.4)	-	-	-	-	-	Të dhënat nga MMPH për zbatimin e PSAK	MASHTI Komunitar	
Nivënia 1 - Arsimi	4.1.2. Rrëzja e regjistrimit dhe cilësisë së arsimit të fëmijëve të hershme duke përmirësuar qasjen dhe cilësinë e sistemit dhe shkëlqësoritë të lëndës, duke përmirësuar zhvillimin gjithëpërfshirës të fëmijëve dhe si rezultat gjithashtu të lëndës gjatë përmirësimit e grave në tregun e punës.	12,519,276.72 €	Proportioni i përdoruesve të fëmijëve të regjistruar në arsimin e fëmijërisë së hershme	Shprehje (%)	36.40%	-	-	Të paktën 45% e fëmijëve të moshës 3 deri në 5 vjeçare janë regjistruar në arsimin parashkollor (PSAK 1.1.3)	-	-	-	-	-	Të dhënat nga MMPH për zbatimin e PSAK	MASHTI Komunitar	
Nivënia 1 - Arsimi	4.1.2. Rrëzja e regjistrimit dhe cilësisë së arsimit të fëmijëve të hershme duke përmirësuar qasjen dhe cilësinë e sistemit dhe shkëlqësoritë të lëndës, duke përmirësuar zhvillimin gjithëpërfshirës të fëmijëve dhe si rezultat gjithashtu të lëndës gjatë përmirësimit e grave në tregun e punës.	9,389,457.54 €	Shkalla e cilësisë së edukimit të fëmijërisë së hershme	Shkalla e	0% (kërkë nga institucionet private të EKKF nuk kërkë vlerësuar në përputhje me kornizën e sigurimit të cilësisë)	-	-	-	-	Të paktën 50% e institucioneve private të AKFV janë vlerësuar sipas kornizës së sigurimit të cilësisë	-	-	-	Raportit i MMPH	MASHTI Komunitar	
Nivënia 1 - Arsimi	4.1.3. Rrëzja e cilësisë së arsimit dhe profesioneve të mësueshërisë, duke përmirësuar cilësinë dhe shkëlqësoritë të mësueshërisë profesionale të mësueshërisë, zbatimin e sistemit për kërkimin e mësueshërisë, ndërmarrjen e rishikimit cilësor të sistemeve shkollorë dhe përmirësimit e efikasitetit të vlerësimit të performancës	9,389,457.54 €	Shkalla e cilësisë së arsimit përveç cilësimit të mesdij	Shkalla e	1.4% e mësuesve kanë shprehur planin e rregullimit	-	-	Si paktë 40% e planit të rregullimit të rregjistrimit të shkollore të shkollore (PSAK 2.2.3)	-	-	-	-	-	Raportet e monitorimit/raportet vjetorë të OSA-s	MASHTI	
Nivënia 1 - Arsimi	4.1.3. Rrëzja e cilësisë së arsimit dhe profesioneve të mësueshërisë, duke përmirësuar cilësinë dhe shkëlqësoritë të mësueshërisë profesionale të mësueshërisë, zbatimin e sistemit për kërkimin e mësueshërisë, ndërmarrjen e rishikimit cilësor të sistemeve shkollorë dhe përmirësimit e efikasitetit të vlerësimit të performancës	6,259,638.36 €	Shkalla e cilësisë së arsimit përveç cilësimit të mesdij	Shkalla e	1. Kurrikula nuk është rishikuar 2. Kurrikula nuk është rishikuar 3. 0% 4. 7%	-	-	Mirëtimi i kurrikulës së rishikuar për klasat 1-5; Mirëtimi i kurrikulës së rishikuar për klasat 6-10 dhe 70% e klasave dhe materialeve mësimore sipas nivelit të arsimin parashkollor (PSAK 2.7.2); Të paktën 50% e shkollave të ndërmjetshme deri në nivelin të brëndshme dhe të jashtme (PSAK 2.2.3)	-	-	-	-	-	Raportet periodike për cilësinë e shkollore dhe materialeve mësimore sipas riveleve të APS	MASHTI	
					Duportat e pagaveve për hapet e përmbushur	n.a.	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.			

Nënfisha 1 - Arsimi	4.1.3. Rritja e cilësisë së arsimit dhe profesioneve të mësimdhënësve, duke përfshirur cilësinë dhe rimborsin e shërbimit të edukimit profesional të mësimdhënësve, zhvillimin e sistemit për kërkimin e mësimdhënësve, ndërmarrjen e rishikimit dhe të teknivës shkollore dhe përmirësimin e efikasitetit të shërbimit të performancës shkollore.	12,519,276.72 €	Shkalla e cilësisë së arsimit filloz dhe të mesëm	Shkalla e	1.0 2. Arsimi i detruarshëm – 44%, i mesëm i lartë – 25%	-	-	-	Së paku 80% e programeve të reja të akredituara të trajnimit të mësimdhënësve para shërbimit janë në përputhje me standardet e mësuara dhe filozofinë e kurikulës së ofruar në nivelin përkatës të Arsimet Paramerituar (PSAK 2.3.2); 55% e kësajpe me vlerë të veçanta janë regjistruar në arsimin e detyrueshëm dhe 50% janë regjistruar në arsimin e mesëm të lartë, me raport adekuat mbështetëse (PSAK 2.3.2.)	-	-	Të dhënat e siguruar nga AMA, Raportet nga analiza dhe analiza e programeve të trajnimit të mësimdhënësve. Të dhëna statistikore periodike nga ASK-ja dhe MASHTI, të ndërsa sipas gjinisë, përkatësisë etnike, moshës, pozitës gjegjëse apo ndonjëri bazë tjetër (PSAK)	MASHTI	
Nënfisha 1 - GJITHSEI		103,284,032.97 €				0.00 €	12,519,276.72 €	25,038,553.45 €	6,259,638.36 €	34,428,010.99 €	9,389,457.54 €	15,449,095.90 €		
Nënfisha 2 - Tregu i punës	4.2.1 Rritja e gjerësisë së tregut e punës të grupeve të cilave ndërmjet rishikimit të vendosur dhe përmirësimit të kapaciteteve administrative të shërbimeve publike të punës.	9,389,457.54 €	Shkalla e performancës së shërbimeve publike të punës	Shkalla e	Gratë – 50%, të rritja e moshës 15-29 vjeç – 48%, personat me aftësi të kufizuara – 7%, rimborsin që jetojnë në zonat rurale – 5%, grupet e pakicave etnike – 5%	-	-	-	50% e masave aktive të tregut të punës duhet të kenë synim gratë, të rritja (15-29 vjeç), personat me aftësi të kufizuara, ata që jetojnë në zonat rurale dhe grupet e pakicave etnike.	-	-	-	Raporti Vjetor i Punësimin dhe Aftësimin Profesional	MPPT
Nënfisha 2 - Tregu i punës	4.2.1 Rritja e gjerësisë së tregut e punës të grupeve të cilave ndërmjet rishikimit të vendosur dhe përmirësimit të kapaciteteve administrative të shërbimeve publike të punës.	12,519,276.72 €	Statusi i kapaciteteve operacionale të shërbimeve publike të punës	Statusi of	Raporti aktual – 1.883	-	-	-	-	Raporti i Mësimshim të Agjencisë së Punësimin me Mësimin dhe të 1.508.	-	-	Raporti Vjetor i Punësimin dhe Aftësimin Profesional	MPPT
Nënfisha 2 - Tregu i punës	4.2.2 Përfshirja i arsimin me nevojat e tregut të punës ndërmjet bashkëpunimit të ngushtë me komunitetin e biznesit dhe ndërmjet rishikimit të kërkesës ligjore për AAP-në dhe arsimin e të rriturve dhe rritja së të ndërit bazuar në punë në shkollat e AAP-së.	6,259,638.36 €	Statusi i anëtarësimit në Shoqësin Europiane për Sigurimin e Cilësisë në Arsimin e Lartë	Statusi of	AAK tashmë është anëtare e asociar e ENQA (ja përmbushur të gjitha detyrimet dhe antetësimin i plotë varet nga ENQA)	-	Anëtarësimi i plotë në ENQA	-	-	-	-	-	Raporti i vlerësimit	MASHTI
Nënfisha 2 - Tregu i punës	4.2.2 Përfshirja i arsimin me nevojat e tregut të punës ndërmjet bashkëpunimit të ngushtë me komunitetin e biznesit dhe ndërmjet rishikimit të kërkesës ligjore për AAP-në dhe arsimin e të rriturve dhe rritja së të ndërit bazuar në punë në shkollat e AAP-së.	6,259,638.36 €	Shkalla e match between labour market needs and TVET and adult education	Shkalla e	Ligji aktual për AAP nuk bën të plotësimin të përputhje me standardet evropiane	-			Hyjta në fuqi e ligjit të ri që rregullon AAP-në përkatëse qeveritë, kurikulat, formatin e financimit dhe regjistrimit e institucioneve të AAP-së dhe arsimin për të rritur (AA) në përputhje me standardet evropiane.	-	-	-	Gazeta zyrtare	MASHTI Assembly
Nënfisha 2 - Tregu i punës	4.2.2 Përfshirja i arsimin me nevojat e tregut të punës ndërmjet bashkëpunimit të ngushtë me komunitetin e biznesit dhe ndërmjet rishikimit të kërkesës ligjore për AAP-në dhe arsimin e të rriturve dhe rritja së të ndërit bazuar në punë në shkollat e AAP-së.	9,389,457.54 €	Shkalla e cilësisë së AAPT dhe arsimin të të rriturve	Shkalla e	1.0% (Nuk ka mbështetëse të AAPT dhe arsimin të të rriturve të tregut për kurikulat e reja). 2.0	-	-	-	Të paktin 30% e mësimdhënësve dhe trajnerëve të AAPT dhe arsimin të të rriturve janë të trajnuar në kurikulat e reja ose kanë tashmë përvojë përkatëse ndërmjet të të ndërit 50% e	-	-	-	Faqja zyrtare e internetit e MASHTI-t	MASHTI
Nënfisha 2 - Tregu i punës	4.2.2 Përfshirja i arsimin me nevojat e tregut të punës ndërmjet bashkëpunimit të ngushtë me komunitetin e biznesit dhe ndërmjet rishikimit të kërkesës ligjore për AAP-në dhe arsimin e të rriturve dhe rritja së të ndërit bazuar në punë në shkollat e AAP-së.	12,519,276.72 €	Shkalla e cilësisë së AAPT dhe arsimin të të rriturve	Shkalla e	0% dhe 0% Asnjë student i AAP-së nuk përfiton nga të mësuat në vendin e punës	-	-	-	50% e studentëve të AAPT përfitojnë nga përvoja e kurseve dhe të paktin 25% e programit të të mësuarit profesional në vendet e punës, të ndërsa sipas gjinisë.	-	-	-	Raportet e MMPP-së	MASHTI
Nënfisha 2 - Tregu i punës	4.2.2 Përfshirja i arsimin me nevojat e tregut të punës ndërmjet bashkëpunimit të ngushtë me komunitetin e biznesit dhe ndërmjet rishikimit të kërkesës ligjore për AAP-në dhe arsimin e të rriturve dhe rritja së të ndërit bazuar në punë në shkollat e AAP-së.	3,129,819.18 €	Shkalla e cilësisë së AAPT dhe arsimin të të rriturve	Shkalla e	0% Zero kualifikime formale të ofruara nga AAP janë të regjistruara në KKK	-	-	-	Të paktin 90% e kualifikimeve formale të ofruara nga AAP janë regjistruar në regjistrin e kualifikimeve të KKK.	-	-	-	Regjistrin e kualifikimeve të KKK-së	MASHTI
Nënfisha 2 - Tregu i punës	4.2.2 Përfshirja i arsimin me nevojat e tregut të punës ndërmjet bashkëpunimit të ngushtë me komunitetin e biznesit dhe ndërmjet rishikimit të kërkesës ligjore për AAP-në dhe arsimin e të rriturve dhe rritja së të ndërit bazuar në punë në shkollat e AAP-së.	9,389,457.54 €	Shkalla e cilësisë së AAPT dhe arsimin të të rriturve	Shkalla e	37%	-	-	-	Të paktin 80% e AAPT ofrojnë shërbime kualifikimi dhe arsimin për kurikulat (PSAK 3.4.3)	-	-	-	Të dhënat nga MMPP për rishikimin e PSAK	MASHTI

Fusha e politikave 5. Bazat e aderimit në BE dhe sundimi i ligjit

Nënfisha	Thyelli i reformës (Përveç pa e bëjnë)	Mëdhaerja financiare e BE-së (EUR)	Treguesit e raportimit	Nënvizimet	Kushtet e pagës (hapet asortit dhe cilësitë dhe paguesit përkatës)										Burimet i verifikimit për secilin hap	Subjekti/et përgjegjëse për monitorimin dhe raportimin mbi arritjen e hapave						
					Hapi i ndërmjetëm 1 (opsional)												Hapi i ndërmjetëm 2 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 3 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 4 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 5 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 6 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 7 (opsional)
					Vlera bazë	Hapi i ndërmjetëm 1 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 2 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 3 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 4 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 5 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 6 (opsional)	Hapi i ndërmjetëm 7 (opsional)										
Të përcaktohen për çdo hap specifik					Deri në dhjetor 2024	Deri në qershor 2025	Deri në dhjetor 2025	Deri në qershor 2026	Deri në dhjetor 2026	Deri në qershor 2027	Deri në dhjetor 2027											
Nënfisha 1 - Gjyqësori	5.1.1 Përmirësimi i performancës, integritetit, ligërishtësisë dhe efikasitetit të gjyqësorit, duke përfshirë zbatimin e Deklaratës së Angazimit të Përbashkët	6,259,638.36 €	Statusi i Kodit Civil	Statusi i	Mekanizmat aktualë të monitorimit në KGK – grupi punues për monitorimin e përdorimit të Shtetit të Ligjit në Mënyshëm të Lëndëve (SMIL) dhe cilësi të të dhënave (2023); Mekanizmat aktualë të monitorimit në KPK – Komisioni për Administrimin e Prokurorisë, 2 grupe pune (1) për të bërë raporte kryeqendrore dhe prokurorët dhe 1) për të bërë raporte profesionale (2023)	Përfundimi i mekanizmit të monitorimit dhe raportimit për të siguruar përdorimin e plotë dhe efikasitetin e Shtetit të Ligjit në Mënyshëm të Lëndëve (SMIL), bazuar në ligjin dhe ligjet me masat disiplinore.	-	-	-	-	-	-	Raportet vjetore të KGK-së; Raportet e grupeve punuese të KGK-së; raportet vjetore të KPK-së; Raportet e grupeve punuese të KPK-së	KPK KGK								
					Dispozitat e pagës për hapet e përbashkët	6,259,638.36 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.										
Nënfisha 1 - Gjyqësori	5.1.1 Përmirësimi i performancës, integritetit, ligërishtësisë dhe efikasitetit të gjyqësorit, duke përfshirë zbatimin e Deklaratës së Angazimit të Përbashkët	12,519,276.72 €	Shtetli e performancës së gjyqësorit në deklaratën e pavarësisë Statusi i ligjit për përgjegjësinë disiplinore të gjyqësorit dhe prokurorisë Statusi i mekanizmit për verifikimin e historikut të kandidatëve për gjyqësor dhe prokurorë	Shtetli e	1. Të paktën (1/3) e deklaratimit të pavarësisë së gjyqësorit dhe prokurorisë verifikohet plotësisht çdo 3 vjet. 2. Ligji për përgjegjësinë disiplinore të gjyqësorit dhe prokurorisë në hap. 3. Nuk ka organ të specializuar hetimit në KPK dhe KGK. 4. Niveli për inspektim gjyqësor/zyrtar për verifikimin dhe deklaratimin hetimit e historikut të kandidatëve për gjyqësor dhe gjyqësor në KGK në vend dhe Niveli për verifikimin e historikut të kandidatëve për prokurorë në KPK.	Sigurimi i verifikimit të plotë, të regullt dhe efikasitetit të deklaratimit të pavarësisë së gjyqësorit dhe prokurorisë nga Agjencia për Parandalimin e Korrupsionit, duke përfshirë edhe korrupsionin e informacionit me institucionet përkatëse, ndryshimi i ligjit për përgjegjësinë disiplinore të gjyqësorit dhe prokurorisë për të adresuar gjyqësorin e mosbesit të TAJX për rrethim të ligjit, duke përfshirë ligjin e ri organ të specializuar hetimit; përmirësimi i shtetit të ndërmjetëm me anë të forimit të mekanizmit aktualë për verifikimin e historikut të kandidatëve, duke përfshirë qartësimin e hulumtimit dhe procedurave të ligj.	-	-	-	-	-	Gazeta Zyrtare	APK									
					Dispozitat e pagës për hapet e përbashkët	n.a.	12,519,276.72 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.										
Nënfisha 1 - Gjyqësori	5.1.1 Përmirësimi i performancës, integritetit, ligërishtësisë dhe efikasitetit të gjyqësorit, duke përfshirë zbatimin e Deklaratës së Angazimit të Përbashkët	9,389,457.54 €	Statusi i kapacitetit operativ të gjyqësorit	Statusi i	Nuk ka kod Civil	Miratimi i Kodit Civil	-	-	-	-	-	-	Gazeta Zyrtare	MD KGK								
					Dispozitat e pagës për hapet e përbashkët	n.a.	n.a.	9,389,457.54 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.										
Nënfisha 1 - Gjyqësori	5.1.1 Përmirësimi i performancës, integritetit, ligërishtësisë dhe efikasitetit të gjyqësorit, duke përfshirë zbatimin e Deklaratës së Angazimit të Përbashkët	6,259,638.36 €	Shtetli e performancës së gjyqësorit	Shtetli e	Raportimi me shkrim dhe fjalë i kryetarëve të gjykatave në baza tërëshe në KGK (2023); Raportimi me shkrim dhe fjalë i kryetarëve të gjykatave në baza tërëshe në KPK (2023)	Ritja e ligjërimit të kryetarëve të gjykatave dhe kryetarëve të funksioneve të menaxhimit e gjykatave dhe prokurorisë, duke përfshirë përmirësimin e monitorimit të përdorimit të ligjit, analizat të performancës së gjykatave dhe prokurorisë dhe raportet mbi rezultatet e hulumtimit dhe stafit.	-	-	-	-	-	Raportet vjetore i punës së KGK-së; Raportet vjetore i punës së KPK-së	KPK KGK									
					Dispozitat e pagës për hapet e përbashkët	n.a.	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.	n.a.	n.a.										
Nënfisha 1 - Gjyqësori	5.1.1 Përmirësimi i performancës, integritetit, ligërishtësisë dhe efikasitetit të gjyqësorit, duke përfshirë zbatimin e Deklaratës së Angazimit të Përbashkët	12,519,276.72 €	Shtetli e performancës së gjyqësorit	Shtetli e	Shtetli e përgjithshme e përcaktimit të shtetit të ligjit (2023); 87.04% (tremujori i parë i vitit 2024)	Ritja e shtetit të ligjit dhe përgjithshme për zgjidhjen e lëndëve të shtetit të parë në 115%.	-	-	-	-	-	-	Raportet statistike të tremujorëve/vjetor i gjykatave	KGK								
					Dispozitat e pagës për hapet e përbashkët	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	12,519,276.72 €										
Nënfisha 1 - GJITHSHË		46,947,287.71 €				6,259,638.36 €	12,519,276.72 €	9,389,457.54 €	6,259,638.36 €	0.00 €	0.00 €	12,519,276.72 €										
Nënfisha 2 - Lufta kundër korrupsionit	5.2.1 Përmirësimi i efikasitetit për të luftuar korrupsionin përmes parandalimit dhe shpëties dhe duke përmirësuar korrupsionin strategjik	3,129,819.18 €	Statusi i ligjit kundër korrupsionit dhe zbatimi i ligj	Statusi i	Nuk ka strategji kundër korrupsionit	Miratimi i ri Strategji kundër korrupsionit për 2024 - 2027, në përputhje me praktikën dhe standardet me të mira evropiane dhe parimet kushtetuese kombëtare dhe duke përfshirë planin vjetor të veprimit me objektiva të matshme dhe një mekanizëm raportues për zbatimin e saj.	-	-	-	-	-	-	Vendimi i Qendrës për miratimin e Strategjisë së re kundër korrupsionit 2024 - 2027	ZKM								
					Dispozitat e pagës për hapet e përbashkët	3,129,819.18 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.										
Nënfisha 2 - Lufta kundër korrupsionit	5.2.1 Përmirësimi i efikasitetit për të luftuar korrupsionin përmes parandalimit dhe shpëties dhe duke përmirësuar korrupsionin strategjik	9,389,457.54 €	Shtetli e performancës së gjyqësorit në luftën kundër korrupsionit	Shtetli e	20 raste singel të tërësheve nga Agjencia, nga të cilat 2 raste janë dërguar në prokurorë	Ritja e numrit të raportëve të shpëties të tërësheve nga Agjencia dhe 30% tërësheve me vitin 2024).	-	-	-	-	-	-	Raportet vjetore i APK-së	APK								
					Dispozitat e pagës për hapet e përbashkët	n.a.	9,389,457.54 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.										

Nënfisha 2 - Lufta kundër korrupsionit	5.2.1 Përmirësimi i efikasitetit për të luftuar korrupsionin përmasa parandalimi dhe zhyqyes dhe duke përmirësuar kornizën strategjike	9,389,457.54 €	Shkalla e performancës së gjyqësorit në luftën kundër korrupsionit	Shkalla e	1. 57 kallime penale lufhur me detyrimet e pasurisë janë dëgjuar në prokurori nga Agjencia për Parandalimin e Korrupsionit. 2. 100% e planave të integritetit të rikthiura	-	-	-	Rritja e numrit të rasteve të rëptshura në prokurori nga Agjencia për Parandalimin e Korrupsionit (me 30% krahasuar me referencën fillestare të vitit 2023) në vitin 2025, 15% e ligjëvendimit antikorruption të miratuar dhe 50% e planave të integritetit të rikthiura.	-	Raporti vjetor i APK-së	APK KPK	
Dispozitat e pagesave për hapet e përmbushur						n.a.	n.a.	n.a.	9,389,457.54 €	n.a.	n.a.		
Nënfisha 2 - Lufta kundër korrupsionit	5.2.1 Përmirësimi i efikasitetit për të luftuar korrupsionin përmasa parandalimi dhe zhyqyes dhe duke përmirësuar kornizën strategjike	12,519,276.72 €	Shkalla e performancës së gjyqësorit në luftën kundër korrupsionit	Shkalla e	Të dhëna statistikore nga Departamenti Special të Gjykatave – 640 dhë (2023)	-	-	-	Koha e zgjidhjes nga Departamenti Special të Gjykatave në rastet e shkakës të parë të korrupsionit, kërkesë të organizuar dhe terroristit në vitin 2023 e reduktuar në 1 vit.	-	Raporti statistikor tremujor/vjetor i gjykatave	KGJ	
Dispozitat e pagesave për hapet e përmbushur						n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	12,519,276.72 €	n.a.	
Nënfisha 2 - Lufta kundër korrupsionit	5.2.1 Përmirësimi i efikasitetit për të luftuar korrupsionin përmasa parandalimi dhe zhyqyes dhe duke përmirësuar kornizën strategjike	12,519,276.72 €	Shkalla e performancës së gjyqësorit në luftën kundër korrupsionit	Shkalla e	Performanca në vitin 2026 duhet të krahasohet me performancën rezultate të tre viteve të mëparshme (2023, 2024, 2025), bazuar në të dhënat e ofruesit nga autoritetet në platformën elektronike të Komisionit Regjistror të Krimin dhe Korrupsionit (MKCK).	-	-	-	Një rritje e numrit të hetimeve, aktualizuar të konfirmuar dhe dëshmive të demonstruar në rastet e korrupsionit, përfshirë në rastet e lartë.	-	Raporti statistikor tremujor/vjetor i gjykatave, Raportet e punës së Prokurorit të Shetit	KGJ KPK	
Dispozitat e pagesave për hapet e përmbushur						n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	12,519,276.72 €		
Nënfisha 2 - GJITHSEJ		46,947,287.71 €				3,129,819.18 €	9,389,457.54 €	0.00 €	9,389,457.54 €	0.00 €	12,519,276.72 €	12,519,276.72 €	
Nënfisha 3 - Lufta kundër krimt të organizuar	5.3.1 Zbatimi i efikasitetit i strukturës organizative të policisë duke marrë parasysh e vlefshëm nga inteligjencia për të luftuar krimin e organizuar, zbatimi i qasjes strategjike për të luftuar krimin e organizuar dhe përmirësimin e bashkëpunimit multidimensional në rastet të ndërluara, duke qasur në rritje të dëshmive.	3,129,819.18 €	Statut i ligjëvendimit për luftën kundër krimt të organizuar dhe zbatimi i tij	Statut i	1. Nuk ka strategji kundër krimt të organizuar; 2. 40% e postave të paragrafave për Departamentin për Inteligjencën dhe Arsyet në PK janë të punësuar në nivel rajonal dhe qendror; 3. Nuk është krijuar ende një fond konfidencial	-	-	-	Korrigjimi i strategjisë për luftimin e krimt të organizuar, me fokus në forcimin e bashkëpunimit institucional, hetimeve financiare dhe kapaciteteve të inteligjencës; themelimi i fondit të konfidencial; ngritja e strukturave të inteligjencës në nivel rajonal dhe qendror përzier me burime të mijëvjeçarëve operatore dhe teknike.	-	1. Vendi i qendrës; 2. Raporti vjetor i Policisë së Kosovës; 3. Vendi i Qendrës për Inteligjencën e Forcës të Konfidencialit.	MD MPT MPB	
Dispozitat e pagesave për hapet e përmbushur						Nuk ka	3,129,819.18 €	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	
Nënfisha 3 - Lufta kundër krimt të organizuar	5.3.1 Zbatimi i efikasitetit i strukturës organizative të policisë duke marrë parasysh e vlefshëm nga inteligjencia për të luftuar krimin e organizuar, zbatimi i qasjes strategjike për të luftuar krimin e organizuar dhe përmirësimin e bashkëpunimit multidimensional në rastet të ndërluara, duke qasur në rritje të dëshmive.	12,519,276.72 €	Shkalla e performancës së gjyqësorit në luftën kundër krimt të organizuar	Shkalla e	Meta e ardhur të ndërluara nga 40,938,157.1 euro (metaraja 2021-2022-2023); Meta e ardhur të ndërluara nga 8,345,740.05 euro (metaraja 2021-2022-2023)	-	-	-	Enë demonstruar një rritje në vlerën e përgjithshme të konfidencialit, ngritje dhe konfirmime të produkteve të krimt.	-	Raportet e punës të Prokurorit të Shetit	KPK KGJ Koordinatori Kombëtar për Krimin Ekonomike	
Dispozitat e pagesave për hapet e përmbushur						Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	12,519,276.72 €	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	
Nënfisha 3 - Lufta kundër krimt të organizuar	5.3.1 Zbatimi i efikasitetit i strukturës organizative të policisë duke marrë parasysh e vlefshëm nga inteligjencia për të luftuar krimin e organizuar, zbatimi i qasjes strategjike për të luftuar krimin e organizuar dhe përmirësimin e bashkëpunimit multidimensional në rastet të ndërluara, duke qasur në rritje të dëshmive.	12,519,276.72 €	Shkalla e performancës së gjyqësorit në luftën kundër krimt të organizuar	Shkalla e	Performanca në vitin 2026 duhet të krahasohet me performancën rezultate të tre viteve të mëparshme (2023, 2024, 2025), bazuar në të dhënat e ofruesit nga autoritetet në platformën elektronike të Komisionit Regjistror të Krimin dhe Korrupsionit (MKCK).	-	-	-	Rritja e numrit të hetimeve financiare dhe hetimeve nga ekspert multidimensional për lëndë të ndërluara me 50% në vitin 2026 krahasuar me referencën fillestare të vitit 2023; po ashtu është demonstruar një rritje e numrit të hetimeve, aktualizuar të konfirmuar dhe dëshmive në rastet e krimt të organizuar dhe atij të rëndë.	-	Raportet vjetore të punës të Prokurorit të Shetit	KPK PSM	
Dispozitat e pagesave për hapet e përmbushur						Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	12,519,276.72 €	Nuk ka	
Nënfisha 3 - GJITHSEJ		28,168,372.63 €				0.00 €	3,129,819.18 €	0.00 €	12,519,276.72 €	0.00 €	12,519,276.72 €	0.00 €	
Nënfisha 4 - Të drejtat themelore	5.4.1 Forcimi i zbatimit të kornizës ligjësive dhe strategjive për mbrojtjen nga dhuna në familje dhe dhuna me bazë gjinore dhe për të drejtat e komuniteteve jo-shumicë	3,129,819.18 €	Statut i ligjëvendimit për luftën kundër krimt të organizuar dhe zbatimi i tij	Statut i	Nuk ka Drejtor	Drejtori i Zyrës për Gjetje të Komuniteteve gjigjet dhe emërtet, në përputhje me ligjëvendimit aktualit.	-	-	-	-	-	Prokurori i drejtorit gjigjetet me shprehje publike	ZKM
Dispozitat e pagesave për hapet e përmbushur						3,129,819.18 €	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	
Nënfisha 4 - Të drejtat themelore	5.4.1 Forcimi i zbatimit të kornizës ligjësive dhe strategjive për mbrojtjen nga dhuna në familje dhe dhuna me bazë gjinore dhe për të drejtat e komuniteteve jo-shumicë	3,129,819.18 €	Statut i ligjëvendimit për luftën kundër krimt të organizuar dhe zbatimi i tij	Statut i	Njësia për Përkthim, Harmonizim dhe Kontroll Gjyqësor nuk ekziston	Njësia për Përkthim, Harmonizim dhe Kontroll Gjyqësor nuk ekziston	-	-	-	-	-	Rregullorë e brendshme e Zyrës së Krimnologjisë	ZKM
Dispozitat e pagesave për hapet e përmbushur						Nuk ka	Nuk ka	3,129,819.18 €	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	
Nënfisha 4 - Të drejtat themelore	5.4.1 Forcimi i zbatimit të kornizës ligjësive dhe strategjive për mbrojtjen nga dhuna në familje dhe dhuna me bazë gjinore dhe për të drejtat e komuniteteve jo-shumicë	6,259,638.36 €	Statut i ligjëvendimit për luftën kundër krimt të organizuar dhe zbatimi i tij	Statut i	1. Divizioni për Qasje në Dëgjues, Mbrojtje nga Dhuna në Familje, Dhunë në Grup dhe Dhunë me Bazë Gjinore (që shpesh në cilësinë e Sekretariatit të Koordinatorit Kombëtar) është themeluar; 2. 1,184 urdhra mbrojtjeje (2023)	Krijohet Sekretariatit i Koordinatorit Kombëtar; Numri i urdhërave të mbrojtjes të lëshuara në vitin 2025 nga gjykatat themelore është rritur për 20% krahasuar me vitin 2023	-	-	-	-	-	Rregullorë për Organizimin e Brendshëm dhe Sistematizimin e Vendeve të Punës në Ministrinë e Drejtësisë; Raporti statistikor tremujor/vjetor i gjykatave/ vendimi për krijimin e Sekretariatit/Divizionit të Koordinatorit Kombëtar	KGJ KPK MD
Dispozitat e pagesave për hapet e përmbushur						Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	6,259,638.36 €	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	

Nënfisha 4 - Të drejtat themelore	5.4.1 Forcimi i zbatimit të kornizës ligjeshore dhe strategjive për mbrojtjen nga dhuna në familje dhe dhuna me bazë gjinore dhe për të drejtat e komuniteteve jo shumicë	12,519,276.72 €	Siç statusi i kapaciteteve operacionale në mbrojtjen nga dhuna në familje dhe dhuna me bazë gjinore dhe për të drejtat e komuniteteve jo shumicë	Statusi i	Në vitin 2023 gjykatat kanë pranuar 1108 kërkesë të lirisë me dhunë në familje, nga të cilat 1037 janë qëllimore, duke rezultuar në 979 lirisë me dënimin ligjshëm.	-	-	-	-	-	Dënimet për dhunën në familje janë më të ultat sesa në vitet e mëparshme. Dënimet për dhunën në familje janë më të ultat sesa në vitet e mëparshme. Dënimet për dhunën në familje janë më të ultat sesa në vitet e mëparshme.	Raporti statistikor tremujor/veçori i gjykatave	Këqij	
Nënfisha 4 - GJITHSEJ		25,008,553.46 €			Dispozitat e pagesave për hapat e përmbushur	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	12,519,276.72 €	Nuk ka		
Nënfisha 5 - Demokracia	5.5.1 Përmirësimi i performancës së Kuvendit në ligjëriten dhe mbështetjen përmasë planifikim të përmirësuar, menaxhim të brendshëm dhe zhvillim	6,259,638.36 €	Statusi i kapaciteteve operative të Kuvendit	Statusi i	Sistemi elektronik i votimit nuk funksionon. Aktualisht deputetët votojnë me ngjitje e dorës.	Futja në përdorim e një sistemi të votimit elektronik (procedura dhe pjesëmarrja përfitshme në këtë sistem).	-	-	-	-	-	-	Zbatimi i kontratës ndërmjet LuvDev dhe Operatorit Ekonomik	Kuvendi
					Dispozitat e pagesave për hapat e përmbushur	6,259,638.36 €	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka		
Nënfisha 5 - Demokracia	5.5.1 Përmirësimi i performancës së Kuvendit në ligjëriten dhe mbështetjen përmasë planifikim të përmirësuar, menaxhim të brendshëm dhe zhvillim	1,564,909.59 €	Statusi i kapaciteteve operative të Kuvendit	Statusi i	Në pritje të Programit Legjislativ të Qeverisë, programi i secancave përputhet të Kuvendit nuk është miratuar rregullisht.	Miratimi i programit të secancave të punës së Kuvendit	-	-	-	-	-	-	Vendimi i kryesisë së Kuvendit	Kuvendi
					Dispozitat e pagesave për hapat e përmbushur	Nuk ka	1,564,909.59 €	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka		
Nënfisha 5 - Demokracia	5.5.1 Përmirësimi i performancës së Kuvendit në ligjëriten dhe mbështetjen përmasë planifikim të përmirësuar, menaxhim të brendshëm dhe zhvillim	6,259,638.36 €	Statusi i kapaciteteve operative të Kuvendit	Statusi i	Nuk ka mekanizim për shpërbërjen e masave apo ndërkohësisht për deputetët	Vënia në fuqi e masave dhe/ose ndërkohësisht në rregullimin e punës për të siguruar që Kuvendi të mund të kryejë detyrat e tij.	-	-	-	-	-	-	Votimi plenar	Kuvendi
					Dispozitat e pagesave për hapat e përmbushur	Nuk ka	Nuk ka	6,259,638.36 €	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka	Nuk ka		
Nënfisha 5 - GJITHSEJ		14,084,186.31 €				6,259,638.36 €	1,564,909.59 €	6,259,638.36 €	0.00 €	0.00 €	0.00 €	0.00 €		
Nënfisha 6 - Politika e vizave	5.6.1 Të rritet përfytyrimi i politikës së vizave me acquis të BE-së	6,259,638.36 €	Shkallë e harmonizimit me politikën e vizave të BE-së	Statusi i	Politika e vizave nuk është e harmonizuar për 17 vende	Shfaqja e marrëveshjeve pa vizë me vendet të palatën nga një në vit, duke filluar nga viti 2025 për të cilat kërkohen vizat nga BE (je matur në fund të çdo viti [shihet] gjatë jeteve të Instrumentit, 2024-2027).	-	-	-	-	-	-	Vendimi i Qeverisë për heqjen e vendave nga lista e vendave pa vizë.	MP/D MPB
					Dispozitat e pagesave për hapat e përmbushur	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.		
Nënfisha 6 - Politika e vizave	5.6.1 Të rritet përfytyrimi i politikës së vizave me acquis të BE-së	6,259,638.36 €	Shkallë e harmonizimit me politikën e vizave të BE-së	Statusi i	Politika e vizave nuk është e harmonizuar për 17 vende	Shfaqja e marrëveshjeve pa vizë me vendet të palatën nga një në vit, duke filluar nga viti 2025 për të cilat kërkohen vizat nga BE (je matur në fund të çdo viti [shihet] gjatë jeteve të Instrumentit, 2024-2027).	-	-	-	-	-	-	Vendimi i Qeverisë për heqjen e vendave nga lista e vendave pa vizë.	MP/D MPB
					Dispozitat e pagesave për hapat e përmbushur	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €	n.a.	n.a.		
Nënfisha 6 - Politika e vizave	5.6.1 Të rritet përfytyrimi i politikës së vizave me acquis të BE-së	6,259,638.36 €	Shkallë e harmonizimit me politikën e vizave të BE-së	Statusi i	Politika e vizave nuk është e harmonizuar për 17 vende	Shfaqja e marrëveshjeve pa vizë me vendet të palatën nga një në vit, duke filluar nga viti 2025 për të cilat kërkohen vizat nga BE (je matur në fund të çdo viti [shihet] gjatë jeteve të Instrumentit, 2024-2027).	-	-	-	-	-	-	Vendimi i Qeverisë për heqjen e vendave nga lista e vendave pa vizë.	MP/D MPB
					Dispozitat e pagesave për hapat e përmbushur	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	6,259,638.36 €		